

YALNIZ GEZGİN

JACK KEROUAC

AYRINTI

Asilerin,

kaybedenlerin,

hayalperestlerin,

küfürbazların,

günahkârların,

beyaz zencilerin,

aşağı tırmananların,

yola çıkmaktan çekinmeyenlerin,

uçurumdan atlayanların...

dili, sesi

Yeraltı Edebiyatı...

JACK KEROUAC: Fransız asıllı Amerikalı romancı, şair ve Beat kuşağının önde gelen sözcülerinden Jack Kerouac 1922 yılında Amerika'nın o dönemde yoksullaşmaya başlamış fabrika kentlerinden Massachusetts, Lowell'da dünyaya gelmiştir. Kökenleri Brötonlara, Kızılderililere, hatta Kerouac'ın bir iddiasına göre Keltlere uzanan, tek bir etnisiteye sığdırılamayacak zenginlikte bir haritaya sahip olan ailesi, evde Fransızca'nın Quebec'e özgü bir diyalekti olan Joual ağzını kullanmıştır. Dolayısıyla Kerouac, İngilizce'yi ancak altı yaşında öğrenir. Katolik okullarında eğitim alan Kerouac, kazandığı spor bursuyla New York'taki Columbia Üniversitesi'ne gider; Allen Ginsberg ve William S. Burroughs ile de bu üniversitede tanışır. İlk romanı *The Town and the City* 1950 yılında yayımlanır; ama Kerouac'ı döneminin en çok tanınan yazarları arasına sokan, 1957'de yayımlanan *Yolda* adlı romanı olur. Kerouac, 1969 yılında Florida, St. Peterburg'da kırk yedi yaşında hayata gözlerini yumar.

1951 yılında, üç haftada yazılan fakat dönemin gerek toplumsal gerek edebi kabullerinin ötesinde bir yapıt olduğu için altı yıl yayımcı bulamayan *Yolda*, ancak 1957 yılında, defalarca düzeltiden geçirildikten sonra yayımlanabilmiştir. Kerouac'ın, arkadaşı Neal Cassady ile Amerika'nın dört bir yanına ve Meksika'ya yaptığı yolculukları "Amerikan Rüyası"nın sınırlarını sınayan bir içerik ve üslupla kaleme aldığı *Yolda*, en masumlaştırılmış haliyle bile 1940 ve 1950'ler Amerika'sının dayatılan değerlerinin dışında kalan caz, cinsellik, uyuşturucu, alkol gibi temaları işlediği için büyük yankılar uyandırmış, gençlik isyanının elkitabı haline gelmiştir. *Yolda*'nın yayımlanışının ardından sürekli olarak Beat kuşağının değerlerini anlatma çabasına giren, bir yandan kendisine yüklenen imaja uygun yaşamaya çalışan, bir yandan da ne zaman göçmenlik, çift-dillilik gibi deneyimlerinden bahsedecek olsa gazetecilerin kapılarını kapalı, kulaklarını tıkalı bulup düş kırıklığına uğrayan Kerouac, 1969 yılında aşırı alkol tüketimine bağlı bir iç kanamadan ölmüştür. Dünya çapında okur algısında isyanla özdeşleşen *Yolda* ise, değişen tarihsel ve toplumsal koşullar altında bile bu özelliğini korumakta, hatta okurları küçük çaplı isyanlara sürüklemektedir: Amerika'nın büyük kitabevlerinde çoklukla raflara değil kasanın arkasına yerleştirilmesinin sebebi, *Yolda*'nın İncil'den sonra en çok "araklanan" kitap olduğu söylencesidir.

BAŞLICA KİTAPLARI: *On the Road* (1957) [*Yolda*, Çev. Can Kantarcı, Ayrıntı Yayınları, 2013]; *The Dharma Bums* (1958) [*Zen Kaçıkları*, Çev. Nevzat Erkmen, Ayrıntı Yayınları, 2009]; *The Subterraneans* (1958) [*Yeraltı Sakinleri*, Çev. Zeynep Demirsü, Ayrıntı Yayınları, 2011]; *Big Sur* (1962); *Desolation Angels* (1965); *Satori in Paris* (1966); *Pic*; *Tristessa* (1960); *Visions of Gerard* (1963).

Ayrıntı Yayınları

Yeraltı Edebiyatı

Yalnız Gezgin

Jack Kerouac

Ayrıntı: 732
Yeraltı Edebiyatı Dizisi: 71

Yalnız Gezgin
Jack Kerouac

Kitabın Özgün Adı
Lonesome Traveler

İngilizce'den Çeviren
Funda Uncu

Yayıma Hazırlayan
Gül Korkmaz

Son Okuma
Mehmet Celep

© 1960 by Jack Kerouac
This Book is published with the arrangements of Sterling Lord Literistic & ONK Agency Ltd.
The SAID WORK is protected by the International Copyright conventions.

Bu kitabın yayım hakları Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak İllüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak Tasarımı
Deniz Çelikoğlu

Kapak Düzeni
Gökçe Alpcr

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.: 244
Topkapı/İst. Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No: 12156

Birinci Basım: İstanbul, 2013
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-765-8
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım Tic. San. ve Ltd. Şti.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Cağaloğlu - İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Yalnız Gezgin

Jack Kerouac

Ayrıntı Yayınları

Yeraltı Edebiyatı

YERALTI EDEBİYATI DİZİSİ

TIKANMA
Chuck Palahniuk

HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ
Jean Genet

DENİZCİ
Jean Genet

FLAMENKO'NUN İZİNDE
Duende
Jason Webster

ODA HİZMETÇİSİNİN GÜNLÜĞÜ
Octave Mirbeau

GÖRÜNMEZ CANAVARLAR
Chuck Palahniuk

ADSIZ DEVLER
Pascal Bruckner

ANNEM
Georges Bataille

ÇARPIŞMA
J.G. Ballard

MELEKLER
Denis Johnson

FAHİŞE
Nelly Arcan

KAÇAKLAR VE MÜLTECİLER
Chuck Palahniuk

CENNETTE BİR GÜN DAHA
Eddie Little

SEVDALI TUTSAK
Jean Genet

YALANIN ERDEMİ
Joachim Zelter

İSA'NIN OĞLU
Denis Johnson

UYKU
Annelies Verbeke

GÜNCE
Chuck Palahniuk

ARA BÖLGE
William S. Burroughs

BEYAZ ZENCİLER
Ingvar Ambjörnsen

BALKON
Jean Genet

AMERİKA MEKTUPLARI
Joachim Zelter

NİNNİ
Chuck Palahniuk

İŞKENCE BAHÇESİ
Octave Mirbeau

BETTY BLUE
Philippe Djian

SIKIGÖZETİM
Jean Genet

PARAVANLAR
Jean Genet

ERSKİNE'NİN KUTUSU
Kym Lloyd

BROOKLYN'E SON ÇIKIŞ
Hubert Selby Jr.

CENAZE MERASİMİ
Jean Genet

TEKİNSİZ
Chuck Palahniuk

YOLDA
Jack Kerouac

LANETLİLERİN SAÇ STİLİ
Joe Meno

ZEN KAÇIKLARI
Jack Kerouac

YERALTISAKİNLERİ
Jack Kerouac

ÇARPIŞMA PARTİSİ
Chuck Palahniuk

BİR DÜŞ İÇİN AĞIT
Hubert Selby Jr.

SUÇLULUK KİTABI
Kym Lloyd

ÖLÜM PORNOSU
Chuck Palahniuk

BÜYÜK MAYMUNLAR
Will Self

LAZZARO, DIŞARI ÇIK
Andrea G. Pinketts

BİZ RÜYA GÖRÜRKEN
Clemens Meyer

ÇAMUR KRALININ KIZI
Birgitta Trotzig

HÜCRE
Hubert Selby Jr.

VAHŞİ OĞLANLAR
William S. Burroughs

ACI DÜŞLER BULVARI
Cumhur Orancı

KİRLİ, PASLI, BOZUK
Alican Ökmen

YOK EDİCİ
William S. Burroughs

UNUTULMUŞ ADANIN KARARSIZ SEÇMENİ
Arthur Nersesian

DEVRİMİN KIZLARI
Carolyn Cookef

TRAVESTİ
Mircea Cartarescu

KURGUDAN DA GARİP
Chuck Palahniuk

KUZUNUN KUSURU
Andrea Pinketts

BEKLEME DÖNEMİ
Hubert Selby Jr.

NARKOPOLİS
Jeet Thayil

Bir
Evsiz Barksız Gecenin Rıhtımı

İŞTE BURADA, KARA TOPRAKTA
Hepimiz Cennete gitmeden evvel
AMERİKA MANZARALARI
Bütün o otostoplar
Bütün o demiryolları
Bütün o Amerika'ya dönenler
Meksika ve Kanada sınırlarından...

Nasıl göründüğümle başlayalım: boynuma kadar kaldırdığım yakam düzgün dursun diye sıkı sıkıya mendille bağlı, 1951 yılının ıslak ve puslu Noel gecesinde, gözde San Pedro Rıhtımı'nda çok rüzgâr alan karanlık ambarların yanından zar zor ağır adımlarla geçerken, petrol rafinerileri yanık lastik ve

Pasifik Okyanusu'ndaki Deniz Cadısı ile ilgili esrarlı hikâyeler gibi kokuyor; ağır aksak yürüdükçe sol tarafımda yaşlı körfezin kaymak bağlamış yağlı sularının, köpüklü kazıkları kucaklamak için hamle yaptığını ve çarşaf gibi dümdüz suların üzerinde akıntıyla zılgıt çeken ışıkları ve Amerika topraklarının bu son uzantısına yaklaşan ve uzaklaşan gemilerin ve kayıkların ışıklarını da görebilirsiniz. Sanki tesadüfen koyu renkli bir divana sere serpe uzanmışçasına uçan ancak saçlarını savurarak âşıkların al al neşesini yiyip bitirmek için yola düşen bir cadıya, namıdiğer Ölüme benzeyen, solucanların gizli bir şekilde süzüldüğü o karanlık okyanusta, o azgın karanlık denizde, turuncu direkleri hariç her yanı siyaha boyanmış, lanetli ve ölüm gemisi S.S. *Gezgin* halat atıp Pedro Rıhtımı'na yanaşmak için hayalet gibi geliyordu, fazlasıyla titreyen motoru hariç hiç ses çıkarmıyordu, New York'tan başladığı yolculuğu Panama Kanalı'ndan geçerek tamamlamıştı ve güvertesinde eski dostum Deni Bleu vardı; beni gemiye alıp yolculuğun kalan kısmında dünyayı turlamama söz verdiği için otobüslerle 5.000 kilometre yol tepmeme sebep olan Deni Bleu... Sağlığım yerinde olduğundan, yine serserilik peşinde koşmaya başladığım ve sahte gönlümle asık suratlı gerçek Amerika'yı görmek için yollara düşmekten başka yapacak bir şeyim olmadığı için, sıradaki şık gömleğimi Hong Kong'daki bir erkek mağazasından alabildiğim ya da eski bir Singapur barında polo sopasını sallayabildiğim veya Avustralya'da at yarışı oynayabildiğim sürece yük teknesinde uzun zaman önce yenmiş yemekleri temizlemek için kırık burunlu bir garson, bir bulaşıkçı olmaya hevesli ve hazırım, benim için hiç fark etmez, yeter ki heyecan verici olsun ve ben dünyanın dört bir yanını görebileyim.

Haftalardır yollardayım, New York'tan çıkıp buralara geldim, Frisco'da bir arkadaşımın evinde beklerken, Noel telaşını fırsat bilip demiryolundaki aşırı duygusal yaşlı bir amcanın yanında bagaj taşıma elemanı olarak 50 kayme kazandım, Frisco demiryolundaki tanıdıklarım sağ olsun, birinci sınıf

yük treninin personel vagonunda gizli onur konuğu olarak 800 kilometre yol yaptım ve sanırım artık büyük bir denizci olacağım, tam burada, Pedroda *Gezgin*'e bineceğim; bu gemiye binmesem bile, demiryolunda çalışmanın, gardıfren olmayı öğrenmenin, o eski püskü yük trenini kullanmam için bana para ödenmesinin de hoşuma gideceğini neşe içinde düşünmekteyim. Ama hastalandım, Kaliforniya'ya özgü X tipi bir virüs kapıp öksürüklü berbat bir soğuk algınlığına tutuldum ve San Luis Obispo ve San Barbara arasındaki Surf ve Tangair ve Gaviota'nın karla kaplı bölgelerinden hızlıca geçerken personel vagonunun tozlu penceresinden dışarıyı göremedim bile. Bu güzel yolculuktan zevk almak için elimden gelen her şeyi yapmaya hazırdım ama yüzümü bohça haline gelmiş ceketimin içine gömüp personel vagonundaki yerime yüzüstü yatmaktan başka bir şey yapamadım ve San Jose ile Los Angeles arasında kim olduğumu merak eden bütün kondüktörler ikide bir beni uyandırmak zorunda kaldı, gardıfrenin kardeşiydim ve Teksas bölgesinde aynı işi yapıyordum, o yüzden ne zaman yukarıya bakıp düşündüysem, "Ah be Jack, gerçekten personel vagonunda yolculuk ediyorsun ve bir çocuğun rüyası gibi en çılgın ve minik fantezilerinde bile binmek isteyeceğin sınırsız demiryolunda sörf yapıyormuşçasına giderken neden kafanı bile kaldıramıyor, dışarıya bakıp Doğu'dan ve körfezden kopup gelen dalgaların kıyıda patlayarak, adeta bir kapı eşiği görevi gören ve buradan Catteras Flapperas Voldivious ve Gratteras'a kadar devam eden sahili ince bir pudra tabakasıyla örter gibi sarıp sarmaladığı Kaliforniya'nın son kara uzantısının tadını çıkarmıyorsun" dedim ve kafamı kaldırıp baktıkça, kan çanağına dönmüş ruhum, sahte bir denizde parlayan sahte bir ayın belirsiz izleri, yol tabanındaki çakıl taşlarının anlık parıltısı ve yıldız ışığındaki demiryolu hariç görülecek bir şey yoktu. Sabah Los Angeles'a vardım ve omzumdaki içi tıka basa dolu büyük sırt çantamla tökezleyerek Los Angeles meydanlarından şehir merkezindeki anacaddeye vardım, bir otel oda-

sında 24 saat boyunca limon suyu eklediğim burbon viski içip aspirin ve kafeinden oluşan anasin hapını yuttum ve sırtüstü uzanırken gözümde Amerika'nın uçsuz bucaksız bir yer olduğu canlandı –bu sadece başlangıcıydı–, gerçi şöyle düşündüm: "Pedro'dan *Gezgin*'e atlayıp sen daha ce diyemeden Japonya'ya gitmiş olurum." – Kendimi biraz daha iyi hissettiğim anda pencereden dışarıya bakıp Noel'de Los Angeles'ın sıcak ve güneşli sokaklarını seyrettim, en nihayetinde de varoş bilardo salonlarını ve lostracı batakhanelerini gezdim ve Deni'nin önceden bana göderdiği silahı yanıma alıp Pedro Rıhtımı'na gittim ve *Gezgin*'in yanaşacağı iskelede beklemeye başladım.

Pedro'da buluşmamızın birden fazla sebebi vardı; sayfaları kesip oyarak içine silah yerleştirdiği bir kitabı ambalaj kâğıdıyla sımsıkı paketleyip iple bağladıktan sonra Hollywood'da oturan Helen bilmem ne adındaki bir kıza postalamıştı, kızın adresini bana verip, "Kerouac, Hollywood'a varır varmaz hemen Helen'in yanma git ve gönderdiğim paketi sor, sonra da paketi otel odanda aç, içinden silah çıkacak, silah dolu olduğu için dikkat et de parmağını vurma, sonra da silahı cebine koy, beni dinliyor musun Kerouac, söylediklerim o zıvanadan çıkmış aklına giriyor mu? Ancak benim için, dostun Denny Blue için yapman gereken bir ayak işi var, okula beraber gittiğimizi unuttun mu, üç kuruş para kazanmak için dişimizi tırnağımıza taktık, birlikte polisçilik oynadık, hatta aynı kadınla evlendik.." (öksürüyor) "Yani... Kerouac aynı kadını istediğimizi söylemeye çalışıyorum, şimdi baş belası Matthew Peters'a karşı beni savunmak artık sana kalmış, o silahı yanında getir" demişti. Bunların hepsini vurgulu bir şekilde söyledi, bütün kelimeleri üstüne basa basa söyledi, "silahı getir, yakalanma ve ne yapıyorsan yap ama gemiyi kaçırma!" – Bu, tam onun gibi bir manyaktan beklenecek saçma sapan bir plandı, tabii ki silahı yanıma almadım, Helen'i aramadım bile ama eski püskü montumu giyip acele ettim çünkü geç kalıyordum, geminin direklerinin rıhtıma doğru yaklaşmakta olduğunu gördüm, vakit

akşam olduğundan her yerde spot lambaları yanıyordu, rafineri ve petrol depolama tanklarından oluşan uzun alanı, ayaklarımı sürümekten garipleşmiş ayakkabımla gerçek bir yolculuğa başlamak üzere yürüdüm. New York'tan kalkıp bu aptal geminin peşinden buralara kadar gelmiştim ama ilk 24 saat içinde o gemiye asla binemeyeceğim aşikârdı. O zaman bunu bilmiyordum ama Amerika'da kalmaya mahkûm olmuştum, trenle de gemiyle de yolculuk yapabilirdim ama Amerika'dan dışarıya çıkamayacaktım (Mississippi Nehri'nde Doğu'ya giden gemileri kastediyorum, onları size sonra anlatacağım). Silahı almadan akşam vakti Pedro ve Long Beach'in korkunç kış nemine karşı özensizce giyinmiş vaziyette yürüdüm, köşedeki, önünde küçük bir çimenlik, Amerikan bayrağı çekili direkleri ve kocaman bir tonbalığı resmi olan Çizmeli Kedi fabrikasının yanından geçtim, içeride hem insanlar hem de kediler için balık üretiliyordu. Matson Rıhtımı'nı geçiyordum ama rıhtımda *Lurline* Gemisi yoktu. Silaha ihtiyacı olmayan kötü karakter Matthew Peters için gözlerimi dört açtım.

Bu çılgın öykü aslında döndükçe gıcırdayan dünyanın epey geri kalmış eski günlerine uzanıyor, uzun olmasına rağmen sadece küçük bir kısmını burada size aktaracağım, "Yani sonuç itibariyle her şey tekerrürden ibaret" deyinceye kadar dünya ne kadar daha vahşi olabilir ki? Ancak Deni, Matthew Peters'ın arabasını kasten çarpmıştı. Anlaşılan ikisi, yanlarındaki bir sürü kızla birlikte Hollywoodda birlikte yaşamışlar. O zamanlar ikisi de denizciydi. Mayolarıyla güneşli bir günde havuz kenarında oturup sarışın hatunlara sımsıkı sarılıp poz verdikleri resimleri görmüştüm. Uzun boylu, şişmanca, koyu tenli olan ve beyaz dişleriyle riyakâr bir şekilde gülümseyen kişi Deni, aşırı derecede yakışıklı bir sarışın olan ve yüzünde kendine güvenen haşin bir ifade veya günah ve sessizliğin ifadesi bulunan kişi ise Matthew Peters, grubun veya zamanının kahramanı gibi görünüyor, böylece onunla ilgili duyduklarınız hep gizliden gizlice söylenmiştir, evrenin on köşesine yayılmış Tatha-

gata dünyalarının öte yanında var olan bütün barlardaki ve bar olmayan yerlerdeki bütün sarhoşların ve sarhoş olmayanların anlattığı gizli hikâyeleri duymuşsunuzdur, şimdiye kadar yaşamış bütün sivrisineklerin hayaleti gibidir; dünyanın hikâyesi, dibinden bir kum çıkarana kadar Pasifik'i defalarca boğmaya yetecek kadar ağırdır. Yaşlı dırdırcı, kafa ütüleyici ve şikâyet etmeye bayılan, en küfürbazlardan biri olan Deni'den duyduğum kadarıyla, büyük hikâye, büyük mesele şöyleydi: "Ben geceleri Hollywood'daki o çok lüks apartmanların çok uzağındaki çöp tenekelerinin ve varillerinin altını üstüne sessizce getirip 5 sentlik depozitosu olan şişeleri toplayıp fazladan para kazanmak uğruna küçük çantamda biriktirmeye uğraşırken, uzun vadeli bir iş bulabilmek bir yana zevk için ya da para için gemilerde çalışamıyorken, çalım satan Matthew kirli ellerimden kopardığı her kuruşla büyük partiler veriyordu ve beni bir kez bile, TEK BİR KEZ bile takdir etmedi; en sevdiğim kızı ayartıp onunla bir gece geçirdiğinde neler hissettiğimi sen düşün! Ben de arabasını park ettiği garaja gizlice girdim, arabayı çalıştırmadan iterek garajdan çıkardım, sokağa çıkınca arabayı çalıştırıp dolaştım, sonra da kutularca bira içerek Frisco'ya doğru sürmeye başladım... Sana bir hikâye anlatabilirim..." ve hikâyesini kendi eşsiz üslubuyla anlatmaya başladı ve Kaliforniya, Cucamonga'da arabayı bir ağaca kafadan çarparak nasıl kaza yaptığını, neredeyse öleyazdığını, polislerin, avukatların, gazetecilerin ve belanın nasıl olduğunu, en sonunda Frisco'ya varıp başka bir gemiye bindiğini, kendisinin *Gezgin*'e bindiğini bilen Matthew Peters'ın bu nemli ve soğuk gecede Pedro Rıhtımı'ndaki iskelede bir silahla, bir bıçakla, yandaşlarıyla, arkadaşlarıyla, herhangi bir şeyle veya hepsiyle bekleyebileceğini anlattı. Deni kendini yere atmaya hazır vaziyette dört yöne bakarak gemiden inecek, ben de silahı hemencecik ona vermek için borda iskelesinde onu bekliyor olacaktım; bunların hepsi sisli mi sisli bir gecede olacaktı...

"Tamam, anlat bakalım hikâyeni."

"Sakin ol."

"Bunları başlatan sensin!"

"Sakin ol, sakin..." diyor Deni ancak bunu kendine has bir şekilde söylüyor, her bir sesi telaffuz eden bir radyo spikeri gibi ağzını hareket ettirerek "SAKİN" kısmını yüksek sesle, "OL" kısmını ise diliyle vurgulayarak söylüyor; bu, çok önceleri erkek öğrencilerin şlop, şulops, şluuz, şlupzzz gibi anlaşılmaz kelimelerle konuştuğu delifişek bir hazırlık okulunda ikimizin de kaptığı bir numaraydı, sanki fark edecekmiş gibi, bu saçma sapan San Pedro gecesinde Deni havadaki sise şakayla karışık iğneli sözler söylemeye devam ediyordu. Deni kolumu kararlı bir şekilde kavrayıp beni sıkıca tutarak ciddi bir şekilde gözlerime bakıyor ve "SAKİN ol" diyor, boyu bir doksan olduğu için bana yukarıdan bakıyor, gözleri karanlık ve pırıl pırıl, deli olduğunu kolaylıkla görebiliyorsunuz, hiç kimsenin sahibi olmadığı veya olmayacağı bir hayat görüşüne sahip olduğunu kolaylıkla görebiliyorsunuz, örneğin "Kerouac bir kurbandır, kendi ha yal güc Ü NÜN KUR banıdır" diyerek benimle ilgili teorisine inanmakta ve bunu iddia etmekte ciddidir. Ona göre komik olan ve hakkımda yaptığı en sevdiği şaka, şimdiye kadar onun veya başka birinin anlattığı en üzücü hikâyedir: "Bir gece Kerouac kızarmış tavuk budunu yemek istemedi, ben de niye diye sorunca, Avrupadaki açlıktan ölmek üzere olan insanları düşünüyorum' dedi... YuhaHA HAH HA diye tuhaf bir şekilde kahkaha attı, bu kahkaha ona tasarlanmış ve ne zaman onu düşünsem hep üzerinde gördüğüm gökyüzüne atılan acı bir çığlık gibiydi, kara gecede, dünyanın çevresindeki gecede, üzerine dört tane kaçak Japon kimonosu giymiş olan Deni, Honolulu'daki rıhtımda durdu ve gümrük muhafızları kimonolar kalıncaya kadar Deni'nin soyunmasını emretti, o ise Japon kimonoları içinde platformda durdu, irikıyım Deni Bleu hüzünlü ve çok ama çok mutsuzdu. "Sana dünyayı dolaşsak bile bitmeyecek kadar uzun bir hikâye anlatabilirim Kerouac ama dinlemezsin, dinlemeyeceksin, zaten asla dinlemedin... Avrupada açlıktan ölmek üzere olan fakir in-

sanlara tonbalığı ilanı olan Puss n' Boots fabrikasıyla ilgili ne söyleyeceksin, Kerouac, ha Ne? Yuha Ha Hah Ha, *hem insanlar hem de kediler için aynı yemeği üretiyorlar*, Yuha HOHOOO!" Bu şekilde kahkaha attığında bilin ki çok eğleniyordur ve eğlenen kişinin sadece kendisi olduğunu da söyleyebilirim çünkü bu gemide veya yol aldığı diğer bütün gemilerde çalışan delikanlılar, Deni'nin ne söylediklerinin ne de yaptığı –size daha sonra göstereceğim– eşek şakalarının neresinin komik olduğunu hiç mi hiç anlamayazlar. "Anladığın üzere Matthew Peters'ın arabasını çaptım; şimdi bunu kesinlikle kasten yapmadığımı söylemeliyim, Matthew Peters kasten yaptığımı düşünse bile, bir sürü kötü kurukafa böyle düşünse bile, Paul Lyman hem bunu kasten yaptığıma hem de karısını çaldığıma inansa bile –ki Kerouac, seni temin ederim ben yapmadım– Paul Lyman'ın karısını çalan herif kankam Harry McKinley'dir... Matthew'un arabasını Frisco'ya doğru sürüyordum, arabayı orada, sokakta bırakıp gemiye binecektim, o da gelip arabasını alacaktı ama ne yazık ki hayat karşımıza istediklerimizi çıkarmıyor Kerouac ve kasabanın adını hiç mi hiç... Aa Kerouac, sen beni dinlemiyorsun!" Kolumu kavrayıp: "Sakin ol biraz, sana SÖYLEDİĞİM şeyi dinliyor musun?"

"Elbette dinliyorum."

"O zaman niye cik cik cik diye ötüp duruyosun, yukarıda ne var, yukarıda kuşlar var, yukarıdaki kuşları duydun, cik cik cik..." Burnunu çekerek minik bir gülüşle dönüyor, işte o an, dönerken gerçek Deni'yi görüyorum; bu büyük bir şaka değil, durumu espriye çevirmenin yolu yok; benimle konuşuyordu, sonra da dinlemiyorum diye benimle dalga geçmeye çalıştı ama bu komik falan değildi çünkü onu dinliyordum, hatta diğer şikâyetlerini ve şarkılarını nasıl ciddi bir şekilde dinliyorsam, bunu da ciddi ciddi dinliyordum ama o yine de şansını denedi ve sanki geçmişte büyük bir bebeğin sarkmış çift gerdanını veya çukurlu çenesini görmüş gibi hüzünlü bir şekilde kendininkine baktı, esefle, yürek parçalayıcı bir ifadeyle, pes

ederek, tevazu ve hatta alçakgönüllülük gösterek, kesinlikle kasıtlı, planlı ve dolaplı olan eşek şakasından, geceleri ağlayan büyük melek Ananda bebeğine geçişini gördüm. "Cucamonga mıydı, Practamonga mıydı, Calamongonata mıydı neydi, o kasabanın adını bir türlü hatırlamıyorum ama arabayla ağaca çarptım Jack, işte durum bundan ibaret, sonrasında da her bir otlakçı polis, avukat, hâkim, doktor, Kızılderili şefi, sigorta satış temsilcisi, dolandırıcı üzerime saldırdı. Her türlü parayı eve göndermek zorunda kaldığım ve sağ salim kurtulduğum için şanslıydım; biriktirdiğim bütün parayı Vermont'ta yaşayan annemin sakladığını biliyorsun, büyük para kaldırınca hemen anneme havale ediyordum, sonuçta benim param."

"Evet Deni." Bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de Matthew Peters'ın dostu Paul Lyman vardı, karısı asla anlamayacağım bir şekilde Harry McKinley ile kaçmıştı, dünyanın parasını alıp şarka giden yolcu gemisine binmişlerdi ve artık Singapurda, alkolik bir binbaşıyla birlikte bir villada yaşıyorlardı, beyaz keten pantolonlar ve spor ayakkabılar giyip iyi vakit geçiriyorlardı ancak hem koca hem de denizci olan, aynı zamanda Matthew Peters'ın gemi yoldaşı olan Lyman (Deni o sıra ikisinin birden *Lurline* Gemisi'nin güvertesinde olduğunu henüz bilmiyordu) (bunu aklınızda tutun) bu işin arkasında da Deni'nin olduğuna hemen ikna olmuştu, böylelikle ikisi de Deni'yi öldürmeye veya yakalamaya yemin etmişlerdi ve Deni'ye göre o gece gemi rıhtıma geldiğinde ikisi de silahları ve arkadaşlarıyla orada olacaktı ve ben de orada hazır vaziyette bekleyecektim, Hollywooddaki yıldızları, kızları ve bana yazdığı büyük şeyleri göreceği için şık giyinmiş olan Deni iskele tahtasına süratli bir şekilde inince, ben de horozu kaldırılmış dolu silahı vermek için yaklaşacaktım, kendini yere atmaya hazır vaziyette harekete geçen gölgelerin olup olmadığını görmek için gözünü dört açan Deni de silahı benden alacak, ikimiz birden rıhtımdaki karanlıklara karışıp aceleyle –daha fazla olay ve gelişmeler için– şehir merkezine gidecektik.

Sonuç itibariyle *Gezgin* yaklaşıyordu, beton rıhtım boyunca görülebiliyordu, ayakta durup halatlarla boğuşan rıhtım tayfalarından birine usulca, "Marangoz nerede?" dedim.

"Kim? Blue mu? Bir dakika içinde onu göreceğim." Birkaç ricada bulunduktan sonra, gemi vinçle çekilip emniyete alındıktan, gemiciler farelikleri koyduktan, kaptan gemisinin minik düdüğünü çaldıktan ve geminin aklın ermediği kadar yavaş, kocaman, ağır çekim, sonsuz kımıldaması durduktan sonra Deni gemiden indi, köpürme sesini duyduk, geminin arkasındaki sular köpürüyordu, firengi deliği işiyordu –büyük, hayalet gibi gezi bitmişti, gemi yanaşmıştı– güvertede birbirinden farksız insan yüzleri vardı. İşte üstünde kalın iş tulumuyla Deni geliyordu ve o sisli gecede inanılmaz bir biçimde iskelede duran arkadaşını gördü, planlandığı gibi ellerini cebine sokmuştu ve neredeyse uzansa ona dokunabilecekmiş gibiydi.

"Demek buradaydın Kerouac, geleceğin hiç aklıma gelmemişti."

"Gel dedin, değil mi?"

"Bekle, yarım saat içinde işleri bitireyim de yıkanıp giyindikten sonra yanına geleyim. Etrafta birileri var mı?"

"Bilmiyorum." Etrafa baktım. Zaten yarım saattir etrafa bakıyordum, park edilmiş arabalara, karanlık köşelere, liman ambarlarına, kapı eşiklerine, nişlere, Mısır mezarlarına, rıhtımdaki fare deliklerine, ayyaşların kapı eşiklerine, bira kutusu yığınlarına, orta direk bumbalarına ve balıkçı kartallara bakıyordum; ı-ıh, hiçbir yerde yoklardı, kahramanları göremezmiştim.

ŞİMDİYE KADAR GÖRDÜĞÜNÜZ EN İÇLİ İKİ KÖPEK (hav hav hav) karanlıkta o rıhtımda yürüdü, birkaç gümrük memuru adet yerini bulsun diye Deni'nin üzerini üstünkörü aradı ve silah falan bulamadılar, oysa Deni, silahı oyduğu kitabın içinde göndermek için bütün zahmetlere katlanmıştı, etrafı kolaçan ederken Deni, "Silah üstünde mi?" diye fısıldadı.

"Hı hı, cebimde."
"Sıkı tut, sokağa çıkınca bana ver."
"Merak etme."
"Sanırım burada değiller ama yine de belli olmaz."
"Her yere baktım."
"Dışarı çıkıp iz süreceğiz; hepsini planladım Kerouac, bu gece, yarın ve hatta bütün hafta sonu yapacaklarımızı planladım; bütün aşçılarla konuştum, bütün planları yaptım, Adliye Sarayı'ndaki Jim Jackson'a senin için mektup gönderdim, o yüzden gemide harbiyelilerin kaldığı lüks kamarada kalacaksın. Koca bir lüks kamaranın sana özel olduğunu düşün Kerouac, Bay Smith de bizimle gelip kutlama yapmayı kabul etti, çok kıyak." Bay Smith makine dairesinin şişko, solgun ve göbekli büyücüsüydü, perdahlama, yağlama veya genel su ikmali işini yapardı, tanışmak isteyeceğiniz en komik ihtiyardı ve Deni hayali düşmanlarını unutup şimdiden gülmeye ve eğlenmeye başlamıştı bile... Rıhtımın önündeki sokağa çıkınca etrafta kimsenin olmadığı aşikârdı. Deni'nin üzerinde pahalı, ince yünlü kumaştan yapılmış, mavi renkli Hong Kong işi bir takım elbise vardı, omuz vatkasında askerler yer alıyordu ve kumaşı da kaliteliydi, güzel bir takım elbise giyiyordu ve benim yolda giydiğim paçavraların yanında Deni en kalın ve sağlam ayakkabısını *de bledeine* sırasına vuran Fransız bir çiftçi gibi, bilardo salonundaki herifleri görmek için cumartesi gecesi ayaklarını sürüyerek yürüyen bir Boston gangsteri gibi ağır ağır yürüyordu ancak bu geceki sis yüzünden yüzü şen şakrak yuvarlak ve kırmızı göründüğünden kendince meleksi olan gülümsemesi coşmuştu, yaşlı olmamasına rağmen kanal boyunca devam eden gezintinin güneş ışığı sayesinde, posta arabasına binip tozlu yollara düşen bir Dickens karakteri gibi görünüyordu ancak biz yürüdükçe önümüzde iç karartıcı bir sahne uzanıyordu. Deni ile yan yana olduğumuz sürece hep yürüdük, uzun uzun yürüdük çünkü Deni yürümekten hoşlandığı için hiçbir zaman taksiye para bayılmaz ancak görüldüğü üzere Deni'nin yenilemez geçmişinde üç kuruşu bi-

riktirmek için ilk karımla dışarıya çıkıp kadıncağız ne olduğunu anlamadan onu metro turnikesine soktuğu günler de olmuştu –cezbedici minik bir numara–. İç karartıcı rafineriler ve striptiz kulübünün lombozları boyunca, Güney Kaliforniya Noelinde sadece pis lekelerini görebileceğiniz yıldız dolu olduğunu düşündüğüm imkânsız gökyüzü altında 20 dakikalık hızlı bir yürüşten sonra Pasifik Tramvay hattına geldik. "Kerouac, Pasifik Tramvay hattına geldik, aklında zayıf bir fikir var mı ve bunu bana söyleyebilecek misin? Ama Kerouac sen hep hayatımda gördüğüm en komik adam olduğunu kafama dank ettiriyorsun..."

"Hayır Deni, tanıdığım en komik adam SENSİN!.."

"Sözümü kesme, saçma sapan konuşma.." Her zamanki gibi cevap veriyor, konuşuyor ve tramvay hattını takip ederek bir otele doğru yolu gösteriyordu; Pedro şehir merkezinde herifin teki yanındaki sarışınlarla bizimle buluşacaktı, o yüzden Deni yanımızda taşıyabileceğimiz kadar küçük teneke kutularda bira almıştı, saksılarda palmiye ağacı ve bar tezgahı olan, bütün arabaların park ettiği ve her şeyin ölüm sessizliğinde olduğu, Kaliforniya'nın rüzgârsız ölü ve üzgün olan dumanlarının içindeki otele gittik ve havalı takım elbiseler giymiş Paçukolar sıcak yoldan geçip giderken, Deni, "Arabanın içindeki blucin giymiş Meksikalıları görüyor musun, geçen Noel, yani bir yıl önce bugün bizim denizcilerden birine saldırdılar, adamın kimseye zararı yoktu, kendi işine bakıyordu ama bu Meksikalılar arabadan atlayıp onu öldüresiye dövdüler, parasını aldılar, aslında çok bir parası yoktu ama sırf kötülük olsun diye bunu da yaptılar, onlar Paçuko'dur ve insanları öldüresiye döverler.." dedi.

"Meksika'dayken Meksikalılar bana pek öyle görünmedi..."

"ABD'deki Meksikalılar da başka bir dert Kerouac, benim gibi dünyayı gezmiş olsaydın, hayatın rahatsız edici gerçeklerini de görürdün ve Avrupa'daki aç insanları asla ama ASLA anlaMAZDIN..", kolumu tekrar kavrayarak yürürken sallamaya başladı, güneşli sabah tepesi olan Horace Mann'a tırmanıp,

Manhattan numara 246'ya, oradan Van Cortlandt parkındaki kayalığın dik yüzüne, minik yola, İngiliz yarı ahşap kır evleri ve apartmanların arasından tepedeki sarmaşıklı okula gittiğimiz hazırlık okulu zamanındaki gibiydi; okula çıkana kadar bu sallanma durumu devam ederdi ama hiç kimse Deni kadar hızlı olamazdı çünkü o nefes almak için durmazdı bile, tırmanış gerçekten çok zorluydu, çoğu insan yol boyunca nefes nefese kalır, ağlayıp sızlanırdı ama Deni kocaman gülümsemesiyle sallanıp dururdu. –O günlerde tuvalette dördüncü sınıftaki zenginlere kama satıyordu.– Bu gece daha fazla numara yapmaya hazırdı... "Kerouac bu gece yetişebilirsek seni Hollywood'daki iki koca memeliyle tanıştıracağım, yetişemezsek yarın kesin tanışırsın... Bu koca memeliler aynı evde yaşıyorlar, bir apartmanda, olaylar havuz başında gelişiyor, söylediğimi anladın mı Kerouac?.. Havuz, gidip yüzdüğün yer..."

"Biliyorum, biliyorum, senin, Matthew Peters'ın ve sarışınların yer aldığı o resmi gördüm, harika... Ne yapacağız, onlarla oyun mu oynacağız?"

"Bekle bir dakika, sana hikâyenin gerisini anlatmadan önce silahı bana ver."

"Silahı almadım, seni salak, gemiden inesin diye öyle söyledim... Bir şey olsaydı sana yardım edecektim."

"SİLAHI ALMADIN MI?" Sonunda kafasına dank etti, bütün mürettabata, "Adamım silahla birlikte rıhtımda beni bekliyor, size söylemiştim" diye atıp tutmuştu ve gemi New York'tan ayrıldığında kırmızı harflerle yazılmış, büyük, saçma, Deni'ye özgü gülünç bir poster yapıştırmıştı: "UYARI, BATI YAKASINDA YAPABİLİRSE GEZGİN'İN MARANGOZU DENI E. BLEU'YU EŞEK SUDAN GELENE KADAR DÖVMEKTEN BAŞKA BİR ŞEY İSTEMEYEN MATTHEW PETERS VE PAUL LYMAN ADINDA İKİ HERİF VARDIR ancak BLEU'NUN GEMİ YOLDAŞLARI GEMİ PEDRO'YA YANAŞIRKEN BU İKİ KÖTÜ KALPLİ BELEŞÇİYİ GÖZETLEMEYE YARDIMCI OLMAK İSTERLERSE TAKDİR EDİLECEKTİR. İMZA

MARANGOZ. BU GECE YEMEKHANEDE BELEŞ İÇKİ VERİLECEKTİR." Sonra da yemekhanede yüksek sesle arkadaşı hakkında atıp tutmuştu.

"Silahın bende olacağını herkese söyleyeceğini biliyordum, o yüzden silah bende dedim. Gemiden inerken kendini iyi hissetmedin mi?"

"Silah nerede?"

"Almaya gitmedim."

"O zaman silah hâlâ orada. Bu gece o silahı almak zorundayız." Düşüncelere daldı. Bunda sorun yoktu.

Deni, dediğim gibi saksılarda palmiye olan, içeride denizcilerin ve Long Beach'in uçak bilgisayarlarının elden geçirilmiş şampiyon evlatlarının bulunduğu El Carrido Per to Motpaotta Kaliforniya Potator Oteli'nde yaşanacak olayları bir güzel planlamıştı, burası genel olarak tastamam ve gerçekten de kasvetli Kaliforniya kültürünün gözle görülür mekânıydı. Loş içeriye bakınca Havaii gömleği giymiş, bileğine saat takmış, bronzlaşmış güçlü adamların ince uzun bardaklardan bira içtiğini, yan yan baktığını ve pahalı kolyeler ve bronzlaşmış kulaklarına fildişi bir şeyler takmış, mavi gözleri boş boş bakan fahişelere kırıttığını görebiliyordunuz; aynı zamanda içeride gizliden gizliye var olan canavar bir zulüm, bira ve dumanın kokusu, lüks kokteyl salonunun içindeki kıyak heriflerin akıllı kokusu... İşte ben gençken bütün bu Amerikanlığın içinde olmak için can atardım; evden ayrıldım ve Amerikan-aşk-hikâyesinde-caz-ve-ben gecesinde büyük kahraman olmak için yollara düştüm. Bu durum Deni'nin aklının da başından gitmesine sebep olmuştu; bir zamanlar Amerikadaki özel bir okula gitsin diye gemiyle getirilen üzgün ve kızgın bir Fransız oğlan olmuştu; o zamanlar kemikleri nefretle titremişti, kara gözleriyle dünyayı öldürmek istemişti... Ancak High West'teki hocalardan birazcık Bilgelik ve Hikmet eğitimi aldıktan sonra, nefret ve öldürme duygularını Franchot Tone'un filmlerinden ve kimbilir başka nereden öğrendiği kokteyl salonlarında uy-

gulamak istemişti. Kasvetli bulvarın aşağısında, çok parlak sokak lambaları, kaldırımdan çıkmış parlak ama koyu palmiye ağaçları, hepsi oyulmuş ve Kaliforniya semasına yükselen ananas ağaçları olan rüzgârsız hülya sokağındaki bu şeye vardık. İçeride, genellikle yanılgı içinde olan ve herkes tarafından tamamen göz ardı edilen (bu durum onun için iyiydi ama kendisi bunu bilmiyordu) Deni'yle buluşacak hiç kimse yoktu, haliyle biz de birkaç bira içtik. Görünürde bekliyorduk, Deni bana gerçeklerden ve kişisel safsatalardan söz etmeye devam etti ama ne arkadaşlarımız ne de düşmanlarımız, gelen giden yoktu. Deni mükemmel bir Taoisttir, ona hiçbir şey olmaz, bela yanından bile geçmez, ne kadar şanslı olduğunun farkında bile değildir ve işte şimdi macera olsun diye herkesin peşine takılan eski dostu Ti Jean de onun yanı başındaydı. Üçüncü veya dördüncü biramızın yarısına geldiğimiz sıralarda aniden pat diye saat başı kalkan tramvayı kaçırdığımızı fark etti, yani önümüzdeki bir saati kasvetli Pedroda geçirmemiz gerekecekti. Oysa mümkünse Los Angeles'ın şaşaasına veya barlar kapanmadan önce Hollywood'a varmak istiyorduk, hayalimde Deni'nin orada bizim içim planladığı muhteşem şeylerin hepsini görüyordum, olaylar meydana gelmeden ve yola çıkıp şimdiki ekrana değil de sahneye, kasvetli dörtboyutlu sahnenin kendisine varmadan önce ve akıl almaz ve hatırlanamaz görüntüleri artık icat ediyordum. Deni pat diye taksiye atlayıp elimizdeki bira kutularıyla tramvayı yakalamak istedi. Sokaktaki taksi durağına doğru koşmaya başladık ve tramvayı takip etsin diye bir tanesine atladık, böylesi kasvetli zıplayan rıhtımlı kentin böylesi kasvetli taksi şoförü, denizcilerin benmerkezci olduğunu bildiğinden ses çıkarmadan talebimizi yerine getirmeye başladı. Yola düştük. Şoförün taksiyi, Compton ve L.A. muhitlerine doğru 60'la giden tramvayı yakalayacak kadar hızlı kullanmadığından şüpheleniyordum. Kendisine trafik cezası kesilmesini istemediğinden ama aynı zamanda arka koltukta oturan denizcilerin kaprislerini çekiyormuşçasına

hızlı gidiyormuş gibi yaptığından şüpheleniyordum. Yaşlı Deni'yi 5 dolar kazıklayacağından şüpheleniyordum. – Deni'nin hayatta en çok sevdiği şey 5 dolarlarını çarçur etmektir.– Parayla büyür, para için yaşar, sırf onun için elektrikli ekipmanın arasında çalışarak dünyanın etrafında deniz yolculuğu yapar ama bundan beteri memurların ve heriflerin küfürlerini çekmek zorunda kalır (sabah saat 4'te ranzasında uyurken herifin teki, "Hey marangoz, sen marangoz musun yoksa şişe kapağı veya bokhane bekçisi misin, nesin, kahrolası ön bumba ışığı yine yanmıyor, buralarda kimin sapan kullandığını bilemiyorum ama o lanet olası ışığın tamir edilmesini istiyorum, 2 saat içinde Penang'a yanaşmış olacağız ve o zamana kadar karanlıkta kalacaksak bu işe lanet olsun, benim veya bizim ışığımız olmayacaksa göt altına gidecek kişi ben değilim, sensin, amirini bi' gör" der), o yüzden Deni yataktan kalkmak zorunda kalır, kalktığını, gözlerinden akan uykusundan uyanmak zorunda kaldığını, hatta soğuk ve uluyan bir dünyaya uyandığını ve adamın kafasını kopartmak için bir kılıca sahip olmayı dilediğini ama hayatının geri kalanını hapiste geçirmek veya kendi kafasının kısmen kopartılıp hayatının sonuna kadar felçli kalmak istemediği için yataktan emekleyerek çıktığını ve bana göre bu alete gemi dedikleri için suyun üzerinde yüzen ama ona göre bok gibi kokan bu çelik kodeste her türlü sebepten bin bir elektrikli aygıt için ona haykırma hakkını kendinde gören her bir canavarın emirlerini yerine getirdiğini görebiliyorum. –Bu işkencenin yanında 5 dolar kazıklanmak nedir ki?– "Gaza bas, o tramvayı yakalamalıyız."

"Yakalayacak kadar hızlı gidiyoruz zaten." Cucamongadan geçiyoruz. "1947 veya 1948'de tam tamına saat 11:38'de, şu an hangisi olduğunu hatırlamıyorum ama bir seferde, başka iki denizci için aynı şeyi yaptığımı hatırlıyorum ve..." sırf kırmızı ışıkta duracak diye durumun küçük düşürücü kısmını yumuşatmak için konuşmaya devam ediyor, ben de arkama yaslanıp şunu söylüyorum:

"Kırmızı ışıkta geçebilirdin, artık tramvayı yakalama şansımız hiç kalmadı."

"Beni dinle Jack, tramvayı yakalamak ve trafik polislerinin sana ceza kesmemesini istiyorsun, değil mi?"

"Polis nerede?" diye sorarken camdan dışarıya bakıyorum, ufuktaki gece bataklıklarında motosikletli veya devriye arabalı bir polis var mı diye bakıyorum ama görebildiğim tek şey bataklıklar ve karanlık, büyük mesafeler, uzaktaki tepelerde camlarında sırayla kırmızı, yeşil, mavi Noel ışıklarının yanıp söndüğü küçük ev grupları var ve aniden içime bir sancı düşüyor ve "Ah Amerika, ne kadar da büyük, hüzünlü ve karanlıksın, ağustostan önce sona ererek dengesini kaybetmiş, kuru bir yazın yaprakları gibisin, ümitsizsin, herkes seni hor görüyor, sende kuru ve kederli ümitsizlikten, ölümün elinin kulağında olmasını bilmenden, şimdiki hayatın çilesinden başka bir şey yok, Noel ışıkları seni veya başkasını kurtaramaz, geceleri ağustos ayında solmuş çalılara Noel ışıkları koydukça, başka bir şey gibi görünecek, bu boşlukta, bu bulanık bulutta ikrar ettiğin bu Noel neyin nesi?.." diye düşünüyorum.

"Güzel dedin" diyor Deni. "Devam et, yakalayacağız." Şoför kıyak yapıyormuş gibi kırmızı ışıkta geçiyor ama sıradaki kırmızı ışıkta duruyor ve tramvay hattını takip etmeye başlıyor ama görünürde tramvayın izi bile yok. Birkaç yıl önce yerine gelip o denizciyi arabadan indirmiş, tramvayı yakalayamamışlar, yokluğu hissedilebiliyormuş, gelmiş ve gitmiş, ortalıkta boşluğun kokusu varmış... Köşedeki elektrik dinginliğinden bir şeyin var olduğunu ama artık gittiğini anlayabiliyorsunuz.

Taksi şoförü özür dilemek için şapkasını geriye iterek, "Sanırım tramvayı kaçırdık, lanet olsun" diyor ve gerçekten de ikiyüzlü görünüyor, sonuç olarak Deni ona beş dolar uzatıyor, taksiden iniyoruz ve Deni şöyle diyor:

"Kerouac bu durumda bu soğuk tramvay hattında, bu sisli gecede sıradaki L.A. tramvayına binmek için bir saat bekleyeceğiz."

"Sorun yok," diyorum, "biramız var değil mi, aç bir tane" ve Deni cebinden bakırdan yapılmış eski şişe açacağını bulup hüzünlü geceye köpüklerini fışkırtan iki bira kutusunu açıyor, kutuları kafamıza dikiyoruz, ben höpürdetiyorum; ikimiz de iki kutu bira içtikten sonra tabelalara taş atmaya başlıyoruz, ısınmak için dans ediyoruz, çömelip birbirimize fıkralar anlatıyoruz, geçmişi hatırlıyoruz, Deni "Hiya hohaa hoo" diye gülüyor, harika kahkahası Amerikan gecesinde çınlıyor ve Deni'ye şunları anlatmaya çalışıyorum: "Gemiye binmek için Staten Adası'ndan kahrolası Pedro'ya 5.000 kilometrelik yol yapmamın sebebi sadece gemiye binip dünyayı görmek, Swettenham Rıhtımı'nda güzel zaman geçirmek, Bombayda kız tavlamak, pis Karaçi'deki uyurları ve neyzenleri bulmak, Kahiredeki Kazbah'da kendi devrimimi başlatmak ve bunu Marsilya'dan öteki tarafa doğru yaymak değildi, sebebi sensin, eskiden yaptığımız şeyler... Deni, seninle harika zaman geçiriyorum, buna şüphe yok... Hiçbir zaman param olmadı, bunu kabul ediyorum, otobüs ücretinden sana zaten altmış dolar borcum var ama senin de bunun için çok çabaladığımı itiraf etmen gerek... Hiç para kazanmadığım için özür dilerim ama seninle o zaman denediğimi biliyorsun... Lanet olsun, hay aksi, bu gece sarhoş olmak istiyorum." Deni ise, "Jack bu soğukta ortalıklarda gezinmeye gerek yok, bak orada bir bar var" diyor (puslu gecede kırmızı kırmızı parıldayan bir han). "Meksikalı Paçuko barı olabilir ve bizi dayaktan öldürebilirler ama içeri girip yarım saat içinde birkaç bira içeriz... Sonra içeride koca memelilerden var mı diye bakarız." Böylece oraya doğru yürümeye başlıyoruz. Bu arada Deni bana hayatımın içine ettiğimi söylemekle meşgul ama ben bunları bir yakadan ötekine herkesten duydum ve ne genel olarak ne de bu gece umrumda değil ve işte bu da benim olayları yaşayış ve söyleyiş tarzım.

BİRKAÇ GÜN SONRA S.S. *Gezgin* uzaklara bensiz yelken açtı çünkü beni sendika binasına almadılar, kıdemli değildim,

tek yapmam gereken şeyin buralarda birkaç ay geçirip rıhtımda veya benzer bir yerde çalışmam gerektiğini ve kıyı boyunca Seattle'a giden bir gemi beklememi söylediler, ben de "Kıyı boyunca yolculuk yapacaksam o zaman ben de en çok istediğim kıyıları gezerim" diye düşündüm. Böylelikle akşam olunca *Gezgin*'in Pedro Körfezi'nden kayarak çekip gittiğini gördüm, iskele tarafındaki kırmızı ışık ve sancak tarafındaki yeşil ışık suyun üzerinde sinsice ve sessizce ilerliyordu ve liman amiri hayalet gibi gemi direklerindeki ışığı takip ediyordu, vup! (minik römorkörün düdüğü...) Sonra da mürettabatın bir kısmının ranzalarında kitap okuduğu, diğerlerinin mürettebat salonunda atıştırmalık yediği ve Deni gibi diğerlerinin de bir sonraki dünya turunda *Gezgin*'de olacağımı garantileyen mektupları büyük kırmızı mürekkepli dolma kalemlerle şevkle yazdığı lombarların ışıkları Gandharva ve Maya'msıydı. Ama ben, "Umrumda değil, ben Meksika'ya gideceğim" deyip Deni'nin orada gözden kaybolan gemisine el sallayarak Pasifik tramvayına doğru yürümeye başlıyorum...

Size anlattığım birbirimize yaptığımız delifişek eşek şakalarının yer aldığı o birinci geceden sonra Noel arifesinde gecenin saat 3'ünde iskeleden kocaman bir diken çalısını taşıdık ve makine mürettebatının kaldığı (hepsinin horladığı) ön üst güverteye hepsini tıkıp orada bıraktık. Sabah uyanınca bir ormanda veya ona benzer başka bir yerde olduklarını düşünüp yataklarına dönüp uyumaya devam ettiler. Başmakinist, "Güverteye bu kahrolası ağacı kim getirdi!" diye bağırınca (ağaç üç metreye üç metreydi, kurumuş dallardan oluşan kocaman bir top gibi görünüyordu) aşağıda, geminin orta kısmında bulunan Deni'nin, "Ho ho ho! *Güverteye bu kahrolası ağacı kim getirdi!* Şu başmakinist çok komik bir a-da-m" diye uluduğunu duyduk.

İki
Meksika Fellahı

Arizona, Nogales sınırından geçerken bazısı sert bakışlı, solgun yüzlü bazısı da kötü görünen çelik çerçeveli gözlüklü haşin görünümlü Amerikan muhafızları, yasadışı akrep ibaresi olup olmadığını görmek için partal bavulları didik didik arıyorlar. –Amerika'da sayısı belli ki sonsuz olan polislerin ve onların bitmek tükenmek bilmeyen kanunları karşısında hep nasıl bekliyorsanız, burada da sabırla bekliyorsunuz.– Ancak telli küçük kapıyı geçip Meksika'ya adım attığınızda, hani öğretmeninize hasta olduğunuzu söyleyince öğlen saat 2'de eve gitmenizi söyler ya, işte aynen öyle, kendinizi okulu ekmiş

gibi hissediyorsunuz. Pazar sabahı gittiğiniz kiliseden eve dönmüş gibi hissediyorsunuz; üzerinizdeki takım elbisenizi çıkarıyorsunuz ve oyun oynamak için yumuşak örülmüş rahat ve serin tulumunuzu giyiyorsunuz... Etrafınıza bakınca mutlu, gülümseyen yüzler veya endişeli âşıkların, babaların ve polislerin karanlık ve endişeli yüzlerini görüyorsunuz, içinde balon ve çubukta buzlu şekerden başka bir şeyin olmadığı minik parktaki taverna müziğini duyuyorsunuz... Minik parkın ortasında insanların beleşe izleyeceği konserler için yapılmış bir sahne var; belki nesillerdir ksilofon çalan sanatçılar veya El Presidente'ye Meksika milli marşını çalan Orozco caz grubu için kurulmuş olabilir. Bir meyhanenin kapısından susamış bir şekilde içeriye giriyorsunuz, bardan bir bira alıp arkanıza dönüyorsunuz ve bilardo oynayan, tako pişiren, geniş kenarlı şapka takmış fellahları görüyorsunuz; bazısı çiftlik türü pantolonunun kalçasına tabanca takmış ve şarkı söyleyen işadamlarından oluşan bir sürü, odada bir yukarı bir aşağı gezen müzisyenlere pezo atıyor. Özellikle kupkuru Arizona ve Teksas'a ve güneybatıdaki her yere çok yakın olduğu için Arık Ülke'ye girmek gerçekten harika bir his; ancak bu hissi, fellahların hayatla ilgili bu hissini, büyük kültürel ve uygarlık konularına kafasını takmayan insanların ebedi sevincini siz de hissedebilirsiniz... Bu hissi her yerde, Fas'ta, bütün Latin Amerika'da, Dakar'da, Kürt diyarında bulabilirsiniz...

Meksika'da "şiddet" yok, olduğunu söyleyenler Hollywoodlu yazarların veya "şiddete başvurmak" için Meksika'ya giden yazarların yazdığı zırvalıklardı. Huzur bozan davranışlar yüzünden kimse tutuklanmadığı için barlarda hırgür çıkarmak üzere Meksika'ya giden bir Amerikalı tanımıştım, aman Tanrım, yolun ortasında trafiği tıkayarak neşeyle güreşen adamlar gördüm, insanlar yanlarından gülümseyerek geçerken onlar kahkahalar atarak bağırıyorlardı. Meksika, benim gibi tehlikeli karakterlerle birlikte seyahat etseniz bile, genellikle mutedil ve hoştur; –"tehlikeli" dediysem, Amerika'daki anlamıyla kul-

landım– aslında sınırdan uzaklaşıp derinliklerine indikçe daha da hoş bir yer görürsünüz, sanki medeniyetlerin etkisi bir bulut gibi sınırın tepesinde takılıp kalmış gibidir.

DÜNYA, KIZILDERİLİ NESNESİDİR... Dünyanın afyon merkezinin yanında yer alan Mazatlan'dan uzak olmayan dallardan yapılmış barakalarda, çimli zeminin üzerine çömelip esrarlı kalın cigaralar sardım ve cigaraların içine afyon serptik; topuklarımız karardı. Devrimden söz ettik. Ev sahibi Kızılderililerin aslında Kuzey Amerika'yla birlikte Güney Amerika'ya da sahip olduğuna inanıyordu, ortaya çıkıp "*La tierra esta la notre*" (Dünya bizimdir) demenin zamanıydı; ki bunu yaptı, dilini şaklatarak ve hiçbirimizin söylediğini anlamadığından kuşkulanarak dudaklarını büküp omuzlarını silkti ama ben de oradaydım ve söylediğini gayet güzel anlamıştım. Köşede 18 yaşında Kızılderili bir kadın oturuyordu, masanın gerisindeydi ve mum ışığında yüzü gölgelere karışmıştı; ya afyon yüzünden ya da sabah bahçeye çıkıp yerde boş boş ve aygın baygın yatan kırılmış sopaları mızrakla vurup ortağına elle göstererek ona doğru dönen adamın karısı olduğu için kafası güzel bir halde bizi izliyordu. Öğlen vakti Fellah Köyünde uyuşuk bir vızıldama olur; deniz, ılık ve tropik Yengeç Pasifik'i uzakta değildi. Calexico ve Shasta ve Modoc ve Pasco'yu gören Columbia Nehri'nden bu yana sıralanmış, kaburgaya benzeyen dağlar, bu yakanın üzerine kurulduğu ovanın arkasında yer alıyordu. Beş yüz kilometre süren pis bir yol giderdi o; tabandaki deliklere kadar uzanan eski moda debriyaj kolu, birbirine bakan, ahşap oturma sıraları olan, lüks ve modaya uygun 1931 model sessiz otobüsler Navajoas, Margaritas'tan geçtikçe arkasında bitmez tükenmez toz bulutu bırakır ve dünyanın afyon krallığına gelirdi, –Ah Tanrım– ev sahibine baktım. Köşede çim yerin üzerinde Meksika Ordusu'ndan bir asker horluyordu, bu bir devrimdi. Kızılderili küplere binmişti. "*La tierra esta la notre...*"

Hem rehberim hem de dostum Enrique konuşurken "H" yerine "K" harfini kullanıyordu çünkü uyruğu, İspanyol bir kelime olan mahallesi Vera Cruz'a değil, Meksikadaki Kızılderili diline bağlıydı. Sonsuzlukta sallanıp duran otobüslerde bana "HK-a-m-a-m gibi mi? HK-a-m-a-m gibi mi? *Caliente* mi demek? Sen anlıyor?" diye bağırıp durdu.

"Hıı, hıı."

"K-a-m-a-m... k-a-m-a-m *caliente* demek mi? – HK-araret.. araret?"

"H-araret!"

"Hangi harf – alfabey?"

"H."

"HK mı?"

"Hayır...H..."

"Bunu söylemek zor. Yapamıyorum."

"K" harfini söylerken bütün çenesi öne fırlıyordu, yüzündeki Kızılderiliyi gördüm. Şimdi de çimlere çömelmiş, ev sahibine hevesle bir şeyler anlatıyordu; ev sahibinin o heybetli tavrından, konuşulan her konuyla ilgili alaycı konuşmalarından çölde kurulmuş bir çetenin Kralı olabileceğini biliyordum, kanıyla krallığa hak kazanmış gibiydi, sanki ikna etmeye ya da bir şeyleri korumaya ya da bir şey talep etmeye çalışıyordu; yere oturdum, hiçbir şey söylemedim ve köşedeki Gerardo gibi sadece izledim. Gerardo afallamış bir şekilde Kral'ın önünde saçma sapan konuşan deli ağabeyini dinliyordu. Kafasını sallayıp ev sahibine eski bir tüccar gibi yan yan baktı, karısına dönüp Pasifik Sahili Yengeç Dönencesi yıldızları altındaki mum ışıklı barakaya hâkim olan o yabancı Meksika karanlığına alaycı bir gülümseme fırlatmak için dilini çıkararak alt dişlerini yaladı ve üst dişlerini hafifçe ıslattı, Acopulcolu bir dövüşçü gibi. Ay, aşağıdaki El Capitan kayalıklarını yıkadı. Sonra da çok geçmeden Panama bataklıklarını...

Ev sahibi koca kolu ve parmağıyla işaret ederek: "Büyük platonun sıradağları mı! savaşın altınları derinlere gömülü!

mağaralar kanıyor! yılanı ormandan çıkaracağız! o büyük kuşun kanatlarını koparacağız! paçavra çayırlarda ters dönmüş demirden evlerde yaşamalıyız!"

Ot yatağın kenarında oturan sessiz arkadaşımız "*Si*!" dedi. Estrando. Keçi sakallı, afyon yüzünden havalı kahverengi gözleri hüzünlü ve narkotik bir şekilde sarkan, elleri yanlara düşmüş, tuhaf görünen bu büyücü Kral'ın yanında oturuyordu. Diğerlerinin dinlediğini fark edince ara sıra bir şeyler söylüyordu ama ne zaman yorumlarının bir yere varmadığını fark etse abartıyor, insanları sersemletiyor, insanlar da onun ayrıntılarını, mesela içki mayasındaki sanatsal dokunuşları dinlemek istemiyorlardı. Onların istediği ilkel cinsel kurbanlardı. Hiçbir insanbilimci yamyamları unutmamalı veya Auca'ları engellememelidir. Bana bir ok bir de yay verin gideyim; artık hazırım; sade bir yolcu lütfen, sade yolcu; liste anlamsız; şövalyeler yaşlanırken cesaretlenir; genç şövalyeler hayal eder.

Yumuşak... Bizim Kızılderili Kral'ın belli belirsiz fikirlerle işi olmazdı; Enrique'nin sahici yakarışlarını dinledi, Estrando'nun sanrılı sözlerini, içsel delilik gibi baharatlı, özlü yorumlarından notlar aldı; bana gerçek bir şüpheyle baktı.

İspanyolca bu Gringo'nun L.A.'dan beri kendisini takip eden bir polis veya FBI adamı olup olmadığını sorduğunu duydum. Duyduğum gibi hayır dedim. Enrique kafasıyla beni gösterip bazı şeylerle ilgilendiğimi söylemeye çalıştı. İspanyolca öğrenmeye çalışıyordum, *cabeza*'ydım, aynı zamanda *chucharro* (*esrarkeş*)... – *Chucharro* Kral'ın ilgisini çekmemişti. L.A.'ye Meksika karanlığından kalkıp yüzü kapkara bir şekilde yalınayak aydınlığa doğru yürümüştü... Aynasız mı yoksa serseri mi bilinmeyen bir adam boynundaki haç kolyesini çalmıştı, hatırladıkça sinirden köpürüyor ve işte şimdi beni de FBI'dan biri sanıyordu; ayak izlerini Demir Los Angeles'ta, prangalarını ise hapiste bırakan Meksikali zanlıları ve yumuşak kırmızımsı ışıkta yarım günlük sakalıyla oturan potansiyel ihtilal kahramanlarını takip eden tuhaf bir adam...

Bana bir tutam "A" gösterdi. Afyona bu ismi ben verdim. Hemen hemen tatmin olmuştuk. Enrique beni savunmaya devam etti. Büyücü hekim çaktırmadan gülüyordu, onun bu salakça şeylere, aşk dansları etmeye, orospuların cirit attığı sokaklarda pezevenkleri ararken alkollü şarkılar söylemeye zamanı yoktu; Fredericko Weimar'ın saltanatındaki Goethe'ydi o. Kral sessizce beni kabul etmeye karar verdiğinde televizyon telepatisinin titreşimleri odayı doldurdu; o beni kabul ederken ben de akıllarından geçen bütün şüphe zerreciklerini hissettim.

İşte kutsal Mazatlan Denizi ve kuşluk vakti üzerinde eşeklerin ve katırların ve kırmızı kahverengi atların dolaştığı uçsuz bucaksız ova ve yeşil kaktüs likörü.

İki mil ötede, küçük bir gruptaki üç *muchacha* kızıl evren çemberinin konsantrik merkezinde konuşuyorlardı... Ancak konuşmalarının yumuşaklığı bize kadar ulaşmıyordu ve Mazatlan'ın dalgaları onlara engel olmuyordu... Denizin yumuşak esintisi otları güzelleştiriyordu; bir mil açıkta üç tane ada –kayalar–; arka planda günbatımında Fellah kasabasının çamurlu çatıları...

AÇIKLAMAK GEREKİRSE, SAN PEDRO'DA GEMİYİ KAÇIRDIM ve burası, Nogales, Arizonadaki Meksika sınırından başlayan ve Batı Sahili boyunca Meksika Körfezi'ne inen ikinci sınıf ucuz bir otobüsle çıktığım yolculuğun tam orta noktasıdır. Enrique ve onun küçük kardeşi Geraldo'yla tanıştığım sırada, yolcular Sonora Çölü'ndeki kulübelerde bacaklarını esnetirken, iriyarı, şişman Kızılderili kadınlar sıcak tortilla ve fırında pişmiş et ikram ediyordu ve ayakta sandviçinizi beklerken küçük domuzlar sevgi dolu bir şekilde bacağınızı yalıyordu. Enrique siyah saçlı, kara gözlü, dünya tatlısı bir çocuktu ve kardeşiyle birlikte neden Meksika Körfezi'ndeki Vera Cruz'a uzanan 2.000 millik bu destansı yolculuğa çıktığını hiç öğrenemedim. Bana, ev yapımı tahta radyosunun içinde yaklaşık 250 gramlık

sert, koyu yeşil marihuana taşıdığını, içindeki yosun ve uzun kara liflerin de malın iyi kalite olmasının bir belirtisi olduğunu söyledi. Çöldeki ara istasyonun arkasındaki kaktüslerin oraya gidip hemen malı denedik, Gerardo bizi izlerken (henüz 18 yaşındaydı ve ağabeyi izin vermediği için esrar içemiyordu) kızgın güneşin altında yere çömeldik, gülüştük. "Neden mi? Çünkü marihuana gözleri bozar, *la ley* için de iyi değildir." (Göz için de kötüdür, kanun için de.) Beni gösterek "Ama sene" ("Sana" demeye çalışıyordu) ve kendini göstererek "ve bana!" dedi, "bize bir şey olmaz". Meksika'nın belli başlı bölgelerini kapsayan yolculuk boyunca bana rehberlik yapmaya karar vermişti; azıcık İngilizcesiyle topraklarının destansı görkemini anlatmaya çalışıyordu, onunla kesinlikle aynı fikirdeydim. "Görüyorsun?" dedi uzaktaki sıradağları işaret ederek: "*Mehico*!"

Daha önce de söylediğim gibi tahta koltuklu, eski, yüksek, dar bir otobüste yolculuk ediyorduk, şal ve hasır şapka giymiş yolcular, keçileri, domuzları ya da tavuklarıyla binmiş otururken çocukları da tavana tutunup sallanıyor ya da koridorun arkasında çığlıklar atıyorlardı. Bin millik çamurlu yolda hoplaya zıplaya ilerledik ve nehre varınca şoför otobüsü sığ suya soktu, otobüsün üzerindeki tozu yıkayıp, tekrar sallanarak yola döndü. Kendi başıma dolaşmaya başladığım Navajoa gibi garip kasabalarda kasap olduğunu sandığım, sineklerin üşüştüğü tezgâhın altındaki sıska, uyuz fellah köpeklerinin bir parça kapmaya çalıştığı bir öbek etin başında duran bir adam gördüm; köyün yaşlılarıyla birlikte küçük ve pis masalara oturup portakal ezmesi içtiğimiz Los Mochis Köyü'nden geçtik. Gazetelerin manşetlerinde önceki gece Polis Şefi ve Vali arasında çıkan silahlı çatışma vardı, bütün kasaba bu haberle çalkalanıyordu, beyaz sokaklara biraz da olsa heyecan gelmişti; ikisi de bellerinde silah, barın tam karşısındaki çamurlu yolda dan dan sıkmışlardı. Artık bir hayli güneyde kalan Sinaloa'nın bir kasabasındaydık, gece yarısı otobüsten inip arka sokaklarda biraz dolaştık, barların önünden geçtik, (Enrique "Bara gir-

memizin sana da, bana da, Gerardo'ya da bir faydası yok, üstelik *la ley*'e de aykırı" dedi) sonra da deniz çantasını gerçek bir dost ve kardeş gibi sırtına alıp taşıyan Gerardo'yla birlikte geniş, boş, tozlu bir meydandan geçip yıldızların aydınlattığı kısımdan fazla uzakta olmayan ve birbirlerine yaslanarak adeta küçük bir köy oluşturan samandan yapılmış kulübelerin oraya geldik, afyon satan adamın kapısını çaldık ve kapıyı bıyıklı kaba saba bir adam açtı ve bizi keçi sakallı, büyücü doktor Estrando'yla birlikte puro kalınlığında esrarlı cigaraya kırmızı renkli saf afyon tutamları serptikleri, mum ışığıyla aydınlanan mutfağa götürdü.

Ev sahibi geceyi evin yanındaki ottan yapılma küçük kulübede geçirmemize izin verdi, –burası aslında orada kalmamıza izin verme nezaketini gösteren Estrando'ya aitti– mum tutarak bize yolu gösterdi, içeri girdiğimizde kendisine ait tek eşya olan ve otların üstüne serili şiltenin altında gizlediği afyon torbasını aldı ve uyumak üzere başka bir yere gitti. Sadece bir tane battaniyemiz vardı ve kimin ortada yatacağına karar vermek için yazı tura attık: Ortada hiçbir şeyden şikâyet etmeyen Gerardo yatacaktı. Sabah kalkıp ince dalların arasından dışarıya baktım: Sakin, sevimli, saz kulübelerden oluşan, esmer genç kızların büyük kuyudan doldurdukları su kovalarını omuzlarında taşıdıkları küçük bir köydü burası, ağaçların arasından tortilla kokuları geliyordu, köpekler havlıyor, çocuklar oyun oynuyordu; ev sahibimiz de kalkmış, kesici bir alet yardımıyla ince dalları bölüyordu, aleti şöyle bir vurarak incecik dalları düzgün bir şekilde ikiye ayırıyordu, ilginç bir manzaraydı. Tuvalete gitmek istediğimde bana köyün hemen girişine yerleştirilmiş, eski, taş bir oturağı gösterdiler, tıpkı bir kral tahtına benziyordu; herkesin gözü önünde oturup işimi halletmem gerekiyordu, dört tarafı da açıktı. Oradan geçen anneler bana kibarca gülüyordu, parmaklarını ağzına sokmuş olan çocuklar beni seyrediyor, genç kızlar işlerini yaparken bir yandan da bir şeyler mırıldanıyordu.

Otobüse binmek ve Mexico City'ye doğru yolumuza devam etmek üzere hazırlanmaya başladık ama önce yüz gram marihuana aldım, alışveriş bittiği anda kulübeye bir sürü Meksikalı asker ve birkaç tane de pejmürde kılıklı, üzgün görünen polis dalıverdi. Enrique'ye dönüp, "Hey, yoksa tutuklanacak mıyız?" diye sordum. Hayır dedi, sadece kendileri için biraz beleş ot istiyorlarmış, sonra da olay çıkarmadan bizi göndereceklermiş. Böylece Enrique aldığımız esrarın yarısını bölüp onlara verdi, onlar da kulübenin ortasına çömelip yerde cigaralıklarını sardılar. Afyon beni öyle bir çarpmıştı ki, orada öylece oturmuş, yüzümde az sonra kollarım kesilip haça baş aşağı asılarak o yüksek taşın üzerinde kızartılacakmışım gibi bir ifadeyle, anlamsız bakışlarla etrafımdakilere bakıyordum. Çocuklar içinde acı biber olan bir çorba getirdiler, yanımda duran çorbayı içerken hepsi de gülümsedi; çorba boğazımı yaktı, yutkundum, öksürdüm, aksırdım ama biraz zaman geçince kendimi iyi hissetmeye başladım.

Ayağa kalktık, Gerardo yine çantamı sırtladı, Enrique esrarı tahta radyosunun içine sakladı, ev sahibinin ve büyücü doktorun elini sıktık, büyük bir ciddiyet içinde on polisin ve askerin her birinin elini sıktık ve tekrar dışarıya çıktık, kızgın güneşin altında kasabadaki otobüs durağına yürüdük. Enrique ev yapımı tahta radyosunu okşayarak, "Artık gördüğün gibi hepimiz uçuşa geçmeye hazırız" dedi.

Hava sıcaktı ve hepimiz terliyorduk. Eski İspanyol Misyonu tarzında yapılmış güzel bir kiliseye geldiğimizde Enrique, "Şimdi buraya gireceğiz" dedi; hepimizin Katolik olduğunu hatırlayınca şaşırdım. İçeriye girdik ve ilk diz çöken Gerardo oldu, sonra Enrique'yle ikimiz sıraya diz çöküp istavroz çıkardık, Enrique kulağıma, "Gördün mü? Kilise serin. Bir dakikalığına da olsa güneşten uzaklaşmak güzel" diye fısıldadı.

Günbatımında Mazatlan'da durup o muhteşem dalgalarda yüzmek için iç çamaşırlarımızda denize girdik ve işte orada, sahilde, Enrique elinde kocaman bir cigaralıkla dönüp, kıyı-

dan içeride bir yeri, Meksika'nın güzel, yeşil kırlarından birindeki bir noktayı işaret ederek "Uzaktaki tarlanın ortasındaki üç kızı görüyorsun?" dedi ve ben baktım da baktım ama uzakta çayırın ortasındaki üç noktayı zar zor seçebildim. Enrique, "Üç *muchacha*" dedi. "Yani *Mehiko*!"

Onunla Vera Cruz'a gitmemi istedi. "Benim asıl işim ayakkabı yapmak. Ben çalışırken sen kızlarla evde otursun. İlginç kitaplar yazarsın, biz de bir sürü kız buluruz."

Onu Mexico City'den sonra görmedim çünkü hiç param yoktu, William Seward Burroughs'un kanepesinde kalmak zorundaydım. Burroughs ise, Enrique'nin ortalıklarda görünmesini istemiyordu: "Bu Meksikalılarla takılman doğru değil, hepsi düzenbaz herifler!"

Enrique'nin ayrılırken bana verdiği tavşan ayağını hâlâ saklıyorum.

BİRKAÇ HAFTA SONRA ilk kez bir boğa güreşi seyretmeye gittim, itiraf etmeliyim ki bir *novillera*, yani acemice bir güreşti, kışın yaptıkları kadar sözde sanatsal, gerçekçi bir güreş de değildi. İçinde yusyuvarlak bir kâse ve Yankee Stadyumu'ndaki ikinci cepi düzelten adam gibi toprağı tırmıkla düzleştirmekle görevli işinin ehli kişilerin özenle temizleyip hazırladığı daire şeklinde kahverengi, toprak bir pist vardı, aradaki tek fark buranın Toz-Yutma Stadyumu olmasından kaynaklanıyordu. Yerime oturduğumda boğa arenaya çıkalı çok olmamıştı, orkestradakiler de tekrar yerlerine oturuyorlardı. Çitin arkasında, üzerlerine tam oturan nakışla işlenmiş giysiler giymiş çocuklar duruyordu. Hepsi de ciddiydi, bakmadığım bir köşeden simsiyah, parlak tüyleri olan bir boğa fırladı, yardım istediğini belli edecek şekilde böğürdü, kapkara burun delikleri, beyaz gözleri ve geniş boynuzları vardı, beli kalındı, soba borusu gibi parlak ince bacakları, taşıdığı lokomotif kadar büyük ağırlığın altında yeri titretmeye hazırdı, birkaç kişi güldü, boğa gözleri parlayarak dörtnala kalktı, koşarken pürüzsüz, mü-

kemmel derisinin altında kas yumrularının kabarıp indiğini görebiliyordunuz. Matador öne doğru çıktı, boğayı çağırdı, boğa harekete geçti, koşmaya başladı. Matador pelerinini çıkarıp alaycı bir ifadeyle salladı, boğa adamın bir iki karış ötesinden geçti, pelerini izleyerek adamın etrafında şöyle bir döndü. Matador bir Grandee edasıyla yürüdü gitti ve "Kan ve Kum'daki harika boğaya benzeyen, meydan okumalara aldıracak hali kalmamış, sersemlemiş hayvana arkasını döndü. Üst sırada oturan Senyör Grandee'yi selamladı. Sonrası alışıldığı biçimde devam etti. Tek gözü bir kumaş parçasıyla kapatılmış yaşlı bir korsan atına binen pikadör ŞÖVALYE çıktı, elindeki birkaç çelik mızrağı boğanın omuz hizasına sapladığı anda hayvanın tepkisi atı devirmeye çalışmak oldu ama –Tanrıya şükür– at yerinden kıpırdamadı; o an tarihi ve çılgın bir andı, hemen ardından pikadörun açtığı yaralardan dindirilmesi mümkün olmayan kanlar boşalmaya başladı. Zavallı boğanın gözünü döndüren bu çılgın gösteri, elinde kurdeleli iki mızrak bulunan ufak tefek, çarpık bacaklı, cesur bir adamın arenaya çıkmasıyla sürdü, adam gelip boğanın tam karşısına dikildi, boğa da gözlerini dikmiş adama bakıyordu, baam, kafa kafaya çarpışmayı sıyıran adam, elindeki mızrakları fırlattıysa da seyirciler yuh çekmeye fırsat bulamadan (ben yuh çektim ama) mızraklar sıyırıp geçti çünkü bu, şakası olmayan sert bir hayvandı. Ama üzerine saplanan oklar, boğanın, Marlowe'un Cennetteki İsa'sı gibi kanlar içinde kalmasına yol açmıştı. Yaşlı matador öne çıkıp birkaç pelerin hareketiyle boğayı yokladı, sonra elinde bir başka mızrak takımı ve bayrakla, acı içinde soluyan derisi pırıl pırıl parlayan boğanın yanına yaklaştı, herkes *memnundu*. Boğa sadece hafifçe titredi, ciddi kahraman matador boğayı öldürmek için ileri çıktı, orkestradaki bas davulla ritim tutarken, ortalık sessizleşti, sanki güneşin önünden bir bulut geçiyordu, bu zalim, yemyeşil, aromatik İspanyol kırlarında bir sarhoşun devrilen şişesinin çıkardığı sesi bir mil öteden duyabilmeniz mümkündü, çocuklar turtalarına yumulmuşlardı, boğa ise gü-

neşin altında boynunu eğmiş, can çekişerek soluyordu, kaburgaları acıyla inip kalkıyordu, omuzları San Sebastian'ınkilerden farksızdı. Pür dikkat kesilen, ayaklarını sağlam bir şekilde yere basan genç, cesur matador yaklaştı, yine meydan okudu, boğa döndü, kendisine doğru uzatılan kırmızı pelerine doğru dermansız bir şekilde sendeleyerek yaklaşmaya başladı, her yerinden oluk oluk kan akıyordu, delikanlı ise hayali çemberlerden, halkalardan atlatıyormuş gibi hareketlerle hayvanı gideceği tarafa yönlendiriyordu. Tanrım, boğanın o dümdüz, gergin karnına mızrakların saplandığını kesinlikle görmek istemiyordum. Matador yine pelerinini savurdu ama "Tanrım, neden artık yuvama gitmiyorum?" diye düşünen boğa yerinden kıpırdamadı, matador biraz daha yaklaştı, hayvan yorgun bacaklarıyla koşma pozisyonuna geçmek üzereyken bir toz bulutu içinde bir bacağı boşa gitti. İleri doğru bir hamle yaptı, sonra dinlenmek için yine geri çekildi. Matador kılıcını kınına koyup gözleri kapalı zavallı boğaya seslendi. Boğa kulaklarını havaya dikti ama kıpırdamadı. Matadorun vücudu, üzerinde binlerce kişi yüreyen bir tahta gibi dümdüz gerilmişti. Baldırlarındaki kaslar belli oluyordu. Boğa zayıf bir hamleyle bir iki adım ileri çıktı, yerden tozlar havalandı ve matador onun tam önüne dikilip sıcak bir sobanın üstünden öteki tarafa uzanıp bir şey almak istiyormuşçasına hayvanın üzerine eğildi ve kılıcını boğanın kürek kemiklerinin tam ortasına sapladı. Matador bir tarafa, üzerine kılıç saplanmış boğa ise öbür tarafa gitti, hayvan koşmaya başladı, suratında insanlara özgü bir şaşkınlıkla gökyüzüne ve güneşe baktı ve sonra kükredi. Of, kesinlikle gidip görmelisiniz dostlar! Üzerinden havaya neredeyse on galon kan boşaldı ve bu kanlar her tarafa sıçradı; dizlerinin üzerine çöküp kendi kanında boğulurken başını şöyle bir arkaya çevirdi ve birdenbire hareketsizleşerek başı cansız bir şekilde yere düştü. Hâlâ ölmemişti, ekstra bir salak çıkıp hançere benzeyen bıçağını boyun sinirine saplayınca, boğanın ağzının iki tarafı kumları süpürdü ve ağzından pıhtılaşmış kan boşaldı. Gözleri!

Ah o gözleri! Salaklar bütün bunları bir bıçak yaptı diye gülüştü, sanki tersi mümkünmüş gibi. Bir hırçın at ekibi, boğayı zincirleyip çekmek için arenaya doluştu, dörtnala koşmaya başladıkları esnada zincir koptu ve boğanın ölüsü, farkında olmadan ayak altında ezilip ölen bir sinek gibi tozun içine kayıp arenanın ortasında kalakaldı. Onun işi bitmişti artık! Ölmüştü, bembeyaz gözleri gördüğü son şeye bakıyordu. Sıradaki boğaya! Önce yaşlı oğlanlar yerdeki kanı el arabasına doldurdu ve hızlıca ortadan kayboldu. Sessiz tırmıkçı elinde tırmığıyla çıktı yine... "Ole!", genç kızlar bu şık hayvan katliamını çiçekler atarak selamladı. Ben orada ölümün nasıl bir şey olduğunu ve buna nasıl olup da hiç kimsenin aldırmadığını gördüm, tıpkı az önceki boğaya yaptıkları gibi çığlık çığlığa bağrışan insanların oluşturduğu bir ringin ortasında ölüp gidebileceğiniz bir hayat yaşamanın ne demek olduğunu hissettim.

Jai Alai, Meksika, Jai Alai!

MEKSİKA'DAKİ SON GÜNÜMDE Mexico City'deki Redondas yakınlarında küçük bir kilisedeyim, saat güneşsiz öğleden sonra 4'tü, bütün gün postanelere çeşitli paketler bırakmakla geçti ve kahvaltıda atıştırdığım yumuşak şekerlemeden sonra mideme giren iki birayla birlikte kilisede oturmuş dinleniyor ve boş hayaller kuruyorum.

Tam üstümde büyük acılar içinde çarmıha gerili İsa'nın bir heykeli vardı, ilk gördüğüm anda ellerimi birbirine kavuşturup ona baktıktan sonra hemen tam altına oturdum ("Jeanne!" Sanki bahçeden biri beni çağırıyor, halbuki seslendikleri kişi bir kadın, hızlıca kapıya çıkıp dışarıya bakıyorum). "Mon İsa" diyor ve başımı yukarı kaldırıyorum ve işte O orada, güzel yüzünde Robert Mitchum'un gençliğini hatırlatan bir ifade var, ölü olduğu için gözleri kapalı ama sanki biri hafifçe aralık, bu da genç Robert Mitchum'u veya çay yüzünden uçuşa geçmiş olan ve dumanların arasından, "Hombre, adamım, işte son bu!" diyen Enrique'yi hatırlatıyor. Dizleri sıyrık içinde, hem de

hayli derin sıyrıklar bunlar, dizkapağının olduğu yerde, sırtında duran ve yüz mil uzunluğundaki topuzla vurularak açılmış üç dört santim derinliğinde bir çukur var, sırtında haçla beraber kayalara yığılmış, dizlerinin üzerine çökmeye zorlamışlar, çarmıha gerilmeden önce harap düşmüş. –Ben de oradaydım.– Mızraklıların kılıçlarının ucuyla böğrüne açtıkları yaralar görünüyor. – Ben orada değildim, orada olsaydım, "Kesin şunu!" diye bağırır ve muhtemelen ben de çarmıha gerilirdim. Kutsal İspanya, Meksika'nın yürek parçalayan kurbanları olan Azteklere şefkat ve merhamet gösterip, "Bunu insanoğluna yapabilir misiniz? Ben insanın oğluyum, ben insandan gelenim, ben insanım ve siz bunu insan ve Tanrı olan bana yapabilir misiniz? Ben Tanrı'yım ve siz üst üste koyduğunuz ayaklarımı uçları bir demircinin çekiciyle körletilmiş uzun çivilerle çakabilir misiniz? Siz bana bunu yapın, ben size sevgi duaları okuyayım" demedi mi?

O sevgi duaları okudu, siz de kalkıp onu bir ağaca bağlayıp çivilerle çaktınız, sizi salaklar, Tanrı sizi affetsin.

Ellerinden koltukaltlarına ve vücudunun iki yanma süzülen kan görünüyor. Meksikalılar, heykelin kalça hizasına kırmızı kadifeden zarif bir örtü örtmüşler, üzerine madalya iğneleri takılayamacak kadar yüksek Zaferin Kutsal Örtüsü...

Ne zafer ama! İsa'nın zaferi! İnsanoğlunun felaketine, çılgınlığına karşı kazanılmış bir zafer. "Öldür!" Hâlâ kavgalarda, horoz dövüşlerinde, boğa güreşlerinde, boks maçlarında, sokak kavgalarında, futbol maçlarında, ağız dalaşlarında, "Öldür!" diye kükrüyorlar. Tilkiyi öldür, Domuzu öldür, Önüne Geleni öldür.

İsa ıstırap içinde, benim için dua edin.

Sanatçının; yüreğini, şefkatini ve İsa'nın kararlığını ortaya koyan dindar heykeltıraşın en muhteşem eseri ellerinden çivilendiği vücudunun çarmıhtan sarkışını gösteriyor... Kuzey Amerika'daki Kızılderili bin yılının ortalarından, Kızılderili

İspanyol Katolik 15. yüzyıldan kalma olan Statuo de Cristo* ev yıkıntıları, çamur ve leş kokuları arasında ayakta kalabilmiş ve şimdiki yeri olan bu yeni kiliseye yerleştirilmiş, dört yüz yıl sonra, belki de beş, 1950'lerde bir İspanyol Michelangelo'sunun, Aziz Peder'in dini yasaların ayrıntılarından bahsettiği pazar ayinleri sırasında ilgilerini biraz da tavana yöneltmek isteyen meraklıları oyalamak için meleklerin ve diğer kutsal varlıkların figürlerini eklemesiyle tavanla orantılarını kaybetmiş.

Dizlerimin üzerine çöküp uzun uzun dua ediyorum, kafamı kaldırıp İsa'ya bakıyorum, birdenbire trans halinde uyandığımda kilisenin içinde olduğumu ve dizlerimin ağrıdığını ve kilisenin her yanını, kulaklarımı ve kafamın içini, hatta tüm evreni dolduran sonsuz uğultuyu dinlediğimi fark ediyorum; Saflık'm doğal sesi bu (ve o yüzden Kutsal). Sessizce sıraya oturup dizlerimi ovuşturuyorum, sessizlik kükrüyor. Altar tam karşıda, Bakire Meryem mavi, beyaz ve altın rengi süslerin arasında bembeyaz giysileri içinde duruyor; tam olarak göremeyeceğim kadar uzakta. İnsanlar çıkar çıkmaz altara doğru yaklaşacağıma dair kendime söz veriyorum. Bu insanların genci, yaşlısı, hepsi kadın, derken birdenbire eski püskü giysiler giymiş, battaniyelere sarınmış, yalınayak çocuklar giriyor içeri, sağdaki koridordan yavaş yavaş yürüyorlar, avcunda bir şey tutan bir oğlan elini gergin bir havayla erkek kardeşinin başına koymuş; merak ediyorum; sonra ikisi de yalınayak ama ben topuk sesleri duyuyorum, meraklanıyorum; doğruca altara gidiyorlar, içinde bir aziz heykeli bulunan cam tabutun yanma yaklaşıyorlar, bütün bunları yaparken gayet yavaş yürüyorlar, tedirginler, her şeye dokunuyorlar, yukarılara bakıyorlar, kilisenin her yerini hiç acele etmeden dolaşıyorlar. Küçük olanı (3 yaşında) cama dokunuyor ve cesedin ayakucuna gidiyor, yine cama dokunuyor, "Ölümün farkındalar, ezelden gelip ebediye-

* "Kurtarıcı İsa"; Brezilya'da Corcovado Dağı üzerinde yer alan İsa heykeli. (y.h.n.)

te uzanan gök kubbenin altındaki kilisede, kutsal bir tapınakta, ölünün ayakucunda durmuş ölümün gelmesini bekliyorlar" diye geçiriyorum aklımdan. Birden iki çocukla birlikte, altında ve üstünde Sonsuz Hiçlik'in, Muazzamlık'ın uzayıp gittiği sonsuz yüce evrende asılmış halimiz ve gerek kendi bedeninizin atomik dünyasına gerek atomik dünyaların sonsuzluğunda tek bir atom zerreciği olan ve her bir atomik dünyanın bir sözcük oyunundan öteye gidemediği evrende, içeri, dışarı, aşağı, yukarı, varlığın dört bir yanına saçılmış sayısız cesetler geliyor gözümün önüne; iki çocuk ve benim için kutsal bir yücelik ve sessizlikten başka hiçbir şey yok. Gergin bir halde onların çıkıp gitmesini seyrediyorum, şaşkınlık içinde küçücük bir kız çocuğu görüyorum, iki yaşında, belki de bir buçuk, boyu iki üç karıştan fazla değil, titrek, ürkek adımlarla onların ortasında yürüyor, kilisede küçük, narin bir kuzucuk. Ağabeyin tedirginlik içinde yapmaya çalıştığı şey, kızın başının üstündeki şalı tutmakmış meğer, küçük erkek kardeşinden de kendi tarafındaki ucu tutmasını istemiş, ortalarında, örtünün altında yürüyen Tatlı Prenses kocaman kahverengi gözleriyle kiliseyi seyrediyor, duyduğum topuk sesleri de onunmuş.

Çocuklar dışarı çıkar çıkmaz diğer çocuklarla oyun oynamaya başlıyorlar. Etrafı bahçeyle çevrili giriş kısmında birçok çocuk oyun oynuyor, bazıları da durup taşları yağmur yüzünden aşman kilisenin üstündeki melek figürlerini seyre dalmış.

Bütün bunları sıraların ortasında kalan koridorun başında diz çöküp eğilerek selamlıyorum. Aziz Antuan'a son bir kez bakıp çıkıyorum. Caddede her şey yine muhteşem, dünya yine her zamanki gibi mutluluk gülleriyle dolup taşıyor ama hiçbirimizin bundan haberi yok. Mutluluğun yolu, mutluluğun harika, garip bir düş olduğunu anlamaktan geçiyor.

Üç
Şimendiferli Dünya

SAN FRANCISCO'da Üçüncü Cadde ve Townsend Caddesi'nin köşesinde, Güney Pasifik istasyonunun arkasında dar bir ara sokak vardı; vakit insanın uykusunu getiren ve tembelliğin baş gösterdiği öğleden sonra oldu mu Market ve Sansome binalarındaki bürolarda işinin başındaki şık giyimli işadamlarının az sonra çıkıp, Friscodan, TIR şoförlerinin, hatta asık suratlı berduşların ve uzun zaman önce Doğu'yu terk edip sorumluluk ve tecrübe ümidiyle buralara kadar gelen ancak şimdi Üçüncü Cadde'yle Howard'ın köşesindeki bir duvarın dibinde bazı günler ellisi birden toplanıp yerdeki cam

kırıklarının içine tüküren Zencilerin mesken tuttuğu Üçüncü Cadde'den, kimilerinin otobüsle, kimilerinin yürüyerek evlerine gitme telaşıyla yollara dökülüceklerinin ağırlığı çökerdi havaya; Amerika'nın ve Çelik medeniyetinin kıravatlı Millbraeli, San Carloslu yapımcıları ve banliyö insanları ellerindeki *San Francisco* ve *Call-Bulletins* gazeteleriyle koşuştururlar, bir şeyleri hor görmeye bile zamanları yoktur, gökyüzünde yükselmiş büyülü yıldızlar hızla yoluna devam eden yük trenini izlerken, demiryolu topraklarındaki evlerine akşam yemeğinden önce varabilmek için 130, 132, 134, 136'dan başlayıp 146'ya kadar olan numaralardaki otobüslere yetişmek için acele eder. İşte bunların hepsi Kaliforniyada; öğleden sonraları altımda bir kot, kafamda bir mendil, tepemde frenci lambası ve (eğer çalışmıyorsam) kitaplarımla birlikte güneşin sıcağıyla başım döner ve oradaki koskocaman denizde yüzerim, eşsiz güzellikteki gökyüzüne bakarım ve yaşlı Amerika'nın eğri büğrü tahtalarını ayaklarımın altında hissederim, iki üç katlı binaların yüksek pencerelerindeki zencilerle çılgın sohbetlere dalarım, Lowell'ın sokaklarını andıran bu dar sokakta vagon değiştirme hareketlerini seyrederim, dağlarımıza seslenen lokomotifin sesiyle uzaklardan gecenin yaklaşmakta olduğunu duyarım.

Ama her defasında Oakland'dan ya da kuzeydeki Marin Kapısı'ndan veya güneydeki San Jose'den yola çıkan ve o dar S.P. Sokağı'nın üzerindeki öbek öbek bulutları görebiliyordum; Kaliforniya, kalbinizi kıracak kadar berraktı. Harika bir uyuşukluk hissi ve yapacak hiçbir şey olmayan öğleden sonraların ninni gibi gelen vuruşları, hüzün topraklarının sona erdiği ihtiyar Frisco –insanlar– kamyonlarla ve arabalarla dolu caddelerin sonu, hiç kimse kim olduğumu, doğduğum yerleri terk edip yollara düşerek üç bin beş yüz mil katettiğimi ve sonunda Büyük Amerika'nın bir parçası olduğumu anladığımı bilmiyor ya da uzaktan bakıp umursamıyordu.

Artık Üçüncü Cadde'ye gece indi, keskin küçük neonların ve batakhanelerin sarı ampullerinden sızan inanılması güç sarı siluetlerin arkasında meteliksiz, dejenere Çinliler gibi hareket eden karanlık, bitkin gölgeler... Annie's Sokağı'nda kediler mızmızlanır, yerde yuvarlanır durur, bu sokakta karanlık işler döner hep. Eski otel çatılarının ve vantilatörler tarafından uğultulu bir biçimde dışarı atılan toz bulutunun üstünden yıldızlarla dolu mavi gökyüzü görünür, her bir kelimeyle ağızdan boşalan toz, okuma odasında tik tak tik tak çalışan büyük saat, gıcırtılı sandalye ve ben daha doğmadan çok önce Batı Virginia ya da Florida veya İngilterede, Liverpoolda bir rehinci dükkânından aldıkları çerçevesiz gözlüklerin üzerinden bakan yaşlı yüzler yağmurları aşıp çılgınlık topraklarının ve dünyadaki mutluluğun son noktasına gelmişler; bütün San Franciscolular eninde sonunda düşecek ve yeniden yanacaksınız. Ama ben yürüyorum ve bir gece inşaatın çukuruna serserinin teki düştü, o çukur gündüz vakti Pasifik & Elektrik şirketinin yırtık kot giyen kuvvetli genç elemanları tarafından lağım niyetine açılmıştı; dağınık saçlı, yırtık tişörtlü bu delikanları gördükçe yanlarına gidip, "Demiryollarına başvursanıza, çok kolay iş, bütün gün böyle sokak ortasında dikilmek zorunda kalmazsınız, hem maaşı da iyi" demek istiyordum, çukura düşen adamın bir ayağı dışarıda kalmıştı, başka bir gün San Jose dışındaki, envai çeşit meyve ve özellikle de erik ağaçlarıyla kaplı bereketli toprakları olan Hollister da geçirdiğim uzun bir cumartesi akşamında evime dönüyordum ve uçuk bir adamın sürdüğü İngiliz MG de geri geri giderken çukura düştü, geri geri giderken tekerlekleri havaya dikilmiş İngiliz MG'yi ve hemen oradaki kafeden çıkıp arabanın başına toplanan serserileri ve polisleri gördüm... Gerçi çukurun etrafını çitle çevirmişlerdi ama parası ve gidecek hiçbir yeri olmadığı için, ne yazık ki annesi ölmüş olduğu için ve ne yazık ki babası ölmüş olduğu için ve ne yazık ki kız kardeşi ölmüş olduğu için ve ne yazık ki tanıdığı tanımadığı herkes ölmüş olduğu için asabı

bozuktu ve buna dikkat edecek durumda değildi. Başka bir gün, tam odamda uzanmış uzun cumartesi akşamları yaptığım gibi beşinci likör şarabı şişesi eşliğinde Jumping George'u dinliyordum, çay değil şarap içiyordum, çarşafların altında duyduğum "Mama, he treats your daughter mean"* adındaki çılgın şarkıya gülüyordum, sözleri "anne, baba, sakın buraya gelmeyin yoksa sizi öldürürüm" falan filandı, odamın kasvetinde, gerçek Amerikalı Zenci'nin her zaman huzurunu, anlamını soyut ahlakta değil fellah sokağında bulmasının karmaşık duyguları içinde yavaş yavaş kafayı buluyordum; onu kilisede görseniz dahi, papazın kapıdaki kadınları başını eğerek selamlarken, güneşli pazar öğleden sonrasında içinde cinsel titreşimler barındıran, "Elbette bayan ama insanın ana rahminden geldiğini söyler İncil" cümlesini gür bir sesle söylediğini duyarsanız... İşte tam o sırada ben de sıcak yatağımdan sürünerek kalkar, sokakta alırım soluğu, demiryolundakilerin beni Bayshore banliyö hattı için –ki hep Bayshore banliyö hattı için çağırırlar– pazar sabah 5'e kadar çağırmayacaklarını öğrendiğimde dünyadaki bütün çılgın barlar içinde rakipsiz olan Üçüncü Cadde ile Howard'ın oradaki canlı müzik barına giderim, içeri girip diğer çılgınlarla içer, sarhoş olurum.

O gece Al Buckle'la birlikte bardayken yanıma yaklaşan fahişe, "Bu gece benimle oynaşmak istemez misin Jim?" diye sordu ama üzerimde o kadar para olmadığını düşündüm, daha sonra bu konuşmayı Charley Low'a anlattığımda bana güldü ve "Her defasında senden para isteyeceğini de nereden çıkardın, aradığı sevgiyi belki bu sefer bulabileceğini ümit ettiği için bu işi yapmak istemiş olabilir ve sen de şansını değerlendirmelisin, sırf aşk için, anlıyor musun beni dostum, kerizlik etme!" Kadın güzel bir piliçti ve bana, "Oolyakoo yapalım mı tatlım?" diye sordu, bense aptal gibi dikildim, daha doğrusu gidip kendime bir içki daha aldım. O gece sarhoş oldum, Club 299'un patronu bana tokat attı, ben de tam ona vuracaktım ki kendimi

* "Anne, o adam senin kızına zalim davranıyor." (ç.n.)

caddede buldum, vuramamıştım, tekrar içeri girmek istedim ama kapıyı kilitlemişlerdi, hepsi de deniz altındaki yüzler gibi pencereden bana bakıyordu, keşke o fahişeyle şurorurururururkday oynasaydım.

Ayda 600 dolar kazanan bir gardıfren olmama karşın, (neredeyse hiç tereyağı sürmedikleri) ekmek, (içine varla yok arası kahve dökülmüş, şekeri ise neredeyse karneyle verdikleri) bir fincan kahve, bir damla süt ve şekerle servis edilen yulaf ezmesiyle birlikte üç yumurtanın 26, iki yumurtanın 21 sent tuttuğu Howard Sokağı'ndaki halk lokantasına gitmeye devam ediyordum, içeride San Francisco'nun dışındaki, arka kısmında Çinlilerin deprem günlerinden kalma varillerin ve farelerin arasında poker oynanan pislik yuvası çamaşırhanelerindeki dumanı tüten yemek tencerelerinin üzerine asılmış gömleklerin ekşi kokusuna benzeyen bir koku hâkimdi, yemek ise daha çok 1890 ya da 1910'larda kuzeydeki odunculara çıkarılan ve saçını arkadan sıçan kuyruğu gibi bağlayan ve yemeğin tadını beğenmeyenlere lanetler yağdıran Çinli aşçının pişirdiklerinden farksızdı. Fiyatlar inanılmazdı ama hayatımda yediğim en kötü sığır eti güvecini de orada yemiştim, yemin ederim inanılmaz derecede berbattı... Daima başıma geldiği gibi, büyük bir pişmanlıkla kalkıp tezgâhın arkasındaki serseme ne istediğimi anlatmaya çalışmıştım ama herif sert bir orospu çocuğunun tekiydi, tezgâhtar ise sanırım nonoştu, özellikle de ümitsiz zilzurna sarhoşlarla muhatap olduğu zamanlarda; "Tanrı aşkına, sen buraya gelince böyle pozlar takınarak ne bok yemeye çalışıyorsun, ya adam gibi yemeğini ye ya da çek gi-i-it..." Bunun gibi bir sürü herifin neden böyle bir yerde çalıştığını hep merak etmişimdir çünkü nasır tutmuş yüreğinde enkaz haline gelmiş insanlara karşı biraz olsun acıma duygusu yoktu, cadde boyunca sıralanmış diğer lokantaların da zenci serserilere, meteliksiz ayyaşlara yemek dağıtan halk lokantasından pek bir farkı yoktu, yalpalaya yalpalaya gelip şarap parasından denkleştirebil-

dikleri 21 senti, o hafta yiyebildikleri üçüncü ya da dördüncü yemeği almak için kullanırlardı; onlara bazen köşe başlarında, bütün bir hafta boyunca bir lokma yemek yiyemedikleri zaman mideleri bomboş olduğu için içtikleri kötü kalite uyduruk bir içki ya da tatlı beyaz şeriyi bembeyaz bir sıvı olarak kusarken rastlardınız; çoğu tek bacaklıydı ya da nikotin ve alkol zehirlenmesi yüzünden bir bacakları alçıda veya sargıda olurdu, en sonunda bir gün, Brens'in karşı sırasında, Market yakınlarında, Üçüncü Caddede yürürken –1952 yılı başlarıydı, o sırada Russian Hillde oturuyordum ve Üçüncü Cadde'nin demiryoluna yakın kısmının korkunçluğuna henüz alışmamıştım– Anton Abraham'a benzeyen, sıska, ufak tefek bir serserinin kaldırımda yüzükoyun yattığını gördüm, yanı başında koltuk değneğiyle, katlanmış eski bir gazete duruyordu, bana ölmüş gibi geldi. Nefes alıyor mu diye iyice yakından baktım, almıyordu, benimle beraber bir adam daha eğilip baktı, ikimiz de onun ölmüş olduğu fikrine vardık, sonra bir polis geldi baktı, o da adamın öldüğünü anladı, araba çağırdık, zavallı serseri yirmi beş, otuz kilo ya vardı ya yoktu, bütün kanı yere akıp gitmişti, kaskatı, sümüklü, sıska burnunu ölümün soğukluğu kaplamıştı –ah, inanın bana– peki ya diğer yarı ölü serserilerin serseri serseri serseri ölü ölü çarpı X çarpı X ölüp gideceklerini, tükenip, her şeylerini yitireceklerini ve ellerine hiçbir şey geçmeyeceğini fark edecek biri de çıkacak mıydı? İşte sabahları 3 yumurta, yanında takır takır kızarmış ekmek, bir parça haşlama et ve bulaşık suyundan farksız bir kahveden oluşan kahvaltı ettiğim halk lokantasının müdavimlerinin durumu böyleydi, haftada yedi gün çalışıp ayda 600 dolar kazandığım halde, 14 sent tasarruf edip bunu küçük defterime not edebilmek için burayı tercih ediyordum. Bir hafta boyunca 17 dolardan az bir parayla idare edebiliyordum ki buna 4.20'lik kiram da dahildi, karnımı doyurmak ve Watsonville'deki pranga mahkûmiyetinden kaçıp geldiğim bu şehirde uyuyacak bir yer bulmak zorundaydım ama çoğu kez gıcırtılı yük vagonlarında beleş fakat rahatsız bir

şekilde uyumayı tercih ediyordum. 26 sent'lik kahvaltım, benim gururumdu. Yemeği tabağınıza boşaltıp kafanıza fırlatır gibi önünüze koyan yarı nonoş, inanılmaz garson gözünüze Steinbeck'in 1930'larından bir yemek vagonu kahramanı gibi gamsız, dobra biri gibi görünürken, mutfakta da kafasına resmen çorap geçirmiş, daha Feribot Binası yapılmadan önce Commercial Street'ten ayağı kaydırılmış, sakin yaradılışlı, keş tipli bir Çinli çalışıyordu, 1952'de olduğunu unutup kendini, 1860'larda altına hücum edilen Frisco'sunda sanıyordu ve yağmurlu günlerde lokantanın arka bölümüne gemilerin demirlendiğini sanmanız işten bile değildi.

Harrisonda yürüyüşlere çıkardım, görkemli Oakland Bay Köprüsü'nün ayaklarına doğru işleyen kamyon trafiğinin gürültüsünde bir süre Harrison Tepesi'ne tırmandıktan sonra parlak bulutların kapladığı muazzam gökyüzünde sonsuzluğa açılan bir radar gibi martıları, sürat yapan aptal arabaları, San Rafael fırtınalarının habercisi, deniz kızlarının çıkardığı köpüklere benzeyen, rüzgârla sürüklenip kıyılarda patlayan dalgaları ve römorkörleri seyredebilirdiniz. Hep oraya giderdim, yürür ve bütün öğleden sonrayı uykulu pazar sabahlarında doğuya giden gemileri seyredebileceğiniz, çevreye hâkim yüksek Fillmore Tepeleri'nden bütün gece müzisyenlerin doğaçlama yaptığı caz parçalarında davul çalıp sabah da ıstakalarla dolu bir salonda vakit öldüren bir bilardo çılgını gibi Frisco'yu seyreder, düşünürdüm, kızları veya kahya kadınlar tarafından idare edilen, yaşlı hanımefendilere ait olan, bahçesinde büyük, çirkin heykellerin bulunduğu gösterişli malikânelerin civarında dolaşırdım; çok aşağılarda ise mavi Gate Geçidi'ni, Alcatraz Adası'nı, Tamalpais Girişi'ni, San Pablo Körfezi'ni kayalıklarıyla çevreleyen uykulu Sausalito'yu, daha ileride de ağaçlık bölgeyi ve Sasebo'ya doğru açılan şirin, beyaz gemileri görebilirdiniz. Harrison üzerinden aşağı, Embarcadero'ya, oradan Telegraph Tepesi'nin çevresinden ve Russian Tepesi'nin arkasından yuka-

rı doğru kıvrılır, Market'in arkasından Karney'den aşağı Üçüncü Cadde'ye inerdim, işte benim çılgın gecem ve bana göz kırpan neon ışıkları, ah ve sonra nihayet bir pazar sabahı, şafak vakti, Oakland Körfezi'nin görkemli köprü ayakları hâlâ aklından çıkmamışken, akıl erdirilmesi mümkün olmayan sonsuzluk kafamı kurcalarken, kim olduğumdan bihaber, karanlığın içinde kocaman, tombul, uzun saçlı bir bebek gibi dolaşıp kim olduğumu bulmaya çalışırken beni çağırdılar; kapı çalınıyor, gelen batakhaneyi andıran otelin sahibi, geniş çerçeveli gözlükleri, bembeyaz saçları, tertemiz giysileri ve iğrenç, kocaman bir göbeği var; Rocky Dağları'ndan geldiğini söylüyor, evet, gerçekten de öyle görünüyor, birbirini takip eden, sıcak dalgalarının etkin olduğu güneşsiz 50 yaz boyunca yolun aşağısındaki, lobisi puro izmarileriyle dolu Buncome Association Oteli'nin sahibiymiş, artık köpeklerin havlamadığı, Zencilerin ormanın içindeki seslerinin yok olduğu mısır tarlalarında ayak bileği derinliğindeki bir çukurda ayıların lekeleri, ağaç kanları içinde kaybolup giden bir tarihi anlatan, basık bir tahta kulübede kendisini bekleyen annesine ait resimlerin durduğu bir albümden başka hiçbir şeyi olmayan bu adam da, tıpkı diğer kayıp Amerikan öğeleri gibi kalkıp Batı Sahili'ne gelmiş; solgun, altmış yaşlarında, hastalıktan şikâyet ediyor, belki vaktiyle kadınlara karşı yakışıklı ve paralı bir delikanlıymış ama artık kendisi unutulmuş bir memur ve belki de bir iki kalpazanlık ya da zararsız dolandırıcılık işleri yüzünden bir süre hapis de yatmıştır ve belki o da demiryolu işçiliği yapmış ve belki ağlayıp sızlamış ve belki de bunların hiçbirini yapmamıştır ve belki de Harrison trafiğinin üstündeki köprü kirişlerini gördüğü gün benim gibi aynı yitiklik duygusuyla uyanmıştır; işte o adam şimdi kapıda durmuş, bir işaretimi bekliyor ve koridordaki idrar lekeli ve depremden sonraki 40 yıl içinde eskimiş, çökmüş yaşlı adamların kirli ayakkabıları altında yıpranmış halının üstüne basıyor, az ileride son tuvalet tası ve lekesi ve kokusu ve evet, sanırım dünyanın sonu geldi, kahrolası dünyanın sonu bu, işte

böyle, kapımı çalıyor, uyanıp, "Böyle gürültü yapıp beni uyandıran kimdir, nedir, nasıl olur? Yaptıkları ne? Gecenin köründe gelip kapımı yıkmaya çalışan kim, burada herkes benim annem, kız kardeşim, babam, evim olmadığını bilir" diyorum, yataktan kalkıp koltuğa oturarak, "Ne be, neeee?" diye soruyorum, "Telefon" diyor, gardırobun kapısına astığım, cebindeki bıçak ve cüzdan yüzünden ağırlaşan kotumu giymek zorunda kalıyorum, zamanı bildiren demiryolu saatine sessizce yakından bakıyorum, saat pazar sabahının 4:30'u olduğunu söylüyor bana, koridora yayılmış halıya basarak yürüyorum, üzerimde sadece kotum var, gömlek giymemişim, yoo yoo, eteklerinin rengi griye dönmüş iş gömleğimi giymişim, telefonu alıyorum, ucuz ve miskin masanın üzerinde tükürük hokkası var, kafesli bölümde anahtarlar asılı ve hepsinin üzerinde ayrı bir otelin ismi yazan, uçları yıpranmış, eski fakat temiz havlular katlanıp oraya konmuş; telefonun öbür ucunda ekip şefi var, "Kerroway?" diyor, "Hee". "Kerroway, bu sabah 7'de Sherman Local'de oluyorsun." "Sherman Local, tamam". "Bayshore'un dışında, yolu biliyor musun?" "Hı hı." "Geçen pazar da aynı yerdeydin... Tamam Kerroway-y-y-y-y". Telefonu aynı anda kapatıyoruz, kendi kendime, Bayshore'da kahrolası yaşlı pis sinsi yaşlı nazarlara gelmiş yaşlı çatlak Sherman var, diyorum, özellikle Redwood Kavşağı'nda vagon ayırırken çalıştığımız günlerden beri bana gıcığı var, bir yıldır çalışan bir eleman olarak benim için diğerlerinin neler yaptıklarını gözlemek daha faydalı olacakken, o, benden hep arka tarafta çalışmamı ister, elimde bir takozla arka tarafta çalışırım, vagonlardan biri ya da birkaçı durması gereken yerde durmadığı zaman o takozu koyarım, böylece kayıp gitmelerini engellemiş olurum, her neyse, nasıl olsa günün birinde demiryolu işini sevmeyi öğrenirim ve bir gün Sherman da beni sevmeye başlar, neyse, yeni bir gün, yeni bir dolar.

İşte bir pazar sabahı küçük ve kasvetli odam, sokakların ve gecenin çılgınlığı önceden sona ermiş, belki bir ya da iki tane-

si bir başka zavallının yanına kıvrılmış... Zihnim yaşamla birlikte dönüp dürüyor.

İşte şafak vaktinde karanlık hücremdeyim... Gitmeme iki buçuk saat var, o zamana kadar demiryolu saatimi kotumun saat cebine koymam gerekiyor, bu süreden istasyona gitmek için gereken 8 dakikayı çıkarmak gerek, Bayshore'a gitmek için 7:15'te kalkan 112 numaralı trene yetişmem ve dört tünelden geçerek 5 mil yol katetmem gerekiyor, Frisco'dan hüzünlü Rath manzarasını geride bırakarak, deniz kıyısının hemen yakınından gökyüzüne sarp tepelerin yükseldiği, körfezin sağda kaldığı, hüzünlü, mavi ışıkların göründüğü ve emlakçılar tarafından gelecek Noel için boş tutulan küçük, beyaz evlerin sıralandığı bir vadiye giriyoruz, sis de çılgın gibi peşimizden geliyor, tüm ruhumla ve ona eşlik eden gözlerimle San Francisco'da yaşamak ve çalışmakla ilgili bu gerçekliğe bakıyorum, sevinçle ürperiyorum, seks enerjisi, çalışma ve kültürle ilgili doğal karmaşık korkuların eşiğinde acıya dönüşüyor. Minik odamda oturmuş, önümüzdeki iki buçut saati iş ve keyif düşünceleriyle doldurduğumu hissetmeyi nasıl becereceğimi düşünüyorum. Orada yatarken karşıma geçip beni seyreden, gıdıklayan sabah serinliğinin, incecik battaniyenin dışını nasıl kuşattığını görmek öyle korku verici ki yamalı, yumuşak, rahat çarşafların arasında bacaklarımı uzatmış yatarken kendi tenimin altında dertop olup büzülüyorum ve bunun için tek kuruş bile ödemiyorum... Küçük kitabıma bakıyorum... İncil'deki kelimelere bakıyorum. Yerde, cumartesinin kırmızı akşamından kalma gazetesinin spor sayfası gözüme ilişiyor, alt satırlarını ancak gri çizgiler halinde görebildiğim yazılarda Muhteşem Amerika'nın futbol maçlarıyla ilgili haberler var. Frisco'nun ahşap binalardan kurulu olması içimi rahatlatıyor, yanında şişesi olsun olmasın, sonsuza kadar uyanık veya uykuda olsun bütün serserilerin kendi yataklarında kıvrılıp yattığını, iki buçuk saat boyunca kimsenin beni rahatsız etmeyeceğini biliyo-

rum; benim için önemli olan yaşadığım mutluluk. Yerde ayakkabılarım duruyor, kaba, hantal görünümlü iş ayakkabıları, bunlarla taş yataklarında ayak bileklerimi burkmadan rahatça yürüyebiliyorum, fakat ancak çalışırken giyebileceğiniz ve işte bu yüzden lokantaya ya da eğlence yerlerine giderken giyilmemesi gerektiğini bildiğiniz cinsten ayakkabılar bunlar. Dün gece giydiğim 1952 modası mavi bez ayakkabılar da yerde, iş ayakkabılarımın yanında duruyor, bunlarla memleketim Frisco'nun pırıltılı gecelerinde, inişli çıkışlı tepe yürüyüşlerinde bir hayalet gibi yumuşacık adımlarla yürüyebiliyordum, bir defasında bu tepelerden, Russian Tepesi'nin aşağısını, North Beach'in çatılarını ve Meksika gece kulüplerinin neon ışıklarını seyretmiş, sonra da altında bir dağ tüneli açtıkları Broadway'den aşağı inmiştim; bu ayakkabılar nehir kenarları, mendirekler, tepeler, dümdüz çayırlarla kaplı parklar ve engebeli araziler için çok uygun. İş ayakkabılarına toz ve motor yağı bulaşmış, onların hemen yanında Pajaro nehir yatağındaki ince toz yüzünden dizleri beyazlamış, arkası ise şantiyelerdeki yağlı kum kutuları yüzünden kapkara olmuş, katlanmış kotum, mavi demiryolu fuları, bıçak, tarak, anahtarlar, kontak anahtarı ve gemi mutfağı anahtarı duruyor... Gri iş şortu, kirli fanila, rengi koyulaşmış külot ve hayatımın bütün eziyetlerine katlanmış çoraplarım. Masanın üstünde fıstık ezmesinin yanında İncil, marul, üzümlü ekmek, poşet içinde kraker, dantel denemeyecek kadar sertleşmiş, eski, tozlu dantel perde... Son zamanlarda, anne babasının önce şşşşt diyerek susturmaya çalıştığı, ardından bir baş belası olduğunu söyleyerek azarladığı Çinli çocuğun Çin'den beri ısrarla sürdürdüğü ve Cameo'daki tüm ıstıraplarımızı dile getiren ağlamalarından başka bir şey duyulmayan, bu köhne, tozlu handa, gözleri kıpkırmızı olmuş romatizmalı yaşlı adamlar, çaresiz bir şekilde cansız duvarları seyrederken ölüp gidiyor, serseriler bu durumu kabullenmeye yanaşmıyor, bir tanesi hariç, o da arada sırada sert bir biçimde koridorlarda boğazını temizlerken ya da bir kâbus sırasında

inlerken... Bu tür şeyler ve vaktiyle koro kızı olan, sert bakışlı, alkolik temizlikçi kadın yüzünden perdeler emebileceği bütün demiri emip kaskatı kesilmişti, toz bile demirdendi burada, perdeleri şöyle bir salladığınızda yere düşüp paramparça olmaları, toz kadar ince çelik partiküllerinin burnunuza dolup sizi boğması işten bile değildi, işte bu yüzden o perdelere elimi bile sürmezdim. Şafağın sökmesinden sonra (şafak saat 4:30'da söküyor) saat 6'da küçük odamda oturuyorum, gözlerimin cin gibi açık olduğu bu saatte kahve içmek için o kızgın ocakta su kaynatıyorum, içine biraz kahve atıp Fransız usulü karıştırıyorum, küçük beyaz teneke fincanıma dikkatle boşaltıyorum, şeker koyuyorum. (Aslında Kaliforniya pancar şekeri atmam gerekirken, New Orleans'ın kamış şekerini kullanıyorum çünkü 80 vagonluk yük trenleriyle, boynu vurulmuş kadınları andıran zavallı şeker pancarlarını Oaklanddan Watsonville'e az taşımadım.) Yazık bana, cehennem gibi bir işti ama artık her şey bana kaldı, ince bir telin üzerine koyduğum üzümlü ekmeğimi kızartmaya çalışıyorum, ekmeği alıp katlayarak sıcak tabağa koyuyorum ama ekmek ortadan ikiye çatlıyor, sımsıcak dilimin üzerine tereyağı sürüyorum, tereyağı kıtır kıtır ekmeğin üzerinde eriyor ve yanmış üzümlerin arasında altın gibi dibe batıyor, işte benim tostum da budur. Sonra da tabanı madeni paradan kalın olmayan, kampa giderken yanınıza aldığınız türden uyduruk kızartma tavasında yumuşak margarinde iki yumurta pişiriyorum. Yumurtalar tavada kabarıyor, tereyağından çıkan buharla yavaş yavaş şişiyor, üzerine sarmısak tozu ekiyorum ve hazır olduklarında tavanın üzerine kapattığım teneke kapak yüzünden yumurtanın akı, sarının üzerini incecik bir tabakayla örtüyor... Artık piştiler, onları tavadan alıp, önceden küçük parçalara ayırıp kızarttığım domuz pastırması ve önceden ince ince doğrayıp haşladığım patateslerin üzerine koyuyorum, jambon ve haşlanmış patatesli bu yumurtalardan buhar tütüyor, tabağın kenarına yeşil salata ve biraz da fındık ezmesi koyuyorum. Marul ve fındık ezmesinde ihtiyacınız o-

lan bütün vitaminlerin bulunduğunu duymuştum, bunu duyduktan sonra bu nostaljik lezzetli karışımı yemeye başladım. Saat 6:45'te kahvaltım hazırdı, bir yandan yerken bir yandan da yavaş yavaş giyiniyorum, en son tabağı lavaboda, musluktan akan suyun altında yıkadıktan sonra kahvemi çarçabuk içiyorum ve fincanı da kaynar suda çalkalayıp hemen kuruluyor ve yerine, sıcak tabağın ve kahverengi bir kâğıda paketlediğim erzakların yanma kapatıyorum, frenci lambamı asılı durduğu yerden, kapının kolundan alıyorum, yıpranmış zaman çizelgesi uzun zamandır durduğu yerde, arka cebimde duruyor ve artık gitmeye hazırım, her şey olması gereken yerde, anahtarlar, çizelge, fener, bıçak, fular, cüzdan, tarak, demiryolu anahtarları, bozuk para ve ben. Hüzünlü, dokunmatik, çılgın ve pis minik dalış odasındaki ışığı söndürüp, kendimi akıntının sisine bırakıyorum, koridorun gıcırtılı basamaklarını iniyorum, yaşlı adamlar henüz pazar sabahı gazeterini yanlarına alıp basamaklara oturmamışlar çünkü hâlâ uyuyorlar, bazıları ise şimdi duyabildiğim gibi odalarında homurdanarak, korkunç sesler çıkararak geriniyor ve uykularını açmaya çalışıyor, işime gitmek üzere merdivenlerden iniyorum, saatimin doğruluğundan emin olmak için otel kâtibinin saatine bakıyorum. İki üç eski toprak, koyu kahverengi lobiye şimdiden inmiş duvar saatinin altında oturuyor, dişleri dökük, suratlarında kederli bir ifade var, bıyıklarına özenle şekil vermişler... Pazar günü 30 dolar kazanmak için çalışmaya giden, şu gardıfren olacak hevesli genç serseriyi gördüklerinde akıllarından kimbilir neler geçiriyorlar... Sempati duyulmadan yapılmış çift evlerine ait hatıralar, eşlerini, çocuklarını, yıllarını kaybetmelerine neden olan zalim felek... Onların gençliğinde ne kütüphaneler kapanmış... Telgraf direkleriyle dolu ormanları olan Frisco'nun eski toprakları, sis bürümüş gri bir sabah, basık, kahverengi hüzün denizinde oturuyorlar, bu öğleden sonra suratım güneşten kıpkırmızı kesilmiş bir halde sekiz saat sürecek ve bize Redwoodda güneş banyosu yaptıracak çalışmadan döndü-

ğümde de yeraltının yeşil rengine boyanmış bu yerde oturuyor ve yine aynı yeri, editörün köşesini okuyup duruyor olacaklar, benim bu saate kadar, ne amaçla, nerede olduğumu, ne yaptığımı merak edecekler. Bir an önce buradan çıkmalıyım, yoksa boğulacağım, Üçüncü Caddeden uzaklaşmalıyım yoksa bir solucandan farkım kalmayacak; yaşamak, yatakta şarap içmek, radyo dinleyip kahvaltı hazırlamak ve dinlenmek güzel ama şimdi işe gitmek zorundayım, 7:15 trenine yetişmek için aceleyle Üçüncü Caddeden geçip Townsend'e doğru gidiyorum; kalkmasına üç dakika var, panik içinde koşmaya başlıyorum, kahretsin, bu sabah zamanımı hiç de iyi ayarlayamadım, Oakland Bay Köprüsü'ne çıkan Harrison Yokuşu'nda hızlanıyorum, rahmetli babamın idareciliğini yaptığı ve bir defasında orada hayaletini gördüğüm geniş, loş, neon ışıklı baskı dükkânı Schweibacker-Frey'i geçiyorum, fındık ezmemi ve üzümlü ekmeğimi sürekli oralardan aldığım, zencilerin açmış olduğu enteresan bakkal dükkânlarını ve kırmızı tuğlalı demiryolu sokağını koşarak geçiyorum, Townsend'in tam karşısındayım, tren kalkıyor!

Budala demiryolu işçileri, yaşlı kondüktör, S.P.'ye aralıksız 35 yıl emek vermiş John C. Carpenter, gri pazar sabahı elindeki altın saate bakıyor, motorun yanında duruyor ve yaşlı makinist Jones'a ve başında beysbol şapkasıyla itfaiye koltuğunda oturmuş sandviç yiyen genç itfaiye eri Smith'e yüksek sesle espriler yapıyor: "İhtiyar Johnny'ye ne demeli, sanırım beklediğimiz kadar sayı yapmadı, di mi?" "Smith, Watsonville'deki bahislere altı dolar yatırmış ve dediğine bakılırsa şimdi otuz dört alacakmış." "O Watsonville bahislerinde ben de vardım." Bütün bahislere her defasında beraber girmişler, her şeyin kahverengi tahtalardan yapıldığı ve ezik puro kokusunun tahtalara sindiği demiryolu mekânlarında sabahlara kadar süren poker oyunlarına katılıp, tükürük hokkasının 750.099 yıldır durduğu yerden oynatılmadığı, köpeğin bir içeri girip bir dışa-

rı çıktığı, kravatlar iyi bağlanmamış, ceketler sırta doğru atılmış gardıfren formaları içinde, demiryolu işçilerinin mutlu, budala, iyi beslenmiş, iyi bir işe sahip, kariyer sahibi, emekli, maaşlı, sigortalı, güvence altında olmasını yansıtan gençlik gülümsemeleriyle gençlerin ve şu yaşlı oğlanların kahverengi loş ışıkla aydınlatılmış salonlarda birbirlerine eğilip bir şeyler fısıldaşarak sabahlara kadar süren poker oyunlarına katılmışlardı. Gecenin bir yarısında ekip şefinin arayıp, "Cassady, bu hafta Maximush lideriniz, sağ ön tarafta çalışır mısın?" diye sorduğu yılların ardından, 35-40 yıl sonra o gençler de kondüktör olurdu ama bu yaşlı adamların sahip olduğu tek şey düzenli bir iş, düzenli bir trendi, 112 numaralı trenin altın saatli kondüktörü, çılgın, şeytani, kuduz köpek Willis'le şakalaşıp duruyor; Willis bu tarafların en çılgın adamı, lokomotifi dik rampaya sürmesiyle tanınıyor, saat 7:15, kalkış saati, çalan zilin ve dışarı verilen istimin sesini duyarak istasyonda koşarken, platformda adeta uçarak gidiyorum ve bir an trenin hangi perondan kalkacağını unutuveriyorum ya da trenin kalkacağı peronu belki de hiç bilmiyorum, ne yapacağımı bilemeden dolanıp duruyorum, bir yandan hangi peronda olduğumu bulmaya çalışıyorum, bir yandan da hiç tren falan görmediğim için zaman kaybediyorum –5, 6, 7 saniye– o sırada bir tren çoktan hareket etmiş, yavaş yavaş gidiyor, şişman bir müdür bile koşup yetişebilir ama istasyon şefi yardımcısına "112 nerede?" diye seslendiğimde en son peronda olduğunu söylüyor, bu peron aklımın ucundan bile geçmedi, elimden geldiğince hızlı koşarak oraya gidiyorum, Columbia'ya giden yolculara çarpıyorum, devirecek gibi çarpıyorum onlara, topu rakibinden kapan bir futbolcu kadar hızlı koşarak perona dalıyorum, hani bir yandan topu sürerken bir yandan da sanki sol tarafa hamle yapacakmışsınız gibi başınızı o yöne çevirdiğinizde herkes de psikolojik olarak o tarafa yönelir ama siz aniden doğrulur ve topu deliğe sokarsınız ya, işte ben de öyle koşuyorum, tren yaklaşık 30 metre ötede, bakıyorum da koşarken muaz-

zam bir ivme kazanmışım, bir saniye önce baksaymışım trene yetişmemi sağlayacak türden bir ivme bu ama koşmaya devam ediyorum, yetişeceğimi biliyorum. Trenin arka platformunda geri gardıfrenler duruyor, aralarında yaşlı kondüktör Charley W. Jones da var, Charley'nin yedi karısı ve altı çocuğu var, bir defasında Lick'te, yo hayır, sanırım Coyote'deydi, buhar yüzünden göremez olmuş, benim sayemde fenerini bulmuştu, bu yüzden de kendisine on beş dolar tazminat verilmişti ve işte şimdi o Charley bir pazar sabahı genç gardıfrenlerle birlikte yanındaki acemi elemanının hareket halindeki trenin peşinden çılgın gibi koşmasını şaşkın bakışlarla izliyordu. "Hava testini yapın, hava testini şimdi yapın!" diye bağırmak istiyordum, yolculardan birine istasyonun hemen doğusundaki ilk geçitte kolu çekmesi söyleniyor ve bu sayede motordan sinyal gelip gelmediği, frenlerin çalışıp çalışmadığı kontrol ediliyordu ki, bu da bir süre için de olsa trenin yavaşlamasını sağlıyordu, işte bu sayede ben de trene yetişebilirdim ama alçak herifler hava testini o an yapmıyorlar ve böyle manyak gibi trenin arkasından koşmak zorunda olduğumu gayet net biliyorum. Ama birden, benim gibi, sırf kahrolası bir trene yetişmek için bir trenin arkasından delicesine koşan, hayatının koşusunu yapan Jesse Owens gibi depara kalkan birini görenlerin, akıllarından neler geçireceğini düşünerek utanıyorum, tam trene yetişip arkasına tutunacağım sırada, baam, ayağım takılıp düşersem, yuvarlanıp geçitte sırtüstü yatıp kalırsam ölüp ölmediğimi merak edip isteri krizleri geçireceklerdir, tren geçip gittiği zaman bayrakçı bir bakacak, ben pelte halinde toprağın üzerine yayılıp kalmışım, hepimiz öleceğiz, sadece bunun nasıl olacağını bilmiyoruz, Oh Tanrım, aydınlat bizi, gözlerini aç... Gözlerimizi aç, aç gözlerimizi... Yaralanmayacağımı biliyorum, ayakkabılarıma güveniyorum, güçlü ellerime de, ayaklarıma, kaslarımın sağlamlığına ve gücüne de, sırt kaslarımın dayanıklılığını sınamak için mistik güçlere de ihtiyacım yok... Ama kahretsin ki bir trenin peşinden manyak gibi koşarken

görülmek sosyal açıdan utanç verici bir olay, özellikle trenin arkasında duran ve bir yandan beni seyredip bir yandan da başaramayacaksın diye bağıranlara pek heveslisi olmadığım bir koşuyu sürdürürken gözlerimi açarak başarabileceğimi anlatmaya çalışıyorum, onların isterik bir şekilde gülmesinden değil ama bütün bunların benim için çok fazla olacağını düşünerek, –koşuyu kast etmiyorum, trenin süratini de– iki saniye sonra bu karışık takipten vazgeçiyorum, yavaşlıyorum, hem de tam Bayshore treninin geçitteki hava testi sırasında bir daha süratini hiç kesmemek üzere son kez yavaşladığı anda. Sonuç olarak işe geç kaldım ve yaşlı Sherman benden nefret ediyordu, artık nefreti daha da artar.

Çaresizlik ve hırs yüzünden yerdeki toprağı yiyebilirdim, demiryolu toprağını; dümdüz uzayıp giden Bayshore, Redwood'a, üç saatlik sabah işine gitmek için Sherman'm 17. hatta hazır bekleyen kahrolası trenine yetişmenin bir yolunu bulmalıyım. Bayshore otoyolunda otobüsten inip aceleyle koşarak dar bir sokağa sapıyorum, çaydanlığa benzeyen minik bir lokomotife binip makas değiştirme noktasına giden çocuklar yan basamaklarda durmuş, bana "Gel, yola bizimle devam et!" diye sesleniyorlar, aksi halde işe üç dakika gecikebilirim, beni almak için yavaşlayan minik araca atlıyorum, araç tek başına ilerliyor, arkasından çektiği hiçbir şey yok, çocuklar aracın baş kısmına gidip işlerinin başına dönüyorlar. Bu çocuğun, kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan başının çaresine bakmayı öğrenmesi şart, çoğu zaman bu genç keçilerin her şeye sahip olduklarını ama planın geciktiğini düşündüklerine şahit oldum, sanki olacak iş beklemek zorunda, nevi şahsına münhasır suçu işleyen heybetli odunsu hırsız ve hava ve her türden gulyabaniler... BİTKİN DÜŞTÜ! Bütün suçların ve her türden canavarların hiddeti durumu daha da fazla büyüttü... Üstü yağ lekeleriyle dolu, uyduruk, eski püskü, kasvetli bir örtüyü andıran San Francisco ve çalılıklarla kaplı Bayshore bölgesi, öyle

değil mi? Demiryolu toprağını tek başıma yedikten sonra elindeki saate pimpirikli gözlerle bakan ve başlama işaretini vermek için sabırsızlanan Sherman'ın yanına gittim, günlerden Pazar'dı ve uzun süre boyunca haftanın yedi günü çalıştığı için hayatının tatil olan bir tek gününü boşa geçirmek istememiş ama tam bir gün evde dinlenme fırsatı bulduğu sırada bu iş çıkmış, "Aman Tanrım," diyor, "şu orospu çocuğu çaylağa söyle, bu bir piknik partisi falan değil, git konuş şununla, ne zannediyor, zaten kendisi başlı başına bir bela, GEÇ KALDIK" ve işte o sırada koşarak ben geliyorum. Yaşlı Sherman ekşi bir suratla makas değişiklikleri listesinin başında oturuyor, beni gördüğü zaman buz gibi bakan mavi gözleriyle, "7:30'da burada olman gerektiğini biliyordun, değil mi? Peki buraya 7:50'de gelerek ne halt etmeye çalışıyorsun, 20 dakika geciktin, bugünün siktiriboktan yaş günün olduğunu falan mı sanıyorsun yoksa?" ve ayağa kalkıyor, arka taraftaki tenha platforma uzanıp oradaki makinistlere bir işaret çakıyor, 12 vagonu birbirinden ayıracakmışız, kolay iş, diyorlar ve işe koyuluyoruz, önce ağır ağır çalışıyoruz, sonra hızlanıyoruz, "Şu kahrolası ateşi yakın" diyor Sherman, sanki daha dün alınmış gibi duran gıcır gıcır iş ayakkabılarını giymiş, karısının tulumunu yıkadığını ve sandalyesine astığını, onun da bu sabah alıp giydiğini fark ediyorum, hemen koşup öbür kazana kömür atıyor ve rüzgârda sönmeyen bir kibrit alıyorum, sonra iki tane daha çakıp yakıyorum. Ah meleklerin ufukta gülümsediği, uzun uzun düşünülmüş, hiç bitmeyen bir şarkıya benzeyen dualarım, meleklerin ve tabii uykunun eksik olmadığı sevgili Lowell'ımdan kopup gelen ve çılgınların içinde kaybolduğu bulutların ebediyen bizimle kalmak üzere geri döndüğü 4 Temmuz ama şimdi bakıyoruz da bir eksik daha varmış, sevgili artçılardan biri daha yok trende, Sherman asık bir suratla arka kapıdan bakıyor ve artçı adamının 15 metre geriden, durması ve beklemesi için kendisine el ettiğini görüyor, yaşlı bir demiryolu işçisi olduğu için adamın koşacak, hatta hızlı yürüyecek bile hali

yok, bunu gayet iyi biliyoruz, kondüktör Sherman makas listesinin yanındaki sandalyesinden kalkmak, hava kolunu çekmek ve artçı adamı Arkansaw Charley'nin yetişebilmesi için o kahrolası treni durdurmak zorunda, özentisiz, bol tulumu içinde uzun adımlarla yürüyen Arkansaw Charley, Sherman'ın treni durdurduğunu görünce hemen yetişip atlıyor, demek ki o da geç kalmış ya da aptal baş gardıfreni beklerken şantiye önünde birileriyle lafa dalmış. "Yapacağımız ilk şey, Redwoodda bir vagonu almak ve geçide gelince inip bayrak sallamak üzere arkada beklemek, geçitte, daha ileride değil." "Ben baş tarafta çalışmıyor muyum?" "Sen arkadasın, yapacak fazla bir şey yok, iş hemen bitsin istiyorum" diye söyleniyor kondüktör, "Sakin olun, dediğimi yapın ve bayrağı sallayın." Huzurlu bir Kaliforniya pazar sabahında yola koyuluyoruz, tak tuk tak, çuf çuf, Bayshore şantiyesinin dışındayız, ana hatta yeşil yanması için bir süre bekliyoruz, 71 mi ne geçiyormuş, uzaklaştıktan sonra yine yola devam ediyoruz, anacaddeyi geçip park yerini arkamızda bırakıyoruz, dün gece takıldığımız yerlerin önünden geçiyoruz. Gideceğimiz yeri, Pooh'u şimdiden görebiliyorum, gidene kadar mutfağa gidip gazetemi açıyor ve son haberleri okuyorum, o zamana kadar harcadığım paranın hesabını yapıyorum, bugün pazar olduğu için hiç para harcamamışım... Yanımızdan Kaliforniya geçip gidiyor, kederli gözlerle körfezdeki trafiği seyrediyoruz, söz dönüp dolaşıp kızlara, oradan Santa-Clara Vadisi'ne sonra giyim kuşama, sonra da sise geliyor, peşimizden gelen sisin içinden çıkıp büyük bir hızla, tatil gününü yaşayan günlük güneşlik Kaliforniya'ya dalıyoruz...

Redwood'da iniyorum, demiryolu toprağının üzerine dökülmüş çakılların üstüne yerleştirilmiş zavallı, yağlı kütüklere bakıyorum, kırmızı bayrak ve torpidolar hazır, rüzgârda sönmeyen kibritler, buruşuk çizelgeyle beraber arka cebimde, terlediğim için ceketimi çıkarıyorum, sonra gömleğin kollarını sıvıyorum, az ileride bir zenci ailenin evi görünüyor, gömlek giymiş erkek kardeşler ellerinde sigara, sohbet ediyor, gülüşü-

yorlar, saçları örgülü kız kardeşleri ise bahçede onların arasında, oyuncaklarıyla oturuyor ve biz demiryolu işçileri, yumuşak hareketlerle alet edevatı topluyoruz, yıllarını bu işe harcamış, kaşarlanmış ihtiyar Sherman, kurallarını yerine getirmekte pek titizlendiği çalışma programını hata yapmayalım diye bize bir kez daha okuyor:

"Pazar sabahı, 15 Ekim, teçhizatın bulunduğu vagonu Redwood'dan aldık, Şef M.M.S."

Vagonun tekerleklerinin altına bir takoz koydum ve baktım, vagon acı çekiyormuş gibi sesler çıkararak yavaşladı ve durdu bazen durmadığı da oluyordu, altına koyduğumuz takoz, iki ucu parçalanmış ve ezilmiş halde tekerleklerin yanlarından çıkarken ezilip raylarla bir hizada yamyassı oluyordu. Çok uzun zaman Lowell'dayken, kir pas içindeki koca koca adamların ellerinde takozlarla vagonlarda ne halt ettiğini merak eder dururdum, temmuz ayında şehri etkisi altına alan ve önünden küçük tekerlekli, zemini gümüş gibi parlayan, kıyısına köşesine hırdavatların yığıldığı, üzerindeki kara bir nehir kadar derin çatlaklara işleyen ve sonsuza dek çıkmayacakmış gibi görünen, mürekkeple yazılar yazılmış kocaman kamyonlar geçen babamın dükkânının loş kasvetine de sinen o uykulu havada, her yerin kırmızı tuğladan örüldüğü, uçsuz bucaksız büyük gri ambarların çatılarının ve rampaların üstünden baktığımda gökyüzünde öbek öbek bulutların akıp gittiğini görürdüm, çevredeki hırdavatın görüntüsü tozlu çöplü koridordan kapıya çıktığınızda 1830 Lowell Dickens'ının üzerinden geçen pamuk gibi bulutlarla büyük bir tezat oluştururdu, içinde küçük kuşların uçuştuğu bir çizgi film mekânını andıran, eski fotoğraflarda kalmış manzaraları hatırlatan bu görüntüler, kanalın çalkantılı, tohumlu sularının esrarının bir parçasıydı. Kırmızı tuğlalı S.P. sokaklarında freni çekili olduğu halde durmayıp giden bir vagon gördüğüm zaman üstü kapalı ve açık dev vagonların yavaş ve öğütücü hareketlerini ve gıcırdayarak

duruşlarını, fren kolu takılı olduğu halde bir vagonun durmayıp gitmesi sonucu çeliğin çelikle çarpışmasından çıkan dayanılmaz toz bulutunu görüp, gacır gucur sesleri duyunca çelik vagonların sarsıntısını hissettiğim zamanki şaşkınlığımı hatırlıyorum; *monstre empoudrement de fer en enfer,* ağır ağır hareket eden ve vii vii diye sesler çıkaran canavarların dolaştığı sisli korkunç Kaliforniya gecelerinde acemiliğim sırasında bir gün kondüktör Ray Miles, "Bu tekerlekler bacaklarının üstünden geçerse işin biter, kimse sana dönüp bakmaz bile" demişti, aynı şey kurban ettiğim bu takoz için de geçerli. O pislik içindeki adamların yaptığı şuydu; bazıları vagonların üstüne çıkmıp Lowell'ın kırmızı tuğlalı kanal sokaklarına işaretler gönderirken, yaşlı olan bazıları da rayların kenarında hiçbir şey yapmadan aylak aylak dolaşıyordu, koca koca vagonlar birbirinden ayrılıp bağlantıyı sağlayan çelik mandal toprağın üstüne bırakılmak üzere çıkarılıp bağlantı yerleri birbirinden uzaklaştırılırken insanın içini ürperten gıcırtılar çıkıyordu. Pazar günleri Sherman Local'de çalışırken öğrenmiştim, vagonları birbirinden ayırmamız yetmiyordu, bir de zemindeki meyil yüzünden başlarını alıp gitmesinler diye tekerleklerinin önüne takozlar koymak zorundaydık. Orada öğrendiğim dersler arasında, "Vagonu ayırdıktan sonra bu orospu çocuğunun peşinden şehre kadar koşmak istemiyorsan frenleri iyi bağla" maddesi de vardı, tamam ama ben de güvenlik kitabında yazılı olan kurallara göre hareket ediyorum, Sherman Local'de arka uçtayım, alet vagonumuzun yanında pazar sabahı duamızı ettik ve karanlıkta her şey Sutter's Mill'e ve nalbur dükkânlarının çevresinde boş boş dolaşmaktan sıkılan öncülerin en güzel giysilerini giyip sigara içtikleri ve ahşap kiliselerin önlerinde birbirlerine tavsiyelerde bulundukları günlere uzanan geleneklere uygun olarak ve evlerin çatılarında soba borularının ve saksıların bulunduğu, S.P.'nin akıl almaz derecede farklı olduğu ve tüm hareketliliğin kaynağının altın şehrine işleyen birkaç vagondan ibaret olduğu 19. yüzyıl demiryolu işçileri-

nin yaptığı gibi saygıyla eğilip Tanrı'ya şükranlarımızı sunduk... İşaret verip, vagonu gönderiyorlar, elimdeki takozla koşuyorum, yaylı kondüktör bağırıyor; "Fren yapsan iyi olur, çok hızlı gidiyor, yetişebilecek misin?" "Tamam" diyorum, sanki koşuya çıkmış herhangi biri gibi çok sakin hareket ediyorum, koca vagon karşımda, üzerime doğru geliyor, tam zamanında makas değiştirip lokomotiflerin olduğu hattan başka bir hatta geçiriyorum, bütün hesaplamalar bir makas değiştiren, bir bağlantı listesine bakan, sonra yine makas değiştiren yaşlı kondüktör tarafından yapılmış. Yan basamağa çıkıyorum, emniyet kurallarına göre davranarak bir elimle sıkı sıkı tutunuyor, bir elimle freni çekiyorum, yavaşça yapıyorum bunu, tam bağlantı noktasına yaklaştığımızda vagon gittikçe yavaşlıyor, ayrılmış diğer vagonlara doğru gidiyoruz, içinde bulunduğum freni çekilmiş vagon gidip önde duran vagona çarpıyor... Bammm, sarsılıyoruz, vagonun içi bir beşik gibi sallanıyor, çarpışmanın etkisiyle öndeki vagon 30-40 santim öne gidiyor ve daha önceden yerleştirilmiş takozlara çarpıyor, hemen aşağı atlıyorum, canavar gibi tekerleğin çelik dudaklarının hemen altına bir takoz daha koyup sağlamlaştırıyorum ve her şey duruyor. Böylece diğer hatta, hem de daha hızlı giden başka bir ayrılmış vagonla ilgilenmek için o tarafa doğru koşturuyorum, yolumun üstündeki takozu alıyorum, yan basamağa zıplıyorum, durduruyorum, emniyet kurallarına göre bir elimle tutunurken, kondüktörün verdiği "Frenleri sıkı bağla" öğüdü aklımdan çıkıveriyor, bu daha o zamanlar öğrenmem gereken bir durumdu. Çünkü bir yıl sonra buradan yüzlerce kilometre uzaktaki Guadaloupe'ta bağladığım üç vagonun frenleri çok eskimiş ve paslanmış, zincirleri gevşemişti, hiç beklemediğim bir anda bir bağlantı noktasında tren sarsılır da vagonun üzerinden takozlarla beraber kemiklerimi de paramparça edebilecek acımasız tekerleklerin önüne düşveririm diye sıkı sıkı tutunmuştum, Guadaloupe'ta vagonları birbirinden ayırıp benim gevşek frenlerin oraya doğru gönderdiler, San Louis

Obispo'nun meyilinde vagonlar geçit töreni yapar gibi birbiri ardına başıboş bir halde gitmeye başladı, elinde makasların listesiyle tetikte bekleyen yaşlı kondüktör bu kafileyi görüp makasları değiştirmeseydi, üzerime gelen vagonlar kadar hızlı davranıp makas kilitlerini açmasaydı, etraftakiler bol pantolonlu palyaçoların da eksik olmadığı komik bir sirk gösterisine tanık olacaktı. İsterik bir korkuyla makaslar birer birer değiştiriliyor, arkadaki adamlar bağrışıyordu, kuplörler tam zamanında kapatılıp motor durdurulduğunda ve her şey sona erdiğinde, rayların bitimine 30 metre bile kalmamıştı, vagon yoluna devam etseydi yaşlı kondüktörün de elinden gelen bir şey olmayacaktı, hepimiz işimizi kaybedebilirdik, emniyet kurallarına uygun frenlerim, çeliği ve meyilli araziyi hesaba katmamıştı. Eğer Guadaloupe'taki Sherman olsaydı, herkes benden, Keoroowaaay'den nefret edecekti.

GUADALOUPE, parlak San Francisco kıyı sahillerinin 450 kilometre aşağısında, adını aldığı Guadaloupe Burnu üzerine kurulmuştu. Sahil Şeridi, Colorado düzlüklerindeki kuru, tozlu, iğrenç görünümlü, çakıllarla kaplı, cırcırböceklerinin öttüğü, doğanın ayakları altında ezilmiş mezar derinliğindeki çukurların içinde, küçük tren istasyonlarında çalışan 19. yüzyıl demiryolu işçilerini hatırlatan eski Macar kahramanlarının yerlere kadar uzanan saçlarına benzeyen yeşil otların bittiği isli şiltelerin atıldığı, Üçüncü Cadde'yle Townsend'deki iç karartıcı çıkmaz sokakların hemen arkasından başlıyordu. Ah, gören de onları hiç acı çekmemiş, çatlak, terli dudaklarından hiçbir keder sözcüğü çıkmamış sanırdı, güneşli havalarda esen rüzgârın içinde ok gibi gelip geçen metal kaplamalı dev kamyonların lastiklerinden çıkan sesten başka bir şey duyulmuyordu artık, ah, Amerika'nın Cheyenne Wells'leri, Denver Rio Grande'leri, Kuzey Pasifikleri, Atlantik Sahil Şeritleri ve Wunpost'ları... Hiçbiri kalmadı. Bilmem kaç yılında kurulan eski S.P. Kıyı Şeridi, Bayshore Tepeleri boyunca çılgın bir güzergâh üzerinde Avrupalı

kır koşucularının geçtiği iniş çıkışlar halinde devam ederdi, altın taşıyan trenlerin, zencilerin ve tüylü şapkalı süvarilerin Zorro gecelerinde saldırıya uğradığı demiryolu da buradan geçerdi. Ama bugün artık S.P. Kıyı Şeridi de çağdaşlaştı, çıkmaz sokakların hemen arkasından başlıyor ve 4:30'da Market ve Sansome caddelerindekiler Neal Cassady'nin silahlı Hopalong çocuklarının Howdy Doody 5:30 televizyonuna yetişmek için 112'ye binmek üzere isterik bir şekilde acele ediyorlar. 23. Cadde'ye 1.9 mil, Newcomb'a 1.2 daha, Paul Avenue'ya 1 daha vesaire... Dört tünelden geçerek muhteşem Bayshore'a ulaşacağına 5 millik yol üzerinde sidik kokulu duraklar yer alır, yol tabelasında 5.2 mil uzakta olarak gösterilen Bayshore, bir radarın çalışırken çıkardığı homurtuları duyabileceğiniz kadar sessiz bir yerdir, kışları büyük bir sessizlik içinde beyaz bir bulut halinde ilerleyen sisin bastırdığı hafif meyilli dev vadi; Jack London'a göre eski moda Potato Patch'in donuk maskelerinin ağzı; birbiri ardına gelen dalgalar, göz alıcı parlaklık, bir balık, bir kamara duvarı, batık bir geminin işlemeli duvarlarıyla tenha gri Kuzey Pasifik'in içlerine doğru sürükleniyor, geçip giden zamanla kemikleri birbirine karışmış, hangi kemiğin kime ait olduğu anlaşılmayan, tembel tembel yatıyormuş gibi duran eski sevgililerin bedenlerinden arta kalan kemiklerin arasında, leğen kemiklerinin içinde balıklar yüzüyor; bu sis, Alaska'dan, Aleutlar'dan, fok balıklarından, dalgalardan, gülen yunuslardan haber taşıyan, izbe Seattle'dakine benzeyen sis... Bayshore'da gördüğünüz, dalga halinde ilerleyen bu sisin içinde dereler görünmez olur, sis yoluna devam eder ve tepeleri süt gibi beyaza boyar ve insan bu manzarayı görünce, "Tepelerin böyle kirli görünmesi meğer insanların riyakârlığıymış" diye düşünmeden edemez. Bayshore dağ duvarının solunda, Qakland'ın yitikliğine doğru uzanan dümdüz, masmavi San Fran Körfezi yer alır, trenler geçer körfezin kenarından, tıngır mıngır diye sesler çıkaran ve Bayshore istasyonunun minik binasına bir hareketlilik getiren, listesi Kearney Neb.'da soğan zarı kadar ince

kâğıtlara daktilo edilmiş zımbalanmış, damgalanmış ve üç değişik hattan beri taşınan, sürekli böğüren inekleri taşıyan tren yıldırım hızıyla Visitation Tower istasyonunun önünden geçip gittikten sonra da demiryolu işçilerinin, küçük sarı barakada çalışan memurların ve trenin boşaltılmasıyla ilgilenen kâtiplerin tartışması kesilmez, günümüz Kaliforniya'sının yaşlı demiryolu işçileri Meksikalı olmalarını üzerlerinden hâlâ atamamış gibi *Visitation* kelimesini Vi Zi Ta Sioh diye telaffuz ederler ama basitçe söylemek gerekirse bu kelime Viziteyşın'dır, tıpkı Pazar sabahları hep duyduğumuz gibi Visitation Tower, Visitation Tower, ha ha ha ha hah... Yol tabelası 6.9'u, ardından 8.6'yı, Butler Road'u gösterir, benim için hiç de öyle esrarengiz bir yer değildir burası çünkü gardıfren olmadan önce şantiye memurluğu yaptığım gecelerde burası da uçsuz bucaksız, hüzünlü bir yerdi; 80 vagonlu trenlerin son vagonuna kadar gider, küçük lamba ışığında trenin numarasını not eder, yerdeki büyük çakıl tanelerinin üzerinde yürürken Butler Roaddaki tükenmiş sokak lambasının ışığında daha ne kadar uzağa gidebileceğimi hesaplamaya çalışırdım, tam karşımda, yolun bitimindeki duvarın öbür tarafından kızıl karanlık demiryolu gecesinde uzun siyah vagonlar geçerdi, yıldızların altında, lokomotifin kömür dumanı kokusunu soluyarak durur, vagonların geçmesini beklerdim, Güney San Francisco Havaalanı da az ötedeydi, ağaç kadar yüksek, kahrolası kırmızı Mars sinyalinin yanıp söndüğünü, sonbaharın, ilkbaharın, kışın ve yazın bir arada yaşandığı hüzünlü gecede yaşlı Kaliforniya'nın saf, sevgi dolu semalarına ışıklar gönderdiğini görebilirdiniz. Butler Road benim için esrarengiz bir şey değildi, bu şarkıda karanlıkta kalmış hiçbir şey yoktu, aksine her şey çok açıktı, dev gül neonunun artık görünmediği noktaya ulaşmak için ne kadar gitmem gerektiğini hesaplayabiliyordum, altı mil, BATI KIYISI BETHLEHEM ÇELİĞİ demeyi aklınızdan geçirebilirdiniz, vagonların numarasını alıyordum, JC 74635 (Jersey Merkez), D&RG 38376 ve NYC ve PR ve diğer hepsi, o dev neon ışığını

hâlâ görebiliyorken işimi hemen hemen bitirmiştim, bu aynı zamanda şu da demek oluyordu ki Butler Road'un zavallı ışığı sadece 15 metre uzaktaydı ve ışığın ötesinde başka vagon yoktu çünkü burası vagonları ayırıp South City şantiyesindeki başka trenlere ekledikleri geçit noktasıydı, frenlerin ve makasların önemini öğrenmeme daha çok vardı. SF yol tabelası 9.3'ü gösteriyor, ne kadar da tenha, küçük bir anacadde, sis ince bir tabaka halinde buraya da bastırmış, üstünde kürdana takılı bir kiraz olan küçük neon kokteylleri ve kaldırımda teneke kutular içinde 10 sente satılan yeşil renkli Chronicle'lar, içeride şişman, yağlı saçlı sabık süvarilerin içki içtiği barlar, bilardo salonları ve şantiye memurluğu yaparken adam gibi adamlarla karşılaşmaya hasret kaldığım o yitikliğin içinde iş aralarında birkaç şekerleme yediğim ya da dandik bir çorba içtiğim lokantalar, diğer yakaya geçip körfeze doğru bir buçuk kilometre gittiğinizde Armour&Swift mezbahasıyla karşılaşıyordunuz; bir süre burada çalışmıştım, görevim et taşıyan özel dondurucu bölmeleri olan gemilerle ilgili notlar almaktı, bazen içeri girip yetkili kişinin gelmesini, gerekli değiştirmeleri yapmasını beklemek zorunda kalırdım, şef ya da amir gelip bana hangi parçaların gideceğini, hangilerinin kalacağını söylerdi. Hep gece çalışırdık ve bastığımız yer sanki gübre dökülmüş gibi hep yumuşak olurdu, aslında ortalık fare kaynıyordu, sayısız fareler görürdüm ve midem bulanıncaya kadar üzerlerine taş atardım, kâbusu andıran o delikten elimden geldiğince çabuk çıkmaya bakardım, bazen de sırf farelerin mesken tuttuğu o dev odun yığınına fazla yaklaşmamak için kafamdan sayılar uydururdum. İçeriden zavallı ineklerin böğürtüsü duyulur, çevrede işlerini yapan huysuz Meksikalılar ve boş boş bakan, düşmanca davranan, sevimsiz Kaliforniyalılar dolaşırdı... Nihayet bir pazar günü durumu çaktım, meğer körfez, Armour&Swift'in bahçesinin hemen yirmi metre ötesindeymiş de haberim yokmuş, ben de o civarı fare kaynayan, çöplerden geçilmeyen mezbelelik bir yer sanıyordum, masmavi suların ayna gibi berrak yüzeyine aydın-

lık sabahlarda Oakland ve Alameda çevresinin görüntüsü yansırdı. Bir pazar sabahı esen sert rüzgârda mezbaha depolarının terk edilmiş viran teneke duvarlarından sesler geldiğini duydum, içeride çöp ve amirin gece ikide bir gelip öldürdüğü farelerin leşleri vardı, bazılarını da ceketime doldurduğum taşlarla ben öldürmüştüm ama orada yatan farelerin büyük çoğunluğu sistemli bir biçimde öldürülmüştü. Sert, iç kapatıcı bulutlarla kaplı, çılgın bir rüzgârın estiği pazar sabahı, gümüş renkli büyük uçaklar medeni ümitlerle havalanıp leş kokulu mezbeleliğin ve pis, yassı teneke parçalarının üstünden uçmuştu. Böööğ, möööğ, ciyiiik... Bu ayak altından uzak ambarların cinayet işlenen teneke kaplı koridorlarından korkunç, rahatsız edici böğürmeler geliyordu, limanın sıçanları, balta, balyoz, böğüren inekler ve daha neler neler, kocaman bir Güney San Francisco dehşet tablosu, alın size 9.3 mili gösteren tabelanın bulunduğu mekân. Hızla ilerleyen tren sizi buradan alıp San Bruno açıklığına ulaştırır, SSF Havaalanı'nı çevreleyen bataklık arazinin etrafından geniş bir yay çizerek yol tabelasında 12.1'de olduğu gösterilen Lomita Park'a gelirsiniz, burada banliyölere özgü şirin ağaçlar ve sekoyalar hışırdar ve siz trenle aralarından geçer, geceleri üstlerine devasa gölgeleriniz düşerken ağaçlar baş başa verip sizi konuşur. Kaliforniya tarzı küçük çiftlik evlerini, gece olup da küçük çocukların uyudukları zaman düşlerinde, gökyüzünde demiryolu toprağı üzerinde sırf onlar için parlayan yıldızlar görecekleri ümidiyle dolup taşan oturma odalarında toplaşıp birlikte yemek yiyen insanları görürsünüz, bu gece yıldızların çıkacağını düşünürler, meleklere benzeyen yıldızlar çıkar, kaybolur, ah Tanrım, keşke Kaliforniyada yaşayan, güneş battığında sekoyaların ve incir ağaçlarının ötesinden, gökyüzünde sırf kendisi için parlayıp duran ümit ışığını seyredebilen küçük bir çocuk olsaydım, o ışık benim için Permanente Tepeleri'ni, korkunç Kafka çimento fabrikasını süt beyazına boyayabilseydi, fareli South City mezbahalarını da ya da hayır, hayır, yo hayır, keşke küçük, çiftlik tarzı bir evde, yatağında u-

yuyan küçük bir çocuk olsaydım, kapısında sandalyeler duran ve çiftliklerdeki gibi kahverengiye boyalı bir çitin çevrelediği arka bahçeye açılan pencereden bakıldığında bir şeyler içen annem ve babam görünseydi, gökyüzünde yıldızlar, tertemiz, kuru, altın kokulu gece, az ötede birkaç ayrıkotu ve odun yığınları, kauçuk lastikler, eski S.P. yolu ana hattı ve yıldırım gibi geçip giden tren, bam, bam, kara motorun büyük çarpışması, içinde pis kızıl adamlar, yılan gibi upuzun yük treni, bütün numaralar, bütün her şey, göz açıp kapayıncaya kadar gelip geçiyor, gök gürültüsü, küçük tatlı yük treninin içindeki yaşlı kondüktör taşman mal listesini kontrol ediyor, kümbetteki adam oturmuş dışarıyı seyrediyor, arada bir kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor, trenin en arkasındaki kırmızı markörler yanıyor, homurdanan o şey köşeyi dönüp kayboluyor ve Burligame'e, Mountain View'a, gecenin tatlı San Jose'sine, daha aşağılarda Gilroylar'a, Carnaderolar'a, Coporallar'a doğru yoluna devam ediyor, şafakta çıkan Chittenden kuşu, hepsi de aydınlatılmış böcekli ve çılgın Loganlarmız, Watsonvilleleriniz deniz bataklıkları, uzun uzun yollarınız ve gece yarısı yıldızına dokunacak kadar yaklaşıyormuş gibi duran anayol.

Yol tabelasının 46,9'u gösterdiği yer, yüzlerce meraklı serserinin pılı pırtılarıyla, arkadaşlarıyla, özel su mataralarıyla, çay, kahve ya da çorba yapmak için taşıdıkları su tenekeleriyle ve Macar şarabı ya da genellikle Muskatel şişeleriyle yol kenarındaki sazların arasında eğleştiği San Jose'dir. Onları Muskat Kaliforniya sarıp sarmalar, masmavi gökyüzünün her yerinde yüksek sis rüzgârlarının South City yarım vadisinden doğru estiği ve serserilerin geçici bir huzura kavuştuğu korunaklı vadiyi saran sükûnetin alabildiğine hissedildiği Bayshore'dan Santa Clara Vadisi'ne doğru ilerleyen salkım saçak bembeyaz bulut kümeleri görülür. Kurumuş sazlıklarda ağır, uykulu bir hava, üzerlerine bastıkça ayağınızın altında çatırdayan kuru, kopuk saz dipleri... "Hey evlat, Watsonville'e kadar bir fırt rom

alır mısın?" "Rom değil bu, yeni bir dalga." Zenci bir serseri, ta geçen yıldan kalma boklu bir gazete parçasının üstüne oturmuş, geçen ilkbaharda sırtında bir heybe dolusu hurmayla gelen Denver demiryolu köprüsünden Sıçan Gözlü Joe kullanmıştı gazeteyi. "1906'dan beri bu kadar kötü bir devir yaşamadık!" 1952 Kasım'ındayız ve yerlerde çiy tanecikleri var. Çocuklardan biri yerden bir teneke parçası alıyor (vagonların birbirine kenetlendiği sırada sarsıntı yüzünden fırlayıp yere düşmüştü) (çaaat!). 1 numaralı hat boyunca sazlıkların arasına teneke parçaları hep dökülür. Serseri tenekeyi iki taşın üzerine oturtup ateşin üzerine koyar ve bu sayede ekmeğini kızartır ama bir yandan da Macar şarabı içip diğer çocuklarla konuştuğu için, fayans kaplı mutfaklarda da yaşanabilen bir trajedi burada da gerçekleşir ve ekmekler yanar. Serseri taşa tekme atar ve lanetler okumaya başlar çünkü ekmeği ziyan olmuştur: "28 yılımı Dannemora'nın duvarları arasında geçirdim ve büyük maceralar yaşama hevesim tükendi, sarhoş Canneman bana Minneapolyden, Chicago süngerleri hakkında bir mektup yollamıştı, bana bak dedim ona, sen benimle kafa mı buluyorsun? Ama yine de ona mektup göndermeye devam ettim." Bir Allah'ın kulu dinlemez bu muhabbetleri, hiç kimse bir serserinin anlattıklarını dinlemez, serseriler kendi aralarında kafa ütüleyip durur, onlara bir şey sormak istediğinizde paçanızı fena kaptırırsınız, hepsi bir ağızdan konuşur ve hepsi de sapla samanı birbirine karıştırır. Doğru dürüst bir cevap almanız için dönüp demiryolu görevlilerine sormanız gerekir. Mesela serserinin tekine "109 numaralı hat nerede?" diye sorarsanız, size şu cevabı verecektir: "Tam şurada babam, sor bakalım, şu mavi bandanalı ihtiyar biliyor mu? Ben, Ruston Louisina'dan Slim Holmes Hubbard, 109 numaralı hattın nerede olduğunu öğrenmek için ne zamanım oldu ne de fırsatım... Benim tek bildiğim şey... acilen 10 sente ihtiyacım olduğu, eğer bana bir 10 sent verirsen sakin sakin kendi yoluma giderim. Vermezsen de sakin sakin kendi yoluma giderim... Eline bir şey geçmez...

Bir şey de kaybetmezsin... Buradan Bismarck'a kadar sahip olduğum hiçbir şey yok, kaybettim, her şeyimi kaybettim." Serseriler böyle konuştuklarında, söylenenlerin içinize oturduğunu itiraf etmeniz gerekir; tıslar gibi bir sesle, "109 numaralı hat Chillicothe Loway" der, sakallarının, bıyıklarının arasından tükürükler saçarak ve kocaman heybelerini kalçalarının üstüne atıp basar giderler, o heybeler ne kadar da büyüktür, içinde kesik ceset parçaları mı var diye merak etmemeniz mümkün değildir... Kıpkırmızı gözler, darmadağınık saçlar, demiryolu işçileri ilk görüşte şaşkınlıkla bakar onlara, sonralarıysa dönüp bakmazlar bile, karıları görse ne der acaba? Eğer bir demiryolu görevlisine 109 numaralı hattı sorarsanız durur, sakızını çiğnemeyi bırakır, paketini, lambasını, öğle yemeğini, öbür eline alır, tükürür, doğudaki dağlara doğru şaşı şaşı bakar, alın kemikleriyle yanak kemikleri arasındaki çukura göçmüş gözlerini devire devire bir şeyler söylemeye gayret ederek, "109 diyorlar ama aslında 110 olacak, buz platformunun hemen orası, buzhanenin yanı..." "Tamam..." "İşte şuradan, ana hat üzerinden birden başlayıp numara veriyoruz ama buzhaneye gelince atlayıp geçmek zorunda kalıyoruz, 109'a ulaşmak için 110'un oradan dönmen gerekiyor... Ama hiçbir zaman 109'a gitmek şart değil.... İşte o yüzden 109'u görmeden geçerler hep, anladın mı numaraları?.." "Tamam." İyice anladım hem de "Artık çok iyi biliyorum..." "Bak işte orada..." "Sağol... Acele etsem iyi olur." "Trenlerin de bu derdi var işte, hep koşturmak zorunda kalır insan, yoksa insan kendini telefonda amirini terslermiş gibi hisseder, seni çağırdığı zaman onu reddedip uykun olduğunu söylemen gibi bir şeydir bu (tıpkı Mike Ryan'ın geçen pazar yaptığı gibi)..." Kendi kendine konuşuyor. Birbirimize el sallayıp ayrılıyoruz.

Sazlıkların arasındaki cırcırböceği bu. Pajaro nehir yatağında ateş yakıp oturdum, sonra gardıfren fenerimi başucuma koyup paltoma sarınarak uzandım ve mavi gökyüzünü seyrederek Kaliforniya'daki yaşamı düşündüm...

Kondüktör bir yandan trene yüklenecek malları bekliyor, yüklendikleri zaman makiniste ellerini yan yana getirip avuçlarını göstererek kalkış işareti verecek ve hareket edeceğiz. Yaşlı makinist istim işareti verir, genç ateşçi mesajı alır, makinist uzun bir manivelaya asılır ve bazen cehennemdeki bir melek gibi söz dinlemeyip isyan eden manivelayla iyice boğuşmak zorunda kalır, düdüğünü iki kere çalar, düt, düt ve hareket ederiz... Çuf... Bir duraklama, bir çuf daha... Uzun... Çuf ÇUF... İlk hareket... Tren yola çıkmıştır bile.

San Jose... Demiryolunun ruhu, pranga mahkûmlarının kaçışıyla özdeşleştirildiği için, hat boyunca sinsi bir yılan gibi giden ve yolcusunu çuf çuf diye çeken bir yük treni, bir galip, ağırbaşlı bir yaratıcısı edasıyla raylarda süzülür. San Jose, Frisco'nun 80 kilometre güneyinde Sahil Şeridi pranga mahkumlarının ve uzun kaçış faaliyetlerinin merkezidir, boynuz olarak da bilinir çünkü Frisco'dan Santa Barbara ve L.A.'ye giden hatların ve Vadi Bölümü'ne giden parlak rayların gösterişli Fresno hattını geçen alt yoldan, Newark ve Niles üzerinden Oakland'a ulaştığı önemli bir merkezdir. Aslında sayacağım şu nedenlerden ötürü benim için San Josede yaşamak, Üçüncü Cadde'de yaşamamdan daha uygun olacaktı: Sabahın 4'ünde telefon çalar, arayan Dördüncü ile Townsend'deki istasyon şefidir, "Kerooooway? 112 de Kondüktör Degnan'la birlikte doğuya, San Jose'ye gidiyorsun, anladın mı?" "Tamam, 112'yle doğuya, San Jose'ye." İşte, San Josede yaşıyor olsan tekrar yatıp saat 9'a kadar uyuyabilirsin, bütün bu sürenin ücreti nasıl olsa ödeniyor, evlat geç kalmaktan korkma, yapman gereken kahrolası işleri yap yeter, saat 9 olunca yapman gereken şey, kalkıp kaç dolar kazandığını saymaktan ibaret, aslında bunu yatarken de yapabilirsin, sen yine uyumaya dön, sonra kalkıp elbiselerini giy, sokağa çık, bir otobüse atla ve havaalanının hemen oradaki San Jose şantiyesine git, orada yüzlerce çalışkan demiryolu işçisiyle karşılaşacaksın, orada burada bir sürü alet

edevat, telgraf tertibatına ve diğer makinelere ait birçok parça görürsün, daha da lokomotif deposundan bir sürü yeni lokomotif çıkarmaktadırlar ve mekânın gri havasına çok para kazanan insanların ve depolarından çıkarılıp oradan oraya götürülen istif edilmiş yüklerin yarattığı hareketliliğin heyecanı sinmiştir. Orada gider kondüktörünü bulursun, karşına büyük olasılıkla, torba gibi bol pantolonlu ve kenarı kıvrık şapkalı, kırmızı suratlı, kırmızı mendilli, elinde dandik bir program ve makas değiştirme listesi bulunan, sende de olan ve acemilerin taşıdığı kocaman gardıfren fenerlerinden değil de, 10 yıldır yanından ayırmadığı, ucuza bulup aldığı ve fenerlerin pillerini şantiyeden bedavaya temin eden çaylakların tersine, demiryollarında yirmi yıl çalıştıktan sonra diğerlerinden farklı olmanın yolunu kendi fenerinin pillerini ısrarla hâlâ para verip Davegasdan almaya devam eden mütevazı bir fenerle idare eden yaşlı bir adam çıkar, diğerleriyle birlikte tükürük hokkasının durduğu yerde dikilmektedir, yanma gidip "Kondüktör Degnan siz misiniz?" dersin, "Degnan benim, bak, anlaşılan öğleden önce sana pek iş düşmeyecek, onun için keyfine bak ama bir yere kaybolma" der, mavi oda adını verdikleri, içeride arkaları yırtılmış tahtaları ve dolgu maddeleri yerinden fırlamış ve bu haliyle sineklerin üreme yeri haline gelmiş, pis, mavi sineklerin vızıldayarak uçtuğu yere gidersin, eğer uyumak için oraya uzanmak isteyen diğer görevlilerden önce davranmışsan kanepeye uzanıp kahverengi, hüzünlü tavanı seyretmeye başlarsın, telgrafların çıkardığı sesler, lokomotiflerin homurtusu seni gevşetmeye yeter de artar, şapkanı gözlerinin üstüne çeker, dalıp gidersin. Uyku gözlerinden akıyor, bu kahverengi, loş uyku evinde sabahın dördünden beri, sabahın altısından beri saatte 1.90'lık yevmiyen işliyor, şu anda saat sabahın 10'u ve daha tren hazır bile değil, "öğleden önce de hazır olmayacak" diyor Degnan ve sen öğle olduğunda altı saatten beri çalışıyor kabul edileceksin (çünkü süreyi 112'yle beraber başlatmışlar, vasıfsız işçi yevmiyesi), demek ki San Jose'den tre-

ninle beraber öğle sularında, belki biraz daha geç, bire doğru ayrılacaksın, herkesin ve her şeyin (L.A.'ye doğru) gittiği pranga mahkûmiyeti şehri Watsonville'e varmanız 3'ü bulacak, belki birkaç mutlu aksilik yüzünden 4'e, 5'e, akşam üzerine de sarkabilir, oraya varınca makinistleri ve demiryolu işçilerini beklerken batan güneşin uzun, kırmızı, hüzünlü ışıklarının 98.2'yi gösteren yol tabelasında bölgenin üstüne vurduğunu görebilirsin, gün sona ermiş demektir, iş de öyle, onların yevmiyesi şafaktan beri işlemekte ve sadece seksen kilometre kadar yol gittiler. Öyle olacak, o yüzden sen şimdi mavi odada uyu, rüyanda saat başı kazanacağın 1.90'ı gör, ölmüş babanı, ölmüş sevgilini, çürüyen kemiklerini ve kaçınılmaz olan Düşüş'ünü de gör... Tren öğleden önce hazır olmayacak ve o zamana kadar da kimse senin canını sıkmak niyetinde değil... Şanslı çocuk, sürekli çelikle ilgili şeyler gördüğün düşlerine bu kez zarif demiryolu meleği girsin.

San Jose'yle ilgili daha neler var

İşte eğer San Jose'de yaşıyorsan, mavi odadaki eski püskü deri kanepedeki hariç, 3 saat daha fazla uyku uyuma avantajına sahipsin demektir... Her neyse, Üçüncü Cadde'den yola çıkıp kütüphaneye giderken seksen kilometre yol tepiyordum, kitapları ve kâğıtları küçük, eski bir çanta içinde getiriyordum, çanta çoktan 10 yılını doldurmuştu, 1942 yılında Lowell'da denize giderken kullanırım diye almıştım o çantayı, o yaz Greenland'e gitmiştim, San Jose demiryolundaki kahvenin sahibi beni elimde bu kadar kötü bir çantayla görünce, yüksek sesle, "Bu kadar eski bir çantayı daha önce gördüysem ne olayım!" diye söylendi, ona gülümsemedim, hatta dönüp bakmadım bile, işte bu benim demiryoluna yıllarını vermiş ihtiyarlarla kurduğum sosyal ilişkilerin başlangıcının ortası ve uzantılarıydı, o günden sonra Kerouaayyy diye çağrılmaya başladım, simsiyah, yağlı saçlı Pomo Kızılderililerinin çalıştığı yataklı vagonun yanından geçerken onlara gülümser, el sallardım, S.P.'deki gülümseyen ve

el sallayan bazı yaşlı makinistlerin ve yaşlı, beyaz sakallı, görmüş geçirmiş ve aynı zamanda ayyaş fakat herkesin saygı duyduğu yataklı vagon şeflerinin dışında böyle davranan bir tek ben vardım; içlerinde sahte isimli bir yerli vardı, çekiç ve kirli iş tulumumla yanlarından geçerken özellikle o kara tenli Kızılderiliye ve doğulu bir zenciye el sallardım, bir kitapta okumuştum, Pomo Kızılderililerinin savaş çığlığı Ya Ya Henna şeklindeymiş, acaba lokomotiflerin çarpıştığı sırada böyle bağırsam mı diye düşünmüştüm ama bu benim ve makinistin sonunu hazırlamaktan başka neye yarardı ki?.. Önümde sayısız tren yolları sonsuzluğa doğru uzayıp gidiyordu, bir yıl sonra bu işi bıraktım, sonra tren raylarını tekrar gördüm ama artık onlarla aramda deniz dalgaları vardı, Sahil Şeridi, Balboa Amerika'nın tenha uzantısının kahverengi duvarları boyunca güneye doğru devam ediyordu, dalgaların arkasında kalan demiryolu artık, doğuya, Çin'e açılan gemilerden görünüyordu. Dumanlı platoların, Pucalpaların ve yitik And tepelerinin arasından dünyanın kasnağının güneyine kadar inen demiryolu insanın belleğinde derin bir boşluk yaratırken, göreceğiniz gibi, birbirinden ilginç yükleri bu deliklerin, diğer gizlenme noktalarının ve sonsuzmuş gibi görünen kâbusların içine ve dışına doğru taşıyordu.

Derken bir sabah beni saat 4'te çağırdılar, Üçüncü Cadde'deydim, erken saatteki bir trene atlayıp San Jose'ye gittim, 7:30'da oradaydım, bana hemen bir iş olmadığını, saat 10'a kadar falan bekleyeceğimi söylediler, ben de tam bir serseri ruh haliyle çıkıp tel parçaları aramaya başladım, onları eğip büküp ocağın üzerine koyacak, böylece üzümlü ekmeğimi daha rahat kızartabilecektim, bir de eğer bulabilirsem tavuk teli bakacaktım, kızartma yaptığım tavamı veya yumurta haşladığını tası bu telin üzerine oturtmayı düşünüyordum çünkü ateş çok harlı yanıyordu ve eğer patates soymaya dalmış veya aklımı başka bir yere vermişsem, yumurtaların altı yanıyordu. Etrafı dolaş-

tım, San Jose'de demiryolu şantiyesinin arkasında büyük bir hurdalık vardı, işe yaramayan şeyleri oraya attıkları için sahibi gelip ilgilenmezdi bile, ayda altı yüz kazanan ben, orada ocağın üstüne koymak için bir parça tavuk teli bulmayı başardım. Saat 11 olmuştu ama ortalıkta tren falan yoktu, gri, hazin, harika bir gündü... Küçük kulübelerin sıralandığı ara sokaktan bulvara kadar yürüdüm, Camation dondurması yiyip kahve içtim, oturduğum yere aynı arkadaş grubundan ya da sınıftan kızlar geldi, üzerlerine tam oturan daracık giysiler giymişlerdi, kız okulunda okudukları anlaşılıyordu ve bir kahve içip dedikodu yapmak için burayı tercih etmişlerdi, bense orada başımda beysbol şapkam, siyah, yağlı, eski, yakası kürklü montumla oturuyordum, Watsonville nehir yataklarında ve Shuckl's yakınlarındaki Westinghouse'un karşısındaki Sunnyvalede kumların üstünde yatarken başımın altına o ceketi koyardım; orası aynı zamanda demiryollarındaki ilk deneyimlerimi elde ettiğim yerdi, Del Montede işe başlamıştım, Whitey bana ilk vagonu ayırdığım zaman, "Patron sensin, pimi çek, kararlı bir şekilde elini uzat ve pimi çek çünkü patron sensin" demişti, bir ekim gecesiydi, hava, temiz ve berraktı, rayların kenarında hoş kokulu kuru yapraklar birikmişti, daha ileride Del Monte meyve kasaları ve bu kasaların yükleneceği vagonların etrafında oraya buraya koşturan işçiler vardı, Whitey'nin sözlerini hiç unutmayacağım. Her zamanki şüphelerim yüzünden ve onlara rağmen Meksika'ya gidebilmek için, kazandığım bütün parayı biriktirmek istiyordum, o yüzden iş eldivenleri satın almak için 75 sent, hatta ondan 35 sent daha azını bile ödemeyi kesinlikle reddettim, dahası, Sherman Local'deyken bir pazar sabahı San Mateo'da alet edevat vagonuyla uğraşırken satın aldığım ilk eldivenleri kaybettikten sonra atılmış bir eldiven bulmaya karar verdim ve sırf bu yüzden haftalarca kapkara çıplak ellerimle buz gibi günlerde yapış yapış, yağlı soğuk demirleri tutmak zorunda kaldım, sonra nihayet bir gün San Jose'de ilk eldivenimi buldum, kırmızı astarlı, kahverengi kumaş bir eldivendi bu,

ıslak ve sefil bir halde bulduğum eldiveni yerden aldım, dizime vurdum, kurusun diye bekledim ve giydim. Diğer tekini de Watsonville şantiyesinden bulacaktım, dışı suni deri içi sıcak tutan astarlı, rahat giyilsin ve fırt fırt çıkmasın diye bilek hizasından makasla ya da usturayla kesilmiş bir eldivendi bu da. İşte eldivenlerim hazırdı, ilk eldivenimi San Mateo'da kaybettiğimi söylemiştim, ikincisini Kondüktör Degnan'ın yanında, lokomotifi çalıştırmak üzere her şey tamam sinyalini beklerken derin bir virajın olduğu ve 101'deki trafik yüzünden hiçbir şeyin duyulmadığı Lick'teki rayların orada kaybetmiştim, (Degnan korkuyor diye ben arka taraftaydım yine) sinyali duyan yine o karanlık cumartesi gecesi işinin başında olan Degnan oldu, ben hiçbir şey duymamıştım, yük vagonu hareket ettiğinde koşup ben de binmiş, eldivenler falan aklımdan çıkmıştı, kırmızı ışıkları saymaya koyulmuştum, sonra, tren hâlâ hareket halindeyken birden, eldivenlerimin tekini Lick'te düşürmüş olduğumu fark ettim, kahretsin! Ama şimdi yerden bulduğum iki eldivenim vardı... Öğle olduğu halde lokomotif hâlâ hazır değildi, yaşlı ekip şefi hâlâ evden çıkamamıştı, evin dışında, kaldırımda kollarını açıp oğlunu kucaklayıp yanaklarından öpmekle meşguldü, bense hâlâ o korkunç, eski kanepede uyukluyordum, arada sırada gidip frenleri çekili lokomotifin üstüne tırmanıp kontrol ediyordum, kondüktör ve artçı, hatta ateşçi bile, bir dükkâna girmiş, kahvelerini ve çorbalarını içiyordu, onların nasıl olsa beni çağıracaklarını düşünerek yarım bıraktığım keyfime, şekerlememe geri döndüm, rüyamda telaş içinde iki kez çalınan düdüğün sesini duyarak apar topar uyandığımı, büyük bir karışıklık içinde trenin kalktığını ama benim bunu hemen fark edemediğimi ve lokomotifin gacır gucur sesler çıkararak yola koyulduğunu gördüm, uyandığım zaman yüklemelerin tamamlandığını, kalkış emrinin geldiğini ve Watsonville'e, baş adamı bırakıp gittiklerinin farkında olmadan yola çıktıklarını görüyorum... Kaide değişmiyor, ateşçi ve makinist baş adamı lokomotifte görmeseler de, işareti almışlarsa,

çekip gidiyorlar, uykucu demiryolu işçileriyle ne işleri var. Ayağa fırlıyorum, fenerimi kapıp koşmaya başlıyorum, kırmızı astarlı kahverengi eldivenimi bulduğum noktaya kadar koşuyorum, bir yandan korku içinde koşarken, bir yandan da eldiveni buluşum geliyor aklıma, ayağımın takıldığı bir anda 50. hattaki trenin başını alıp gittiğini görüyorum, kalkalı 50 yıl olmuş, vagonlar geçitte bekliyor, BU BENİM TRENİM! Koşmaya başlıyorum, eldivenimi bulduğum noktadan sonra daha da hızlanıyorum, yolu ve tel aradığım çöpü geride bırakıyorum, şaşkınlıktan ağızları beş karış açık olan demiryolu işçileri bu çaylağın Watsonville'e giden trenin peşinden niye böyle koştuğunu merakla seyrediyor. Yetişecek mi yoksa yetişemeyecek mi? 30 saniye içinde trenin demir merdivenine yetişiyorum, feneri diğer elime alıyorum ve merdivenin parmaklığına tutunup kendimi yukarıya doğru çekiyorum, zaten tren de o sırada yavaşlıyor, uyuduğum sırada inanılmaz bir fazla mesai ücreti aldım ve berbat bir kâbus gördüm. Her neyse, kırmızı ışık yandığı için treni durduruyorlar ve trene yetişiyorum, rahat bir nefes alıp kum vagonuna oturuyorum, zayıflıktan çene kemikleri fırlamış, masmavi gözleri buz gibi soğuk bakan makinist ye ateşçi tek kelime etmiyorlar, yüreklerinde demiryoluyla bir anlaşmaya vardıkları anlaşılıyor, o anda tek endişeleri, kaybettiği işine geç kalan bu yumuşak başlı çocuk yüzünden kor halindeki kömürlerinin ziyan olacağı...

Affet beni Tanrım

San Jose yolcu istasyonunun tam karşısındaki Del Monte Meyve Paketleme Şirketi'nin titrek çitlerinin kenarında yol üzerinde derin bir viraj vardır, rüyalarımda hep göreceğim ve asla unutmayacağım türden bir viraj, adı anılmayacak kadar berbat lokallerde Kızılderililerle (zaten orada da Kızılderililer çalışıyor) (kasaları, tenekeleri, teneke kutular içindeki meyveleri paketliyorlar) beraber çalışıyoruz ve birden o Del Monte virajının hemen orada Kızılderililerin büyük bir grup halinde

toplanmış bir halde oturduklarını görüyoruz, ben San Francisco'nun Portekiz barlarının kahramanlarıyla birlikteyim, dans eden ve devrim konuşmaları yapan insanları seyrediyoruz, ürpertici gecede dalgalar yanı başlarında patlarken, Culiacanlı kahramanların çimenlerin üzerine çömelip yaptığı devrim konuşmalarına benziyor, *la tierra esta la notre** dediklerini duymuştum ve bu sözlerinde son derece ciddiydiler ve şimdi Kızılderililer devrim düşleriyle bir arada toplanmış, mahzenin ağzında, demiryolu toprağının üstüne oturmuş, bunu kutluyorlar... Tren virajın etrafında yavaşça ilerliyor, tutunma demirine tutunup sarkarak bakıyorum, ileride bir açıklık var ve tarifemiz orada, tren tarifelerini koydukları iki direk arasına gerilmiş iplerin üzerinde duruyor, tren yanından geçerken trenci (genelde ateşçi) ıskalamasın diye kolunu uzatabildiği kadar uzatır, iplerine kancasını takar ve tarifeyi çeker alır, sımsıkı iki düğüm atılmıştır, soğan zarı inceliğinde bir kâğıda yazılıdır, tarife trene alındıktan sonra makinist trenlere alınan tarifenin ipini yılların verdiği bir alışkanlıkla, âdet olduğu şekilde çözer, âdet olduğu şekilde kâğıdı açar ve tren yemyeşil Kaliforniya ve Meksika topraklarında Meksikalıların gecekondularının biraz uzağından çuf çuf diye yoluna devam eder, ellerini gözlerine siper eden Meksikalılar bizi seyrederken, köklü üniversitelerde görev yapan bir profesör edasıyla gözlüklerini takıp kâğıtta yazılanları okur, kirli elleriyle kâğıdı tutmuş okurken, yanında duran acemi genç de meraklı gözlerle onu izler, kâğıtta "3 Ekim 1952, Tren tarifesi, Tren 2-9222, işlem saati öğleden sonra 2:04, doğuya giden 914'ü Rucker'da 3:58'e kadar bekleyin, 4:08'den önce Corporal'ın ötesine geçmeyin, vesaire..." Kâğıdı okumak için hepimiz sıraya gireriz, çaylaklara hep, "Dikkatli okuyun, yanlış olup olmadığı kararını sakın bize bırakmayın, birçok kez, bir makinistin ve ateşçinin gözünden kaçırdığı hataları çaylaklar fark etmiştir, biz yılların verdiği alışkanlıkla üstünkörü okuruz ve hep bir şeyle-

* Dünya bizim. (y.h.n.)

ri atlarız" derler, o yüzden ben de kâğıdı tekrar tekrar okurum, tarihi, saati falan kontrol ederim, tarifenin verildiği tarih kesinlikle istasyondan ayrılış saatinden sonra (mesela bu kez çöp sahasında geç kalma suçu işlediğim trene yetişmek için elimde heybemle gri tatlı loş sabahın ilerleyen saatinde koşturduğum sıralar demek oluyor bu) olmamalıdır. Del Montedeki viraj, tren tarifeleri falan derken, tren yol tabelasının 49.1'i gösterdiği Batı Pasifik DY geçidine ulaşır, burada rayların döşeli olduğu arazide belirgin bir tümsek vardır ve tren tümseği aştıktan sonra bir süre sanki düşeymiş gibi görünen bir hat üzerinde gider, Watsonville'e dönüş yolunda bazen lokomotifin içinde biraz uzanırım ve o sırada San Jose veya Lick yakınlarında olduğumuzu bilmeden, nereden geçtiğimizi tahmin etmeye çalışırım, mesela duyduğum bir sesten, o sırada "Batı Pasifik Geçidi"nde olduğumuzu çıkarabilirim, aklıma bir zamanlar bir gardıfrenin bana söylediği şu sözler gelir: "Burada, Santa Clara Bulvarı'nda yeni aldığım evde gece yarısı geçen bu kahrolası lokomotifin çıkardığı tangır tungur sesler yüzünden uyuyamıyorum." "Neden ki, senin trenleri sevdiğini sanıyordum." "Doğruyu söylemek gerekirse oradan Batı Pasifik hattı geçiyormuş" falan filan... Sanki Güney Pasifik'ten başka demiryolu şirketlerinin olması imkânsızmış gibi. Geçidi geçiyoruz, bir süre bir ırmak boyunca yola devam ediyoruz, yaşlı Jose'deki Oconee Irmağı bu, kıyısında Kızılderililerin oturduğu Guadaloupe'un kupkuru bir kolu... Meksikalı çocuklar treni seyrediyor, üzerlerinde frenküzümü olan kaktüslerle dolu araziler ve gri öğleden sonrada yemyeşil ve çok güzel bir manzara, az sonra saat 5'te batacak olan güneşin son ışıkları Kaliforniya üzerine düşerken ortalık altın sarısı bir renge bürünecek. Lick'e doğru devam ediyoruz, her defasında görmek istediğim belli başlı yerlerden geçiyoruz, üniversitede en iyi takım, ikinci en iyi takım, üniversitenin birinci sınıf takımı ve yardımcı takım olarak dört gruba ayrılmış gençler, keyifli oldukları seslerinden anlaşılan kuzgun gibi papazların deneti-

minde okulun bahçesinde futbol antrenmanı yapıyorlar, ekim ayındayız ve bu ay futbolun altın döneminin yaşandığı ay. Lick'te bir tepenin üstünde bir çeşit manastır var, yanından geçerken yüksekteki manastırın duvarları içinde marihuanalı düşler kurulduğu hissine kapılırsınız, sessizliği bir kuşun ötüşü bozar, bir tarla, binalar, çalışmak, manastır duaları, arabuluculuk yapmanın insanoğlunca da bilinen her türü sürüp giderken, biz de aşağıda atışmamıza devam ederiz. Lick'teki tepede kurulu olan manastırdakilerle ilgili düşler kurarım; kendi kendime, "Ah, ister Roma'nın, medeniyetin, ister insanın son çare olarak manastır yoluyla Tanrı'ya ulaşmaya çalıştığı didoudkekeghgj'nin kaymaklı duvarları" derim, kimbilir ne anlama gelir bu düşüncelerim, zaten 101'i görmemizle aklım tamamen başka bir yere gider, Coyote'i ve sevimli meyvelikleri, erik bahçelerini, çilek tarlalarını ve ta uzaklarda gölgede yere çömelip topraktan çilek toplayan Meksikalı brazeroları görürsünüz, gerçi Amerikalılar artık bunun ciddi bir kazanç getirmeyeceğini düşünmektedir ama o meyveleri yemeyi sürdürürler, oysa Meksikalılar onları bizim için toplar, örneğin hiç kimse pancarların nasıl bir ruh hali içinde, ter dökerek mi yoksa neşe içinde mi toplandığını, topraktan çıkarılıp çelik bir zeminde istiflendiğini umursamaz. Kendi halinde, eğilmiş, meyve toplayan bu insanları görünce Kaliforniyada meyve topladığım günleri, batıdaki tepelerdeki üzüm bağlarını, denizi, güzel tepeleri, iyi bilinen Morgan Tepesi'ni hatırlarım, Perry ve Madronedaki şarap imal edilen bağları geçiyoruz, yerde yeni açmış çiçekler ve tekerlek izleri var, bir defasında 98'in geçmesi için manevra yaptığımız yan hatlardan birinde bekliyorduk, tıpkı Baskervilleler'in köpeği gibi fırladım, demiryolunun hemen yakınındaki bir bahçeden birkaç tane erik çalıp kaçtım, bahçenin sahibi beni suçluluk duygusu içinde lokomotife doğru koşarken gördü; ben hep koşuyordum, makas değiştirmek için koşuyordum, uykumda koşuyordum, şimdi koşuyorum... Mutluyum.

Tarlaların güzelliğini anlatmaya kelimeler yetmez. İsimleri bile insanın iştahını açıyor, Lick Coyote Perry Madrone Morgan Hill San Martin Rucker Gilroy, ah o uykulu Gilroy Camadero Corporal Sargent Chittenden Logan Aromas ve ortasından Pajaro Nehri'nin geçtiği Watsonville Kavşağı, o sırada Chittenden'dan geçiyorduk, bir defasında, her yeri pespembe çiy bürümüş bir sabah oradan geçerken karmakarışık çalıların arasında yükselen bir sırığın üzerine konmuş, öten bir kuş görmüştüm, bu Chittenden kuşuydu ve sabahı müjdeliyordu. San Jose dışındaki, örneğin Lawrence'daki ya da Sunnyvale'deki tarlalar da oldukça güzeldi, gariban Meksikalıların çalıştığı bu tarlalarda toplanan ürünler büyük yığınlar halinde belli yerlerde toplanmıştı. San Jose'yi geçtikten sonra Kaliforniya daha bir uçsuz bucaksız görünür, Perry ve Madrone'da günbatımı masal âlemini andırır, küçük çiftlik evlerini, tarlaları, dikili yeşil meyve sıralarını ve daha da ileride yeşil, solgun, dumanlı tepeleri, onların da ötesinde Pasifik'in, günbatımının kızıl ışıklarını görürsünüz, bu sessizliği bir köpeğin havlaması bozar, yemekler yenip kara üzüm suları içilmeden Kaliforniya çiyi yerleri kaplamaya başlamıştır, aynı gece ilerleyen saatlerde, kaşmir kazağının altında fark edilmeyecek kadar küçük göğüsleri ve Pluton'un İncil'indeki genç işçi kızların kollarına benzeyen kolları olan Carmelita O'Jose kahverengi ayaklarında kahverengi sandaletleri, gözlerinde ne anlama geldiğini merak etmeden duramayacağınız çılgın bir ifadeyle gomez yapmaya çıkacaktır; elleri kolları tıpkı bir ağaç gibi meyvelerle doludur, bir şeftali veya olgun bir portakal alırsınız, kabuğunda bir delik açarsınız, portakalı olanca gücünüzle sıkıp o delikten suyunu akıtmaya çalışırsınız, sular sizin dudaklarınızın kenarından onun kollarından akar. Ayakları tozlu olmasına rağmen tırnaklarına oje sürer, incecik kahverengi bir beli, tıpkı bir kuğununkine benzeyen küçük, yumuşak bir çenesi, kadınsılığını ön plana çıkaran incecik bir sesi vardır ve o bütün bunların farkında değildir. Karşıdan yorgun çiftlik işçisi Jose

Camero geliyor, kıpkırmızı güneş ışığının yayıldığı geniş meyve tarlasında kuyuya doğru yürüyen soylu kraliçeyi görüyor, yanında tren kazası olsa dönüp bakmaz, lokomotifte acemi gardıfren J.L. Kerouac ve yaşlı makinist W.H. Sears var, Sears Oklahoma'yı terk ettiğinden beri 12 yıldır Kaliforniya'da, bir zamanlar kamyonların kalkış saatlerini düzene sokan babası her şeyini yitirdikten sonra pamuk toplayıcılığı yapmış, bunda hayli başarılı olmuş ama sonra birisi Sears'a demiryollarında çalışmaktan söz etmiş, o da bu tavsiyeye uyup önce ateşçilik sonra da makinistlik yapmış. Kaliforniya'nın görkemli tarlaları onun taşlaşmış gözünde artık hiçbir anlam ifade etmiyor, o sadece ellerinde eldivenleriyle yıldızlı gökyüzü altında kara canavarı sürmeyi düşünüyor. Hızla geçerken makaslar da yıldırım gibi bir görünür, manevra rayları önce ana hattan ayrılır, sonra birbirini kucaklayan sevgililerin kolları gibi yine ana hatta kavuşur. Carmelity'nin esmer dizleri ve doğanın bütün yaratıcılığım sergilediği, uyluklarının arasında kalan, bütün oğlanların içleri yanarak sahip olmaya çalıştığı o delik, kıvrımlar, tüyler, adeta gel de al diyen o zar, yalayıp yutulası ağızlara layık o karanlık bölge aklımdan çıkmıyor; güneş batıyor, hava kararıyor, sıra sıra dikilmiş üzümlerin altında yatıyorlar, kimse görmüyor, duymuyor onları, köpek hariç, demiryolu toprağının tozlarının içine yatırıyor onu yavaşça, kızın sırtının altında kalan kısım ağırlığı altında ezilip sıkışıyor, yavaş yavaş Kızılderilinin şakakları zonklamaya başlıyor, zonklama had safhaya ulaşıyor, Carmelity aralık kahverengi dudakları arasından soluyor, adamın kendi ağzına dolan dudaklarını hafifçe ısırmak için ağzını ileri doğru uzattığında inci tanesi gibi dizilmiş bembeyaz dişleri görünüyor, her hareket ettiğinde yerdeki tozlar, üstüne yattıkları üzümler de onlarla birlikte sarsılıyor, toprağın küçük kadehlerinden şarap fışkırıyor, şişeler 3. Cadde'den başlayıp Santa Barbara kumsallarına yuvarlanacak, tatlı bedenler birbirine dolanmış vaziyette yatarken, kan, şarap, kuru yaprak ve kabuk yığınlarının biraz ö-

tesinden ağır demir vagonlar geçiyor, motordan K RRRR OOO AAAVVOOOO diye sesler geliyor, geçitte o ünlü Krrot Krroot Krroooooooaaaaaaavvvvvv Kroot sesi... İki kısa bir uzun bir kısa; bu da öğrenmem gereken şeylerden biriydi, makinist ateşçinin kulağına eğilmiş bir fıkra anlatıyordu, bir geçide yaklaşıyorduk, bana, "Devam et devam et!" diye bağırdı ve eliyle düdük çal işareti yaptı, ipi yakaladım, geçide hızla yaklaştığımızı, sandaletli daracık elbiseli genç kızların Camadero Geçidi'nde beklediğini gördüm, ipe asıldım, iki kısa bir uzun bir kısa, Krroo Krroo Krrrooooa Kroot. Artık gökyüzü mor bir renge bürünmüştü, Amerika'yı sarmalayan kabuk batıdaki dağların üzerinden engin denize dökülmeye başlamıştı, hüzünlü tarlanız, birbirini kucaklayan sevgilileriniz işte oradaydı, şarap topraktaydı ve Watsonville'de, kirli işimin en sonunda, o sırada Macar şarabı içen milyonlarca insan gibi, etten kemikten yapılma vücudumun katlanmak zorunda kaldığı bütün demir gürültüsünden sonra toprağın birazını olsun vücuduma geri koymak için ben de Macar şarabı alacaktım; başka bir deyişle, işimi bitirdikten sonra bir kadeh şarap içip dinlenecektim... İşte size Gilroy parseli.

Gilroy parselinde çıktığım ilk işte, o gece hava karanlık ve berraktı, elimde fenerim ve heybemle lokomotifin yanında durmuş büyük adamların karar vermesini bekliyordum, karanlığın içinden genç bir çocuk çıktı, demiryolu işçisi değildi, serseriye de benzemiyordu, iyi bir ailenin üniversitede okuyan çocuğu olabilirdi, yanında hurma dolu dandirik bin çanta da yoktu, tertemiz dişlerini gösterip gülümseyerek, "Bu şey L.A.'ye gider mi?" diye sordu... "Şey gidiyor sayılır, seksen kilometre uzaktaki Watsonville'e gidiyor, eğer binersen seni San Louis Obispo'ya kadar götürebilir, bu de L.A. yolunun yarısı demektir." "Cık, yarı yolu ne yapayım? Ben dosdoğru L.A.'ye gitmek istiyorum... Sen ne iş yapıyorsun? Gardıfren denilen tiplerden misin?" "Evet, çaylağım." "Çaylak ne demek?" "İşi öğrenen a-

dam demek, para almıyorum." (Bunun nedeni de bütün yol boyunce pranga mahkûmiyetinden kaçan bin çaylak olamamdı.) "Ah, ben öyle aynı yol üzerinde bir aşağı bir yukarı gidip gelmeyi sevmem, bana sorarsan gerçek yaşam denize doğru gitmektir, otostop yaparak New York'a gidiyorum, ne olursa olsun, demiryolu işçisi olmayı istemezdim". "Sen ne diyorsun dostum, sürekli hareket halinde olursun, para kazanırsın ve kimse de canını sıkmaz". "Ama aynı yol üzerinde gidiyor musun gitmiyor musun, onu söyle sen!" Her neyse, ona nereden nasıl hangi trene bineceğini tarif ettim ve "Tanrı aşkına Amerikan gecesinde ortalıkta büyük bir maceracı olduğunu kanıtlamaya çalışarak dolaşırken kendine dikkat et ve eski filmlerdeki Joel McCrea gibi trenden atlarken sımsıkı tutunmayı unutma seni kahrolası, salak orospu çocuğu, dikkat et de ayağın trenin demir tekerlekleri altında kalmasın, yoksa bacaklarının kemiği ağzımdaki kürdan kadar bile dayanamayabilir" dedim. "Amma boktan bir herifmişsin sen, bir trenden korkacağımı mı sandın, gidip kahrolası donanmaya katılacağım, al sana demir, uçağımı bazen demire bazen de denize indirip hurdahaş edeceğim sonra da jetle Ay'a gideceğim." "Sana iyi şanslar evlat, sakın düşme, sıkı tutun, sakın durumu berbat etme, L.A.'ya gidince Lana Turner'a benden selam söyle." Tren kalkmak üzereydi, delikanlı rayların ve yılan gibi uzayıp giden vagonların arasında kayboldu... Başımızdaki adamla beraber lokomotife atladım, bana göstereceği bir şeyler vardı, ateşçi ve makinist de yanımızdaydı. Hareket ettik, geçidi geçtik, Del Monte virajını döndük, bir elimle sımsıkı tutunurken öbür elimi iyice uzatıp tarifeyi nasıl alacağımı gösterdi bana. Lick'e doğru gidiyorduk, gece ve yıldızlar vardı. Hiç unutmayacağım, ateşçi siyah deri bir ceket ve beyaz, uyduruk, kenarlı San Frisco Embarcadero denizci şapkası giyiyordu, kömür karası bu gecede kesinlikle Bridges Curran Bryson'ın, eski rıhtımlarda rastlayabileceğiniz devrimci kahramanlarına benziyordu; onu, lağım suyu basmış arka sokaklardaki barlarda, döküntü, unu-

tulmuş sendika toplantılarında, tombul eliyle bir sopa sallarken gözümün önüne getiriyordum; onun ellerini cebine daldırmış, 3. Caddedeki işsiz serserilerin arasından kızgınlıkla yürüyerek rıhtıma, balığın kaderiyle randevusuna giderkenki halini görür gibi oluyordum, altın sarısı, mavi iskelenin kenarında oturan gençler bulutların altında düşler kurmakla meşguldü; o sırada, sular kenara çarpıp ayaklarına sıçrıyor, beyaz direkli, turuncu direkli siyah gemiler Golden Gate'in altında ticaret yapmak için doğuya doğru sefere çıkıyordu, bu adam tam bir deniz kurduydu, bir demiryolu ateşçisi değil, kapkaranlık gecenin içinde beyaz kasketiyle ateşçi koltuğuna ata biner gibi otururdu, sanki yarışıyormuş gibi gidiyorduk, başka tren tarifeleri de işin içine karışmasın diye bir an evvel Gilroy'u geçebilmek için trene hız verdikçe veriyorlardı, 3500 model kazanlı lokomotifimiz tepe ışığını yakarak, rayların üzerinde rüzgâr gibi, uçarak gidiyordu, bizse manyak gibiydik, ateşçi beyaz şapkasını tutmadan, bir yandan ateş pedalına basıp gözünü vanalardan, göstergelerden, buhar kabarcıklarından ayırmazken, arada bir dışarı sarkıp raylara bakıyordu, rüzgâr burun deliklerinde ıslık çalarken o, vahşi bir ata binen bir jokey edasıyla ateşçi koltuğuna kurulmuştu, demiryollarında daha önce hiç bu kadar çılgın bir gece geçirmemiştim, ateş pedalını sonuna kadar köklediği halde tren daha da hızlansın diye hâlâ topuğuyla üstüne basıyordu, mümkün olsa lokomotifi arkadan gelen vagonlardan ayırıp erik tarlalarının üzerinden uçurarak gökyüzüne yükselecekti, ilk kez böylesine çılgın gibi hızlı gittiğimiz bu yolculuk benim için de harika bir açılış gecesiydi ama bu sürat şeytanlarının ve sağı solu belli olmayan beyaz şapkalı ateçinin yanında kapkara demiryolunda hızla giden bir trenin içindeydim. Bütün o geçen zaman, bütün sohbetler, gördüğüm bütün manzaralar... Şapkasının içinde Howarddaki halk lokantasını görür gibi olmuştum, sisli yağmurlar yüzünden Frisco, Kaliforniya'yı hep gri ve beyaz tonlarında görmüştüm, şişelerle dolu arka sokakları, derbileri, bira

bulaşmış bıyıkları, istiridyeleri, uçan fokları, tepeleri, körfeze açılan boş pencereleri, eski kiliselerdeki göz aldanmalarını, nice fırsatların kaçıp gittiği caddelerde havlayan, uluyan rıhtımdaki köpekleri konu alan uyarı ilanlarını, aah ah... Hepsini çok sevmiştim, hele o ilk gece, o en harika gece, koltuğunda sallanıp duran yaşlı makinist, "Demiryolu işçiliği kanma karışır evlat" demişti, rüzgâr çizgili şapkasının kenarlarını tersine çevirirken kurallar kitabındaki tüm kuralları altüst ederek saatte 110 kilometre hızla giden tren, karanlıkta korkunç bir canavara benziyordu, geceyi yararak ilerliyorduk, tam karşıdan Carmelity geliyordu, Joe kızın aklını başından alıyordu ve tüm dünya, çiçeklerin organlarından akan sularla kaplanıyor, tüm dünya Kaliforniyalı, beyaz şapkalı çılgınların idaresindeki kocaman bir lokomotif gibi gümbürdeyerek geliyordu, vay be, bu şarabın biteceği yok...

Dört
Mutfak Deryasının Sersemleri

SİZ HİÇ RÜYALARLA DOLU bir akşamüzeri kocaman bir şilebin körfezden süzülerek geçtiğini gördünüz mü? Ve gözleriniz bu yılankavi demirin içindeki insanları, denizcileri, bu düşsel aracı idare eden hayaletleri aradığı halde, liman sularını yara yara giderken çelik gibi parlayan pruvasında ve Dünya'nın Dört Rüzgârına açık burnunda hiç kimseyi, tek bir canlıyı bile göremediğiniz oldu mu?

Kasvetli, içli, hantal bir şekilde gün ışığının ortasında işte tam karşınızda duruyor, makine dairesinden kalp atışına benzeyen anlaşılması imkânsız, tıngırtı sesleri duyulan, kıçında

durmadan çalışan dev pervanenin suları köpüğe boğacağı açık denizlere, sonsuzluğa, hüzünlü dalgalar diyarının açıklarında gülkurusu Manzanilla akşamına; diğer balıkçıların uğradığı körfezlere, bilinmeyene, lombar kraliyetlerindeki afyon gecelerine, doğunun ana iskelelerine doğru yol alıyor. Birdenbire, aman Tanrım, deminden beri iki güverte arasındaki beyaz kıpırtısız zerreciklere baktığınızı ve onların beyaz ceket giymiş, ambar ağzında sanki geminin bir parçasıymış gibi öylece kıpırdamadan duran değişik ırklardan insanlar olduğunu fark ediyorsunuz. Akşam yemeğini yemişler, çok iyi besleniyorlar, mürettebatın geri kalan kısmı rahat hamaklarına yatıp hemencecik uykuya dalmış. Zamanın içlerine doğru kayıp giderken ses çıkarmadan dünyayı izliyorlar, gemiyi seyreden birinin, onların insan olduğunu, oradaki tek canlı varlıklar olduğunu anlamadan önce yanılgıya düşmemesi, uzun uzun onlara bakmaması olanaksız... Müslüman Çikolar, denizin üzerinde pis parkalarının içinden çıkan küçük kafalarıyla çirkin Slavlar... Karayazılı, pırıl pırıl parlayan alınlarının üzerine aşçı şapkası oturtmuş Zenciler... Çöp tenekelerinin yanma kıvrılıp ninni söyleyerek akşamüstü keyfini çıkaran uyuşuk bir sürü Latin fellah... Çığlık çığlığa bağrışan, şaşkın çılgın martılar sürekli hareket eden gri bir öbek halinde pupanın çevresinde uçuşuyor... İşte Alman başmühendislerin ve başlarındaki afili bandanalarıyla Yunan temizlikçilerin asap bozucu çalışmaları, sıkışmalar ve ateşlemelerle dönen ve makine dairesiyle arasındaki bağlantıyı bir şaftın sağladığı kıç taraftaki korkunç pervanenin sarsıntısıyla dağılan uyku, bu engin, ıssız, akıl almaz çılgınlıkları sadece Köprü işaret ediyor, denizi aşarak dur durak bilmeyen bu enerjiyi Makul Liman'a doğru yönlendirebilir. Ambarın önünde kim var? Arka güvertedeki kim? Kaptan köprüsünde kim duruyor, ikinci kaptan mı? –Hiç kimse yok.– Eski yüzer köprü, uykulu tenha körfezi şöyle bir gözden geçiriyor ve Narrows'a, Neptün Osh'un ağzına yöneliyor; feneri geçiyoruz; burun arkamızda kalıyor; pis, ince gri örtü halinde

bacadan dışarı atılan duman ve gökyüzüne yollanan sıcak dalgası uyku sersemliğini de alıp götürüyor; direklerdeki bayraklar denizdeki rüzgârın ilk neşesiyle uyanıyor. Geminin pruvası ve üst güverte küpeşteleri iç sıkıcı bir renge boyanmış, dolayısıyla geminin ismi okunmuyor.

Çok geçmeden ilk uzun dalgalar bu gemiyi kükreyen bir deniz yılanına benzetecek ve körfezin ağzında dalgalar daha da çok köpürecek. Güneş altında küpeştenin yanına sıralanmış tayfalar şimdi nerede? Deniz üzerinde çekecekleri bir hapis cezasına benzeyen bu yolculuk boyunca kapanacakları kamaralarına girip kepenkleri çekmişlerdir. Limanın sarhoş ümitlerinin üzerine odun gibi dümdüz bir demir kapak kapatılacak, Embarcadero gecesinin ateşli çılgın mutluluğu, ilk on içki, denizcilerin uğramadan geçmediği troleybüslerle, lokantalarla, tepelerle kaplı mavi Frisco'da kahverenginin hâkim olduğu bir barı dolduran beyaz şapkalı denizciler, Golden Gate Köprüsü'nün hemen arkasında eğimli bir araziye kurulmuş bembeyaz bir şehir... Gece vakti hareket ediyoruz.

Saat bir. S.S. *William H. Carothers* Panama Kanalı ve Meksika Körfezi'ne doğru yola çıkıyor...

İçeri giren denizcilerin sessizliğin simgesi olan pupasının üstünden aşıp giden ve bembeyaz bir bayrağa benzeyen dalga... Hırçın denizlerdeki yağlı önlüklü aşçı yamakları, ahlaksız, tehlikeli bir varilin dibindeki çekilmiş kahve kadar zavallı, yağlı güverteye düşmüş bir portakal kabuğu kadar değersiz, bir martının boku kadar beyaz... Tüy kadar solgun... Kuş gibi... Çılgın, kaba, şımarık çocuklar ve Sicilyalı maceraperestler, feribotla ya da Ford marka arabanızla köprüden geçip işinize giderken onlara dikkat etmiş miydiniz hiç? Hayatlarını merak etmiş miydiniz? Gizemli Singapur'a gitmek isteyen Georgie Varewski'yi sendika binasında ilk gördüğüm sabah bana hiç de yabancı biri gibi gelmemişti, onunla daha önce yüzlerce kez karşılaşmış gibiydim –bir yerlerde– ve daha yüzlerce kez karşılacağımı da çok iyi biliyordum.

Suratında sadece Avrupalı alkolik bir garson olmasından değil bambaşka bir sebepten de kaynaklanan huysuz ve sinsi bir ifade vardı; saldırgandı, kimsenin suratına bakmıyordu, biraz da söyleyecek hiçbir şeyi olmamasından kaynaklanan kendi iç sessizliğine bürünmüş salonda bir aristokrat edasıyla herkesten uzak oturuyordu, gördüğünüz üzere, o da içme hastalığına tutulmuş bütün gerçek içkiciler gibi yaşadığı heyecanın bir sonucu olarak dudağının kenarına belli belirsiz bir gülümseme kondurmuş, ruhunun derinliğinden gelen ve adına ister bir anın diğerini tutmaması, ister akşamdan kalmanın verdiği kontrol edilmesi imkânsız neşe deyin, hiç kimseyle hiçbir surette iletişim kurmak istemeden (bu da nara ata ata içki içilen gecenin bir sonucudur) acıların kralıymış gibi orada öylece tek başına durup acı çekiyor, gülümsüyor, kendi kendine gülüyordu. Pantolonu çuval gibiydi, buruşuk ceketi hiç şüphesiz önceki gece ona yastık görevi görmüştü. Bir kolunun üzerine dayanmıştı, parmaklarının arasında belki birkaç saat önce yakılan ve çoktan sönüp gitmiş bir izmarit vardı, sanırım laf olsun diye yakmış, sonra da unutup gitmişti, söndürdüğü sigaranın izmaritini çok lazımmış gibi elinden atmamıştı. Baktığınızda bütün parasını tükettiğini ve artık bir başka gemi bulmak zorunda olduğunu anlayabilirdiniz. Hafif öne doğru kaykılmış bir biçimde duruyordu, dikkatini dağıtacak yeni bir komiklik ya da ona benzer bir şey olmasını bekler gibiydi. Kısa boylu, sarışın Slav tipliydi. Dün gece içki yüzünden terli ve ateşli olan armut gibi uzun yanaklı suratı şimdi solgun görünüyordu; pırıl pırıl mavi gözlerine çılgın bir ifade yerleşmişti. Saçları dökülmüştü, kelleşiyordu, Sarhoş Olma Gecesinde Tanrı'nın elinden büyük acılar çekmiş gibi duruyordu... Çelimsiz, sıska, gri renkli, Baltık... Tıraş olmamıştı... Ayakkabıları çöplüktü... Gösterişli beyaz bir ceket giymiş, saçlarının iki yanını Paris'te veya bir transatlantik salonundaymış gibi özenle tarayıp yapıştırmıştı ama bu bile sinsi bakışlarındaki Slavlara özgü sinsi şeytansılığı örtmeye yetmemişti, sırf ayakkabılarına bakarak bile

bunu fark edebilirdiniz. Kalın, dikkat çekici kırmızı dudaklarından yükselen homurtuları dinlediğinizde ikide bir "Irıspıçocuu" diye mırıldandığı duyuluyordu.

Telefonla haber vermişlerdi, kamaraları temizleme işi bana düşmüştü, sinsi, titrek, tekinsiz, hasta gibi görünen sarışın George Varewski ise solgun, yapmacık, aristokratik gülümsemesi sayesinde yemek salonundaki işi kapmıştı. Geminin adı S.S. *William H. Carothers*'dı. Sabah saat altıda Ordu Üssüne gitmemiz gerekiyordu, yeni gemi arkadaşımın yanma gidip, "Ordu Üssü nerede?" diye sordum.

Yüzünde kurnaz bir gülümsemeyle bana baktı: "Sana gösteririm. Market Sokak 210 numarada benimle buluş. Jamy'nin yeri... Bu gece saat onda... Gider gemide yatarız, köprüye giden A trenine bin."

"Tamam, anlaştık."

"Irıspıçocuu, şimdi kendimi daha iyi hissediyorum."

"Ne oldu?" Asla bulamayacağı bir işe kavuştuğu için içinin rahat ettiğini sanmıştım.

"Hastaydım. Dün gece ne bulduysam içtim."

"Ne?"

"Hepsini karıştırdım."

"Bira mı? Viski mi?"

"Bira, viski, şarap... Kahrolası yeşil içkiii..." San Francisco'nun masmavi sularına tepeden bakan salonun geniş merdivenlerinin dışında duruyorduk, dalgalarla salınan beyaz gemiler de oradaydı, yeni başladığım denizci yaşamına duyduğum aşk kapardı ve bir şarkı söylemek istedim. Deniz! Gerçek gemiler! Sevgili gemime kavuşmuştum sonunda, bu bir rüya değildi, aksine üzerinde gerçek donanımları ve hakiki denizcileriyle karşımdaydı, cüzdanımı dolu tutacak sağlam bir işim vardı artık, daha dün gece Üçüncü Cadde'de uyduruk bir otelde daracık karanlık odamda hamamböceklerine tekmeler savurup duruyordum... İçimden arkadaşımı kucaklamak geldi. "Adın ne? Harika!"

"George... Georg-ee, Polonyalıyım ben, bana Çılgın Polonyalı derler. Herkes bu tabirin bana ait olduğunu bilir. İçeeerim, içeeerim, sonra sapıtıp işten kovulurum, gemiye yetişemem, sonra bana bir şans daha verirler. Öyle hastaydım ki anlayamadım... Şimdi biraz daha iyiyim."

"Bir bira içersen düzelirsin."

"Olmaz! Yoksa yine başlarım, deliririm, iki, üç bira, çat! İşim biter, dağıtırım, beni bir daha göremezsin." Hüzünlü bir şekilde güldü, omuzlarını silkti. "Hep böyle oluyor. Çılgın Polonyalı."

"Bana yatak odalarını verdiler, sana da pislik içindeki mutfağı."

"Son bir şans tanıyorlar, ondan sonra, 'Georgie hadi kalk bakalım, toz ol, çek git, kovuldun, komik ırıspıçocuu, sen artık çok oldun!' derler. Biliyorum" sırıtıyor. "Gözlerimin çakmak çakmak olduğunu görünce, 'Georgie yine kafayı bulmuş' derler... Olmaz... Bir tane bile bira içemem, daha yola çıkmadan sapıtırım."

"Nereye gidiyormuşuz?"

"Mobile'de mallar yüklenecek. Uzakdoğu, belki Japonya, Yokohama, Sasebo, Kobe... Bilmem... Belki Kore... Bir ihtimal Saygon, Hindiçini... Kimse bilmiyor... Eğer bu işte acemiysen sana ne yapman gerektiğini gösteririm. Ben Çılgın Polonyalı Georgie Varewski'yim! Hiç sikimde değil!"

"Peki dostum. Bu gece saat 10'da buluşuyoruz."

"210 Market. Sarhoş olayım deme ve beni ekme!"

"Sen de! Eğer yetişmezsen yalnız giderim."

"Meraklanma, hiç param yok, ırıspıçocuu, bir kuruşum bile yok. Yemek yiyecek param bile yok."

"Yemek için biraz paraya ihtiyacın yok mu?" Cüzdanımı çıkarıyorum.

Beni sinsi sinsi süzüyor. "Sende para var mı?"

"Al sana iki papel."

"Tamam."

Elleri cebinde ezik bir ifadeyle sakin sakin yürüyüp gitti ama onu amacına ulaştıracak dümdüz bir çizgi üzerinde hızlı ve kararlı adımlarla yürüyordu, tekrar bakınca gerçekten çok hızlı yürüdüğünü fark ettim, başı önünde, dünyada olup bitenler onu şaşırtıyordu ve dünyanın tüm limanlarına böyle hızlı ve kararlı adımlarla gidiyordu anlaşılan.

Yaver giden şansımla böbürlenerek limanın temiz havasını ciğerlerime çektim.

Kendimi köpüklü denizi yararak ilerleyen geminin güvertesinde bir daha geri dönmemek üzere Altın Amerika'nın son kapısından geçip engin denizlere açılırken hayal ettim.

Kendimi, işçilerin dünyasının karanlık, saçma, korku verici yüzünü görmeye hiç hazırlamamıştım oysa.

Gözlerim kan çanağına dönmüş vaziyette o gece saat 10'da bara gittim, eşyalarım yanımda değildi, denizci dostum Al Sublette benim "karadaki son gecemi" kutluyordu. Varewski, adamakıllı içkilerle dolu barın arka kısmında içki içmeden oturuyordu, yanında iki sarhoş denizci vardı. Ayrılmamızdan sonra ağzına bir yudum içki koymamış, kaskatı bir disiplin anlayışı içinde kendisine ikram edilen bardakları geri çeviriyor ve nedenini açıklıyordu. Bardan içeri adımımı attığım anda ayaklarımın altında dünyanın fırıl fırıl döndüğünü hissettim, Van Gogh tablolarının görüntüleri, kahverengi yamalı duvarlara, tuvalet kapılarına, tükürük hokkalarına, arkadaki kırık dökük masalara karışıyordu; buranın da Moody Lowell'daki sonsuzluk salonlarından hiçbir farkı yoktu. Aynı şey New York'ta Onuncu Cadde'deki barda da olmuştu, ben –ve tabii ki George– bir ekim akşamında içilen ilk üç bira, demir sokaklardaki çocukların neşe dolu bağırışları, rüzgâr, nehir boyunca sıralanmış gemiler... O kıpır kıpır sıcaklık, karnınızda dolaşırken size güç vermek ve dünyayı sizi de anında içine çekiveren şikâyet ve mücadele gibi can sıkıcı ayrıntılarla dolu bir yer olmaktan çıkarmakla kalmayıp mesafeye bağlı olarak büyüyen,

mesafe kısaldıkça yoğunluğunu ve etkisini yitiren bir gölgeyi andıran ve daha da genişleyebilecek kapasitede olan devasa bir zevk denizi haline sokabilir, sabaha kadar içilen 30. biranın, 10. viskinin ve çatı tepeleri, çatılar, kilerler gibi enerjinin artmadığı, aksine eksildiği yerlerde içilen vermutların ardından içtikçe artan sahte bir güç kazanırsınız, işte bu sahte güç eksilebilir bir güçtür. Fırt... Sabah kalktığınızda adam bir cesettir artık, bar ve salonların kahverengi kasveti, dünyanın en ürkütücü boşluk hissini uyandırır, sinir uçları yavaş yavaş duyarlılığını kaybeder, parmaklarda, ellerde hissizlik başlar... Bir zamanlar sevimli bir bebek olan insanoğlunun, şehirlerin ürpertici sürrealist gecelerinde, unutulmuş yüzler, saçılan paralar, savrulup atılan yiyecekler, içkiler, içkiler, içkiler ve ağızlara sakız olan binlerce muhabbet konusu karşısında dehşet içinde tir tir titreyen bir hayaletten farkı kalmamıştır artık. Dolunayda San Franciscodaki Üçüncü Cadde'nin arka sokaklarında beyaz şapkalı ayyaş bir denizcinin veya denizci eskisinin ulumasının, vakur geminin, Golden Gate'in sularını yara yara ilerlemesinin, gözcü kulesindeki yalnız, beyaz gömlekli becerikli denizcinin elinde aklını başına toplamak için içtiği kahvenin fincanıyla Japonya'yı işaret etmesinin yarattığı o heyecanla, şiş burunlu ayyaş, tenha, karanlık bir barın çürük taburesinde ince duvarlara çarpmaya, geçireceği bir sinir krizinde ölüme davetiye çıkarmaya hazır vaziyette otururken aradığı aşkı bulduğunu sanıyor ama yanılıyor.

Georgie, "Seni ırıspıçocuu, içki içmişsiiin" diyor, gözlerimde çılgın bir ifadeyle pantolonumun ceplerinden paralar fırlamış bir halde içeriye girdiğimi, barı yumruklayıp, "Bira! Bira!" diye bağırdığımı görünce. –Oysa o hâlâ içmemiş.– "Gemideki işi alana kadar sapıtmak yok, bu sefer her şeyimi kaybederim, sendika bana gıcık oluyor zaten, güle güle Georgie, pat." Suratı ter içinde, sürekli bir noktaya takılıp kalan gözlerini bira bardaklarının üzerindeki soğuk köpüklere çevirmemeye çalışıyor, nikotinden sararmış, dünyanın işini yapmaktan nasır bağla-

mış parmaklarıyla için için yanan bir sigara izmaritini kavramış.

Onu böyle çocuksu, içini kemirip duran kahverengi karmaşık duygular içinde terk edilmiş, içki bir yandan, iş sıkıntıları bir yandan, ter döküp haykırmak üzere olduğunu gördüğümde, "Hey dostum annen nerede?" diye soruyorum.

"Polonya'nın doğusunda, kız kardeşimin yanında. Batı Almanya'ya gelmeyecek çünkü dinine bağlı biri ve çok da gururlu, kilisiye gider, ona hiçbir şey gönderemiyorum... Ne faydası var ki?"

Yanındaki arkadaşı benden bir dolar istiyor. "Bu kim?"

"Boşver, ver bir dolar da gitsin, bak senin gemin var artık. O da bir denizci". Hiç istemediğim halde ona bir doları veriyorum, Georgie ve dostum Al'la birlikte bardan ayrılırken parayı vermekte bu kadar isteksiz davrandığım için arkamdan lavuk diye bağırdığını duyuyorum. Ona haddini bildirmek için içeriye giriyorum, bu terbiyesizliğin cezasını en azından onu denize atarak vermek ve özür diletmek niyetindeyim ama ortalık birden karışıyor; yumrukların, odunların ve kırık kafatasların havada uçmaya başladığını hissettiğimde polis arabaları da fazla uzakta değildi. Bir yere varacağı yoktu, Georgie gitmişti, gece olmuştu. Al da gitti. Yarın sabah altıda gemide olmam gerektiğini, aksi takdirde işi kaçıracağımı aklımda tutmaya çalışarak gece vakti Frisco'nun tenha sokaklarını arşınladım durdum.

Sabah saat 5'te kalktım, demiryolu şirketinin bana tahsis ettiği, halısı yırtık, perdesi çekik odada kalıyordum, penceremin bir iki metre altı sonu gelmek bilmeyen trajedilerin yaşandığı, evin oğlunun acı içinde sürekli ağladığı ve her gece babasından ses çıkarmadan dayak yediği, annenin ise sürekli haykırdığı Çinli bir ailenin yaşadığı evin kurum kaplı çatısıyla bitişikti. Tam o anda şafağın gri sessizliği içinde birden aydım, "Gemiyi kaçırdım!" – Aslında daha bir saatim vardı. Önceden

hazırladığım deniz çantamı kapıp fırladım; çanta omzumda, ayaklarım birbirine dolanarak alnınıza yazılanın aynen meydana geldiği Frisco'nun sisli havasında beni Ordu Üssüne götürecek olan ve körfezi üstündeki köprüden geçen A trenine yetişmeye çalıştım. A treninden indikten sonra bindiğim taksi beni tam geminin durduğu yerde indirdi, bacasının üstünde Transfuel'ın kısaltması olan "T" harfi göze çarpıyordu. Aceleyle gemiye bindim. Turuncu serenli, mavi turuncu bacalı siyah bir Liberty gemisiydi. *WILLIAM H. CAROTHERS*... Ortalıkta hiç kimse yoktu... Ağır çantam elimde borda iskelesine çıktım, çantayı yere koyup etrafı kolaçan ettim. Tam karşıdaki mutfaktan tangır tungur sesler geliyordu. Kanlı gözlerle ufak tefek bir Alman'ın çıkıp ne kadar geç kaldığımı söyleyerek bana bağırmaya başlamasıyla başka dertlerin de çıkacağını hemen anladım, demiryolu saatim yanımdaydı, sadece 12 dakika geç kalmıştım ama o öfke içinde deli gibi terleyerek bana bağırıyordu. Sonradan ona Hitler adını taktık zaten. İnce ve kıyak duran bıyıklı ufak tefek bir aşçı çıktı ve:

"Sadece 12 dakika gecikti. Hadi gel, mutfakta kahvaltı edelim. Bu meseleyi sonra konuşuruz" dedi.

Diğeri, Alman aksanıyla, "Lanet herifler, geç kaldıklarında benim hiçbir şey söylemeyeceğimi sanıyorlar. Sen kilerde çalışacaksın" dedi ve kendince güzel olan bu fikre beni ikna etmek için gülümsedi.

Kiler mi, boktan bir yer, tam ağzımı açacakken aşçı kolumdan tutup beni çekti: "Seni kamarot olarak yollamışlardı, merak etme, kamarot olacaksın. Sadece bu sabah için onun dediğini yap... Yoksa bu sabah bulaşığı onun yıkamasını mı istiyorsun?"

"Evet. Adam kıtlığı çekiyoruz."

Akşamdan kalma olduğum yetmiyormuş gibi bir de sıcak Oakland güneşi beynimi pişirmeye başlamıştı. Georgie Varewski de oradaydı, bana gülümsüyordu: "Ceketini çıkarsan iyi olur, bu durumda bu sabah beraber çalışıyoruz, ne yapacağını

göstereyim'. Beni şilebin kilerinin bulunduğu alt kattaki korkunç çelik koridora indirdi, karşımda dayanılmaz bir sıcak ve hüzün vardı, aklıma kısa süre önce aylakların sürgün hayatı yaşadığı bir otelde bir serseri rahatlığıyla keyif çattığım geldi. Ama artık orduya girmiştim ben. Çabucak yutkundum, beni bekleyen müziği karşılamaya hazırdım artık. İşimi kurtardım. Korkunç uğultular ve dün geceden beri lavabonun kenarında birikmiş yıkanmayı bekleyen tabakların görüntüsü midemi bulandırmıştı, 20 dakika içinde bir fırsatını bulup yukarıya tüydüm, suratında sansar bir ifade olan kamarot da dahil olmak üzere karşılaştığım herkese sorular soruyordum, insanları kolundan tutup dinliyor, hangi konuda yakındığını öğrenmeye çalışıyor, angaryalara koşuyor ve faydalı her bilgiyi yutarcasına öğreniyordum, Georgie'nin de söylediği gibi sevmek, çalışmak ve öğrenmek için müthiş çaba gösteriyordum. Bir yandan da kovaları dolduracak kadar terliyordum.

Tayfa kamarasındaki aynada birden kendimi gördüm, saçlarım taranmış, pörtlek gözlü, beyaz ceketli, durup dururken bir salapuryanın köleliğini, garsonluğunu üstlenmiş biriydim, bir hafta önce, demiryolunda çalıştığım sırada öğleden sonraları aynı yerde, Plomteau Lokalde dimdik yürüyordum. Şimdi ise kahrolası bir aşçı yamağıydım ve bu benim yağlı alnıma yazılmış yazılardan biriydi, üstelik bu bana hiçbir şey kazandırmıyordu. Bunların hepsine Çin için, Yokohamadaki afyon tekkeleri için katlanıyordum.

Kahvaltıyı sanki rüyadaymışım gibi ettim, çılgın gibi hızlı bir şekilde her şeye yetişmeye çalıştım, öyle ki gemiye bindikten ancak 24 saat sonra bavulumu açma, dışarıya çıkıp denizi ve Oakland açıklarını seyretme şansını yakaladım. Yatak odası kamarotluğu görevine bu görevi benden önce yapan Richmond Hill Long Adası'ndan bir kişinin (yani güneş banyosunu, temizlenmek ve bakımdan geçirilmek üzere kıyıya çekilen boş şileplerden yansıyan parlak ışık altında yapan biriydi) emekliye

ayrılmasıyla getirilmiştim. Aynı odada iki ranza vardı ama makine diaresinden yükselen sıcaklık olduğu gibi odanın içine doluyordu, başınızı yastık niyetine duvardan çıkan borulara dayamak zorundaydınız ama çok sıcaktı. Çaresizlik içinde etrafıma bakındım. Selefim halden anlayan bir adamdı, bana, "Bak, eğer daha önce kamarotluk yapmadıysan zorlanırsın" dedi. Onun bembeyaz suratına ciddi bir ifadeyle baktım ve evet anlamında kafamı salladım, dalıp gitmiştim, içindeki engin bilgileri keşfetmem gerekiyordu, her şeyi öğrenecektim, odalarla ilgili ne varsa... "Sana her şeyin yerini gösterebilirdim ama yapmayacağım çünkü inmem gerekiyor. Neyse..." İndi de, bavulunu hazırlaması iki gününü almıştı, sırf çoraplarını bulup giymesi, ayakkabalarını bağlaması bir saat sürdü, sıska ayak bileklerinden yukarısı beyazdı, odanın her tarafını karış karış aradı, bavuluna koymayı unuttuğu bir şey var mı diye dolabının arkasını, yerleri iyice kolaçan etti, bastonunun şekilsizliği yüzünden o da iki büklüm olmuş, bir tuhaf yürüyordu. Yoksa 1983 yılının Kamarot Jack Kerouac'ı da bu hallere mi düşecekti?

"Gel hadi, bana ne göstereceksen göster! İşim var."

"Sakin ol, acele etmene gerek yok... Sadece kaptan uyanır ama kahvaltıya inmez. Sana göstereceğim, bak şimdi... Yani öğrenmek istiyorsan tabii... Artık inmem gerek ve şey yapmak zorunda değilim..." Ne diyeceğini unutmuştu, yine beyaz çoraplarıyla ilgilenmeye başlamıştı. Adamda hastaneleri hatırlatır bir hava vardı. Koşup Georgie'yi buldum. Gemi geniş ve demir bir kâbus gibi görünmeye başlamıştı; elveda tatlı tuzlu deniz.

İşte sonunda koridorların trajik karanlığında sendeleyerek ilerleyen ve orasından burasından süpürge sapları, tahta bezleri, değnekler, çusuklar, paçavralar sallanan zavallı bir oklukirpiye dönmüştüm. Yüzüm düşmüştü, endişeliydim, üzgündüm. Elimde subayların kül tablalarını ve çöp kutularını boşaltaca-

ğım büyücek (boş) bir karton kutu vardı, iki tane tahta bezim vardı, biri tuvaletleri, diğeri de güverteyi silmek içindi, biri kuru diğeri yaştı, acil durum anahtarlarım ve kendime ait fikirlerim de vardı. Çılgın gibi nereyi temizlemem gerektiğini bulmaya çalışıyordum; koridorlarda etrafımda bir türlü anlayamadığım insanlar dolaşıyor ve bana gemideki işlerin yapılması için emirler yağdırıyorlardı. İkinci kaptanın bulunduğu katı temizlerken, ilk bir iki karşılaşmadan sonra benimle gayet nazik bir şekilde konuşmaya başladı, o da yakında bir başka geminin kaptanı olacak ve keyfi yerinde. Ona çöp kutusunda bulduğum, yıldızlarla ilgili notlar aldığı defterlerden bahsediyorum. "Harita odasına git, oradaki kutuda ilginç şeyler bulabilirsin" diyor. Gidiyorum ama kapı kilitli. Kaptan geliyor, şaşkın şaşkın, ter içinde ona bakıyorum, bekliyorum. İşte elinde kovayla oradan oraya dolaşan aptal bir kez daha karşısında, beyni yeniden çalışmaya başlıyor.

Kısa boylu, kır saçlı, saygı uyandıran bir havası olan, yuvarlak çerçeveli gözlük takan, şık spor giysiler giyen, deniz yeşili gözlü, sakin yaradılışlı bir adamdı kaptan. Bu görüntüsünün altında çılgın, muzip, sapık bir ruh gizliydi ama daha ilk karşılaşmamızda, "Evet Jack, yapman gereken tek şey işini nasıl yapacağını öğrenmek, gerisi kolay. Mesela bak şimdi..." demiş ve beni alçak sesle konuşabildiği kendi dairesine götürmüştü. "Bak şimdi... Umarım ... Temizlik yaparken.." (Konuşurken sürekli fikir değiştirdiğini, kekelediğini, fikirlerin bir hıçkırık gibi gelip gittiğini görebiliyordum) "Güverte ve tuvalet için aynı bezi kullanmayacaksın" demişti kaba bir ses tonuyla, sesi tıslar gibi çıkıyordu, oysa bir dakika önce beni çağırırken ne kadar kibar olduğuna hayret etmiş, çalışma masasının üstündeki haritalara hayran olmuştum, adamın kafasını tahta bezleriyle bozmuş olduğunu anlayınca yüzümü kırıştırdım. "Mikrop olabilir, biliyorsun" dedi, sanki böyle bir şeyden benim haberim yokmuş gibi... Ama benim mikroplara ne kadar az aldırdığımı o da biliyor gibiydi. Sabah sabah bir Kaliforniya

limanında, onun, benim mütevazı kamaramla kıyaslanmayacak kadar güzel, kral saraylarını andıran kamarasında oturmuş bu konuları konuşuyorduk.

"Evet dediğinizi yapacağım, merak etmeyin. Ehh... Bayım... Kaptan... Efendim..." (Denizcilikle ilgili terimleri daha tam olarak öğrenemediğim için ona nasıl hitap edeceğimi bilemiyordum.) – Gözlerini kırpıştırarak eğildi, tuhaf görünüyordu, sanırım bir şeyler eksikti, kartını tam olarak bana göstermiyordu. Subayların odalarını gelişigüzel temizledim, daha neyi nasıl yapmam gerektiğini tam olarak bilemiyordum ve Georgie'nin ya da başka birinin bana bu işi göstermesini bekliyordum. Uyuklamaya bile zamanım yoktu, akşamdan kalmıştım, öğleden sonra 3. aşçı, sendika binasından dönene kadar lavabonun yanında duran kocaman tencereleri ve tavaları da ben yıkıyordum. Aşçı gözleri birbirine yakın, iriyarı, şişman bir Ermeni'ydi, 130 kilo falan vardı: İşini yaparken durmaksızın bir şeyler yiyip duruyordu; tatlı patates, peynir, meyve, bunları sürekli atıştırıyor, aralarda da öğünleri ziyafet çekiyormuş gibi yiyordu.

Odası (ben de o odada kalıyordum) iskele tarafında sıralanmış odaların ilkiydi. Yanımızdaki odada güverte mühendisi Ted Joyner tek başına kalıyordu; sık sık özellikle de geceleri iki laf edelim diye beni odasına çağırırdı, yüzünde daima içten sıcak bir gülümseme olurdu ve "Bak sana doğruyu söyleyeyim, filandan falandan hiç hoşlanmıyorum ve ne düşündüğümü söyleyeyim sana ama doğruyu söylemek gerekirse, dinle beni, dalga geçmiyorum, sana doğruyu söyleyeyim, mesela ne biliyor musun?.. Aslında hiç hoşlanmıyorum ve sana işin aslını söyleyeyim, hey, söylediğimi anlıyor musun? Söylesene Jack?" ... Yine de gemideki en kibar insandı, Floridalıydı ve o da en az 125 kilo falan vardı, sorun kimin daha fazla yediğiydi, o mu yoksa şu benim 3. aşçı Gavril mi? Bana kalırsa Ted daha fazla götürüyordu.

Şimdi size doğruyu söylüyorum.

Yan odada Yunan temizlikçiler kalıyordu, bir tanesinin adı Georgedu, diğeri çok az konuşurdu, adını bile söylememişti. George Yunan'dı, aslında Liberty'nin sahibi de bir Yunandı ve ticaretini Amerikan bayrağı altında sürdürüyordu, işte o bayraklardan biri de ben öğleden sonraları açılır kapanır yatağımda uyuklarken kıç taraftaki direkte dalgalanıyordu. George'a baktığımda Akdeniz'in solgun yapraklarını ve incirlerini hatırlıyordum, o da aynı renkleri taşıyordu, küçücük bir bıyığı, zeytin yeşili gözleri vardı, güler yüzlüydü. Mürettebattın yaptığı Yunanlarla ilgili şakalara nasıl olup da sesini çıkarmadan katlandığını merak ediyordum. "Yey, yey!" diye gülerdi, "Götümde değil, yey, yey." Hiçbir şeye karışmayan oda arkadaşı büyüyüp serpilmesine bizzat tanık olacağımız genç bir delikanlıydı, bıyıkları henüz terlemişti, yüzünde capcanlı bir ifade vardı, kolları ve bacakları da diğer gençlerinki gibi sağlıklı ve güçlüydü ancak vücudunun bütün şeklini bozan ve her yemekten kalkışında daha da büyüdüğünü fark ettiğim bir göbeği vardı. Sanırım kaybettiği aşk ilişkisi, onun zinde görünme çabalarından uzaklaştırmıştı.

Denizcilerin yemekhanesi kaldıkları kamaraların hemen bitişiğindeydi; sonra Georgie'nin odası, kilercininki ve ikinci güne kadar ortalıklarda görünmeyen salon görevlisininki geliyordu. Pruvaya bakan uçta ise aşçıbaşının, 2. aşçı ve fırıncının kamaraları vardı. Aşçıbaşı da Floridalı bir zenciydi ama o daha aşağılardan, Keys tarafındandı ve aslında yüzünde sıcak kırlardan gelme Amerikalı güneyli bir zenci ifadesinin yanı sıra batılı bir Kızılderili ifadesi de vardı, özellikle ter burnundan damlarken satırla et doğradığı sırada, mükemmel bir aşçı ve çok şeker bir insandı, beni elimde tabaklarla giderken görmüş ve "Nasıl gidiyor sevgili dostum?" diye sormuştu, aynı zamanda bir boksör gibi sert ve sırım gibiydi, simsiyah vücudu diriydi, pişirdiği o harika patateslerden, soslardan, domuz paçalarından ve güney usulü kızarmış tavuk yemeklerinden sonra nasıl olup da hâlâ şişmanlamadığına şaşırırdınız. Pişir-

diği ilk mükemmel yemeği yediğimiz sırada bukleli saçlı İsveçli lostromonun derinden gelen soğuk ve tehditkâr bir tavırla, "Eğer bu gemide yemekleri tuzsuz istiyorsak tuzsuz pişmeli!" diye bağırması üzerine Prez de aynı şekilde derinden gelen soğuk ve tehditkâr bir tonda, "Beğenmiyorsan yeme..." diye cevap vermişti. Belanın çıkmak üzere olduğunu hissettik.

2. aşçı ve fırıncı gösterişçi bir sendika üyesiydi, yani o da bir sendikacıydı, bir caz âşığı, şık giyimli, kibar, bıyıklı, zarif, açık sarı saçlı bir adamdı ve bana şöyle demişti: "Ahbap, bu gemide de ileride çalışacağın başka gemilerde de yemeklere ve yapılan işlere kafanı fazla takma, sadece kendi üzerine düşeni doğru düzgün yap, yeter, göreceksin" (Gözünü kırptı) "işe yarayacak moruk, ben işimi bilirim, anlarsın ya?"

"Anladım."

"Sen sakin ol, bak göreceksin, büyük mutlu bir aile olacağız. Yani iş insanlarda bitiyor, bu kadar... İnsanlar... Aşçıbaşı Prez insandır; hem de doğru dürüst bir insan... Kaptan, başkamarot... Hepsi... Tamam mı? Hayır. Biliyoruz, birbirimize destek vereceğiz"

"Gözümü dört açacağım."

Boyu 1.80'den uzundu, mavi beyaz şık bez ayakkabılar ve Sasebo'dan alınmış Japon malı gösterişli ipek spor gömlekler giyiyordu. Ranzasının hemen yanında uzun dalgalı Zenith portatif radyosu dururdu, bu sayede buradan Madras'a kadar dünyadaki bütün cazır cuzur sesleri çekebiliyordu. Ama odada olmadığı zaman birinin radyosunu kurcalamasına kesinlikle izin vermezdi.

Oda arkadaşım 3. aşçı Gavril de kıyak bir herifti, o da sendikacıydı ama yalnız, şişman, kocaman sansar suratını sevmeyen ve sevilmeyen şişko bir denizciydi. "Dostum bende Frank Sinatra'nın 1938'de New Jersey'de kaydettiği *I Cant Get Started* da dahil olmak üzere bütün plakları var."

"Sakın o da işlerin yoluna gireceğini söylemeye çalışıyor olmasın?" diye düşündüm. Sonra Georgie vardı, harika Georgie

ve esrarengiz kokuların salındığı, okyanusun sarıp sarmaladığı Doğu Diyarında bizi bekleyen binlerce içki gecesi umudu. Ben hazırdım...

Bütün öğleden sonrayı geminin kabını kacağını yıkayarak geçirmiştim; ki bu işi daha önce, 1942'de Greenland'in soğuk gri denizlerinde de yapmıştım, kendimi masmavi gökyüzündeki yumuşacık bulutlara fazlasıyla kaptırmanın (ve saat dörtteki akşam yemeği faslından hemen önce küçük bir şekerleme yapmanın) cezası olarak buhar içinde çektiğim cehenneme bir dalış yapmaktan hiçbir farkı olmayan kaynar su ve haşlanma cezası gözüme daha az küçültücü görünüyordu artık, karaya ayak bastığımız ilk gecemi Georgie ve Gavril eşliğinde kıyıda geçirdim. Temiz gömleklerimizi giydik, saçımızı taradık, akşam serinliğinde borda iskelesinden aşağı indik: Biz denizcilerdik.

Tam da denizcilerden bekleneceği şekilde hiçbir şey yapmıyorlardı; ceplerine para koyup karaya iniyorlar, amaçsızca orada burada dolaşıyorlar, kesinlikle dikkat çekmeyen sivil giysiler giymiş ve başka dünyalardan ya da yüzen bir kodesten gelmiş ziyaretçilere benziyorlardı. Donanmaya ait hurdaklıkların atıldığı kocaman bir çöplükten geçtik. Büyük gri boyalı antrepolar, demiryolunun rayları arasında biten ve kimsenin ilgilenmediği, dönüp bakmadığı çimenleri sulayan fıskiyeler... Dev makrokozmostan çıkıp mikrokozmik bir mekân arayan ve Oakland'ın işlek bölümlerine gitmeye uğraşan kederli denizci grupları o karışıklıkta yollarını bulmaya çalışıyordu ama caddeler, barlar ve üstlerinde Hawaiili dansçı kızların resimleri yapıştırılmış müzik kutularından başka bir şey bulamayacaklardı. Berber dükkânları, oraya buraya açılmış içki dükkânları ve etrafta dolaşıp duran bir sürü tip... İyi vakit geçirilecek, kadın bulunabilecek, Meksikalı ve zencilerin ağırlıkta olduğu sokakların Oakland'ın dış mahallelerinde olduğunu biliyordum ama Georgie ve "Ağır" lakabını taktığımız 3. aşçı

Gavril'i izledim, Oakland merkezinde bir bara gidip loş ve kasvetli mekânda oturduk; Georgie içmiyordu, Ağır kıpırdanıp duruyordu. Ben şarap içtim, nereye gideceğimi bilmiyordum, ne yapacağımı da...

Kutuda birkaç tane iyi Gerry Mulligan plağı bulup onları dinledim.

Ertesi gün, akşam yemeğinin yendiği saatlerde, gri ve sisli bir havada Golden Gate'i arkamızda bırakıp yola çıktık, göz açıp kapayıncaya kadar San Francisco'nun son burnunu da dönmüştük; kara, gri dalgalar arasında gözden kaybolmuştu.

Yolculuk yine Batı sahilinden güneye, Meksika'ya doğruydu ama bu kez denizden gidiyordum, karadan giderken bölük pörçük görebildiğim kahverengi kıyı şeridi artık bir bütün halinde karşımdaydı, havanın açık olduğu bazı günlerde Güney Pasifik hattının kıyıya yaklaştığı noktalarda kuru vadileri ve kanyonları net olarak görebiliyordum, bu tıpkı eski bir düşü yeniden görmek gibi bir şeydi.

Bazı geceler güvertede açılır kapanır yatakta uyuyordum, Georgie Varewski bana, "Irıspıçocuu, bir sabah kalkınca bir de bakacaksın ki güvertede değilsin, Pasifik'in şakası olmaz, sen Pasifik'i sakin bir okyanus mu sandın? Bir gece rüyanda güzel kızları görüyorken bir dalga gelir ve pat diye seni alır götürür, hiçbirimiz seni kurtaramayız" demişti.

Kafayı çekmenin sözünün bile edilmediği, herkesin güvertede sessizlik içinde işini yaptığı ya da ranzalarında yatıp kitap okuduğu kutsal Pasifik gündoğumları ve günbatımları... Geminin korkuluklarına yaslanıp, ikiye böldüğüm greypfrutu yiyerek ve aşağıda denizde hoplayıp zıplayan, havada taklalar atan güleç yunusları seyrederek başladığım sakin günler bazen yağmurla denizi bir eden müthiş yağmurlar... Bununla ilgili bir haiku bile yazmıştım:

Nafile mi nafile!
Sağanak yağmur
Boşanıyor denize!

Kendi ayağımla gidip başıma dert aldığım sakin günlerdi onlar çünkü milletin arayıp da bulamadığı mahremiyet duygusunu sağladığı için ideal bir iş olan kamarotluğu bulaşıkçılıkla değiş tokuş etme aptallığını yapmıştım ama sonra yine aptal bir şekilde süvarilerin garsonluğuna (salon amirliğine) transfer edildim ki bu gemideki en berbat işti. Yumurtaları servis ederken kaptan bana, "Neden gülümseyip günaydın demiyorsun?" diye sordu.

"Güler yüzlü biri değilim."

"Bir süvariye böyle mi kahvaltı servis edilir? İki elinle nazikçe uzatacaksın."

"Tamam."

O sırada bir yandan da başmühendis haykırıyordu: "Benim kahrolası ananas suyum nerede, ben portakal suyu istemedim ki!" Alt kattaki depoya inmek zorunda kaldım, döndüğümde İkinci Kaptan bağırıyordu çünkü bu sefer de onun kahvaltısı gecikmişti. Posbıyıklı İkinci Kaptan kendini Hemingway romanlarındaki kahramanlara benzetiyor, o yüzden kendisiyle ilgilenirken dakik olunmasını istiyordu.

Panama Kanalı'ndan geçtiğimiz sırada egzotik yeşil ağaçlardan, yapraklardan, palmiyelerden, kulübelerden, hasır kulübelerdeki adamlardan, kanalın iki yanındaki kahverengi sıcak tropikal çamurdan gözümü ayırmadım, (Columbia'daki bataklığın hemen ötesinde Güney Amerika uzanıyordu) ama subaylar yine öfkeden köpürdü: "Gel buraya kahrolası herif, Panama Kanalı'nı daha önce görmedin mi, öğle yemeği nerede kaldı?"

Karayip Denizi'ni geçip Mobile Körfezi'ne doğru yöneldik, Mobile'de karaya indim ve benim çocuklarla beraber sarhoş oldum ve sonra yanımda Dauphine Caddesi'nden genç ve gü-

zel Rose ile bir otel odasına gittim ve bu yüzden sabah kahvaltı servisine yetişemedim. Sabah 10da anacaddede Rosy ile el ele yürürken (görülmeye değer bir halimiz vardı, iç çamaşırı ve çorap giymemiştik, üzerimizde sadece pantolon, elbise, tişört ve ayakkabı vardı, sarhoştuk ve o fazlasıyla sevimliydi) etrafı gezip fotoğraf çekmeye çıkan kaptana yakalandık, bizi o halde gördü. Gemiye döndüğüm zaman burnumdan getirdi ve ben de ona New Orleans'da gemiden ayrılacağımı söyledim.

Gece yarısı kopan ve şimşeklerin tuzlu bataklıkları ve tüm Amerika'nın dev bir su dalgasıyla kalbini, çamurunu ve ümitlerini döktüğü ve o engin çukuru aydınlattığı fırtınada gemi Mobile, Alabama'dan ayrılıp batıya, Mississippi'nin ağzına, körfezin kaderine, boşluğun yeniden doğduğu yere, gecenin içlerine doğru ilerlemeye başladı. Ben güvertede açılır kapanır yatağımda uzanmış, sarhoş kafayla bütün bu olup biteni seyrediyordum.

Gemi Mississippi Nehri boyunca Amerika topraklarının kalbine doğru bata çıka yoluna devam ediyordu, kısa süre önce ben otostopla dolaşıyordum, kahretsin, egzotik Sasebo hayallerim suya düşmüştü. Georgie Varewski sırıtarak bana baktı: "Irıspıçocuu çatlak Jack, tekmeyi yedin di mi?" Gemi gidiyor ve Japonya'ya gitmek üzere yağ fıçıları depolamak için La Place'in yukarılarında, Tom Sawyer'ın kıyılarına benzeyen ağaçlık bir yerde demirliyor.

Maaşımın 300 dolarını saklamıştım, bunu demiryolundan artan 350 dolarla birleştirdim, heybemi sırtıma vurup tekrardan yollara düştüm.

Yemek salonuna şöyle bir baktım, bütün çocuklar orada oturuyordu ama hiçbiri de kafasını kaldırıp bana bakmadı. Ürkmüştüm. "Ne zaman yola çıkıyorsunuz?" diye sordum.

Boş gözlerle bana baktılar ama sanki beni görmüyorlardı, sanki ben bir hayalettim.

Georgie bana baktı ama onun gözlerinde de "Madem artık bu geminin mürettebatından biri değilsin, bizin için ölmüş sa-

yılırsın" diyen boş bir bakış vardı. "Sen artık işimize yaramazsın." Bu sözleri de ben ekleyebilirdim çünkü bütün lombozların sımsıkı kapalı olduğu, yağlı göbeklerin eridiği bunaltıcı tropikal sıcakta düzenlenen ranza sohbetlerine benim de katılmam için az ısrar etmemişlerdi.

Zenci aşçıbaşı Prez de kovulmuştu, o da benimle gelip New Orleans sokaklarına vardığımızda benden ayrılacaktı. Zaten o gemide zenci karşıtı bir idare vardı, en kötüsü de kaptanın davranışıydı.

Prez, "Seninle New York'a gelip oradan Birdplank'e devam etmeyi çok isterdim ama başka bir gemi bulmam lazım" dedi.

Öğleden sonra borda iskelesinde yürüdük, her yer son derece sakin ve sessizdi.

İkinci aşçının New Orleans'a giden arabası otoyolda yanımızdan geçip gitti.

Beş
New York Manzaraları

O sıralar annem Jamaica Long Island'da küçük bir apartman dairesinde yalnız başına yaşıyor, ayakkabı fabrikasında çalışıyor ve onu ayda bir Radio City'ye götüreyim diye yolumu gözlüyordu. Benim için küçük bir oda hazırlamıştı, komodinde temiz keten çarşaflar hazır etmiş, yatağa da temiz bir çarşaf sermişti. Uyku tulumlarından, ranzalardan ve demiryolu toprağından sonra bu müthiş keyif verici bir manzaraydı. Bu da, annemin, hayatı boyunca evde kalıp yazı yazabilmem için bana sunduğu sonsuz olanaklardan sadece bir tanesiydi.

Maaşımdan artırdığım parayı her zaman anneme veririm. Uzun tatlı uykular uyumaya, evin içinde gün boyu süren meditasyonlar yapmaya, yazmaya, metroyla yarım saat uzaklıktaki sevgili Manhattan'da uzun yürüyüşlere çıkmaya başladım. Sokakları, köprüleri, Times Meydanı'nı, kafeteryaları, rıhtımı dolaşıyor, beatnik şair arkadaşlarımı bulup onlarla geziyor, Villagedeki kızlarla gönül eğlendiriyor, New York'a geri dönmüş olmanın verdiği o çılgın sevinçle aklıma gelen her şeyi yapıyordum.

Muhteşem şarkılar söyleyen zencilerin buraya "Elma!" adını taktıklarını duydum.

"İşte karşınızda, rıhtımların çevrelediği, Manhattan ada şehri" demişti Herman Melville.

"Kükreyen dalgalarla sınırlanmış" demişti Thomas Wolfe.

Her yerden, New Jersey'den, gökdelenlerden New York manzaraları...

Hatta barlardan bile, mesela Üçüncü Caddedeki o bardan... Saat dört, pirinç tabanlı içki bardaklarının tezgâha çarpmasıyla çıkan çat çut sesleri arasında herkes içkisini içiyor, kapının dışında sizi bekleyen pastırma yazı güneşine rağmen kasım ayı kendini hissettiriyor. İçeri bütün gün çalıştıktan sonra puralarını tüttürmüş, genç, şık giyimli, Madison Avenue'dan iki satıcı giriyor, o günkü işlerini tamamlamış olmanın ve az sonra içkilerine yumulacaklarını bilmenin keyfiyle gülümseyerek içeri giriyorlar ama gürültülü barda hiç yer yok, (Kahretsin!) içerisi çok kalabalık, o yüzden , onlar da en dipte durup bekliyor, gülümsüyor ve konuşuyorlar. Erkekler barları çok sever, zaten güzel barlar da sevilmelidir. İçerisi işadamlarıyla, işçilerle, Time'ın Finn MacCool'larıyla dolu. İşçi tulumlu, yaşlıca ayyaşlar biralarını bir dikişte bitiriyorlar. El fenerlerini, arka ceplerine sokmuş işsiz kamyon ve otobüs sürücüleri... Yaşlı yorgun yüzlü biracılar mosmor dudaklarını mutlu içki tavanlarına çeviriyorlar mutsuzca. Barmenler kibar ve hızlı, bir yandan işleriyle bir yandan müşte-

rilerle ilgileniyorlar. Dublin 4:30'da iş çıkışı saatinde nasıl oluyorsa burası da öyle ama burası New York'un muhteşem Üçüncü Caddesi, bedava yemek, Moody Caddesi'ndeki egzoz nehri kokuları ve öğleden sonra uyuşukluğunda gitar çalan uzun favorili kahramanların kokusu dışarılara kadar geliyor. Arkada New York kuleleri yükseliyor, Earwicker yükünü boşaltana kadar, birbirlerine hal hatır soran ya da dedikodu yapan insanların sesleri birbirine karışıyor. –Ah Yüce Jack Fitzgerald neredesin sen?– Yarı kel eski püskü mavi gömlekler giymiş ameleler ağız hizası köpükle kaplı kahverengi bira bardaklarını tokuşturuyor. Fötr şapka ve yelek giymiş, ceketsiz işadamları metronun gelmesini beklerken vücutlarının ağırlığını sağ ayaklarından sol ayaklarına geçirdikleri sırada yerin zangır zangır titrediğini hissedebiliyor. Bardaki şapkalı, saygın görünümlü, gazetesini koltuğunun altına sıkıştırmış genç bir zenci, ayağa kalkıp masanın üzerinden babacan bir tavırla arkadaşlarına eğiliyor ve hoşça kalın diyor; köşedeki binanın asansörcüsü... Hani şu emlakçı Novak'ın, karısı ve çocukları evde merakla kendisini beklerken gece saat 11'lere kadar hücreyi andıran küçücük bürosunda oturup zengin olmak için raporlar ve mektuplar yazdığı bina değil miydi orası? Island'da, caddenin sağında, kötü şöhretli ve her tür pisliğin döndüğü küçük ofisinde hırslı, gergin bir adam... Başlangıçta iş ne kadar küçük olursa hırs da o kadar büyüktür... O öğleden sonra orada toplanıp bira içen, bir tabureden kalkıp ötekine oturan heyecanlı erkeklerin kimbilir kaçı, milyonlarına kavuşamadan, Elveda Jiji ve Ben de Seni Seviyorum muhabbetlerine giremeden cavlağı çekecek acaba? İhtiyar Sünger'i davet etmeden... Onun o çarpık kırmızı burnuna bir içki bile ikram edemeden... Hiç gülemeden ve sineklerin, burnuna bir işaret kondurmasına izin vermeden... Gecenin bir yarısında zengin olmak ve ailesine en iyiyi sunmak uğruna çektiği ülser sancılarıyla uyanmak... Şu anda bahçesindeki çim Amerika'nın en iyi çimi, vücudunun vaktiyle aldığı şekli olduğu gibi ortaya çıkaran beyaz işçi tulumu giymiş (sessiz) bir boyacı, içinde solucanların

dolaştığı bu çimi arabayla ta Hudson Bay Moonface Sassenachdan getirmiş, kenarına da set çekmişti. Set! Hey bir bira daha içmiyor musunuz millet? Açıkgöz herifler! Canlarım benim!

New York Cityde arkadaşlarımın ve benim para harcamadan ve sözgelimi belediye başkanının balolarına katılmak gibi sıkıcı resmiyetlere bulaşmadan vakit geçirmek için kendimize özgü yollarımız vardır. El sıkışmak veya birbirimize randevu vermek zorunda değilizdir ama bundan hiç de rahatsız olmayız. Çocuklar gibi oraya buraya takılmaktan müthiş zevk alırız. Partilere gittiğimizde gelmeden önce neler yaptığımızı anlatırız ve herkes bizim hava attığımız sanır. "Aman şu beatniklere bakın!" derler.

Örneğin şöyle tipik bir gece geçirebilirsiniz:

Yedinci Caddeden bindiğiniz metrodan 42. Caddede indiğinizde karşınıza New York'un en acayip tuvaleti çıkar; açık olup olmadığını hiçbir zaman anlayamazsınız, kapısında bir zincir ve bu zincirin üzerinde "bozuk" yazılı bir tabela asılıdır; eğer tabela yoksa, kapının önünde saçları ağarmış, yaşlıca, canavar gibi bir tip dolaşmaktadır, New York'ta yaşayan yedi milyon insanın hepsi de bir kez olsun önünden geçmiş ve o tuvalete garip garip bakmıştır. Kömürde pişirilen hamburger satan büfeyi, İncil satıcılarını, otomatik müzik kutularını ve yeraltı geçidi dükkânlarına özgü bir kokusu olan ve mısır gevreği satılan dükkânın bitişiğindeki okunmuş dergiler satan eski bir dükkânı geçersiniz, etrafınıza bakındığınızda eski ozan Plotinus'un Alman lisesi kitaplıklarından arta kalanlarla birlikte yürütülmüş eski bir kitabını bulmanız işten bile değildir; berbat görünümlü sosisli sandviçler satılır. (Hayır, aslında bayağı lezzetlidirler, hele 15 sentiniz yoksa veya birinin sizi bir güzel sopa çekmek için beklediği Brickford Kafeteryası'na gidemiyorsanız...) (İsterseniz size bozukluk verebilirim.)

Merdivenlerden çıktığınızda ellerinde ıslak şemsiyeleriyle saatlerce yağmur altında bekleyip sırılsıklam olmuş insanları

görürsünüz... Askere gitmekten ödü patlayan mavi işçi tulumu giymiş delikanlılar metronun demir basamaklarında oturmuş kimbilir neyi bekleyip dururlar, hiç şüphesiz içlerinde ta Oklahomadan kalkıp gelen ve geceyi Empire State Building'in çatı katında seksi bir sarışının kollarında geçirmeyi hayal eden romantik kahramanlar da vardır; hatta belki de bazıları Texarkana dışında, bir ırmağın kenarındaki küçük, sıçan deliğini andıran kulübelerinde otururken büyülü bir değnek sayesinde her şeyin değişeceğini ve Empire State binasını satın alacaklarını bile düşünüyordur. New York Times'm karşısındaki sinemada oynayan açık saçık filme (neydi adı?) gitmeye ödleri patlar. Tom Wolfe o köşede dolaşanlara gezintiye çıkmış aslan ve kaplanlar adını takmıştır.

42.'yle Yedinci'nin köşesindeki puro dükkânının karşısında bir sürü telefon kulübesi sıralanmıştır, burada caddeyi seyrederek çok hoş telefon konuşmaları yapabilirsiniz, yağmurlu günlerde kulübelerin içi sıcacık olur ve içinizden yaptığınız konuşmayı uzatmak gelir ve bir de bakarsınız, karşınızda kimler var. Basketbol takımları? Basketbol koçları? Yakındaki bir pistte paten kaymaya giden tipler? Biraz heyecan, biraz romantizm arayan Bronxlu Kediler? Açık saçık filmlerden kol kola çıkan acayip kız grupları? Hiç gördünüz mü onları? Ya da Times binasının üstündeki ışıklı panoda yazan cümleleri katatoniye varan bir durgunlukla kıpırdamadan, şapkalarını kırlaşmaya başlamış saçlarının üstünde yana atarak seyre dalan şaşkın, sarhoş işadamları ve o ışıklı panolarda yazan Kruşçev'le ilgili upuzun cümleler, her birinin sonunda neredeyse beş yüz tane nokta... Birden köşede psikopatça endişeleri olan bir polis memuru belirir ve herkesin dağılıp gitmesini söyler. Burası, dünyanın en muhteşem şehrinin herkes tarafından bilinen merkezidir ve işte beatnikler bu köşede bütün bu anlattıklarımı yapar. "Güç, cadde köşelerinde hiç kimseyi beklemeden dikilip durmaktır" der şair Gregory Corso.

Gece kulüplerine gitmek yerine –tabii eğer gece kulübüne gidecek durumunuz varsa (birçok beatnik ceplerinde beş kuruş olmadan Birdland civarında sürter durur çünkü)– kaldırımda durup, İkinci Cadde'de dolaşan, elini attığı cebinde kurabiye kırıntıları bulan bir Napolyon'a benzeyen tipi, yanından rüzgâr gibi geçen muzip suratlı 15 yaşında bir veledi (yani siz ancak o kadarını görebilmişsinizdir) ve son olarak da temmuz sıcağında yedi tane şapka takmış, kollarında güveler zıplayan uzun, boktan bir kürk giymiş, içinde "Festival Tertip Komitesi, 70.000 Mikrop" yazılı küçük kâğıtlar bulunan büyük, yünlü bir Rus çantası taşıyan yaşlı kadın gibi bu acayip tipleri seyretmek ne kadar ilginç gelir. Bir de savaşa gitmeyen, torbaları omuzlarında askerler... Yük trenlerinde yolculuk eden armonikacılar... Normal New Yorklular da vardır elbette ama derli toplu, düzgün halleriyle bu mekâna ne kadar da aykırı oldukları gözden kaçmaz, ellerinde pizzaları ve *Daily News* gazeteleriyle Pensilvanya trenine yetişmek üzere merdivenlerden inerler... Yağmurda sakar sakar yürüyen W. H. Auden'ın kendisini bile görebilirsiniz; ya da şık Dacron takımı giymiş Fas yolculuğundan dönen Paul Bowles'u, *Wall Street Scrivener*'dan* Bartleby'nin peşinden ayrılmadığı Herman Melville'in ruhunu ve 1848'in ne idüğü belirsiz popüler ismi Pierre'i *Times*'da neler yazdığını görmek için dolaşmaya çıkmışken görebilirsiniz. Biz yine köşedeki gazetecinin oraya dönelim. UZAYDA PATLAMA... PAPA FAKİRLERİN AYAKLARINI YIKIYOR...

Şimdi de en sevdiğimiz lokanta olan Grant's'e doğru bir uzanalım. Burası, 65 sente koca bir tabak kızarmış midye ve yanında tepeleme patates kızartması, lahana salatası, biraz şarap tortusu sosu, küçük bir kapta kırmızı balık sosu, bir dilim limon, iki dilim taze çavdar ekmeği, bir kaşık tereyağı yiyebileceğiniz bir yer, bir on sent daha verirseniz ender bulunan huş birasından da içebilirsiniz. Burada yemek yemenin ayrı bir ha-

* Amerikalı yazar Herman Melville'in hikâyesi: *Bartleby, the Scrivener: A Story of Wall Street* (Bartleby, Arzuhalci: Wall Street'in Hikâyesi). (y.h.n.)

vası vardır! Koca koca hardal kutularının başına toplanmış sosisli sandviçlerini atıştıran İspanyol göçmenler... On değişik tezgâh ve on değişik lezzet... On sentlik sandviçler, kıyamet için iki tane likörlü çikolata ve ha evet, bir de ilgisiz garsonlar... Arkada beleş yemek yiyen polis memurları... Pineklemekte olan sarhoş saksofoncular... Kimseyle tek kelime etmeden çorbalarını içen Hudson Körfezi'nin yalnız, gururlu, tırnaklarının içi kapkara kederli serserileri... Günde yirmi bin müşteri... Beş bin yağmurlu gün... Yüz bin karlı gün... Gecede 24 saat operasyon. Parlak kırmızı ışık altında yapılan hararetli bir sohbet... Mahremiyet. Özürlü Toulouse-Lautrec bastonuyla köşede oturmuş resim çiziyor. Orada beş dakika takılıp, yemeğinizi yiyebilir ya da arkadaşınızla saatler sürecek felsefi uçuk bir sohbete dalabilir ve insanları seyredebilirsiniz. "Hadi, sinemaya gitmeden önce bir sosisli daha yiyelim!" Ama orada öyle bir havaya girersiniz ki sinemaya gitmeyi falan bir kenara bırakırsınız çünkü burası Karayipler'e tatile giden Doris Day'in başından geçenleri seyredeceğiniz filmden daha eğlencelidir.

"Peki n'apıcaz bu gece? Marty sinemaya gidecekti ama biz biraz mal peşine düşelim diyoruz. Hadi Otomat'a gidelim."

"Bir dakika, yangın musluğuna dayayıp ayakkabılarımı parlatmalıyım."

"Kendini güldüren aynalarda görmek ister misin?"

"Peki sen bir çeyreğe dört resim çektirmek istemez misin? Hatıra olur. Yaşlanıp, Thoreau gibi kulübemize çekilmiş beyaz saçlı ihtiyarlar olduğumuzda bu resimlere bakıp bu günleri yadederiz."

"Aa, güldüren aynalar yok artık, kaldırdılar."

"Peki komik filmler oynayan sinema?"

"O da yok."

"Dans eden kızlar hâlâ orada mı?"

"Striptiz gösterileri kalkalı milyon kere milyon yıl oldu."

"Otomat'ın aşağısındaki o yere gidip fasulye yiyen yaşlı hanımları ya da camın önünde dikilip duran sağır–dilsizleri sey-

redelim mi? Onları seyrederken camın ötesinde surattan surata parmaktan parmağa geçen o anlaşılmaz lisanın ne olduğunu çıkarmaya çalışır insan... Times Meydanı neden kocaman, geniş bir odaya benzer?"

Caddenin karşısında Apollo Tiyatrosu'nun çadırının altındaki sokağın tam ortasında sağ kolda, özellikle Havelock Ellis'in ve Rabelais'nın kitaplarını satan ve seks delisi müşterilerin tıka basa doldurduğu bir kitapçının hemen yanında Bickford's yer alır. Bickford's Times Meydanı'ndaki en büyük sahnedir; yıllardır birçok erkek ve delikanlı orada dolanıp sadece Tanrı'nın bilebileceği bir şeyi bulmak için aranıp durur, belki de Times Meydanı'nı kocaman, tek odalı, bahçeli bir eve çevirecek bir meleği arıyorlardır... Medeniyetin buna ihtiyacı var. Zaten Times Meydanı'nın orada işi ne ki? Ama belki beğenenler de vardır. Dünyanın görüp göreceği en harika şehir. Acaba Mars'ta da bir Times Meydanı var mıdır? Acaba Blob, Times Meydanı'nda ne yapardı? Ya da St. Francis?

Bir kız Port Authority Terminal'de otobüsten inip Brickford's'a giriyor, kırmızı ayakkabılı Çinli bir kız, bir kahve alıp oturuyor, babasını arıyor.

Times Meydanı civarında gece gündüz Brickford's'ı merkez kabul etmiş bir kalabalık görmek mümkündür. Beat kuşağının ilk dönemlerinde bazı şairler ünlü "Hunkey" ile tanışmak için sık sık Brickford's'a giderdi, Hunkey büyük beden bir yağmurluk giyer, elinde sigaralıkla içeri girer ve Remington daktilo, portatif radyo ya da siyah yağmurluk için rehin makbuzu kesecek birini arardı. Biraz içki alabilmek için (biraz para bulabilmek için)... Sonra da şehrin işlek bölgelerine gider ve başını polislerle ya da adamlarından biriyle derde sokardı. 8. Caddeden bir sürü salak gangster de oraya takılırdı –belki hâlâ da takılıyorlardır– herhalde şimdi bir çoğu ya hapistedir ya da ölmüştür. Artık oraya sadece barış çubuğu içmek ya da Hunkey'nin veya adamlarından birinin hayaletiyle karşılaşmak isteyen şairler uğruyor ve solgun çay bardaklarına bakarken dalıp gidiyorlar.

Beatniklere göre, her gece oraya gidip takılırsanız Times Meydanı'nda kendi başınıza bir Dostoyevski sezonu açabilir ve gece gazete satan herkesle tanışır, onların aileleri ve sorunları hakkında epey bir şeyler öğrenebilirdiniz; fanatik dinciler sizi evinize kadar götürür ve birlikte mutfakta otururken size "yeni kıyamet" ve benzeri konularda uzun bir vaaz verebilirdi: "Winston-Salem'de Baptist peder bana Tanrı'nın televizyonu neden icat ettiğinin sırrını açıkladı, İsa yeniden geldiği zaman onu Babil caddelerinde yeniden çarmıha gerecekler, caddeler akan kanla kırmızıya boyanacak ve o sırada bütün televizyon kameraları bu sahneyi çekiyor olacak ve bu sayede bütün gözler bu manzarayı görebilecek."

Eğer hâlâ açsanız Oriental Cafeteria'ya gidebilirsiniz; bir başka "gözde mekânımız"; biraz gece hayatı –ucuza–. 40. Cadde'de, Port Authority otobüs durağının tam karşısındaki binanın bodrum katında, 90 sente kocaman yağlı kuzu kellesi ve Yunan pilavı yiyebileceğiniz yer. Müzik kutusunda oryantal zikzak melodiler.

Bundan sonra yapacaklarınız o ana dek kafanızın ne kadar kıyak olduğuna bağlı; diyelim ki o köşelerden birinde dolaşıyorsunuz, söz gelimi 42.Cadde ile 8. Cadde'nin köşesinde, Whelan'ın büyük eczanesinin yakınındasınız, insanlarla tanışabileceğiniz bir başka lanetli yalnız nokta. Zenci fahişelerle Benzedrine psikozunda sendeleyerek yürüyen kadınlar... Caddenin karşı kıyısında çoktan mezbeleliğe dönmeye başlamış New York'tan manzaralar; yıkımı süren Globe Oteli 44. Cadde'de çekilmiş bir diş yuvası gibi göze çarpıyor, yeşil McGraw, Hill binası göğe yükselmiş, inanamayacağınız kadar yüksek, yalnız başına Hudson Nehri'nde yağmur altında Montevideo'ya götürecekleri lületaşının yüklenmesini bekleyen şilepleri seyrediyor.

Dilerseniz eve de gidebilirsiniz. Ev gitgide eskiyor. Veya: "Village'e veya Aşağı Doğu Yakası'na takılıp, radyoda Symphony Sid dinleyelim... Ya da Hint plaklarımızı çalalım ve kocaman

iyi pişmiş Porto Riko bifteği yiyelim, hatta ciğer yahnisi de... Bruno'nun Brooklyn'de araba tavanlarını uçurup uçurmadığına bakalım ama Bruno bayağı uslandı artık, kimbilir belki yeni bir şiir bile yazmıştır."

Veya televizyona bakalım. Gece hayatı; Oscar Levant, Jack Paar Show'da melankolisinden bahsediyordur.

Thelonious Monk bazen 5 Cadde'yle Bowery'nin köşesindeki The Five Spot'ta piyano çalar ve siz de oraya gidersiniz. Eğer sahibini tanıyorsanız bir masaya oturup bedava bira içersiniz, tanımıyorsanız çaktırmadan içeri süzülür, vantilatörün yanında durup sessizce dinlersiniz. Hafta sonları hep kalabalık olur. Monk ölümcül bir soyutlama içinde dalıp gitmiştir, bam, bir konuşma yapar ve koca ayağıyla yere vururken kafasını da sanki bir şey dinliyormuş gibi bir yana eğer, piyanosunu çalmaya başlar.

Lester Young da ölmeden kısa bir süre önce orada piyano çalmıştı, genellikle arka taraftaki mutfakta iki set arasındaki bölümde otururdu. Dostum şair Allen Ginsberg bir gün onun yanına gitmiş, dizlerinin üstüne çökmüş ve New York'a atom bombası atılsa ne yapacağını sormuş. Lester Tiffany's'in camını kırıp birkaç mücevher alacağını söylemiş. Artık bir aziz mertebesine yükselmiş olan Lester Beat kuşağının büyük bir kahramanı olduğundan habersiz, Ginsberg'e sormuş: "Sen orda dizlerinin üstünde n'apıyosun öyle?" The Five Spot loş ışıkla ışıklandırılmış, garip garsonları olan, daima güzel müzik dinleyebileceğiniz ve bazen John "Train" Coltrane'in kocaman tenor saksofonundan dökülen kaba notaların her yeri doldurduğu bir mekândır. Hafta sonları yukarı mahallelerden şık giysili gruplar doluşur ve durmadan konuşurlar... Kimse aldırmaz.

Yine de birkaç saatliğine Yunan lokantalarının bulunduğu aşağı Batı Yakası Chelseadeki mısır bahçelerine de takılabilirsiniz. Yunan likörü, uzo kadehleri, boncuklu sutyenler giymiş göbek atan güzel kızlar, pistte eşi benzeri olmayan Zara, flüt-

lerin ve Yunan vurmalı çalgılarının ritimlerine uymuş raks ediyor... Dans etmediği zamanlarda çalgıcılarla birlikte oturup dümbelek çalar, bir yandan da hayallere dalmıştır. Banliyölerden geldiği anlaşılan çiftler masalarda oturup alkış tutarak bu manzarayı seyreder. Eğer geç kalmışsanız duvarın önünde ayakta dikilmek zorunda kalırsınız.

Dans etmek mi istiyorsunuz? Üçüncü Cadde'deki The Garden Bar'a gidebilirsiniz, orada arka taraftaki karanlık odada müzik kutusundan gelen melodilere uyarak fantastik danslar edebilirsiniz, garson bir şey demez.

Sadece sohbet mi edeceksiniz? Bütün ressamlar University Placedeki The Cedar Bar'a takılır, bir defasında burada on altı yaşında bir çocuk arkadaşının ağzına İspanyol kırmızı şarabı dökmeye çalışmış, sürekli ıskalamıştı...

Greenwich Villagedaki Half Note, Village Vanguard, Cafe Bohemia ve Village Gate gibi gece kulüplerinde caz dinleyebilirsiniz (Lee Konitz, J.J. Johnson, Miles Davis) ama çok paranız olması gerekir, aslında çok paranızın olması da o kadar önemli değildir, asıl sorun, oradaki katı ticari atmosferin cazı öldürmesi, zaten caz da kendi kendini öldürüyor çünkü bu müzik, başlangıçta olduğu gibi on sente bira alabileceğiniz, girişin serbest olduğu, şen şakrak barlara ait bir müziktir.

Bir ressamın çatı katında büyük bir parti var, gramofondan çılgın bir flamenko müziği yükseliyor, bir anda kızlar ayağa fırlayıp saçlarını savura savura dans etmeye başlıyor. Erkekler de dağıtıyor ve çevrelerindekilere muziplikler yapmaya başlıyor, birbirlerini dizlerinden yakalayıp yerden bir bir buçuk metre havaya kaldırıyorlar, sonra dengelerini kaybediyorlar, güm, kimse yaralanmıyor. Kızlar erkeklerin dizine basarak dengesini bulmaya çalışıyor, etekleri savruldukça iç etekleri görünüyor. Sonra eve gitmek üzere herkes giyiniyor, ev sahibi sersemlemiş bir halde, "Hepiniz ne kadar *saygın* görünüyorsunuz" diyor.

Ya da birinin bir açılışı veya Times Meydanı yakınlarında (9. Cadde'yle 43. Cadde'nin köşesi, harika bir yerdir) Living Theater, Gaslight Cafe ya da Seven Arts Coffee Gallery gibi mekânlardan birinde, bitiminde herkesin bara hücum edeceği bir şiir okuma dinletisi var (Cuma geceleri gece yarısında başlar). Ya da Leroi Jones'un yerinde büyük bir parti... Kırık dökük bir makinede bastığı ve San Franciscodan Gloucester Massachusetts'e kadar her yerden herkesin şiirine yer verdiği ve fiyatı sadece 50 sent olan *Yugen* dergisinin yeni sayısını basmış. İsterik yayımcı, meslekte yavaş yavaş yıldızı parlayan bir isim... Leroi partilerden nefret eder, herkes sarhoş olup soyunmaya başlıyor, üç kız şair Raymond Bremser için acıklı bir şarkı söylüyor, arkadaşım Gregory Corso, *New York Post* muhabirlerinden biriyle koyu bir sohbete dalmış: "Ama, sen kanguruca ağlamak nasıl olur anlamıyorsun. İşini bırak! Ençenedya Adaları'na git!"

Haydi çıkalım, burası, fazla edebi. Bowery'ye gidip sarhoş olalım ya da Çin Mahallesi'ndeki Hong Fat's'de bardaklarda servis yapılan çayla pişirilmiş erişteden yiyelim. Neden durmadan yemek yiyoruz? Haydi Brooklyn Köprüsü'ne gidip açlığımızı başka bir şeyle bastıralım. Sands Street'e gidip bamya yemeye ne dersiniz?

Hart Crane'in gölgeleri!*

"Bulabilirsek gidip Don Joseph'i görelim!"

"Don Joseph kim ki?"

Don Joseph, genellikle Village civarında rastlayabileceğiniz, minik bıyıklı, sürekli kolları iki yanına sarkık dolaşan, çaldığı zaman fısıltıyı andıran yumuşacık sesler çıkaran, Bix'ten ve daha birçok sanatçıdan bu yana dinlediğiniz en büyük, en harika kornocudur. Müzik kutusunun yanında durur ve bir bira karşılığında kornosuyla çalan şarkıya eşlik eder. Yakışıklı film artistlerine benzer. Caz dünyasının mükemmel, süper, parlak, esrarengiz Bobby Hackett'idir.

* Harold Hart Crane, 1899-1932 yılları arasında yaşamış Amerikalı şair. (y.h.n.)

Ya halının üstüne bağdaş kurup oturan ve Bach'ı trompetiyle ezbere çalabilen, sonra da gecenin ilerleyen saatlerinde modern caz çalanlara katılan şu Tony Fruscella'ya ne demeli...

Ya da şafak vakti parklarda Charley Mariano'yla birlikte zevk için tenor saksofon çalan, Bowery'nin gizli müdavimlerinden George Jones, bir defasında yine şafak vakti rıhtımda birlikte çalmışlar ve Jones ritim tutturmak için elindeki çubukla iskelenin tahtalarına vurmuştu.

Bowery müdavimlerinden söz açılmışken, sokaklarda serserilerle gezen, yanında taşıdığı şişesinden şarap içen, on iki tonlu ölçekle şarkı söyleyen Charley Mills'i unutmamak gerekir.

"Amerika'nın ilginç, harika, gizli ressamlarını görmeye, onlarla resimleri ve düşleri hakkında konuşmaya gidelim. Iris Brodie'yle açık kahverengi zarif Bizans filigranları hakkında sohbet edelim mesela..."

"Ya da Miles Forst'la turuncu mağaradaki kara boğası hakkında."

"Ya da Franz Klein'la örümcek ağları hakkında."

"Yerin dibine batsın örümcek ağları!"

"Ya da Willem de Kooning'le Beyaz'ı hakkında."

"Ya da Robert De Niro'yla."

"Ya da Dody Muller ile iki metre yüksekliğindeki çiçeklerin arasındaki haberleri hakkında."

"Ya da Al Leslie ile dev tualleri hakkında."

"Al Leslie'nin devi Paramount binasında uyuyor."

Bir başka büyük ressam daha var, adı Bill Heine, gerçek bir gizli yeraltı ressamı, Doğu Onuncu Cadde'de ilginç çaylak tiplerle takılmaktan ve girişindeki bir Afrika figürünü ya da kapının üstündeki bir Mary Frank heykelini görmeseniz kahvehaneden çok, Henry Street'teki binaların bodrum katlarında açılmış, ikinci el giysiler satan dükkânlara benzetebileceğiniz, içeride pikapta Frescobaldi çalan kahvehanelerde oturmaktan hoşlanır.

Haydi Village'a dönüp Altıncı'yla Sekizinci Cadde'nin köşesinde durup entelektüelleri seyredelim. AP muhabirleri apart-

manların bodrum katındaki dairelerine dönüyor, kadın yazı işleri memurelerinin ellerinde zincirlerini zorlayan kocaman Alman polis köpekleri, yalnız başına dolaşan seviciler, skopolamin almak için odalarına çıkan tırnakları mavi ojeli tanınmamış Sherlock Holmes uzmanları, şişko kız arkadaşına garip bir şey anlatmaya çalışan, ucuz bir Alman takım elbisesi giymiş kas yığını bir delikanlı, gazete bayisinden içeri uzanıp kibarca *Times*'ın erken baskısını soran muhteşem editörler; ellerinde torbalar dolusu kırpıntı etle (herkese yeter) evlerine dönen 1910'ların Charlie Chaplin filmlerinden fırlamış şişman mobilya hamalları, yüzünde Picassovari bir melankoli göze çarpan, şimdi baskı ve çerçeve dükkânı işleten eski bir palyaço parmağını kaldırıp bir taksi çağırırken bir yandan da karısı ve yeni doğmuş çocuğuyla şakalaşıyor, kürk şapka giymiş, koşuşturan şişman kayıt mühendisleri, 50 yaşında erkekleri kafalayan D.H. Lawrence saplantılı Kolombiyalı genç ressam kızlar, burnu boktan kurtulmayan yaşlı erkekler ve gecenin sessizliğinde melankolik bir hayalet gibi yükselen New York Kadınlar Hapishanesi... Günbatımında pencereleri portakalı andırıyor... Bu hilkat garibesinin gölgesinin düştüğü bir köşede şair e. e. cummings kendine bir paket öksürük damlası alıyor. Eğer yağmur yağıyorsa Howard Johnson's önündeki tentenin altında durup karşı kaldırımı seyredebilirsiniz.

Beatnik Melek Peter Orlovsky beş dükkân ötedeki süpermarkette Uneeda bisküvisi, dondurma, havyar, jambon, kraker, gazoz, TV rehberi, vazelin, üç diş fırçası, (süt domuzu rostosu hayalleriyle) çikolatalı süt, doğranmamış Idaho patatesi, üzümlü ekmek, kurtlu lahana (yanlışlıkla) ve taze görünümlü domates ile koleksiyonluk pul alıyor (Cuma gecesi geç saatler). Sonra beş parasız bir şekilde evine gidiyor ve aldıklarını masanın üzerine bırakıyor, kalın bir şiir kitabı alıyor, Mayakovski'nin; korku filmini seyretmek için 1949 model televizyonunu açıyor sonra da gidip yatıyor.

İşte size New Yorklu beatniklerin gece hayatı.

Altı
Dağın Zirvesinde Tek Başına

Bütün bu gürültü patırtıdan, hatta daha da fazlasından sonra, öyle bir noktaya gelmiştim ki; yalnız kalmaya, "düşünme" mekanizmasını durdurup "yaşam" denilen şeyin "keyfini çıkarmaya" ihtiyacım olduğuna karar vermiştim, çimenlerin üzerine uzanıp bulutları seyretmek istiyordum.

Eski bir deyişteki gibi: "Bilgelik dediğin ancak yalnız kalarak kazanılır."

Hem zaten sürekli gemileri, trenleri ve Times Meydanı'nı göre göre fenalık gelmişti.

Birleşik Devletler Tarım Departmanı'na başvurarak kuzeybatıda, High Cascades'deki Mount Baker Milli Ormanı'nda yangın gözcülüğü görevine talip oldum.

Sırf bu sözcükler bile sabah göl kenarında serin çam ağaçlarını hatırlatıyor ve beni tatlı tatlı üpertiyordu.

Haziran ayında sıcaktan kavrulan tozlu doğu şehirlerini arkamda bırakarak Seattle'a doğru dört bin kilometrelik bir yolculuğa çıktım.

Seattledan geçenlerin Alaska Yolu'nu, eski rıhtımı fark edememeleri büyük bir kayıp demektir, burada totem satılan dükkânlar, Puget Sound'un köhne rıhtımları döven suları, karanlık, kasvetli görünüşlü eski antrepolar ve liman barınakları ve peşine vagonları takmış rıhtımda bir aşağı bir yukarı giden Amerika'nın en antika lokomotifleri, kuzeybatıdaki parlak bulutlarla kaplı gökyüzü, fazlasını görmek üzere olduğunuz doğa harikaları hakkında size bir ipucu verecektir. 99. Karayolu'nda Seattledan kuzeye doğru ilerlemek harika bir deneyimdir çünkü birdenbire kuzeydoğu ufuklarında yükselen Cascade Dağları'nı, yani aklınızın alamayacağı kadar karla kaplı *Komo Kulshan*'ı görüverirsiniz. Bembeyaz ulu tepelerine henüz ayak basılmamışır, koca koca kayalar eğilip bükülmüş, kimi yerlerde inanılmaz güzellikte şekillere bürünmüştür.

Bütün bunlar rüya âlemini andıran Stilaquamish ve Skagit vadilerinden görülür, üzerinde yaşayan insanlar, toprağın zengin ve kapkara olduğu bu huzur veren yemyeşil tarım alanlarının Nil'den sonra en verimli topraklar olmasıyla övünürler. Milltown Washington'da arabanızla Skagit Nehri üzerindeki köprüden geçersiniz. Solunuzda, deniz tarafında, batıda Skagit Nehri Skagit Körfezi'ne, oradan da Pasifik Okyanusu'na akar. Burlington'da sağa sapar ve uyuşuk köylerin arasından ve yüzlerce arabanın yan yana park ettiği, tipik bir kasaba anacaddesi üzerinde nalbur dükkânlarının, yiyecek içecek satılan dükkânların, bitpazarlarının sıralandığı, tarıma dayalı bir tica-

ret merkezi olan Sedro Wooley adlı yörenin hareketli tek kasabasının içinden geçen bir vadi yoluyla dağların kalbine doğru gitmeye başlarsınız. Gittikçe derinleşen vadinin derinliklerine indiğinizde, yolun kenarında sık ağaçlarla kaplı uçurumların sıralandığını görürsünüz, daralan nehir şimdi daha hızlı akmaya başlamıştır, bulutlu bir günde okyanus suyu gibi yemyeşil parıldayan High Cascades'de eriyen karların oluşturduğu berrak, tuzsuz bir sudur bu; Marblemount'un kuzeyinde, neredeyse içilecek kadar güzeldir. Skagit Vadisi'ndeki son kasaba olan ve bankasıyla bir ıvır zıvır mağazası bulunan Concrete'e yaklaştıkça yol üzerindeki virajlar da giderek artar; buradan sonra tepelerin ardında birdenbire yükselen dağlar o kadar yakındır ki onları göremezsiniz ama giderek daha da yakınınızda hissetmeye başlarsınız.

Sessiz dağlar yüzünden Marblemount'ta nehir, taşkın akan bir sele dönüşür. Suyun kenarında devrilmiş ağaçlar, size, üzerlerine oturup nehrin harikalarını seyredebileceğiniz koltuk vazifesi görür, ferahlatıcı, temiz kuzeybatı rüzgârında oynaşan yapraklar neşenize neşe katar, alçak bulutların rüzgârında ve gölgesinde kalan, yeniden ağaçlandırılmış tepeye yakın ağaçlar bu durumdan hiç de şikâyetçi değilmiş gibi durur. Azizlerin ve rahibelerin yüzlerinin şeklini alan bulutlar, bir an önce ufukların ötesine varmak için acele eden üzgün köpeklere benzer. Kökü suların dibinde olan ağaçlar fokurdayarak akan nehirde ayakta kalabilmek için büyük bir mücadele vermektedir. Kesik kütükler saatte yirmi millik bir hızla nehirde sürüklenip gider. Havada çam ve talaş ve toz ve ağaç kabuğu ve çamur ve çalı çırpı kokusu hissedilir; kuşlar gizli kalmış bir balığı bulabilmek için suya dalıp dalıp çıkarlar.

Marblemount'ta köprüden kuzeye doğru gidip Newhalem'a yöneldiğinizde, yol daralır, kayaların üzerinden köpük köpüğe akan, sarp dağlardan gelen küçük kolların birleştiği noktada Skagit'i görene kadar virajlarla devam eder. Dört bir yandan, sadece etekleri ve orta kısımları görünen dağlar yükselir, karla kaplı tepeleri görmek ise olanaksızdır.

Newhalem'daki yoğun yol çalışması yüzünden şantiyeler, greyderler ve her türlü araç gereç kesif bir toz bulutunun altında kalmıştı, orada gördüğüm baraj, Seattle'ın bütün elektrik ihtiyacını karşılayan Skagit havzasındaki barajların ilkiydi.

Yol, düzgün kuleler ve bakımlı çimlerle kaplı, sakin bir lojman alanı olan ve yan yana sıralanmış Pyramid, Colonial ve Davis tepelerinin çevrelediği Diabloda sona eriyor. Burada dev bir asansör sizi yerden üç yüz metre yükseklikteki Diablo Gölü ve Diablo Barajı'nın hizasına çıkarıyor. Barajın kenarından jet motorunu andıran bir gürültüyle dökülen suda yüzen kütüklerin, üç yüz metre enindeki kanalda yüzerken birer kürdan çöpünden farkı kalmıyor. Yeterince yükseğe çıktığınız için ilk kez burada Cascade Dağları'nın tamamını görebiliyorsunuz. Kanada'ya kadar uzanan bir alana yayılmış Ross Gölü'nden yansıyan parlak ışıklar gözünüzü alıyor, gölün ötesinde en az Colorado'daki Rocky Dağları kadar muhteşem bir görüntüsüyle Baker Dağı Milli Ormanı görünüyor.

The Seattle City Light and Power gemisi düzenli olarak Diablo Barajı yakınlarındaki küçük bir iskeleden kalkıp ağaçlarla kaplı dik yamaçlar arasında kuzeye doğru yoluna devam ederek bir saatlik bir yolculuktan sonra Ross Barajı'na varıyor. Yolcular, elektrik santralının işçileri, avcılar, balıkçılar ve orman işçileri... Ross Barajı'nın aşağısında iş yine ayaklara düşüyor, baraja çıkabilmek için bin fit uzunluğunda kayalık bir yolu aşmanız gerekiyor. Burada karşınıza göl çıkıyor, yüzer evler tatilcilerin konaklama ihtiyacını giderirken onların biraz ötesinde de Orman Tesisi'nin yüzer evi bağlı, yeterince şanslı, zengin bir adamsanız ya da yangın gözcülüğü yapıyorsanız at ve katır sırtında yapılan bir yolculukla Kuzey Cascade Yaban Alanı'na kapağı atıp bütün bir yazı tamamen yalnız başınıza geçirebilirsiniz.

Ben bir yangın gözcüsüydüm, Orman Tesisleri'nin dalgalarda sürekli sallanan yüzer evinde uyumaya çalışarak geçirdiğim

iki geceden sonra yağmurlu bir sabahta beni almaya geldiler; dört katır, üç at, yiyecek, pil, malzeme ve eşyalarını taşıyan sağlam bir römorkörden küçük bir tekne yanaştı. Katırlarla ilgilenen adamın adı Andy'ydi, Wyoming'deyken giydiği aynı gösterişli kovboy şapkasını giyiyordu. "Hadi evlat, seni bir daha ulaşamayacağımız yere götürmeye geldik; hazırlansan iyi olur."

"Ben de tam bunu istiyordum Andy, üç ay boyunca kimsenin beni bulamayacağı bir yerde kafamı dinlemek."

"Şimdi böyle diyorsun ama bir hafta sonra fikrini değiştirirsin."

Ona inanmadım. Bu dünyada insanoğluna pek sık bahşedilmeyen bir tecrübeyi yaşamak için sabırsızlanıyordum: Doğada, rahat koşullar altında tamamen yalnız başıma kalmak, gece gündüz, kesin konuşmak gerekirse, tam altmış üç gün ve gece. Benim kalacağım dağa kışın ne kadar kar düştüğü hakkında kimsenin hiçbir fikri yoktu, Andy: "Eğer kar yağmamışsa, bu, senin her gün elinde iki kovayla bu kayalık yolda üç kilometre yol tepeceğin anlamına geliyor, evlat. Seni kıskandığımı söyleyemeyeceğim; ben de orada bulunmuştum. Bir gün çok sıcak olacak, haşlanıyorum sanacaksın, sayamayacağın kadar çok böcek olacak, ertesi gün Kanada'dan kopan ve arka tarafındaki Hozomeen'in köşesinden dönüp gelen küçük bir yaz tipisi seni neye uğradığına şaşırtacak, o kadar ki yakacağın kütüğü sobana atmaya bile fırsat bulamayacaksın." Ama yanımda, Seattle rıhtımından aldığım bir torba dolusu boğazlı kazak, yün atlet ve pantolon ve uzun yün çorap vardı, ayrıca eldiven ve kulaklarımı örtecek bir şapka ile paket paket hazır çorba ve kahve de getirmiştim.

"Keşke yarım şişe de brendi alsaydın, evlat!" dedi Andy, Ross Gölü üzerinde Sourdough ve Ruby dağlarını bir örtü gibi örten sağanak yağmur altında kuzeye doğru yol aldığımız sırada, başını sallayarak.

"Issız Tepe nerede?" diye sordum, kalacağım dağı kastederek (*Sonsuza dek ıssız kalmaya mahkûm bir dağ*, bütün ilkbahar boyunca bunu hayal etmiştim.) (Ah yalnız gezgin!)

"Dağı bugün göremezsin ancak gerçek anlamda üzerine çıktığımız zaman göreceksin, yarma kadar da yağmur altında sucuk gibi ıslanacak ama buna katlanacaksın."

Marblemount Korucu Karakolu'ndan Korucu Yardımcısı Marty Gohlke de bizimleydi ve bana talimatlar ve tüyolar veriyordu. Issız Tepe'yi görmek için sabırsızlanan bir tek ben vardım. Fırtınada, atlar ve katırlar kafalarını yem torbalarına daldırmış, yağmurun altında sabırla yemlerini yerken, iki tarafımızda yükselen, ağaçlarla kaplı, sis bürümüş dik tepelerin arasında, uzayıp giden gölün dalgalarını yara yara iki saat yol aldıktan sonra tepeye çıkan yolun ağzına geldik, (yol boyunca bize taze sıcak kahve ikram eden) kaptan römorkörü kıyıya yanaştırdı ve çalılarla kaplı, devrik ağaçların yerde yattığı bir yokuşun ağzına rastlayan bir noktada demirledi. Bakıcının katırlardan birine bir şaplak vurmasıyla eyer torbasının gözlerinde piller ve konserveler yüklü olan hayvan ileri doğru atıldı, önayakları çamura battı, sendeledi, ayakları kaydı, az daha gölün içine düşüyordu ama son bir hamleyle kıyıya çıkmayı başarıp diğer katırları ve bakıcısını beklemek üzere sisin içinde gözden kayboldu. Hepimiz indik, römorkörün halatlarını çözdük, kaptana el salladık, atlarımıza bindik ve sırılsıklam ıslanmış, kederli bir grup halinde yola koyulduk.

Başlangıçta dik bir yokuş olarak önümüzde yükselen yol çalılarla kaplı olduğu için fazla ilerleyemeden, başımızdan ve eyerlerden sarkan dizlerimizden aşağı yediğimiz yağmur duşunun biri bitiyor, öbürü başlıyordu. Yol üzerindeki sivri kayalar hayvanların ayaklarının kaymasına neden oluyordu. Bir yere geldik, devrilmiş koca bir ağaç yolu tamamen kapatmıştı, ben hayvanlarla ilgilenirken ihtiyar Andy ve Marty atlarından inip, terleyerek, lanet okuyarak, küfrederek ellerindeki baltalarla ağacın yanından geçebileceğimiz kadar bir yol açmak zorunda kaldılar. Hemen hemen hazırdık ama katırlar o dik ve dar yoldan geçmeye korktu, elimizdeki sopalarla onları dürtmek zorunda kaldık. Çok geçmeden yol çimenlik bir alana gel-

di dayandı, etrafı bürümüş ıslak sis altında yerler masmavi kır çiçekleriyle kaplıydı, kıpkırmızı gelincikler, Japon fincanlarındaki desenlere benzeyen küçücük çiçekler açmıştı. Artık yol çimenlik alan içinde bir ileri bir geri zikzaklar halinde devam etmeye başlamıştı. Az sonra yukarıda sislerle kaplı, kayalık bir uçurum yüzeyi gördük, Andy bana dönerek, "Biraz sonra oraya çıkmış olacağız, neredeyse geldik, gerçi elini uzatsan dokunacakmışsın gibi gelir ama daha beş yüz metrelik yolumuz var!"

Naylon yağmurluğumu katlayıp başıma örttüm ve böylece saçlarım biraz olsun kurumuş, daha doğrusu damlalar azalmıştı, içim ısınsın ve kendimi daha iyi hissedebileyim diye inip atın yanında yürümeye başladım. Ama öbür çocuklar yağmur altında, başlarını eğip atlarından inmeden devam etti. Yol üzerinde zaman zaman durup epey aşağıda kalan ağaç tepelerine baktığımızda ne kadar yüksekte olduğumuzu korku içinde bir kez daha görüyorduk.

Çimenlik kısmı arkamızda bırakıp ağaçlık bir araziye geldiğimizde şiddetli yağmurla beraber sulu sepken bir kar yağmaya başladı. "Tepeye yaklaşıyoruz!" diye seslendi Andy; birden yolun ilerisinin karla kaplı olduğunu gördük, atlar çamurda bata çıka ilerlemek zorunda kalmıştı, solumuzda her taraf gri sisin altında insanı kör eden bir beyazlığa bürünmüştü. "Şu anda yaklaşık dört yüz metre" dedi Andy bir sigara yakarak, yola devam etmeden önce.

Atlarımızdan indik, biraz sonra yine bindik, sonra yine indik, ağır ağır, kademeli olarak tırmanıyorduk, sonra birden Andy bize seslendi "İşte orada!" dağın tepesini bastıran karanlığın içinde küçük, gölgeli bir kulübe gördüm, orada, dünyanın zirvesinde öylece tek başına duruyordu, korku içinde yutkundum.

"Büyün yaz kalacağım ev bu mu? Üstelik yaz *mevsimindeyiz*, öyle mi?"

Kulübenin içi daha da berbat bir haldeydi, dağınık ve kirliydi, fareler yiyecek artıklarını, dergileri didiklemişti, yerler

çamur içindeydi, pencereler sıkışmış, açılmıyordu. Ama hayatı boyunca sık sık bu gibi durumlarda kaldığı için ne yapması gerektiğini iyi bilen becerikli Andy hemen sobada gürül gürül bir ateş yaktı ve bana da üzerine bir çaydanlık su koymamı, içine de en az yarım kutu kahve boca etmemi söyledi. "Eğer *sert* değilse, kahve hiçbir işe yaramaz" dedi. Çok geçmeden kahve kaynamaya başlamış köpüğünden yükselen koku odayı kaplamıştı, bardaklarımızı doldurup içmeye başladık, az sonra kahve dibine inmişti.

Marty'yle birlikte kulübenin çatısına çıkıp bacanın üstüne kapatılan kovayı çıkardık, hava durumunu takip edebileceğim bir çubuk ve bir yelölçer taktık, bir iki şey daha yaptık... Aşağı indiğimizde Andy sanki parti veriyormuş gibi geniş bir tavada konserve jambon ve yumurta pişiriyordu. Dışarıda, otuzlu yıllarda Issız Tepe'de çalışmış bir yangın gözcüsünün kütüklerden yaptığı çitin kenarına bağladığımız hayvanlar yem torbalarına kafalarını sokmuş sakin sakin karınlarını doyuruyordu.

Karanlık bastırdı, çok çetrefilliydi.

Geceyi diğerleri yerde uyku tulumları içinde, bense mumya kılıfımın içinde kulübedeki tek ranzada uyuyarak geçirdikten sonra gri bir sabaha uyandık, Andy ile Marty ayrılırken gülerek, "Ee, şimdi ne düşünüyorsun? On iki saattir buradayız, üç metre ötesi görünmüyor!" dediler.

"Harbiden haklısınız, peki yangını nasıl göreceğim ben?"

"Merak etme evlat, bu bulutlar dağılıp gidecek, o zaman her yöne doğru yüz elli metre uzağı bile göreceksin."

Bu sözlere inanmadım ve kendimi çok kötü hissettim, bütün günü kulübenin içini temizleyerek ya da "bahçemde" dolaşarak geçirdim, büyük bir dikkatle yirmi adım atarak gidebiliyordum (bahçe sinsi uçurumlarla çevrelenmiş gibi geliyordu bana), erkenden yattım. Yattığım sırada gökyüzünde ilk yıldızımı gördüm, bir anlığına çünkü hemen koca koca bulutlar gelip gökyüzünü kapladı ve yıldızım da görünmez oldu.

O kısa an içinde bir buçuk kilometre aşağıda gri siyah gölün sularında öğleyin bindikleri Orman Tesisleri'ne ait teknede geri dönüş yolunda olan Andy ile Marty'yi görür gibi oldum.

Gece yarısı aniden uyandım, saçlarım dimdik olmuştu. Penceremde kocaman, karanlık bir gölge gördüm. Sonra tam tepesinde bir yıldız bulunan bu heyulanın Hozomeen Dağı (iki buçuk kilometre) olduğunu fark ettim, Kanada yakınlarındaki millerce ötedeki bu dağ penceremden görünüyordu. Altından fare sesleri gelen emektar ranzamdan kalkıp dışarı çıktım, dört bir yandan yükselen dev karanlık dağ siluetlerini ve kuzeyde, bulutların ötesinden görünen, dalgalanan bir yüzey üzerinde göz kırpan yıldızları gördüğümde nefesim kesildi. Bu kadarı bir şehir çocuğu için çok fazlaydı doğrusu. Korkunç Karadamı'nın solumasını her an ensemde duyabileceğim korkusuyla yatağıma döndüm ve başımı uyku tulumunun içine gömdüm.

Ama ertesi sabah, –6 Temmuz Pazar günü– güneşli, berrak masmavi bir gökyüzü gördüğümde hem şaşırdım hem sevindim, göz alıcı bir kar deryası uzayıp gidiyordu, bütün dünya ve gölün tamamı şekerlermeyi andıran bulut öbeklerinin altında kaybolup gitmişti, yüzlerce kilometrelik bir araziye yayılmış, tepeleri karla kaplı dağların arasındaydım. Kahve pişirdim, şarkı söyledim, sıcak kulübemin eşiğinde oturup bir fincan kahve içtim.

Öğleyin bulutlar kayboldu ve aşağıdaki göl ortaya çıktı, inanamayacağınız kadar güzel bir manzara, kırk kilometreden daha geniş bir araziye yayılmış, masmavi bir göl ve oyuncakmış gibi görünen o ırmaklar, aşağıyı tamamen kaplayan yemyeşil ormanlar ve hatta göle ve çevresindeki gölcüklere bağlanan küçük derelerin üzerindeki balıkçı sandalları bile görünüyordu şimdi. Akşamüstü de güneşli ve harikaydı, kulübenin hemen arkasında bana eylül sonuna kadar kovalar dolusu soğuk su sağlayacak bir kar sahası keşfettim.

Görevim yangınları gözlemekti. Bir gece Baker Dağı Milli Ormanı'na peş peşe yıldırımlar düştü, yağmur yağmıyordu. Ba-

na doğru simsiyah, uğursuz bir bulutun yaklaştığını gördüm, radyoyu kapattım, anteni yere yatırdım ve en kötüsünü beklemeye başladım. Islık çalıyormuş gibi sesler çıkaran rüzgâr yıldırımı ve tozu olduğu gibi benim bulunduğum yere doğru getiriyordu. Skagit Tepesi'ne düşen bir yıldırımın yaydığı elektrik dalgalarını çeken paratonerden tak diye bir ses duyuldu. Islık ve tak, ayaklarımın altında yerin sarsıldığını hissettim. Yirmi beş kilometre güneyde, Ruby Tepesi'nin hemen doğusunda, Panther Creek'in oralarda bir yerde, kocaman turuncu bir leke olarak görünen büyük bir yangın çıkmıştı. Saat onda bir yıldırım daha düştü ve yangın tehlikeli bir hal almaya başladı.

Yıldırım düşen bölgeleri not etmem gerekiyordu. Gece yarısı olduğunda hâlâ pencereden dışarıyı gözlüyordum, artık halüsinasyonlar görmeye başlamıştım; her yerde yangınlar görüyordum, bunlardan üç tanesi tam Lightning Creek'teydi, fosforik turuncu bir yangındı, parıltılarının biri sönüyor, öbürü başlıyordu.

Sabahleyin 177 derece 16 dakika konumundaki noktada, karla kaplı kayalıkların ortasında kahverengi bir yama gibi duran bölge, yıldırımların ardından başlayan ve bütün gece süren yağmurla sönen büyük yangının nerede başladığını tam olarak gösteriyordu. Ama bu yangın yirmi beş kilometre uzaktaki McAllister Creek'e kadar uzanmıştı, yağmurun söndüremediği büyük bir alev dalgası ertesi gün öğleden sonra McAlister Creek'e ulaşmış, yangının dumanı Seattle'dan bile görülmüştü. Bu yangınları söndürmekle görevli adamlara, yangın bölgesine paraşütle uçaktan atlamak zorunda kalanlara, kan ter içinde gitmeleri gereken yere vardıklarında kendilerini bekleyen ateş duvarıyla burun buruna gelen, kaygan kayalar ve kambur kumbur yollar üzerinde yürüyerek o dik bayırları tırmanmakla görevli karayolu ekiplerine çok acıdım. Bir gözcü olarak benim işim çok kolaydı, yapmam gereken tek şey tespit ettiğim her yangının çıkış noktasını (aletli ölçümler yaparak) kesin olarak rapor etmekti o kadar.

Ama günlerimin çoğu rutin işlerle geçiyordu. Her gün saat yedi gibi kalkıyor, bir avuç çalı çırpı tutuşturup üzerine kahve cezvemi koyuyor, kulpunu başparmağıma taktığım bir fincan kahveyle dağlık arazideki bahçemde dolaşıyor, rüzgârın hızını, yönünü, sıcaklığı ve nem oranını belirleyip kaydediyordum; odun kestikten sonra alıcı-verici telsizimle tespit ettiğim değerleri Sourdough'daki merkeze aktarıyordum. Saat 10'da acıkınca kahvaltı hazırlıyordum, nefis gözlemeler pişirip, bunları dağdan topladığım çiçekler ve incir dallarıyla süslediğim masamda yiyordum.

Öğleden sonra, fazla geçe kalmadan günün yorgunluğunu atıyordum, hazır çikolatalı puding ve kahveyle. Saat iki ya da üçte çimenlerin üstüne sırtüstü uzanıp gelip geçen bulutları seyrediyordum ya da böğürtlen toplayıp yiyordum. Issız Tepe'ye gönderilen mesajları duyabileyim diye telsizimin sesini sonuna kadar açık bırakıyordum.

Güneş batarken yerelması ve jambon konservelerini açıp akşam yemeğimi hazırlıyordum bazen de bezelye çorbası yapıp üzerine alüminyum folyoda pişirdiğim mısır ekmeğinden doğruyordum. Sonra karla kaplı dik yokuştan inip su fıçısına doldurmak üzere iki kova kar ve atasözündeki Yaşlı Japon Kadın gibi yerlere dökülmüş çalı çırpıdan bir kucak dolusu topluyordum. Yemek artıklarını tabağa doldurup sincaplar ve tavşanlar yesin diye kulübenin önüne bırakıyordum, gece çıkardıkları seslerden geldiklerini anlıyordum. Sıçan da tavan arasından çıkıp aşağı iniyor, biraz da o yiyordu.

Bazen bağırarak uçurumun karşısındaki kayalara ve ağaçlara sorular soruyordum, "Hiçliğin anlamı nedir?" diye soruyordum, yanıt tam bir sessizlik oluyordu, tıpkı beklediğim gibi.

Yatmadan önce gaz lambasının ışığında kulübede elime geçen kitapları okuyordum. İnsanların yalnız kaldıkları zaman kitaplara duyduğu açlık ne kadar şaşırtıcı. Tıp kitaplarındaki her sözcüğü ve Charles ile Mary Lamb tarafından basitleştirilmiş Shakespeare kitaplarını ezberledikten sonra sıra tavan ara-

sına tırmanıp farelerin kemirdiği kovboy cep kitaplarını ve dergileri birleştirip okumaya gelmişti. Bazen de hayali üç oyuncuyla açık poker oynuyordum.

Yatarken gece içeceği olarak içine bir kaşık bal koyduğum kaynar sıcaklıkta süt içiyordum, sonra da uyku tulumunun içinde kıvrılıp uyuyordum.

Herkes hayatında bir kez olsun sıkılmak pahasına da olsa vahşi doğada tek başına kalmayı, kendi başının çaresine bakmayı ve bu sayede içindeki gerçek ve gizli güçleri keşfetmeyi denemeli. Örneğin karnı acıkınca yemeyi ve uykusu geldiğinde uyumayı öğrenmeli.

Yatma vakti aynı zamanda şarkı söyleme vaktiydi de. Kayaların arasında, üzerinde yürüne yürüne ezilip bir yol halini almış patikada bir aşağı bir yukarı yürürken, bir yandan da şarkı söylüyordum, en yüksek sesimle tabii çünkü etrafta ayılardan ve geyiklerden başka beni duyabilen hiçbir canlı yoktu.

Kızıl günbatımlarında karlar da pembe bir senfoni halini alıyordu; Jack Mountain, Three Fools Tepesi, Freezeout Tepesi, Golden Horn, Terror Dağı, Fury Dağı, Despair Dağı, Crooked Thumb Tepesi, Challenger Dağı ve eşi benzeri olmayan, o sırada gözüme dünyadan da büyük görünen Baker Dağı ve Desolation Sıradağları'nı tamamlayan, benim küçük Jackass Tepesi. Görkemli Buda diyarındaki eski, uzak şehirleri andıran, hepsi de uzakta ve süslü bulutlar ve durmadan esen ve kulübemin çatısında patlayan rüzgâr...

Akşam yemeği için kuşbaşı et ve kurabiye pişirdim yemek artıklarını da tabağa sıyırıp, ay ışığıyla aydınlanmış gecede kulübemin yanma kadar sokulan ve geviş getiren bir inek gibi ağır ağır çiğneyen geyiğe verdim, kocaman boynuzlu geyiğin yavruları da geldi, ben de mehtabın aydınlattığı göle yüzümü dönüp çimenlerin üzerine uzandım ve uzun uzun düşündüm. Bir buçuk kilometre aşağıdaki, gölün sularına tepetaklak akisleri vuran ve sonsuzluğu işaret eden köknar ağaçlarını seyrettim.

Ayın hatırına bütün böcekler ortadan yok olmuştu.

Bu dik tepede altmış üç günbatımı seyrettim... Çocukluğunuzda gri kalemle çizdiğiniz dağlara benzeyen dağların arkasında, deniz köpüğünü andıran bulutların arasında altmış üç kere gözden kayboldu güneş, ümidin gülrengi tonlarının ötesinde, sizi de çevrenizde gördüklerinize benzetip, parlak ve sözcüklerle anlatılamayacak bir halde bırakarak. Yıldırım Vadisi'nin arkasından yükselen ve büyük bir yangının dumanına benzeyen ama daima gölün renklerine bürünmüş bulutların eşliğinde soğuk sabahlar.

Ağustos ayı evinizi sarsacak kadar kuvvetli rüzgârlarla beraber gelir; ardından kar yağar ve soba yakmak zorunlu olur; sonra Kanada yolunu kapatan bir kar bastırır ve rüzgâr şiddetlenir, alçak kara bulutlar peydahlanır. Birden bulunduğunuz, tepenin sağ tarafında, etrafını buğulu bulutların sardığı bir gökkuşağı ve turuncu rengiyle insanı rahatsız eden güneş belirir...

Gökkuşağı nedir
Tanrım? — bir çember
biz ölümlüler için

...ve dışarı çıktığımızda dağın tepesine doğru yürürken, gölgeniz gökkuşağı tarafından çevrelenir, bu sevimli, parlak ışığı gördüğünüzde, dua etmek gelir içinizden.

Bir kaya parçasına tutunup sonsuzluk rüzgârlarında salınan ot parçası, sizin naçizane bedeninizin sorduğu sorulara yanıt veremez.

Gaz lambanız sonsuzluğun içinde yanar durur.

Bir sabah ayının ayak izlerini ve canavarın bir teneke dondurulmuş süt çalıp pençeleri arasında sıkıştırdığı, uzun dişlerinden biriyle tenekeyi parçalayıp macun halindeki donmuş sütü emmeye çalıştığı yerde bıraktığı diğer işaretleri gördüm. Sisli şafakta aşağıya, gövdeleri görünmeyen köknarların bulunduğu ve inişli çıkışlı tepelerin ileride gözden kaybolduğu,

rüzgârın hafif bir tipiyi andıran sisi ilerilere doğru savurduğu Starvation Sıradağları'na baktım ve ayının yeni bir av peşinde, aşağılarda bir yerlerde dolaştığını hissettim.

Orada otururken aklıma, bunun Ölümsüz Ayı olduğu geldi, Kuzeybatı'nın tamamı, bütün o karlar onundu, bütün o dağlara o hükmediyordu. O, kafamı pençeleri arasında şöyle bir sıkıp un ufak edebilecek, bel kemiğimi kibrit çöpü gibi çıt diye kırabilecek Kral Ayı'ydı, buralar onun evi, onun bahçesi, onun mekânıydı. Bütün gün bakmama rağmen, esrarengiz, inişli çıkışlı, sisli arazide bana görünmemeyi başarmıştı. Gece ıssız göllerin yakınlarında yerini belli etmeden dolaşıyor, gündüzleri de inci parlaklığındaki ışığı yapraklarıyla kapatıp toprağa ulaşmasını engelleyen dağın yamaçlarındaki köknarların oluşturduğu battaniyenin altında gizleniyordu. Binlerce yıldır bu topraklarda dolaşıp duruyordu, Kızılderililerin ve Kırmızı Ceketlilerin gelişine ve gidişine tanık olmuştu, daha da göreceği çok şey vardı. Dere kenarlarında olduğu vakitler hariç, sürekli sessizliğin huzur veren dinginliğinde mutlu olmuştu, dünyayı oluşturan bu hafif maddeden o da haberdardı ama asla tartışmamış, işaretlerle bile olsun iletişim kurmaya çalışmamış, açıklama yapmaya çalışırken nefes tüketmemişti; o sadece lokmalarını çiğnemiş, pençe atmış, çevresindeki canlı ya da cansız varlıklara kafasını çevirip bakmadan dolaşıp durmuştu. Kocaman ağzıyla yine bir şeyler çiğneyip duruyordu, yıldızların aydınlattığı gecede onu duyabiliyordum. Her an fırlayıp pencereme gelebilir, kızgın gözlerle camdan içeriyi seyredebilirdi. O, Ayı Avalokitesvara'ydı, işareti de sonbaharın gri rüzgârlarıydı.

Onu bekliyordum. Ama o hiç gelmedi.

Nihayet sonbahar yağmurları yağmaya başladı, fırtına eşliğinde bütün gece yağan ve insanı sırılsıklam eden yağmurlar yağarken ben, uyku tulumumun içinde, sıcacık bir kızarmış ekmek gibi yatıyordum, hırçın sonbahar sabahlarında yüksek

rüzgârlar deli gibi esiyor, sis bastırıyor, aniden güneş açıyor, berrak ışık tepelerde yansıyor ve ben de çıtır çıtır yanan ateşin başında en tiz sesimle bağıra bağıra şarkı söylüyordum. Pencerenin dışında rüzgâra kapılıp uçuverecek bir sincap kayaların üstüne oturmuş, elleriyle sıkı sıkıya kavradığı bir yulaf tanesini kemiriyordu; etrafına çılgın, küçük bir Tanrı gibi bakınıp duruyordu.

Birbiri ardına geceler boyunca yıldızları seyredip durmuş ve sonunda, "yıldızların birer sözcük olduklarına" kanaat getirmiştim, Samanyolu'ndaki sayısız diğer dünyalar da, tıpkı bu dünya gibi birer sözcüktü. Sonra anladım ki, nerede olursam olayım, ister düşüncelerle dolu küçücük bir odada, ister dağların ve yıldızların alabildiğine uzayıp gittiği bu evrende, her şey beynimin içinde bitiyordu. Yalnız kalmak bir zorunluluk değil. O yüzden yaşamı olduğu gibi sevmek ve kafamızın içinde önyargılar oluşturmamak zorundayız.

Ama dağlarda tek başınıza kalırken ne kadar da tatlı, garip düşünceler geliveriyor aklınıza! Bir gece anladım ki, anlayışla ve cesaret vermek amacıyla yaklaştığınız insanların gözlerinin içini utangaç şirin küçük uysal çocuksu bir bakış kaplayıveriyor; dünyanın dört bir yanına dağılmış kuzucuklar onlar.

Tanrı'nın Her Şey olduğunu fark ettiğinizde ne kadar kötü olursa olsun her şeyi sevmek zorunda olduğunuzu fark ediyorsunuz, tam anlamıyla, ister iyi olsun ister kötü (tozu düşünün mesela) *neyse odur*, göründüğü gibi yaratılmıştır. Birine bir şey öğretmek için tertiplenen bir oyun gibidir, bir anlamda, "en kutsal gösterinin hor görülmesine" benzer.

Sonra, kendimi yalnızlığın içine saklamak zorunda olmadığımı da fark ettim, toplumu iyi ya da kötü, tıpkı bir eş gibi, olduğu gibi kabullenebilirdim. Anladım ki eğer görme, işitme, koklama, tat alma, dokunma ve düşünme duyuları olan altı duyu, yani bireyin temel duyuları olmasaydı, ne algılama diye bir şey olurdu ne de bireyin kendisi. Yok olma korkusu, yok

olmaktan (ölümden) çok daha beterdir. Gökyüzündeki yörüngesinde dönüp duran bir Melek olan Dünya Ana'nın koynunda rahat uykularında uyuyan ölülerden de anlayacağımız gibi, Budizm'in eski Nirvanik anlamıyla yok olma gayreti kesinlikle bir saçmalıktan ibaret.

Ay ışında dağlardaki çimenlerin üzerine uzanmış, kafamı otların üzerine koymuş, sakin sakin yatarken, geçici kaygılarımın farkına vardım. Evet, demek ki zaten orada olduğun halde Nirvana'ya ulaşmaya çalışmak, zaten orada olduğun halde dağın tepesine ulaşmaya çalışmak ve orada kalmak... ve böylece Nirvana Saadeti içinde yaşamak, yapmak zorunda olduğum tek şey, yapmak zorunda olduğunuz tek şey, hiçbir gayret harcamadan, gerçek anlamda hiç acı çekmeden, hiçbir disipline girmeden, sadece her şeyin boş olduğunu fark edip uyanmak ve bir Vizyon ve Tanrı'nın Evrensel İrade'sindeki bir film (*Alaya-Vijnana*) olduğunu bilmek ve daha az ya da daha fazla bilgelik kazanarak orada sürekli kalmak. Çünkü sessizlik, her şeyi kesebilen elmasların sesinin, Kutsal Hiçlik'in sesinin, yok olmanın ve saadetin sesinin, bir bebeğin gülümseyişindeki sessizliğe benzeyen mezarlık sessizliğinin, sonsuzluğun sesinin, inanılması mutlak zorunlu olan kutsallığın sesinin, ezeli-ve-ebedi Tanrı'nın sesinin (ki çok yakında bu sesi, Atlantik'teki bir fırtınada açık ve net olarak duyacaktım) ta kendisidir. Var olan, Sudur'u içindeki Tanrıdır; var olmayan, huzur dolu Tarafsızlığı içindeki Tanrı'dır, ne var olan ne de var olmayan ise Tanrı'nın Gökyüzü Baba'nın ölümsüz ezeli şafağıdır (bu dünyada, bu dakikada). Kendi kendime dedim ki: "Öyle kal çünkü burada ne dağlara ne sivrisineklere ne de değişik dünyaların samanyollarına bir kısıtlama getirilir." Çünkü algılama hiçliktir, yaşlılık da öyle. "Sadece Tanrı'nın İrade'sinin Altın Sonsuzluk'u vardır, o yüzden nezaketten ve merhametten vazgeçme, unutma ki insanoğlu, kendi cehaletinden ve kabalığından mesul değildir, acınacak haldedir, Tanrı merhametini esirgemez, her şey ne ise o olduğu için, herkes her şey hakkın-

da bir şeyler söyler, söylediklerini tartmak zorunda kalmaksızın. Tanrı hiçbir zaman "kurallara uyan" değil, 'kuralları koyandır, yani kalıcı olandır, bir tırtıl, Tanrı'nın binlerce kılından biri. O yüzden şunu iyice belle ki, o yalnızca sensin, Tanrı, boş, uyanık ve boşluğun her yerindeki sayısız atomlar gibi sonsuza kadar özgür.

Aşağıdaki dünyaya döndüğüm zaman ufka doğru yürürken orada beni bekleyen insanların düşünceleri ne kadar puslu da olsa ben kendi fikirlerimi berrak tutmaya gayret edecektim.

Eylül ayında aşağıya indiğim sırada ormanın serin altın sarısı renkli eski hali, beklenen soğuk dalgaları, buzlanmalar ve dünyanın tepesinde esen güçlü rüzgârlar tepesini çıplak bırakmazsa, uğultulu bir fırtına eşliğinde bastıracak ve kulübemi kaplayacak tipi geri gelmişti. Yoldan aşağıya inerken artık kulübemin gözden kaybolduğu ve beni evime götürmek üzere bekleyen tekneye bineceğim noktada durdum, arkama dönüp Issız Tepe'ye ve üstündeki pagodaya şükranlarımı sundum, bana sığınak görevi gördükleri ve verdikleri ders için teşekkür ettim.

Yedi
Büyük Avrupa Gezisi

Kazandığım her bir kuruşu biriktirdim, sonra da birden Avrupa'ya ya da herhangi bir yere büyük, görkemli bir geziye çıkmaya karar verip bütün paraları savurdum, kendimi de çok hafif ve mutlu hissediyordum.

Birkaç ayımı aldı ama sonunda Brooklyn Busch Limanı'ndan kalkıp, Fas'ın Tanca şehrine giden bir Yugoslav şilebine bilet almayı başardım.

1957 yılının şubat ayında bir sabah sefere çıktık. Kendime ikili, geniş bir kamara tutmuştum, kitaplarımla birlikte, huzur ve sessizlik içinde çalışacaktım. Bu geziye bir defalık da olsa başkalarının işini yapmadan, bir yazar olarak katılacaktım.

Amerika'nın benzin tankı şehirleri dalgaların gerisinde, arkamızda solup giderken, Atlantik'in öte yakasındaki uykulu Arap şehri Tanca'da sona erecek olan on iki günlük yolculuğumuz da başlamıştı; batıdaki son kara uzantısı da gözden kaybolduktan sonra, bütün çarşamba sabahı sürecek olan büyük bir fırtınaya yakalandık, pruvayı aşıp öbür taraftan tekrar denize dökülen ve bu arada köpük şeklinde kamaramın penceresine de çarpan, iki katlı bina yüksekliğindeki dalgalar yaşlı bir deniz kurdunun bile kendini yere atmasına sebep olabilecek kadar korkunçtu ve o zavallı Yugoslavlar gevşemiş kapeleleri bayrak ipini bağlamak ve bu tuzlu fırtınada yumruk gibi inen halatları kontrol etmek için dışarı gönderilmişlerdi ve bu cesur Slavlar güverte altına iki tane şirin kedi yavrusu saklamışlardı, fırtına yatıştıktan sonra (her an dalgaların dağ gibi kabardığı ümitsiz bir karmaşanın hüküm sürdüğü denize sandalları indirmek zorunda kalacağımızı düşünerek, dalgalar gittikçe şiddetlenip giderek daha da yükselirken, korkuyla titrediğim sırada Tanrı'nın ışıl ışıl parlayan bembeyaz görüntüsünü gördükten sonra Çarşamba sabahı, düşmeyeyim diye iki yanıma yastık koyup, yüzükoyun yatmış gergin bir halde uyumaya çalışırken kalkıp lombozdan dışarı bakmış ve sancak tarafından doğru Yunus Peygamber kadar korkunç bir dalganın geldiğini görmüştüm, inanamıyordum, Avrupa'ya çıktığım büyük yolculukta bu Yugoslav şilebine binmek için ne kadar da yanlış bir zaman seçtiğime inanamıyordum, galiba bu gemi beni hakikaten öbür tarafa götürecekti, böylece denizaltı bahçelerine gidip mercanların arasında Hart Crane'e arkadaşlık da edebilecektim) zavallı minik kediler siyah bir zeytine benzeyen ve Afrika'nın yakın olduğunu haber veren ay çıktıktan sonra sakin geçen saat sekizde Sea Hag'in Temel Reis mehtabıyla aydınlanmış sakin denizinde birbirlerine yüzlerini dönmüş vaziyette uslu uslu otuyorlardı, onları kamarama getirdim, kucağıma aldım, bir mırıltı koyuverip uyumaya başladılar, sonra karşı kıyıya vardık, Afrika kıyısına ama ölümün bizi alıp götü-

receği kıyıya değil. Ama fırtına sırasında şimdi yazdığım kadar cesur davranmamıştım, sonumun geldiğinden emindim ve her şeyi Tanrı olarak görüyordum, azgın denizi, büyük badireler atlamış zavallı gövdesi ve cesaretin sınandığı, melek çiçekleri takan ilahi varlıkların onurlandırmadığı, çevrede kapağı atabileceğimiz hiçbir kara parçasının görünmediği bu bölgede bütün yükseltileri aşmaya çalışıyor ve bu uğultulu karmaşada bir şişe gibi oradan oraya sürükleniyordu ama çok geçmeden büyülü tepeleri, kedileri, köpekleri, tavukları, Berberileri, balık kafaları, neşeyle şarkı söyleyen deniz tutkunları, Mary yıldızı ve esrarengiz gövdeli feneriyle Afrika uzaklarda göründü; el kol hareketleri yaparak, "Bu fırtına ne acayipti öyle?" diye sormaya çalıştım ama sarışın kamarotumun İngilizcesi yarım yamalaktı (seren direğinde dura dura sapsarı olmuş), bana sadece "BURAPUŞ! BURAPUŞ!" diyor "puş" kısmını iyice belirgin söyleyerek; sonradan, İngilizce bilen yolcudan bunun, "Kuzey Rüzgârı" anlamına geldiğini öğreniyorum, Adriyatik'te Kuzey Rüzgârına verilen admış bu.

Gemideki benden başka tek yolcu orta yaşlı gözlüklü çirkin bir kadın, eminim pasaportumu incelemek isteyen ve kaptanın kamarasında sahtesini hazırlayacak olan Yugoslav bir demirperde Rus casusudur, Tanca'ya asla varamayacağım, beni güverte altlarına saklayarak Yugoslavya'ya götürecekler, kimse de bir daha benden haber alamayacak (bacaya kendi Rus kanını karıştırıp Kızıl Yıldız resmi çizmiş), geminin mürettebatı hakkında kuşkulanmadığım bir tek konu var; o da az daha batmamıza neden olan ve bize denizde çok güç anlar yaşatan fırtınayı onların çıkarmadığı. Asıl en kötüsü paranoya nöbetleri geçirdiğim sırada aklımdan geçirdikderimdi, belki de ön üst güvertede, projektörün orada benimle ilgili bir toplantı düzenlemiş konuşuyorlardı "Gemideki Amerikalı kapitalist pislik, uğursuzun teki, fırtına da onun yüzünden çıktı zaten, onu denize atalım gitsin..." Ranzamda yatmış, dehşet içinde bir o yana bir bu yana dönüyor, o fırtınada okyanusa atılmanın nasıl

bir şey olduğunu tahmin etmeye çalışıyordum, (saatte 140 kilometrelik bir hızla esen rüzgârda çıkan ve Amerika Bankası'nın üzerini aşacak kadar yüksek dalgalar) eğer hemen baş aşağı derinlere gidip boğulmazsam bir balina tarafından yutulmak nasıl olacaktı acaba, herhalde yutmadan önce tuzumu emmek için beni uzun süre ağzında geveler (Ah Tanrım) sonra da kimsenin bilmediği yasak bir kıyıya atıverirdi, sahilde kaburgalarım kırık, sefil bir halde yatarkenki halim gözümün önüne geldi; gerçek hayatta ise durum şöyleydi, denizciler engin denizlerden pek korkmazdı, onlar için alt tarafı yeni bir burapuş, yeni bir "çok kötü hava"ydı hepsi o, her akşam yemek salonunda uzun beyaz örtülü masada Rus casusu kadınla beraber yalnızdım, tam karşısına oturtuyorlardı beni, bu Avrupai oturma düzeni yüzünden yemek yerken ya da bir sonraki yemeği beklerken boşluklara bakamıyor, sandalyemde rahat oturamıyordum, kahvaltıda tonbalığı, zeytinyağı ve zeytin ya da tuzlu balık veriyorlardı, neden biraz fıstık ezmesi ve milkshake vermezler, anlamıyorum. Ödlekleri korkutmak için İskoçların böyle denizler icat etmediğini, saçmasapan planlar kurmadığını kimse söyleyemez... Suyun incileri, çalkantı, kuvvetli rüzgârlarda çıkan dalgaların tepesindeki unutulması olanaksız beyaz köpükler, birbirimizle tamamen aynı olduğumuz için Tanrı'nın, benim de sahip olduğum vizyonu, gemi, diğerleri, berbat mutfak, ciddi denizin mutfağının altındaki ciddi mutfakta asılı duran ve çok geçmeden içlerine haşlama balık konacağını biliyormuş gibi gri kasvetli mutfakta sallanıp duran tencere tavalarıyla sevimsiz mutfak, sallandıkça çıkan çat çut sesleri, upuzun bir gövdesi olan bu gemiyi Brooklyn Limanı'nda ilk gördüğümde, "Tanrım amma da uzunmuş" diye düşünmeden edememiştim ama şimdi hiç de Tanrı'nın bitmek tükenmek bilmeyen muzipliklerine dayanacakmış gibi gelmiyordu, yalpalayan, sarsılan bir demir yığını... Sonra "Neden koskoca bir günü gaz tankına benzeyen bir macun şehrinde geçirirler ki?" diye de sormuştum (New Jersey'yi kastediyordum, tam

olarak Perth Amboy'u), benzin tankından çıkan büyük siyah sevimsiz bir hortum pazar günü sessizce bütün gün pompalanıp durmuştu, patlak turuncu renkli gökyüzü alçaldıkça alçalıyordu ve zeytinyağlı akşam yemeğinden sonra yürüyüşe çıktığım uzun rıhtımda bir kişi, son Amerikalıdan başka hiç kimse yoktu, yanımda yürüyor ve şüpheli gözlerle beni süzüyordu, *Kırmızı*'nın mürettebatından biri olduğumu, bütün günümü Slovenya'nın muazzam depolarına yakıt pompalayarak geçirdiğimi sanıyordu ama Tanrı'nın o korkunç fırtınasında denizdeyken bütün günümüzü yakıt depolayarak geçirdiğimize öyle sevindim ki; fırtınanın göbeğinde yakıtımız bitip de çaresiz bir şekilde bir oraya bir buraya savrulsaydık halimiz ne olurdu... Çarşamba sabahı çıkan o fırtınadan kurtulmak için kaptan fırtınayı arkasına aldı, esen rüzgâra ve dalgalara yanını vermeye asla cesaret edemezdi, geminin sadece önünü ya da arkasını dönebilirdi, yuvarlanıp gelen dalgalar giderek büyüyordu, sabah 8'de yan dönerken tamam dedim, mutlaka dibe gidiyoruz, koca gemi bir anda yanlayıvermişti, burapuş dalgalarında büyük bir kıvraklıkla bir o yana bir bu yana yatıp duruyordu, lombozdan sarkmış dışarıyı seyrediyordum, (üşümüyordum ama suratım sırılsıklam olmuştu) birbiri ardına gelen dalgalarda bata çıka ilerliyorduk ve denizin karşımda oluşturduğu düşey duvarı şaşkınlıkla izliyordum, gemi sallanıyor, omurgası sarsılıyordu, alttaki uzun omurga bir balığın kanatlarından farksızdı şimdi, sonradan limanda, "Uzun omurgalar dibe sürtmesin diye limanlardaki derinlik acaba ne kadar olmalı?" diye merak edecektim. Yola devam ediyoruz, dalgalar güverteyi yıkıyor, lomboz ve suratım artık iyice sırılsıklam, su yatağıma bile sıçradı (aslında benim yatağım deniz) sonra kaptan Slovenya'yı dönüyor ve fırtınayı arkamıza alıp güneye doğru kaçıyoruz. Çok geçmeden denizin derinliklerinde olacağımızı, yatışması olanaksız gözüken ve ana rahmini andıran denizin dibini boylayıp boğulacağımızı sanıyordum. Ah, gemiyi terk etmek zorunda kalsaydık etrafında toplanaca-

ğımız ip merdivenin bulunduğu kısımda (sanki o karmaşada tahliye sandalları çok işimize yarayacakmış gibi) Tanrı'nın karlı kollarını, O'nun kollarını ve bembeyaz yüzünü gördüm, bana, "Ti Jean, korkma, bugün seni ve bu teknedeki diğer zavallı şeytanları yanıma alacaksam bunun nedeni her şey'in benden kaynaklanmasıdır, ben her şey'im..." ya da Kutsal Lankavatara'nın buyurduğu gibi, "Dünyada, İrade'den başka bir şey yoktur" (benim deyişimle, "Dünya'da Tanrı'nın İradesi'nin Altın Sonsuzluğundan başka bir şey yoktur")... Denizin derinliklerinde her şey TANRI'DIR, ONUN İRADESİ DIŞINDA HİÇBİR ŞEY OLAMAZ yazılıydı. Tanrı korusun, uçsuz bucaksız bir mezarlığa doğru bitmez tükenmez bir eğitim, işte yaşam dediğimiz şey, bundan ibaret; bizi batıracak olan canavar dalgalar kükreyerek gelip adımızı çağırarak bizimle eğlendikçe, ayılı bardağım elimde yaşlı Rembrandt'ın zevkine daha fazla varıyor, Tolstoy'la dalga geçenleri alt etmek için daha fazla istek duyuyordum, elinizden geleni ardınıza koymayın, Afrika'ya ulaşacağız biz, ulaştık da, eğer bundan çıkardığım bir ders olduysa bu mutlaka BEYAZ bir dersti; bırakın o tatlı karanlık bürüsün her yeri, hayaletleri ve melekleri getirsin ama biz o ağaçlık kıyıya, kayalık sahile, son kuğu tuzuna bir an önce ulaşalım, ah o öğleden sonra kara göründüğü sırada Ezekiel geldi, tatlı, sakin ve Akdeniz gibiydi, dürbünüyle etrafı gözleyen kaptanın yüzündeki gülümsemeyi görünceye kadar inanamadım ama sonunda ben de kendi gözlerimle gördüm, Afrika'yı, daha dağları net olarak görememiştim ama şekillerini ve kuru nehir yataklarını seçebiliyordum, sonunda dağlar da görünmeye başladı, soluk yeşil sarı renkteydiler, bunların İspanya dağları olduğunu ancak saat 5'te öğrendim, yaşlı Herkül dünyayı sırtlamış, oralarda bir yerlerde duruyordu, Hesperid'e girerken sular bu yüzden bu kadar sessiz, cam gibi kıpırtısızdı. Tatlı Mary yıldızı ilerideydi, oradan geride ve daha uzaklarda Paris'i görebiliyordum, Peuples du Pais adlı bir dış kasabada trenden inip yürüyeceğim Paris'in kocaman gör-

kemli aydınlık bir görüntüsü, 5 mil yürüyerek derinlerine, en derinlerine, nihayet düşlerini kurduğum Paris'e ulaşacaktım, sonradan bunun aptalca olduğu ortaya çıkacaktı çünkü Paris'in tek bir merkezi vardı. Uzun, yeşil Afrika dağının eteklerindeki beyaz noktalar ve uykulu küçük Arap şehri Tanca gelip, gece oraları keşfetmemi bekliyordu, kamarama inip sıkıca bağlamış mıyım diye heybemi kontrol ediyorum, sonra borda iskelesinden inip pasaportumu damgalatıyorum, üzerine Arapça "Oieieh eiieh ekkei" gibi bir şeyler yazıyorlar. Bu arada haraketlilik tüm hızıyla sürüyor, gemiler, bu kadar garip, küçük, çürük olmalarına inanamayacağınız, burapuşlarla baş etmek üzere yola çıkan, bazı garip, bizim geminin yarı boyunda ve yarı gücünde İspanyol şilepleri gelip geçiyor, daha ileride düşlerini kurup durduğum, İspanyol burnu, İspanyol yıldızı ve İspanyol kanal şarkılarının düşlerini kurmakta ısrar ettiğim, kurak Cadiz'in bir belirtisi olan İspanya kumsalları uzanıyor. Nihayet küçük bir Fas balıkçı teknesi denize açılıyor, içinde beş kişilik bir mürettebat var, bazıları Muhammed'in düşmesini engelleyecek pantolonlar (Muhammed'in yeniden doğabileceği ihtimaline karşılık giyiyorlar bu balon pantolonları) ve kırmızı fes giymiş ancak bunların gerçekten fes olduğuna inanmanız çok zor çünkü hepsi yağ, kir ve toz içinde, gerçek Afrika'da gerçek yaşamda gerçek fesler, rüzgâr esiyor ve inanılmaz pupası Lübnan odunundan yapılma küçük balıkçı teknesi denizin türküsüne ayak uydurarak yola koyuluyor, yıldızlı gece, balık ağları ve ramazan mırıltıları...

Elbette dünya yolculuğu göründüğü kadar güzel olmayabiliyor, bütün o sıcaktan ve korkularınızdan sonra soyulmanızı unutup gördüğünüz ilginç manzaraları hatırlayabiliyorsunuz. Fas'tayken serin, güneşli, güzel bir öğleden sonra (Cebelitarık'tan hoş bir meltem esiyordu) dolaşmaya çıktım, arkadaşımla birlikte Arap şehrinin mimarisi, eşyaları, insanları, arkadaşımın gece yarısı yemyeşil olduğunu iddia ettiği gökyü-

zü ve şehrin çeşitli yerlerindeki lokantalardaki yemeğin kalitesi hakkında yorumlar yaparak dolaşıyorduk, bana, "Üstelik ben başka bir gezegenden gönderilen bir gizli bir ajanım ama sorun şu ki beni neden gönderdiklerini hatırlamıyorum, kahrolası mesajı unuttum gitti" demişti, ben de ona, "Ben de gökyüzünden gelen bir elçiyim" demiştim sonra birden bir keçi sürüsü ve peşlerinde bir Arap çoban çocuk gördük, çocuk bir keçi yavrusunu kucağına almıştı, anne keçi de meleye meleye arkalarından geliyordu, "Egraya fa y kapata katapatafataya" diyen ve bu sözleri Araplara özgü bir şekilde genizden söyleyen çocuk yavruya çok büyük bir ihtimam gösteriyordu. "Bak, kucağında gerçek bir kuzu olan gerçek bir çoban çocuk!" dedim. Bill de bana dedi ki: "Aman boşver, bu küçük veletler ellerinde kuzularla dolaşıp durur." Bir tepeden aşağı indiğimizde, güneş batarken, yüzünü Mekke'ye dönüp yere diz çökmüş namaz kılan kutsal bir kişi, dindar bir Müslüman gördük, Bill bana dönüp, "Gerçekten Amerikalı turistler olsaydık ve fotoğraf makinesini kapıp şu adamın resmini çekseydik ne güzel olurdu, öyle değil mi?" diye sordu... Ardından ekledi: "Bu arada, ne tarafından dolaşacağız bu adamın?"

"Sağından geçelim" dedim kayıtsızca.

Akşamın ilerleyen saatlerinde dallarında kuşların öttüğü ağaçların altında toplanıp sohbet eden insanların oturduğu, Zoco Grande yakınlarındaki bir sokak kahvesine gitmek üzere yolumuzu değiştirip demiryolunu takip ederek yürümeye başladık. Hava sıcaktı ama Akdeniz'den doğru da tatlı serin bir rüzgâr esiyordu. Tren raylarına oturup karşısına topladığı ve kendisini dikkatle ya da itaatle dinleyen fakir fukara çocuklara Kuran'dan ezbere bölümler okuyan yaşlı, aylak bir Arap gördük. Arkalarında çocukların annesinin evi duruyordu, küçük teneke bir kulübe, kadın da oradaydı, parlak Afrika güneşi altında yıkadığı beyazlı, pembeli, mavili çamaşırları asıyordu. Bu kutsal adamın ne yaptığını bilmiyordum, "Deli falan mı?" diye sordum. "Hayır," dedi Bill, "o çocuklara Allah'ın

kitabından bir şeyler aktaran gezgin bir şerifi hacı; o bir *hombre que rison*, yani dua eden adam, kasabalarda beyaz entarili, yalınayak dolaşıp kot pantolonlu serserilerin sokakta kavga çıkarmasını önleyen böyle *hombres que rison*lar olur, o serserilerin yanma yaklaşıp şöyle bir bakarlar ve hepsi bir anda toz olur. Hem Tancalılar New York'un Batı Yakası'nda yaşayanlara benzemez, sokakta bir kavga çıktı mı, bütün erkekler nane çayı içtikleri dükkânlardan fırlayıp kavga edenlere bir güzel sopa atarlar. Amerika'da böyle erkekler kalmadı artık, oradakiler gece geç saatlerde yayınlanan programlardan önce oturup, pizzalarını yemekten başka bir şey yapmaz, dostum." Bu adam, yazar William Seward Burroughsdan başkası değildi, şimdi de bütün Amerikalıların ve sürgünlerin uğrak yeri olan küçük bir bar ve lokantaya gitmek üzere şehrin dar arka sokaklarına yönelmiştik ("Kasbah" şehrin sadece Kale kısmıdır). Birilerine çoban çocuktan, kutsal adamdan ve raylara oturan adamdan bahsetmek istiyordum ama kimse ilgilenmiyordu. Barın iriyarı şişman Hollandalı sahibi, "Bu şehirde şöyle iyi bir çoçuk bulamıyorum" demişti ("çocuk" diyeceğine "çoçuk" diyordu). Burroughs gülmekten iki büklüm olmuştu.

Akşam olurken Avrupalı ve Amerikalı düşkün aristokratların, birkaç tane hevesli, aydın, sağlıklı Arap'ın ya da melezin veya diplomatın ya da her neyse işte birilerinin oturduğu bir kafeye gittik. Bill'e sordum: "Bu şehirde nerede bir kadın bulabilirim?"

Bana, "Orada burada takılan birkaç fahişe var ama bir şoför ya da onun gibi birini bulman gerek; ya da en iyisi, burada Friscolu bir çocuk var, adı Jim, sana hangi köşeye gideceğini ve ne yapman gerektiğini o söyler." İşte böylece o gece ben ve boyacı çocuk Jim gidip köşede bekliyoruz, çok geçmeden ağızları ve burunlarının yarısını kapatan şık, pamuklu peçeler takmış iki kadın geliyor, sadece kapkara gözlerini görebiliyorsunuz, uzun dökümlü giysiler giymişler, eteklerinin altından ayakları görünüyor. Jim orada bekleyen bir arabaya işaret ediyor ve muhab-

betine katılmak üzere (benimkiyle) bir eve gidiyoruz... Mermer kaplı taraça denizi tepeden görüyordu, bir şerifi feneri dönüp duruyor, düzenli aralıklarla bir ışık penceremi yalayıp geçiyordu, esrarengiz çarşaflılardan biriyle yalnız başımaydım, çarşafını ve peçesini çıkarışını seyrettim, harika, ufak tefek bir Meksikalı çıktı çarşafın altından (yani bir Arap) tam bir güzellik harikası, ekim ayındaki üzümler gibi kahverengi, tıpkı bir abanoz ağacına benziyordu, bana dönüp merakla, "Ee, sen orada ne bekliyorsun?" diye sorarken dudakları aralandı, masanın üzerindeki mumu yaktım. Odadan çıktı ve benimle birlikte, İngiltereden, Fas'tan ve ABD'den bazı tanıdıkların oturduğu alt kata indi, hep birlikte oturmuş, ev yapımı pipolarından afyon çekiyor, bir Cab Calloway şarkısı söylüyorlardı, "I'm gonna kick the gong around." Sokakta taksiye binerken çok nazikti.

Oradan Paris'e geçtim, sırtımdaki torbayı beğenmeyen ve ellerini cebinden çıkarmayan Paris'in gece kulübü sinemalarında yüzünde alaycı bir ifadeyle dolaşan kaytan bıyıklı bir delikanlıyla çıkan dünyanın en güzel kızı hakkında anlatacaklarımdan başka pek bir şey olmadı.

Vay be... Sonra Londra'da Soho'da duvara dayanıp şık giysili erkeklere seslenen o harika sarışın vardı bir de. Ağır bir makyaj yapmış, gözlerine mavi far sürmüştü, hiç şüphesiz, İngiliz kadınları, dünyanın en güzel kadınları ama benim gibiler daha çok esmerlerden hoşlanır.

Ama Fas'ta olanlar, Burroughs'la çıktığım yürüyüşlerle, odamdaki fahişelerle bitmiyordu, yalnız başıma uzun yürüyüşlere çıktım, kaldırımdaki kafelerde *solitaire* içinde Cinzano içtim, kumsalda oturdum...

Kumsaldan Casablanca trenini buraya ulaştıran demiryolu da geçiyordu, kumların üzerinde oturup ilginç Arap frencileri ve onların küçük garip CFM Demiryolu'nu (Central Ferrocarril Morocco) seyrediyordum. Vagonların tekerlek çubukları incecikti, kuplörlerin olması gereken yerde tamponlar vardı,

her iki yanda ikili silindir tamponlar, vagonlar basit bir zincirle birbirine bağlıydı. Kondüktör durma ve kalkma işaretlerini basit bir değnekle veriyordu, bir de teneke düdüğü vardı, arada bir yine genizden konuşarak arkadakilere bağırıyor, bir şeyler söylüyordu. Vagonlarda ne bir el freni vardı ne de merdiven basamağı. Acayip Arap berduşları kömür yığınlarının üzerinde oturarak, kumluk deniz kenarı boyunca bir makastan öbürüne geçerek giden trenle Tetuan'a ulaşmaya çalışıyordu...

Bir frenci fes ve balon pantolon giyiyordu; sevk memurunu, elinde haşhaş piposuyla telefonun başında oturan ve bol bir Jalaba cüppesi giymiş biri olarak canlandırdım gözümde.

Ama çok iyi bir Diesel makas motoru ve istimi kontrol etmek üzere başında bekleyen, sevimsiz, fesli bir tip vardı, motorun üzerinde DANGER A MORT (ölüm tehlikesi) yazılıydı. El frenini çekmek yerine entarilerinin etekleri uçuşa uçuşa koşuşuyor, bir çubuğu boşa alarak tekerlekleri fren pabuçlarıyla sıkarak durduruyorlardı, delice bir şeydi bu; bu adamlar mucizevi demiryolu işçileriydi... Kondüktör, "Theal Thea! Muhammed! Thea!" diye bağırarak koşuyordu, Muhammed başlarındaki adamdı, kumların ta öbür ucunda durup kederli gözlerle onları seyrediyordu. Bu arada İsa'nın cüppesine benzeyen çarşaflar giymiş peçeli Arap kadınları rayların etrafında dolaşıyor, akşamki balık ızgara için, gece ısınmak için dökülen kömür parçalarını topluyordu. Ama kumlar, raylar, çimenler tıpkı eski Güney Pasifik'tekiler gibi evrenseldi... Mavi denizin, demiryolunun, kumların çevresinde beyaz entariler...

Daha önce de söylediğim gibi çatıda, taraçası olan, çok güzel bir odam vardı, gece yıldızlar, çay, sessizlik, Fransız ev sahibi kadın ve Çinli kâhya. Boyu iki metreye varan Hollandalı kulampara her gece odasına Arap oğlanlar alıyordu. Canımı sıkan kimse yoktu.

Tanca'dan Algeciras'a giden feribot çok rahatsızdı çünkü karşı kıyıya gitmek zorunda olan herkes ne kadar kalabalık olduğuna bakmadan tıka basa ona biniyordu.

Şehirde 35 sent karşılığında aşağıda sayacaklarımı sunan keşfedilmemiş bir İspanyol lokantası buldum: Bir bardak kırmızı şarap, içinde küçük şehriyeler olan karides çorbası, kırmızı domates soslu domuz eti, ekmek, bir kızarmış yumurta, küçük tabakta bir portakal ve sade espresso kahve... Kolumun üzerine yemin ederim.

Yazabilmek, uyuyabilmek ve düşünebilmek için köşedeki serin eczaneye gidip, açılmak için Symptina, kodein düşleri için Diosan ve uyku için Soneryl aldım. Bu arada Burroughs ile Zico Chico'daki kırmızı fesli bir adamdan biraz afyon alıp eski zeytinyağı tenekelerini keserek yaptığımız pipolarla içtik, bir yandan da "Willie the Moocher"ı söylüyorduk, ertesi sabah haşhaş, kivi, bal ve baharatla karıştırıp bir "macunlu pasta" yaptım ve yanında sıcak çayla onu yedik, sonra küçük beyaz çiçeklerin açtığı kırlarda kehanetlerde bulunacağımız bir geziye çıktık. Bir öğleden sonra kafam haşhaştan iyiyken güneşli çatıda oturup meditasyon yaptım, "Hareket eden her şey Tanrıdır, hareket etmeyen her şey de Tanrı'dır"; bu eski gizemi yeniden dile getirdikten sonra Tanca'da hareket eden ve gürültü yapan her şey gözüme daha bir hoş görünmeye başladı, hareket etmeyen şeyler de daha bir sevimlileşti...

Tanca, El Paname ve L'Escargot gibi insanın ağzını sulandıran mutfakları olan harika Avrupa lokantalarıyla dolu, tatlı uykuların, güneş ışığının ve her gece oturduğum yerin yakınlarında Katolik rahiplerin denize doğru dönüp dua ettiği, büyüleyici, sıkı, güzel bir şehir. Bırakın insanlar her yerde dua etsin!

Bu arada çılgın dâhi Burroughs, saçları darmadağınık bir halde daktilosunun başına oturmuş aşağıdaki sözleri yazmıştı: "Motel Motel Motel yalnızlığı gelgite açık, yağlı sulu nehirlerin üzerine çöken sis gibi kıtanın üzerine çöreklenmiş kükrüyor..." (Amerika'yı kastediyor.) (Sürgünde Amerika akıllardan çıkmaz.)

Fas'ın Bağımsızlık Günü'nde 50 yaşındaki seksi Arap temizlikçi kadın odamı temizledi ve kirli tişörtümü katlayıp sandalyenin üzerine koydu...

Ancak Tanca bazen anlatılamayacak kadar sıkıcı da olabiliyordu, hiçbir hareket olmuyordu, o zaman ben de sahilde, gruplar halinde şarkılar söyleyerek kıyıda ritmik hareketlerle ağlarını toplayan, tuttukları balıkları kumların üzerine yığan eski zamanlardan kalma balıkçıların arasında dolaşıyor, iki mil yol yürüyordum bazen de çılgın Arap çocuklarının kumların üzerinde oynadığı ve kafayla atılan gollerin maçı seyreden çocuklar tarafından çılgınca alkışlandığı berbat futbol maçlarını seyrediyordum.

Yeşil tepeleri, vadileri, yaşlı ağaçları ve bahçeleriyle en az yaşlı Meksika kadar güzel olan, kulübelerle dolu Mağribi topraklarını dolaşıyordum.

Bir gün öğleden sonra, denize dökülen bir nehrin kıyısında oturmuş, boyumu aşan dalgaları seyrederken birden bir sağanak bastırdı, sahil boyunca tıpkı bir maraton yıldızı gibi koşarak kasabaya döndüm; tam otellerin ve kafelerin sıralandığı bulvara gelmiştim ki ıslak palmiye ağaçlarını aydınlatan bir güneş açtı, birden eskiden beri bildiğim bir duyguya kapıldım, o duyguyu çok iyi biliyordum, herkes aklımdan geçti.

Garip bir kasaba. Zoco Chico'da oturup yoldan geçenleri seyrettim: Fellah Arap topraklarında ilginç bir pazar günü, beyaz pencerelerin arkasında dönen esrarlı olayları veya hançer fırlatan kadınları görmeyi umuyor insan ama Allahtan, çıplak bacaklı bir çocuğun, hepsinin de kolunda saat olan İspanyol ailesiyle birlikte tezgâha dayanıp beklediği, içinde bir bavul ve resimler olan tütüncü dükkânının üstündeki pencerede gördüğüm beyaz peçeli kadın oturmuş, bir Kızıl Haç işaretine ve "Practicantes Sanic Permanente, Tf No. + 9766" yazılı bir tabelaya bakıyordu, tabeladaki haç da kırmızıydı. Bu arada geldikleri denizaltılardan inen ve Malaga şarabına yumulup daha fazla sarhoş olmanın yollarını arayan fakat suskun ve üzgün

hallerinden ev hasreti çektikleri gözden kaçmayan denizciler geçti gitti. İki küçük fırlama Arap çocuğu (on yaşında) küçük bir müzikal gösteriden sonra birbirlerini kollarıyla itip uzaklaştırarak ayrıldılar, çocuklardan biri takke ve mavi, gösterişli bir kostüm giymişti. Oturduğum sokak kahvesinin siyah beyaz çinileri Tanca'nın zamanının yalnızlığında solup gitmişti; ufak tefek, saçları dökülmüş bir çocuk yanımdan geçip yanımdaki masada oturan bir adamın yanma gitti, "Yo" dedi, garson hemen koşup geldi ve "Yig" diyerek onu oradan kovaladı.— Eski püskü kahverengi giysili yaşlı bir din adamı gelip benim masama oturdu (bir *hombre que rison*) ama başını çevirip ellerini birleştirerek kucağındaki kırmızı parlak fese, kırmızı kız kazağına ve yeşil erkek çocuk gömleğine bakmaya başladı... Sufi düşleri kurarak...

Ya bir Katoliğin bir İslam ülkesinde göreceği o şiirlere ne demeli: "Kapkara denizin kıyısındaki pırıl pırıl parlayan Kutsal Şerifi Ana... Üç bin yıl once Fenikelileri boğulmaktan kurtan sen miydin?... Ah, gece yarısı atlarının nazlı kraliçesi... Zorlu Fas toprakları sana emanet!.."

Bu topraklar gerçekten zorlu topraklardı ve ben de bunu bir gün kara tepelerde yaptığım bir yolculuktan sonra çok iyi anlamıştım. Önce martıların sanki bir masanın, parlak bir masanın başında toplantı yapıyormuş gibi bir arada oturdukları kıyıya, kumsala indim; ilk bakışta dua ediyorlar, duayı martıların başkanı okuyor sandım. Deniz kenarında otururken altımdaki küçük kırmızı böceklerin çiftleşmek için birbirini bulup bulmadığını düşündüm. Bütün okyanuslardaki kumlar kadar dünyalar olduğunu bilerek elime aldığım bir tutam kumdaki zerrecikleri saymaya çalıştım. – Ah, Tanrı bu dünyaları kutsasın! Tam o sırada eskimiş entarili bir Bodhisattva'nın, bilgeliğin, mükemmelliğinin sırrına vâkıf olmuş eski püskü entarili, sakallı, gür kahverengi kaşlı bir ihtiyarın, elinde eşyaları, şekilsiz deri bir çantası ve sırtında pamuklu kumaştan heybesiyle uzaklardan geldiğini gördüm. Onun kumsala doğru geldiğini

millerce öteden görmüştüm; deniz kıyısında çarşaflı bir Arap... Birbirimize başımızla bile selam vermedik; bu kadarı çok fazlaydı, birbirimizi uzun zamandır tanıyorduk. Sonra iç kısımlara girip Tanca Körfezi'ne tepeden kuşbakışı bakan bir dağın tepesine tırmandım ve sessiz sakin bir çoban yokuşuna geldim, ah, eşeklerin anırması, koyunların melemesi vadiyi neşeye boğuyordu, cıvıl cıvıl öten kuşlar, ıssız kayalıkların, denizden esen rüzgârla güneş ışığının yalayıp geçtiği kırların ve göz alıcı pırıltıların tadını çıkarıyordu.

Yukarı Nepal'dekilere benzeyen, çalı çırpıdan yapılma huzur dolu kulübeler... Yanımdan bana ters ters bakan kapkara, sakallı, entarili, dizkapaklarından aşağısı çıplak, korkunç görünüşlü Araplar geçip gidiyordu. Güneyde uzak Afrika dağları görünüyordu. Oturduğum dik tepenin aşağısında uçuk mavi renklerin hâkim olduğu köyler vardı. Cırcırböcekleri, denizin kükremesi... Berberilerin huzurlu dağ köyleri ya da çiftlik yerleşim alanları, sırtlarında kocaman dal demetleriyle tepeden aşağı inen kadınlar... Öküzlerin başında duran küçük kızlar... Geniş yeşil çimenlik arazideki kuru nehirler... Peki Kartacalılar nereye kayboldu?

Tanca Beyaz Şehri'nin önündeki sahile indiğimde gece olmuştu, gündüz oturduğum ve şimdi şıkır şıkır aydınlık tepeye dönüp baktığımda düşündüm, "Peki ben orada otururken bir sürü hayal mi gördüm yani?"

Gaydalı, davullu, trompetli Araplar Cumartesi akşamları düzenledikleri geçit törenlerinden birini gerçekleştiriyordu: Aklıma bir haiku geldi hemen:

Gece sahilde tek başına yürürken
— Askeri müzik
Çalıyordu bulvarda.

Bir gece artık canımın sıkılmaya başladığı Tanca'da sabahın üçünde şehrin derinliklerinden bir flüt ve yumuşak davul sesleri geldiğini duydum. İspanyol mahallesindeki denize bakan

odamın penceresinden, gelen sesleri duyabiliyordum ama terasa çıktığımda uyuyan bir İspanyol köpeğinden başka hiçbir şey göremedim. Muhammed'in yıldızları altında ses, birkaç mahalle ötedeki pazar yerinden geliyordu. Bir ay oruç tutulan ramazan ayının başlangıcıydı. Ne acı: Muhammed'in gündoğumundan günbatımına kadar oruç tutması yüzünden bu yıldızların altında yaşayanlar da aynı şeyi yapmak zorunda olduklarına inanıyorlardı. Körfezin öbür ucundaki fener dönüyor ve belli aralıklarla (ayda yirmi dolar ödediğim) teras daireme ışıklarını yolluyordu, dönüp duran fenerin ışıkları daha garip flüt ve davul seslerinin duyulduğu Berberi tepelerine ve karanlığın yumuşadığı, şafağın sökmek üzere olduğu Afrika kıyısı açıklarındaki Hesperid'in ağzına kadar ulaşıyordu. Tanca'dan ayrılmak üzere olduğuma ve Marsilya'ya gitmek üzere biletimi aldığıma üzüldüm.

Eğer Tanca'dan Marsilya'ya posta gemisiyle gidiyorsanız, sakın dördüncü sınıf bölümde gitmeyin. Görmüş geçirmiş, akıllı bir yolcu olduğumu ve bu şekilde gidersem beş dolar kârlı çıkacağımı sanıyordum ama sabah saat 7'de posta gemisine vardığımda (Casablanca kıyısı boyunca yoluna devam edecek olan ve şu anda bacasından duman tüter vaziyette küçücük Tanca Limanı'nın önünde demirli duran bu koca gemi gözüme ne kadar da romantik görünmüştü) bir grup Arapla birlikte beklemem gerektiği söylendi, yaklaşık yarım saat sonra sürü halinde (Fransız askerlerinin kaldığı) tayfa kamarasına indirildik. Bütün ranzalar kapıldığı için bir saat daha güvertede oturup beklemek zorunda kaldım.

Kamarotların can sıkıcı araştırmalarından sonra benim adıma hiçbir yatak ayrılmadığını, yiyecek ve benzeri diğer hususlarda da benim için hiçbir hazırlığın yapılmamış olduğunu öğrendim. En sonunda boş duran ve bana da uygun görünen bir ranza buldum, yanımdaki askere öfkeyle, "*III y a quelqu'un ici?*" diye sordum, umursamaz bir tavırla omuzlarını silkti, bu Gallilere değil de, görmüş geçirmiş, hayatın anla-

mını bilen bir Avrupalıya özgü bir omuz silkişti. Birden teklifsiz, mütevazı ve cömert Arap dünyasını geride bırakmak üzere olduğum için büyük bir pişmanlık duydum.

Aptal tekne Cebelitarık Boğazı'na doğru yola çıktı, çok geçmeden dünyanın en kötü bölgesinde, İspanya açıklarındaki kayalık bölgede yol almaya başlamıştık. Öğle olmak üzereydi. Çuval bezi örtülü ranzamda kısa bir meditasyondan sonra askerlerin tayınlarını almak üzere ellerinde tabaklarıyla sıraya girip bekledikleri güverteye çıktım, Fransız ordusunun neredeyse yarısı güvertede toplanmıştı ve birilerine çarpmadan yürümek olanaksızdı. Bu arada üçüncü sınıf yolculara bile yemek salonunda yemek servisi yapıldığını, odaları olduğunu ve oda servisinden yararlandıklarını fark ettim. Ranzama geri dönüp heybemden, dağcılık malzemeleri olan alüminyum tabağımı, fincanımı ve kaşığımı alıp beklemeye koyuldum. Daha çok Prusyalı bir muhafızı andıran iri yarı şişman Alman baş kamarot gelip Cezayir'in sıcak sınırlarından yeni dönen Fransız askerlerine acele etmelerini, daha etrafı temizleyeceklerini söyledi. Askerler bir şey demeden ona baktılar, sonra da adam, sıçan suratlı kamarotların yanma döndü.

Öğleyin herkes şöyle bir hareketlendi, hatta şarkı bile söylemeye başladılar. Askerlerin ellerinde tabakları ve kaşıklarıyla ileri doğru itiş kakış ilerlediğini gördüm ve ben de peşlerine takıldım, kuyruk ilerledikçe, içinde sade suya haşlanmış fasulyeler yüzen kocaman, pis bir tencereye doğru yaklaşmaya başladık, benim tabağımın neden diğerlerininkinden farklı olduğunu merak edip beni kuşkuyla süzen aşçı yamağı bir kepçe fasulye koydu. Ama bu yemeği göze hoş görünür hale getirmenin yolunu biliyordum, pruva kısmına gidip, bıyıklı Fransız fırıncıya biraz bahşiş verdim, o da bana fırından yeni çıkma taptaze bir dilim ekmek verdi, ekmeğimi alarak ambar ağzına gidip oturdum, temiz havada yediğim bu yemeği gerçekten çok beğendim. Cebelitarık kayalıkları giderek geride kalırken, sular sakinleşti, insanı tembelleştiren öğleden sonra

güneşinde gemi Sardunya ve Güney Fransa'ya doğru yoluna devam ediyordu. Birdenbire (bu yolculuk sırasında gördüğüm ve artık hiçbirini hatırlamadığım, gündüz düşlerinden birini gördüğüm sırada, sözde, zarif, kulplu kadehlerde şaraplar ikram edilen, şen şakrak Fransız erkeklerinin ve kadınlarının da yolculuk ettiği harika bir "posta gemisinde" gidiyordum) (daha önce hiç bulunmadığım) Fransa'da bulmak istediğim şeylerden birinin ilk işaretleri hoparlörden yankılanmaya başladı: *Mademoiselle de Paris* adlı şarkı, benimle birlikte pruva kısmında oturan ve rüzgârdan korunmak için gemi bölmelerini ve oraya buraya atılmış eşyaları, kendilerine siper eden askerler romantikleşti ve vatanlarında kendilerini bekleyen sevgililerinden bahsetmeye başladılar, bir anda herkes Paris'i konuşmaya başlamıştı.

Rota No 8 üzerinden Marsilya'dan Aix-en-Provence'a kadar yürüyecek daha sonra da otostop yapacaktım. Marsilya'nın bu kadar büyük bir şehir olacağı aklımdan bile geçmemişti. Pasaportumu damgalattıktan sonra demiryolunu takip ederek, heybem sırtımda yürümeye başladım. Vatanında selamladığım ilk Avrupalı, rayların karşı tarafına benimle birlikte geçen, gidon bıyıklı bir Fransız'dı ama selamıma karşılık vermedi, "*Alio l'Pere!*" Ama hiçbir sakıncası yoktu, parke taşı döşeli yollara ve troleybüs hatlarına baktıkça kendimi cennette gibi hissediyordum, nihayet o muhteşem ilkbaharda ben de Fransa'daydım. 18. yüzyıl stili kömür dumanı savuran evlerin arasından, bere ve çizgili polo tişört giymiş sürücüsü olan ve iri bir atın çektiği çöp arabasının yanından geçtim. Birden rıhtıma doğru giden ve içinde, başlarında bere, ağızlarında sigara izmariti olan ve Fransız filmlerindeki tipleri hatırlatan dört kişinin bulunduğu 1929 model bir Ford fırladı yola. Pazar sabahı erken saatlerde açık bir bara gittim ve bir masaya oturup, bir kahve içtim, servisi bornozlu bir garson kadın yapmıştı, kahvenin yanında kurabiye yoktu ama caddenin karşısındaki

boulangerie'den (ekmek fırını) mis gibi kokan taze Napolyon kurabiyeleri ve kruvasan aldım, onları yerken bir yandan *Paris Soir* okuyor, bir yandan da radyoda, bir an önce ulaşmaya can attığım Paris'le ilgili haberlerden sonra çalmaya başlayan müziği dinliyordum. Orada otururken, sanki daha önce de dünyaya geldiğim, bu şehirde yaşadığım, buradaki birilerinin kardeşi olabileceğim düşüncelerini aklımdan çıkaramıyor, camdan, ilkbaharda yeşermeye başlayan ağaçların tomurcuklarını seyrediyordum. Fransa'daki hayatım, uzun süren Fransızlığım ne kadar gerilerde kalmış gibi görünüyordu şimdi, bütün o dükkânların adları, *epicerie, boucherie*, Fransız Kanadası olan ülkemdeki gibi, Lowell Massachusetts'teki gibi sabahın erken saatlerinde açan küçük dükkânlar. *Quell difference?* Birden ne kadar sevinmiştim.

Şehrin ne kadar büyük olduğunu gördükten sonra planımı değiştirdim. Aix'ye ve oradan da kuzeye, Avignon, Lyon, Dijon, Sens ve Paris'e giden yolu otobüsle gidecektim, o geceyi de Provence'da, kırda uyku tulumunun içinde uyuyarak geçirmeyi planlamıştım ama olaylar hiç de böyle gelişmedi. Otobüs harikaydı, tam o yöreye ait otobüslerden biriydi ve Marsilya'dan çıkıp küçük yerleşim birimlerinden geçmeye başladı, babalar bahçelerini düzenlemekle meşgulken, çocukları da kahvaltı niyetine ellerinde koca koca ekmek dilimleriyle onları seyrediyordu, otobüsten inip binen tipler de o kadar içten davranıyorlardı ki; keşke dostlarım da yanımda olsaydı da, "*Bonjour, Madame Dubois. Vous avez ete a la Messe?*" deyişlerini duysalardı diye geçirdim içimden. Aix-en-Provence'e varmamız çok uzun sürmedi, kaldırımdaki kafelerden birinde oturup birkaç kadeh vermut içerken bir yandan da Cezanne'ın ağaçlarını ve Fransızlar'ın pazar sabahı neşesini seyrettik: Elinde kurabiyeler ve neredeyse iki metre uzunluğundaki ekmekleriyle bir adam geçti, ufukta Cezanne'ın bölgeyi ne kadar da mükemmel bir biçimde resimlediğinin kanıtı olan mat kır-

mızı damlı evler ve mavi sisli tepeler görünüyordu, natürmort tablolarındaki elmaslar için kullandığı o kırmızı, kahverengi kırmızı ve koyu duman mavisi fon. "O aksi, lanet Araplardan sonra cıvıl cıvıl Fransızlar ne kadar da iyi geldi" diye düşündüm.

Vermutları içtikten sonra Aziz Sauveur Katedrali'ne gittim, katedral yolu, aslında otobana çıkmak için kestirme bir yoldu da; bere giymiş, beyaz saçlı bir adamın yanından geçerken (mavi sisli tepelerden ve pas kırmızısı damlardan bahsederken, Cezanne'ın ufuktaki ilkbahar "yeşili"nden bahsetmeyi unutmuşum) ağladım. Meleklerin etrafta kol gezdiği hissine kapıldığınız Kurtarıcı'nın Katedrali'nde eski, muhteşem bir ilahiyi yorumlayan çocukları dinlerken de –kendimi tutamayıp– ağladım. (40 kiloluk) Heybemi sütunlardan birinin arkasına saklayarak, katedrale gelmiş Fransız ailelerin meraklı bakışlarından saklanmaya çalıştım, gözlerimi sildim, 6. yüzyıldan kalma vaftiz evini gördüğüm zaman da ağladım; gözleri pırıl pırıl parlayan zeki çocukların vaftiz edildiği, oyuk Romanesk taşlar...

Kiliseden çıkıp yola doğru yürümeye başladım, otostop çekmeyi kendime yediremeyip bir mil kadar yürüdüm, en sonunda Cezanne manzaralarını andıran şehre tepeden bakan çimenlik bir tepeye geldiğimde yolun kenarına oturdum. Van Gogh'un köyü olan kuzeydeki Arles'e gittikçe daha da belirginleşen tipik uçurumların bir belirtisi olan uzaktaki mavi tepeler ile küçük çiftlik evlerinin damları ve ağaçlar... Otoban üstü açık arabalarla ve saçları uçuşan bisikletçilerle doluydu. Bir yandan yürüyor, bir yandan da başparmağımla bir araba durdurmaya çalışıyordum ama yol üstündeki ilk otobüs durağı olan Eguilles'ye geçtiğimde Fransada otostop çekmenin imkânsız olduğunu anlayıp vazgeçtim. Fransız ailelerin, üstü açık tranşasında oturup yemek yediği oldukça pahalı bir kafede kahve içtim ve otobüsün gelmesine daha bir saat olduğunu bildiğim için tozlu köy yolunda biraz dolaşıp Cezanne'ın top-

raklarını daha yakından incelemeye çıktım ve verimli bir vadi üzerinde inşa edilmiş, duvarları mor-kahverengi boyalı bir çiftlik evine vardım, rengi solmuş uçuk pembe kiremitlerin, gri-yeşil sakin bir sıcaklık, gübrelenmiş beyaz bir bahçe, beyaz çiçek açmış bir kiraz ağacı, gün ortasında sakin sakin öten bir horoz, arkada uzun "Cezanne" ağaçları, elma ağaçları, yoncaların olduğu çimenlikte bir salkımsöğüt, bir meyve bahçesi, ağılın girişinde eski bir araba, bir öbek odun, mutfağın yanında beyaz çalılardan yapılmış bir çit...

Sonra otobüs geldi ve Arles topraklarında ilerlemeye başladık, artık Van Gogh'un güçlü karayel rüzgârıyla sallanan ağaçlarını görebiliyordum, bir çizgi halinde dikilmiş servi ağaçları sallanıyordu, pencerelerde saksılara dikilmiş sarı laleler, masalarına keten örtüler örtülmüş geniş bir sokak kafesi ve altın sarısı gün ışığı. İlerideki beyaz kayalıklara baktığımda Van Gogh'u gördüm, anladım... Avignon'da Paris Express'e aktarma yapmak üzere otobüsten indim. Paris biletimi aldım ama saatlerce beklemem gerekiyordu, akşam üzeri anacaddede dolaştım, binlerce insan pazar günü hep yaptıkları şeyi yapıyor, sokakta geziyordu.

Papa 13. Benedictus'un dönemine uzanan ve aralarında havarileri keder içinde kafa kafaya verip düşünürken gösteren Son Akşam Yemeği'ni konu alan muazzam bir ağaç oymacılığı örneğinin de bulunduğu taş oymacılığı örneklerinin yer aldığı bir müzeyi gezdim, İsa'nın bir eli havada, tam ortada oturduğu eserde arkalardan biri öne doğru hamle yapan ve tam da size bakan bir figür dikkat çekiyordu, Yehuda'ydı bu! – Koridorun aşağı ucunda Roma dönemi öncesine ait, taş oyması, büyük bir olasılıkla bir Kelt canavarı duruyor. (Toz şehri) Avignon'un, (Otuzlu yıllarda New England'ın çöp yığınlarıyla kaplı sokaklarını andıran) Meksika'nın kenar mahallelerinden daha pis, Arnavut kaldırımlı arka sokaklarına çıkıyorum yine, oluklardan akan çirkef sularının içinde kadın ayakkabıları yüzüyor, yol boyunca örülü taş duvarların dibinde, Mistral rüzgârının

havalandırdığı toz bulutunun içinde, Van Gogh'u bile ağlatacak o mezbelelikte üstü başı yırtık çocuklar oyun oynuyor.

Uzaktaki tepelerde, ortaçağdan kalma duvarların göründüğü, baharda taşan Rhone Nehri'nin suları yüzünden bir kısmı çöken, herkesin sıkça bahsettiği ünlü Avignon taş köprüsü (artık sadece turistik değeri var, eskiden şatoyla kasabanın arasındaki bağlantıyı kuran debdebeli bir yapıydı)... Gençlik çetesi elemanı özentili tipler Pazar gününün tozlu öğleden sonrasında Avignon duvarının dibinde içmeleri yasak sigaralardan tüttürmüşler, on üç yaşında kızlar topuklu ayakkabılar giymiş tökezleyerek geziniyor, yolun aşağısında küçük bir çocuk çirkef suyunun içinde bulduğu bir oyuncak bebek iskeletiyle oynuyor, bir ritim tutturmuş, bebeği, ters çevirdiği bir taşa vurup duruyor. Şehrin ara sokaklarında katedraller, sapır sapır dökülen kutsal emanetler.

Dünyada, bir pazar günü öğleden sonrasında, esen karayel rüzgârlarının ortalığı toza buladığı Arnavut kaldırımlı arka sokakları olan Avignon kadar berbat bir yer daha olamaz. Anacaddedeki bir kafede oturmuş gazeteleri okurken Fransız şairlerin taşra ağzından neden bu kadar yakındığını, bu berbat taşracılığın Flaubert ve Rimbaud'yu neden çılgına çevirip, Balzac'ın alay etmesine sebep olduğunu çok iyi anladım.

Avignon'da gördüğüm tek güzel kıza bu kafede rastlamıştım, sokakta binlerce insan yapacak hiçbir şeyleri, gidecek hiçbir yerleri olmadan, bir o tarafa bir bu tarafa dolaşıp dururken o kız arkadaşıyla birlikte yanımdaki masaya oturmuş, gönül maceralarını anlatmaya koyulmuştu. Madam Bovary keder içinde ellerini kavuşturmuş dantel perdenin arkasında duruyor, Genet'nin kahramanları akşam olmasını bekliyor, genç De Musset Paris trenine bir bilet alıyordu. Pazar günü öğleden sonra Avignon'da ne yapabilirsiniz? Bir kafede oturup bir soytarının geri dönüşüyle ilgili bir şeyler okuyabilir, vermutunuzu yudumlayabilir ve müzedeki taş yontmaları düşünüp durabilirsiniz.

Ama bir kaldırım lokantasında bulabileceğim Avrupa'nın, görünüşe göre, en iyi beş yemeğini yiyordum: Güzel bir sebze çorbası, leziz bir omlet, (bol tereyağlı, mikserle ezilmiş) nefis patates püresi, yarım şişe kırmızı şarap ve son olarak da üzerine şurup gezdirilmiş reçelli bir börek, yaklaşık doksan beş sent tutuyordu ama yemeğimi yerken garsonun hesabı 380 franktan 575'e çıkarmasına ağzımı açmadım, orada hesap üzerinde tartışacak halim yoktu.

Tren istasyonundaki çiklet makinesine elli frank kaptırdım, çikleti vermedi, üstelik yetkililerin hiçbiri benimle ilgilenmedi ("Demandez au controleur") ve ("Le controleur ne s'occupe pas de ça!") özellikle Müslümanların içten dindarlığını gördükten sonra Fransızların daha posta gemisindeyken fark ettiğim ahlaksızlığı biraz cesaretimi kırmıştı. O sırada güneye, Marsilya'ya giden bir tren durdu, içinden siyah dantel elbiseli yaşlı bir kadın indi ve platformda yürüyüp giderken siyah deri eldivenlerinden biri düşüverdi, iyi giyimli bir Fransız hemen koşup eldiveni yerden aldı ve orada bir direğin üstüne bıraktı, eldiveni kadının peşinden koşup ben vermek zorunda kaldım. İşte o zaman giyotini mükemmelleştirenlerin neden İngilizler, Almanlar, Hollandalılar ya da İtalyanlar hatta Hintliler bile değil de kendi halkım, Fransızlar olduğunu anladım.

Trende hiç boş yer olmaması ve bütün gece o soğukta vagon ağzında yolculuk yapmak zorunda kalmam bütün bunların üstüne tüy dikti. Kahrolası Fransa haritası üzerinde sıralanmış, görmeye fırsat bulamadığım köylerden, asma bahçelerinden geçtiğimiz yolculuk sırasında uykum geldiği zaman düzleştirdiğim heybemi soğuk demir zemine yaymış, bacaklarımı büküp üstüne kıvrılmak zorunda kalmıştım. Bu ayrıcalığa sahip olabilmek için altı bin Frank bayılmıştım.

Ama sabahleyin Paris banliyöleri, durgun (küçük bir kanala benzeyen) Sen Nehri üzerinde parlayan şafak, nehirdeki tekneler, şehir dışındaki fabrikaların dumanları ve ardından Lyon Ga-

rı, Boulevard Diderot'ya adımımı attığım sırada dört bir yana doğru uzayıp giden bulvarları ve bu bulvarlar üzerindeki sekiz katlı, dış cepheleri taş işlemeli binaları gördüğümde "Evet, burada gerçek bir şehir kurmuşlar!" dedim. Çalışan insanlarla dolu büyük bir şehirde kahve, iyi espresso kahve içmek ve kruvasan yemek için Boulevard Diderot'nun karşı kıyısına geçtim, uzun elbiseler giymiş işlerine yetişmek için acele eden motosikletli kadınları, aptal görünüşlü kasklar giyen erkekleri (La Sporting France), taksileri, geniş Arnavut kaldırımlı sokakları ve kahve, antiseptik ve şarap kokan bu adsız şehri seyrettim.

Kıpkırmızı şafağın hemen sonrasında Austerliz Köprüsü'nü, çiylerin arasında yalnız, yaşlı bir geyiğin ayakta durduğu Quai St. Bernard'daki hayvanat bahçesini, Sorbonne'u geçtim, bir anda yitik bir düş gibi karşımda Notre Dame beliriverdi. Boulevard St. Germain'de kocaman bir kadın heykeli gördüğümde vaktiyle gördüğüm bir düşü hatırladım, düşümde Paris'te bir öğrenciydim. Bir kafeye girdim, Cinzano ısmarladım, işe gidiş meşakkatinin, burada da Houston'dakinden ya da Boston'dakinden pek de farklı olmadığını fark ettim ama burada, sonsuz vaatler, sonsuz caddeler, sokaklar, kızlar, mekânlar, anlamlar olduğunu hissettim, neden bazı Amerikalıların hayatları boyunca burada kaldığını şimdi daha iyi anlıyordum. Paris'te, Lyon Garı'nda gördüğüm ilk kişi saygın görünümlü, homburg şapkalı bir zenciydi.

Kafede otururken masamın önünden ne ilginç tipler geçti: Yaşlı Fransız hanımlar, Malayalı kızlar, okul çocukları, üniversiteli sarışın oğlanlar, hukuk fakültesindeki derslerine yetişmeye çalışan uzun boylu genç esmerler, hippi kılıklı, sivilceli sekreterler, bereli, patlak gözlü memurlar, bereli başörtülü süt şişesi taşıyıcıları, uzun mavi laboratuvar önlüklü adamlar, Boston'dakiler gibi etekleri uçuşan trençkotlar giyen yaşları büyükçe asık suratlı öğrenciler, (mavi şapkalı) keyifsiz, ufak tefek, ceplerini karıştıran polis memurları, topuklu ayakkabılar giymiş atkuyruklu, ellerinde küçük not defterleri olan sarı-

şınlar, arka lastiklerinin üzerinde motor takılı bisikletlerine binen asık suratlı bisikletçiler, sis soluyan ve *Le Parisien*'i okuyarak dolaşan fötr şapkalı gözlüklü adamlar, ağızlarında uzun sigaralar olan fırça gibi saçlı beyaz-zenci melezleri, ellerinde süt şişesi ve pazar torbası olan yaşlı hanımlar, yeni bir güne elleri ceplerinde, su birikintilerine tükürerek hazırlanan, dükkânlarına giden sarhoş W. C. Fieldslar, Çinlilere benzeyen, ön dişleri ayrık on iki yaşında ağlamaklı bir kız (kaşları çatık, kaval kemiğinin üstünde bir çürük var, ders kitapları elinde, Greenwich Villagedeki zenci kızlar gibi şirin ve ciddi), telaşla otobüse binip uzaklaşan ve ileride gözden kaybolan domuz etli börekler yapan bir fırının yöneticisi, sabah şaraplarını içmek için kafeye gelen uzun saçlı İtalyan gençleri, pahalı takım elbiseler giyen, sabah gazetelerini almak için avuçlarındaki bozuk paraları ayarlamaya çalışan kellifelli bankerler (otobüs durağında bekleyen kadınlarla çarpışıyorlar), ellerinde paketleriyle pipo içen ve ciddi ciddi düşünen kişiler, kara gözlük takan topuklu ayakkabılarıyla tıkır tıkır otobüse koşan kızıl saçlı bir kadın ve su birikintisinin içinden yürüyen bir garson kız.

Daracık etekler giyen çekici esmerler... Kitaplarının üzerine kapanmış, telaş içinde derslerini ezberlemeye çalışan, lüle lüle saçlı kız öğrenciler (okuldan sonra parkta genç Marcel Proust'la buluşmayı bekliyorlar), alçak topuklu ayakkabılar giyen, emin adımlarla Paris şehir merkezine doğru yürüyen, kırmızı paltolu, on yedilik sevimli genç kızlar... Doğu Hindistanlı olduğunu sandığım, ıslık çalarak köpek gezdiren biri... Ciddi genç âşıklar, oğlan kolunu kızın omzuna atmış... Eliyle boşluğu işaret eden Danton Heykeli ve orada bekleyen kara gözlüklü, bıyıkları yeni terlemiş, Parisli bir delikanlı... Şık giyimli babasıyla sabah gezmesine çıkan siyah bereli, takım elbiseli küçük bir çocuk.

Ertesi gün, ilkbahar rüzgârlarında, Boulevard St. Germain'de gezmeye çıktım, St. Thomas d'Aquin Kilisesi'ne girdim ve duvarda, atından düşen ve kalbine bıçak saplayan düşmanına, Gallilere özgü kederli ve anlayış dolu gözlerle bakan ve "Bu

benim hayatım" demek istercesine bir kolunu öne doğru uzatmış bir savaşçıyı konu alan kasvetli bir tabloyla karşılaştım (o tabloda Delacroixvari bir korku havası vardı) canlı, renkli Champs Elyseesde otururken uzun uzun o tabloyu düşündüm ve gelip geçenleri seyrettim. Keyfim kaçmıştı, *Savaş ve Barış*'ın oynadığı bir sinemanın önünden geçtim, sinemanın önünde kürk şapkalı, Rus kılıçlı, iki muhafız askeri hararetli hararetli bir şeyler konuşuyordu, Fransızca bir şey söyleyip, yoldan geçen iki Amerikalı turist kadını yanlarına davet ettiler.

Yassı konyak şişem cebimde, bulvarlarda uzun yürüyüşler yapıyordum. Her gece başka bir otelde uyuyordum, her gün heybem sırtımda yeni bir otel bulmak için dört saat yol tepiyordum. Kasvetli, soğuk Paris'in kenar mahallelerindeki hamamböceği kaynayan soğuk otellere gidip oda var mı diye sorduğumda, kılıksız kadınlar "*complet*" cevabını veriyordu ters ters bakarak. Sen Nehri'nde, öfkeyle, yanımdan gelip geçenlere çarparak yürüyordum. Küçük kafelerde biftek yiyip şarap içerek öfkemi bastırmaya çalışıyor, lokmalarımı ağır ağır çiğniyordum.

Öğle, Les Halles yakınlarındaki bir kafe, bir çeyreğe, soğan çorbası, *pate de maison* ve ekmek. Öğleden sonra Boulevard St. Denis'de dolaşan kürklü, parfüm sürmüş kızlar. "Mösyö?"

"Tabii..."

Nihayet Paris'e geldiğimden beri karşılaştığım en kibar insanlar olan iki Türk muhabbet tellalının işlettiği pis, küçük, kulübe gibi bir otelde üç gün kalabileceğim bir oda bulabildim. Penceresi berbat nisan yağmurlarına açık olan bu odada en iyi uykumu uyuyup gündüzleri Şehirlerin Kraliçesi'nde yapacağım 20 millik yürüyüşler için güç toplamayı başardım.

Ama ertesi gün St. Lazzare Garı yakınlarındaki Trinte Kilisesi'nin karşısındaki parkta, çocukların arasında otururken sözcüklerle anlatılamayacak kadar mutluydum, sonra kiliseden içeri girdim ve oğlunu bile şaşırtacak bir bağlılıkla dua eden bir anne gördüm. Bir an sonra aşağı yukarı kendisiyle

aynı boyda çarpık bacaklı oğluyla birlikte bir başka anne daha gördüm.

Dolaşmaya çıktım, Pigalle'deyken sulusepken kar yağmaya başladı, sonra Rochechouart'ta birden güneş açtı ve Montmartre'yi keşfettim. İşte artık bir daha Paris'e gelirsem nerede yaşamam gerektiğini çok iyi biliyordum. Çocuklar için lunaparklar, harika pazaryerleri, *hors d'oeuvres* dükkânları, kadınlarla çocukların Alman *krull*erleri ve Norman *sidr*leri almak için sıra beklediği, şarap varilleri olan dükkânlar. Yakındaki bir okuldan evlerine dönmekte olan güzel kızlar... Tam evlenilecek ve mesut yaşanacak bir yer, ellerinde uzun francalarla evlerine dönen mutlu çocukların dolaştığı uzun, dar sokaklar. Bir dükkândan, bir çeyrek verip koca bir parça gravyer peyniri aldım, sonra başka bir yerden suç kadar çekici, koca bir parça pelteli et ve son olarak da bir bardan bir kadeh porto şarabı aldım ve uçurumun tepesindeki kiliseye çıkarak aşağıda Paris'in yağmurdan ıslanmış damlarını seyretmeye koyuldum.

La Basilique du Sacre – Coeur de Jesus muntazam bir yapı, belki kendi tarzında dünyanın en güzel kiliselerinden biri (siz de rokoko tarzını benim kadar seviyorsanız); üstünde kan kırmızısı haçların asılı durduğu vitraylı camlardan süzülen ve batıdan gelen güneşin gönderdiği altın huzmeler, karşı tarafta diğer kutsal eşyalar arasında bulunan Bizans'tan kalma mavi çinilerin üstüne vuruyordu: mavi denizde düzenli kan banyoları ve Bismarck'ın yağmalamasından sonra kilisenin inşa edilmesiyle ilgili bilgiler veren, yıpranmış, eski tabelalar.

Yağmurda tepeden aşağı inip Rue de Clignancourt'taki harika bir lokantada düşlerini kurduğum kulplu kadehler içinde sunulan şarap ve kocaman bir sepetle masaya getirilen Fransız ekmeği eşliğinde nefis bir Fransız püre çorbası içtim. Lokantanın karşı köşesinde hiç konuşmadan oturmuş, yemeğini yiyen, çiftçi kocasıyla balayına gelmiş genç ve utangaç bir kızın bacaklarına baktım. Elli yıl sonra aynı şeyi köydeki evlerinin mutfağında ya da yemek odasında yapıyor olacaklardı. Tekrar

güneş açmıştı, şiş göbeğimle kalkıp Montmartre'daki galerileri ve lunaparkları dolaştım ve oyuncak bebeğine sıkı sıkı sarılan küçük kızını kucaklamış genç bir anne gördüm, atlıkarıncada çok iyi eğlendikleri için mutlu olmuş, kızına sımsıkı sarılmış gülüyordu, gözlerinde Dostoyevski'nin ilahi sevgisini gördüm (zaten O da, Montmartre'ı çevreleyen tepelerin üstünde ellerini kavuşturmuş, onları seyrediyordu).

Kendimi harika hissediyordum, "Gare du Nord"da bir seyahat çeki bozdurdum ve arada sırada yan sokaklara da saparak, Boulevard De Magenta'dan aşağı, muazzam Place de la Republique'e doğru yürümeye devam ettim. Artık gece olmuştu, kasvetli Bastille Hapishanesi'ni görmek umuduyla (karanlık Breton lokantalarının camlarından içeri bakarak) Boulevard-du Temple ve Avenue Voltaire'den Boulevard Beaumarchais'ye kadar yürüdüm ama hapishanenin 1789'da yıkıldığından haberim bile yoktu, birine "*Ou est la vieille prison de la Revolution?*" diye sorduğumda adam bana güldü ve metro istasyonunda birkaç parça taş kalmış olabileceğini söyledi. Sonra metroya indim: Şaşılacak derecede temiz, sanatsal afişler vardı; içinde elindeki şarap şişesini bir silindir şapkaya sarmış on yaşında çıplak bir kız olan bir şarap reklamı düşünebiliyor musunuz? Düğmesine bastığınızda yanıp sönen, bulunduğunuz noktayı ve gitmek istediğiniz ikameti gösteren bir harita vardı. Bir de New York metrosunu düşünün... Tertemiz vagonlar, sürrealistik bir atmosferde koltuklardan birinde kıvrılıp uyuyan bir berduş (Canarsie hattındaki 14. Cadde istasyonuyla kıyaslama kabul etmeyecek bir durum).

Paris'in çelik vagonları dii da dii da diye şarkılar söyleyerek önümden geçip gittiler.

Ertesi gün kitapçıları dolaşmaya çıktım, Voltaireden Gaugin'e, Scott Fitzgerald'a kadar herkesin içki içtiği ve ifadesiz suratlı, soğuk Amerikalı kütüphanecilerin mekânı olan eski Cafe Voltaire'in yerine açılmış (Comedie Française'nin tam karşısındaki) Benjamin Franklin Kitaplığı'na gittim. Oradan Pantheon'a

uzandım; öğrenciler ve vejetaryen hukuk profesörleriyle dolu, kalabalık bir lokantada nefis bezelye çorbası ve küçük bir biftek yedim. Sonra Place Paul-Painleve'deki küçük bir parkta oturdum ve uykulu gözlerle düzgün bir sıra halinde dikilmiş pembe laleleri, kuyruklarını sallayan, kabarık tüylü, tombul serçeleri ve dolaşmaya çıkmış kısa saçlı güzel matmazelleri seyrettim. Fransız kızlarını güzel kılan şey, sevimli ağızları, Fransızca'yı (pembe dudaklarını şekilden şekile sokarak) nazik bir biçimde konuşmaları, onlarda mükemmeli bulan kısacık saç kesimleri, büyük bir bilgelik içinde salınarak yürümeleri ve tabii şık bir biçimde giyinmeleri ve de soyunmalarıydı.

Paris, nihayet kalbe saplanan bir hançer.

Louvre... Tuallerin önünde millerce süren bir yürüyüş.

David'in muhteşem I. Napolyon ve VII. Pius tablosunda mareşalin kılıcının sapını tutan iyice arka plandaki küçük altar çocuklarını görebiliyordum, (yer Notre-Dame-de-Paris'ydi ve İmparatoriçe Josephine bir bulvar kızı gibi, zarafetle diz çokmüştü.) Van Dyck'ın hemen yanındaki çok zarif Fragonard ve büyük, sisli bir Rubens (La Morte de Dido)... Ama bir süre baktıktan sonra, krem ve pembe tonlarındaki kas detayları, aralık parlak gözleri ve yatağın üstündeki mat eflatun giysiyle Rubens'in tablosu gözüme daha hoş görünmeye başlamıştı. Rubens mutluydu çünkü kimse ona para karşılığında poz vermiyordu, cıvıl cıvıl Kermesse'i, kusacak kadar sarhoş birini ne de güzel tasvir etmişti. Goya'nın, balığa benzeyen gümüş renkli ayakkabılarının içindeki tombul ayaklarını yan yana çizdiği, pembe yüzünün iki yanından sarkan şeffaf pembe kurdeleli Marquesa de la Solana'sı daha modern olamazdı. Eğitimsiz, sıradan bir Fransız kadın, resme bakıp, "*Ahi c'est trop beau*!", "Çok güzel!" dedi.

Ama asıl o Bruegel, vay be! *Arbelle Savaşı* adlı tablosunda sonu hiçbir şeye varmayacak çılgın bir savaşta çarpışan 600 askerin tamamının yüzünü en küçük ayrıntılarına kadar çizmiş-

ti. Celine'in onu sevmesine şaşmamalı. Dünyanın çılgınlığını çok iyi dışa vuran bir tablo, en ince detaylarına kadar çizilmiş binlerce kılıçlı figür ve onların üstünde, arkalarda sakin dağlar, tepeler üzerindeki ağaçlar, bulutlar, o öğleden sonra bu tabloyu gören herkes güldü, ne anlama geldiğini çok iyi anlamışlardı.

Nihayet Rembrandt... Alacakaranlıktaki şatonun gölgesinde belli belirsiz görünen ağaçların varlığı, bu şatonun Transilvanya'daki vampir şatolarından biri olduğu ihtimalini akla getiriyordu. Bu tablo, fırçasındaki boyayı sıçratarak yaptığı tam bir modern resim örneği olan *Asılı Sığır* tablosuyla yan yana asılmıştı. *İsa Emmaus'ta* adlı tablosunda ise, fırçasını İsa'nın yüzünün kıvrımları üzerinde ustalıkla dolaştırmıştı, *Aziz Aile*'de (*Sainte Famille*) ise yerlere döşeli tahtaların çivisinin rengine varıncaya kadar detaylara özen göstermişti. Rembrandt'tan sonra bir başka ressama ne gerek kalıyordu ki, Van Gogh hariç. Beethoven gölgeleri ve ışığı yüzünden en çok *Meditasyondaki Filozof*'u beğenmiştim, alnındaki yumuşak hatlar nedeniyle *Okuyan Münzevi*'yi de beğenmiştim, *Aziz Matthew ve Melek* ise mucizeyi bir güzellikteydi... Sert darbeler, meleğin alt dudağından akan kan ve İncil'i yazmaya hazırlanan azizin kaba elleri... Ah, Tobias'ın terk eden meleğinin sol kolunun üzerindeki, ilk bakışta melek tozu olduğu sanılan örtü de muazzamdı. Elden ne gelir?

Birden bir 19. yüzyıl odasına girdim ve ışık patlaması... Parlak altın rengi ve gün ışığı gözümü aldı. Van Gogh, şaşırtıcı Çin kilisesi ve aceleyle yürüyen kadın... Japonlar'a özgü bu fırça darbelerinin sırrı kadının sırtının görünmesini de sağlıyordu, kadının sırtının olduğu kısım tualde boyanmamış, sadece birkaç fırça darbesiyle geçilmişti. Van Gogh'un balo düzenlediği çatının üstünde akıp giden mavi rengin çılgınlığını, o kilisenin ortalık yerinde çıkardığı isyanın kızıl, çılgın mutluluğunu hissedebiliyordum. En çılgın resmi ise, en arkadakini kapkara çizgilerle sadece dalları kalmış kuru bir ağaç olarak resmettiği,

masmavi gökyüzü altında, sert rüzgârlarda sallanıp duran korkunç ağaçlarla dolu bahçe resimleriydi, bu resimlere saçmasapan diyenler de çıkabilir ama aynı zamanda harikaydılar. Kalın kıvrımlar ve renkli tereyağı topakları, krem, yeşil tonlarında yağlı boyalar.

Degas'nın bale resimlerini de inceledim; orkestradakilerin yüzü ne kadar da ciddiydi, sonra sahnedeki o patlama... Balerinlerin giysilerindeki uçuk pembe renk tabakası, yumuşacık renkler... Sonra her şeyi gördüğü gibi resmeden, kutsal Van Gogh'tan daha kararlı, daha az ilahi olan Cezanne, yemyeşil elmaları, akrostişlerle dolu çılgın mavi gölü, (göldeki bir iskeleyle ya da bir dağ çizgisiyle yakaladığı) gizli perspektif hileleri: Gauguin... Bu ustaları gördükten sonra gözümde başarılı bir karikatüristten fazla bir değeri kalmadı. Fransa'da bir pazar öğleden sonrasını konu alan ve içinde pazar günleri hakkında çocukluğumuzdan akılda kalan ne varsa kullanarak, pembeler, morlar, kırmızılar, salıncaklar, dansçılar, masalar, yumuşak yanaklar ve kahkahalarla renklendirdiği muhteşem tablosu hemen orada asılı olan Renoir da öyle.

Parlak odanın çıkışına gelmiş geçmiş en neşeli ressamın, Frans Hals'ın bir tablosunu asmışlardı. Rembrandt'ın Aziz Matthew meleğine son kez baktım; meleğin kırmızı boyalı ağzının kıpırdadığını gördüm.

Paris'te nisan, Pigalle'de sulusepken kar ve son anlar... Uyduruk otelim çok soğuk olduğu ve kar da hâlâ yağmaya devam ettiği için eski kotumu, kulaklıklı şapkamı, demiryolu eldivenlerimi ve fermuarlı yağmurluğumu giydim, bunlar Kaliforniya dağlarında frencilik ve kuzeybatıda ormancılık yaparken giydiğim kıyafetlerimdi, son bir kez taze ekmek, soğan çorbası ve pate yiyebilmek için Sen boyunca koşarak Les Halles'a gittim. Keyfini çıkarmak için Paris'in soğuk günbatımında geniş çiçek pazarlarını dolaştım, rüzgâra açık bir köşedeki dükkândan sosisli ve patates kızartması alıp tıka basa yedim, neşeli işçilerin

ve burjuva tiplerin doldurduğu neşeli bir bara girdim, burada biraz sinirlendim çünkü istediğim birayı çok geç getirdiler ama temiz, kulplu bir bardakla servis yaptıkları biramı içerken keyfim yerine geldi. Yemeğimi yedikten sonra, heybem sırtımda tembel tembel gezinerek otele döndüm ve ertesi gün Londra'ya gitmek üzere bavullarımı topladım, sonra son bir Paris tatlısı yemeye karar verdim, her zamanki gibi Napolyon yiyecektim ama "Milanais" dediğimi sanan kız bana bu tatlıyı verince sesimi çıkarmadan kabul ettim ve köprüden geçerken Milanais'den bir lokma ısırayım dedim, bum! Bu kesinlikle dünyadaki pastaların en güzeliydi ve hayatımda ilk kez lezzet duygusu beni böylesine etkisi altına almıştı, üstüne badem rendelenmiş kahverengi Moha kreması ve bir parça kek, kekin baharatı burnumun direğini sızlatmıştı, kahve ve kremanın yanı sıra burnuma, burbon veya rom kokusu da geliyordu. Acele dönüp bir tane daha aldım ve bu seferkini Sarah Bernhardt Tiyatrosu'nun hemen karşısındaki küçük bir kafede espresso eşliğinde yedim. Paris'te yaptığım son keyifli şeydi bu, pastanın tadını çıkarırcasına ağır ağır çiğniyor ve bir yandan da tiyatrodan çıkan Proust'a özgü tiplerin kaldırımda durup taksilere el etmesini seyrediyordum.

Sabah saat altıda kalkıp küvette yıkandım, akıp giden suyun sesi Cockney aksanını çağrıştırıyordu. Doldurduğum heybemi sırtıma alıp aceleyle otelden ayrıldım, parkta daha önce hiç duymadığım bir kuş ötüyordu, Sen'in sisli sabahında öten bir Paris bülbülüydü bu.

Dieppe'ye gitmek üzere trene bindim, bir kanalı andıran Sen Nehri boyunca, çiseleyen yağmur altında, Vernon'a doğru yola çıktık, sis bürümüş banliyölerden, Normandiya'dan, yemyeşil mahzun çayırlardan, bazısı kırmızı tuğlalı, bazısı yarı tomruktan yapılma, bazısı taş küçük kulübelerin sıralandığı bölgelerden ve Vauvay, bilmem ne-sur-Cie gibi garip isimli yerlerden geçtik, hava gittikçe soğuyordu, yanıp kül olmayı hak eden kasvetli bir yer olan Rouen'de berbat bir yağmur ya-

ğıyordu. Yol boyunca İngiltere geceleri, Londra ve hakiki Londra sisi aklımdan çıkmadı. Her zamanki gibi yine soğuk vagon ağzında yolculuk ediyordum, içeride boş yer yoktu, zaman zaman heybemi düzleştirip üzerine oturuyordum, yanımda, okumam için bana *Daily Mail*'ini ödünç veren koçlarıyla birlikte seyahat eden ve ayaz ayaz bağırıp duran Gallerli okul çocukları da vardı. Rouen'den sonra daha da iç kapatıcı Normandiya'nın çitle çevrili bahçeleri ve kırlarından geçtik, sonra kırmızı damları, eski rıhtımları ve Arnavut kaldırımlı sokaklarında dolaşan bisikletçileri, duman tüten bacaları, sevimsiz yağmuru ve nisan ayında insanı donduran soğuğuyla Dieppe'ye vardık, artık Fransa'dan bıkmıştım.

Kanal gemisi, yüzlerce öğrenci ve bir o kadar da kısa saçlı ya da at kuyruklu birbirinden güzel Fransız ve İngilizlerle tıka basa doluydu. Çok geçmeden, Fransa artık iyice arkamızda kalmıştı, bir süre taşkın sulu bomboş bir denizde yolculuk ettikten sonra, sarp kayalıklara gelince kalemle işaretlenmiş gibi bir anda kesilen yemyeşil bir halıya benzeyen kırları görebiliyorduk artık, işte baharı yaşayan saltanat adası, İngiltere tam karşımızdaydı.

Londra'ya gitmekte olan öğrenciler hep bir ağızdan neşeli şarkılar söylediler ve yollarına otobüsle devam etmek üzere gemiden indiler, bense yerime oturtuldum (nereyi bulursam oraya oturarak yolculuk etmiştim) çünkü cebimde sadece on beş şiline eş bir para olduğu için büyük bir aptalık edip bunu kabul etmiştim. Bir öbek acayip ceket ve pantolon taşıyan, pasaportu bile olmayan Batı Hint Adaları'ndan bir zencinin yanına oturdum, memurların sorularına garip garip yanıtlar veriyordu, bir dediği bir dediğini tutmuyordu, gemide yolculuk ettiğimiz sırada dalgın dalgın gelip bana çarptığını hatırladım. Uzun boylu iki İngiliz polisi onu (ve beni) şüpheyle süzüyordu, sinir bozucu Scotland Yard gülüşleri ve eski Sherlock Holmes filmlerinde görmeye alıştığımız garip, uzun uzun düşüncelere dalmalar. Zenci de onlara korkuyla bakıyordu.

Ceketlerden biri yere düştü ama almak zahmetine bile katlanmadı. (Genç entelektüel bir züppe olan) Göçmen bürosu memurunun gözlerini çılgınca bir ifade kaplayıverdi, bazı detektifler de gözlerinde aynı ifadeyle bize bakmaya başladı, birden zenciyle ikimizin etrafının sarıldığını fark ettim. Bizi sorguya çekmek üzere içeri iriyarı, neşeli, kızıl saçlı bir gümrük memuru girdi.

Onlara hikâyemi anlattım; telif ücretimi almak üzere Londradaki bir İngiliz yayımcıya gidiyordum, oradan Ile de France ile New York'a gidecektim. Hikâyeme inanmadılar, tıraş olmamıştım, sırtımda kocaman bir heybe vardı, bir serseriden farkım yoktu.

"Siz beni ne sanıyorsunuz!" diye bağırdım, kızıl saçlı adam, "Bunu bize sen söyleyeceksin, Fas'ta veya Fransada neler yaptığını tam olarak bilmiyoruz, cebinde on beş şilinle buraya ne yapmaya geldiğini de." Onlara yayımcımı ya da Londradaki ajanımı aramalarını söyledim. Aradılar ama açan olmadı. Cumartesi günüydü. Polisler çenelerini kaşıyarak beni seyrediyordu. Zenci çoktan arka tarafa götürülmüştü, birden ancak akıl hastanesindeki bir psikopatın atabileceği türden korkunç bir çığlık duyduk, "Neydi bu?" diye sordum

"Şu senin zenci arkadaşın."

"Derdi neymiş?"

"Ne pasaportu var ne de parası, galiba Fransa'daki bir akıl hastanesinden kaçmış. Şimdi anlattığın bu hikâyeyi doğrulayacak kanıtın var mı yok mu, aksi halde seni alıkoymak zorunda kalacağız."

"Gözaltına mı alacaksınız?"

"Evet. Sevgili dostum, öyle on beş şilinle İngiltere'ye giremezsin."

"Sevgili dostum, siz de bir Amerikalıyı hapse atamazsınız."

"Elbette atarız, eğer haklı şüphelerimiz varsa."

"Benim yazar olduğuma inanmıyor musunuz?"

"Bunu bilmemize imkân yok."

"Ama trenimi kaçıracağım, Kalkmak üzeredir şimdi."

"Sevgili dostum..." Çantamın içini aramaya başladım ve birden bir dergiden kestiğim; benimle ve Henry Miller'la ilgili bir yazıyı bulup gümrük memuruna gösterdim. Gözleri parladı:

"Henry Miller mı? Ne kadar garip. Birkaç yıl önce de onu durdurmuştuk, New Haven'la ilgili bir şeyler yazmıştı." (Bu, daha şafakta tütmeye başlayan kömür dumanlanıyla, Connecticut'takinden daha sevimsiz, başka bir New Haven.) Ama gümrük memuru ziyadesiyle memnun olmuştu, adımı bir kez daha kontrol etti, hem gazeteden hem de evraklarımdan ve "Şey, korkarım birbirimize gülümseyip el sıkışmaktan başka yapacak bir şeyimiz yok. Çok üzgünüm. Sanırım sizi serbest bırakmamızın hiçbir sakıncası yok, bir ay içinde İngiltereden ayrılmanız şartıyla ülkeye girişinize izin verebiliriz."

"Merak etmeyin." Tam o sırada içerideki zenci bir çığlık daha attı ve bir yerleri tekmelemeye başladı, o an onun adına çok üzüldüm çünkü karşı kıyıya varmayı başaramamıştı, hemen trenime koştum ve ucu ucuna yetiştim. Şen şakrak öğrenciler önlerde bir yerlerdeydiler, bense koca vagonda tek başına gidecektim, Blake'in kuzularının otladığı İngiltere kırlarına doğru bir yolculuğa çıkan trenimiz sessizce ve çabucak hareket etti. İşler yolundaydı.

İngiltere kırları, sakin çiftlikler, inekler, otlaklar, bataklıklar, dar yollar ve kavşaklarda bekleyen bisikletli çiftçiler ve ileride, Cumartesi akşamını yaşayan Londra.

Öğleden sonra dalların arasından süzülen güneş ışıklarıyla ilgili eski bir düşü andıran şehrin dış mahallelerinin alacakaranlıktaki görüntüsü. Victoria İstasyonu'nda indim, öğrencilerden bazılarını karşılamaya limuzinler gelmiş. Heybem sırtımda, heyecanla, Buckingham Palace Roadda akşam karanlığında, hayatımda ilk kez gördüğüm boş sokaklarda yürümeye başladım. (Paris bir kadın ama Londra bir pubda oturmuş piposunu tüttüren özgür bir erkek.) Sarayı geride bıraktım, Aziz James Parkı'nı ve alışveriş merkezini geçip sahile

gittim, trafik, egzoz gazları ve sinemaya yetişmeye çalışan kalabalık insan grupları, Trafalgar Meydanı, daha az trafik, daha karanlık barlar ve daha kederli ara sokakların olduğu Fleet Caddesi'ne gittim, ortam Johnson'ı hatırlatacak kadar kederli olduğunda Aziz Paul Katedrali'ne iyice yaklaştığını fark ettim. Dönüp, yorgun bir vaziyette altı peniye Galler tavşanı yiyip, siyah bira içmek için King Lud pub'ına girdim.

Londra'daki ajanımı arayıp, ona durumu anlattım. "Sevgili dostum, bu öğleden sonra büroda olmamam büyük şanssızlıkmış. Yorkshire'daki annemi ziyarete gitmiştik. Bir beşlik işini görür mü?"

"Evet!" Buckingham Gate'deki şık dairesine gitmek üzere otobüse bindim (meğer trenden indiğim zaman apartmanın önünden yürüyüp gitmişim) ve yaşlı kibar çifti ziyaret etmek için yukarı çıktım. – Şöminesinin başında oturan, top sakallı ajanım bana skoç ikram ediyor ve yüz yaşındaki annesinin Trevelyan'ın *İngiliz Sosyal Tarihi* adlı eserinin tamamını okuduğunu anlatıyor. Fötr şapka, eldivenler, şemsiye, hepsi masanın üstünde, yaşam tarzını ortaya koyan eşyalar bunlar, kendimi eski bir Amerikan filminin kahramanı gibi hissediyorum. İngiltere düşleri kuran küçük bir köprü altı çocuğunun uzaktan duyulan çığlığı... Sandviç ikram ettiler, para verdiler, Chelsea'deki sisin tadını çıkararak Londra'yı dolaşmaya çıktım, bembeyaz sisin ortasında, aklından, "Bakalım polis memurlarını sisin ortasında kim boğazlayacak?" diye geçiren polisler dolaşıyordu. Solgun ışıklar, bir eli sevgilisinin omzunda, diğer eliyle balık ve cips yiyen bir İngiliz askeri, taksilerin ve otobüslerin kornaları, gece yarısı Piccadilly Meydanı ve bana Gerry Mulligan'ı bilip bilmediğimi soran birkaç tane Teddy Boy. Sonunda Mapleton Oteli'nde on beş şiline (çatı katında) bir oda buluyorum ve uzun ilahi bir uykuya dalıyorum, camlar açık, saat on birde bir saat boyunca ziller çalıyor ve ben şaşkın şaşkın yatarken, temizlikçi kadın bir tepsi içinde kızarmış ekmek, tereyağı, marmelat, sıcak süt ve bir çaydanlık kahve getiriyor.

Cuma günü öğleden sonra Aziz Paul korosu tarafından bütün orkestranın yer aldığı, ayrıca özel bir koronun daha katıldığı *St. Matthew Passion* adlı eserin harika bir yorumunu dinledim. Eserin büyük bir bölümünde ağladım ve annemin mutfağındakine benzeyen bir melek figürü gördüğümü sandım, vatanıma, Sevgili Amerika'ma dönmek geldi içimden. İşlediğimiz günahların hiçbir öneminin olmadığını, babamın ölümüne sabırsızlığının sebep olduğunu ve küçük yakınmalarımın hiçbir kıymeti olmadığını fark ettim. Yüce Bach benimle konuşmuştu ve tam karşımda İsa ve üç Roma askerini dinlerken gösteren, mermerden yapılma harika bir yarı kabartma duruyordu: "Ve onlarla konuşup, kimseye kötülük yapmamalarını, kimseyi haksız yere suçlamamalarını ve aldıklarıyla yetinmelerini söyledi." Dışarı çıkıp alacakaranlıkta Christopher Wren'in harika eserinin orada yürürken ve katedral çevresinde Hitler'in yıldırım savaşının yıkıntılarını gördüğümde ben de kendi misyonumun farkına vardım.

British Museum'daki *Rivista Araldica*, IV, sayfa 240'ta ailemle ilgili kayıtlara baktım, "Lebris de Keroack, Kanada, aslen Brittanyli. Mavi üzerine altın sarısı üç çizgi ve üç gümüş kakma. Motto: Sev, çalış ve acı çek."

Bilmeliydim.

Southampton'a gitmek üzere feribot trenimi beklerken son anda Old Vic'i keşfettim. Anthonius ve Kleopatra oyunu sergileniyordu. Son derece yalın ve güzel bir performanstı, Kleopatra'nın sözleri ve iç çekişleri müzikten daha güzel, Enobarbus asil ve güçlü, Pompey'in teknesindeki sarhoş Lepidus hınzır ve komik, Pompey saldırgan ve sert, Sezar sinsiydi, arada lobiye inen kültürlü tiplerin Kleopatra'yı eleştirdiklerini duymuştum ama Shakespeare'in bu eserinin yorumlanması gerektiği gibi yorumlandığını düşünüyordum.

Trenle Southampton'a giderken Shakespeare tarlalarında beyin ağaçları büyüyordu, benekli kuzularla dolu çayır düşleri görüyordum.

Sekiz
Tükenen Amerikalı Aylaklar

Amerikalı aylaklar artık karayollarındaki polis kontrollerinin artırılması, demiryolu bahçeleri, deniz kenarları, nehir yatakları rıhtımlar ve sanayi karanlığındaki bin bir türlü saklanma delikleri yüzünden aylaklık ederken hayli zor anlar yaşıyorlar. Kaliforniya'da, yanında tavayla altın arayan çok gelişmiş oldukları için yaşlı serserileri istemeyen Batı kasabalarını dolaşırken yüreğindeki ümitle mücadeleden vazgeçmeyen yaşlı çöl faresi gibi, heybetli sıçanlar da, yani "Evsiz Biraderler", yatağı ve eşyaları sırtında, bir kasabadan öbürüne gezen yaşlı, orijinal tipler de kelimenin gerçek anlamıyla kayboldu. "İn-

sanlar burada heybeli sıçanları istemiyor artık, Kaliforniya'yı kurmuş olsalar bile" demişti Riverside Kaliforniya'da 1955 yılında bir nehir yatağında saklanan, yanında bir kutu fasulyeden başka bir şey olmayan bir Kızılderili ateşi yakmış yaşlı adam. Büyük, sevimsiz, ödenen vergilerle alınmış polis arabaları (1960 model, insanı ciddi olmaya davet eden ışıkları olan) özgürlüğe, kutsal sessizliğe ve kutsal mahremiyete doğru çıktığı yolculukta her an ayaklarının üzerine çullanacakmış gibi bir yerlerden fırlayabilir. Mutlak özgürlük için yılanlar ve toz gibi birkaç sevimsiz duruma katlanmaktan daha asil bir davranış olamaz.

Ben de aylak sayılırdım ama gördüğünüz gibi, bir noktaya kadar çünkü yazınsal çabalarımın bir gün toplumsal destekle ödüllendirileceğini biliyordum. Tanrı'nın Altın Sonsuzluğuyla dolu ocak ayının sıcak güneşinde boş vagonlarla San Jose'ye doğru Salinas Vadisi'ne gitmek ve burada sefil görünümlü gençlerin size bakıp düşmanca dudak bükerek, –tren raylarının kenarında ya da Guadaloupe Nehri yatağında– yiyecek içecek bir şeyler ikram etmeleri üzerine kurulu şu gizli sonsuz ümit dışında hiçbir ümidi olmayan gerçek bir aylak değildim.

Özgün aylaklık düşü Dwight Goddard'ın *Budist İncil* adlı kitabında küçük şirin bir şiirle en iyi biçimde diye getirilmiştir:

Ah ender yaşanan şu küçük an için
Mutlulukla feda edebilirdim binlerce altın parçasını!
Başımda bir şapka, sırtımda heybe,
Eşyalarım, serinleten meltem ve dolunay.

Amerika'da her zaman (muhtemelen Goddard'ın yaşlılığında yazdığı bu şiirdeki Whitmanvari garip bir tonun varlığını hissedebilirsiniz) Jim Bridger ve Johnny Appleseed'e kadar uzanan yürüyerek her yere ulaşabilmenin verdiği özel bir özgürlük duygusu olduğunu ve bugün bu geleneğin dilenmek (ya da çalışmak) ve karnını doyurmak ya da ülkenin Doğu kesiminde gezinmek, Selamet Orduları'yla karşılaşarak ve kasabadan kasabaya, eyaletten eyalete yoluna devam ederken a-

yaklarının iflas etmesi nedeniyle kaçınılmaz son olan büyük şehirlere kapağı atmak zorunda kalan ve bir kasabaya gitmek için çöldeki bir durakta otobüs bekleyen, artık soyları tükenmek üzere olan eski toprak ihtiyarlar tarafından sürdürülmeye çalışıldığını görürüz. Yine de kısa bir süre önce bir akşam vakti Kaliforniya'da (San Jose dışında, rayların kenarındaki küçük gömük bir vadide okaliptüs ve asma yaprakları arasında kaybolmuş) bir öbek karton ve derme çatma kulübeler görmüştüm, kulübelerden birinin önünde oturmuş, mısır sapından yaptığı piposuyla 15 sentlik Granger tütününü içen yaşlı bir adam görmüştüm (Japonya'daki dağlar sadece tamamen yalnız kalınarak ulaşılabilecek Büyük Aydınlanma'yı bekleyen kök çorbasını kıkır kıkır gülerek içen yaşlıların bedavaya kalabileceği kulübelerle doludur).

Amerika'da kampçılık Erkek İzciler için sağlıklı bir spor olarak kabul edilirken, bunu meslek haline getiren yetişkin erkekler için de affedilmez bir suçtur. Fakirlik medeni toplumların keşişleri arasında bir erdem olarak kabul edilir. Amerika'da, eğer serserilik yaptığınız için ödeyecek kefalet ücretiniz yoksa (en son duyduğumda elli sentti, ahbap, şimdi ne kadar oldu?) geceyi hapishenede geçirirsiniz.

Bruegel'in zamanında çocuklar, bol ve salaş giysiler giyen, çocukları umursamadan ileride bir noktaya gözlerini dikip bakan aylağın etrafında dans ederdi, aileler çocuklarının aylaklarla arkadaşlık etmesine aldırmazdı, bu çok doğal bir şeydi; ama bugün gazetelerde aylaklar hakkında yazılanlar yüzünden –sapık, katil, çocuk yiyen– kasabadan ne zaman bir aylak geçse anneler çocuklarının ellerini sıkı sıkı yakalıyor. Yabancılardan uzak durun, sizi şekerle kandırıp zehirlerler. Oysa Bruegel'in aylağı ve bugünün aylağı aynı, değişen çocuklar... Chaplin'in aylağı nerede? Ya *İlahi Komedya*daki aylak? Vergilius da bir aylaktı, hem de önde gideni... Aylak, çocukların dünyasına girer (tıpkı Bruegel'in bir tablosunda resimlediği banyo küvetini andıran, bir kasabadan geçen ve çocukların gülerek, köpekle-

rin havlayarak seyrettiği iriyarı aylak, Fareli Köyün Kavalcısı gibi) ama artık yetişkinlerin dünyasında yaşıyoruz, çocuklarınkinde değil... Bugünün aylakları saklanmak zorunda; herkes televizyonda kahraman polisleri izler oldu.

Benjamin Franklin de Pensilvanyalı bir aylaktan farksızdı, koltuğunun altında kocaman üç tane ruloyla, şapkasında bir Massachusets sentiyle Philly'de dolaşırdı. John Muir dağlarda dolaşır ve cebine doldurduğu ekmekleri derede ıslatırdı.

Whitman, Louisiana sokaklarında dolaşırken çocukları korkutmuş muydu hiç?

Peki ya Zenci Aylak? Ay ışığı? Tavuk hırsızı? Remis? Güney'deki zenci aylak, Bruegel'in son aylaklarındandır, çocuklar ona saygı gösterir, hiçbir yorum yapmadan saygıyla ayağa kalkarlar. Kimsenin hakkında konuşamadığı heybesiyle çamların arasından çıkıp geldiğini görürsünüz. Zencileri mi taşır? Tavşan Kardeş'i mi? Kimse bilmez onun ne taşıdığını.

Forty Niner, Ovaların Hayaleti, Yürüyen Aziz Yaşlı Zacatecan Jack, gezgin ruhlar ve hayaletler, hepsi gitti... Ama onlar (gezginler) kimsenin söz etmeye cesaret edemediği heybelerini altınla doldurmaktan başka bir şey istemediler. Teddy Roosevelt, politikacı aylak; Vachel Lindsay, saz şairi aylak, hastalıklı aylak... Şiirlerinden bir tanesi kaç turta eder? Aylak, bugün artık her şeyin, aslanların, teneke adamların, bembeyaz dişli köpeklerin insan olduğu, turuncu ve mor yolların uzaklarda yükselen zümrüt şatoların, kibar büyücü filozofların bulunduğu Disneylandde, Dolandırıcı Pete'in diyarında yaşıyor. Hiçbir cadı bir aylak pişirmemiştir. Aylakların Tiffany'sde bile bulup alamayacağımız iki saati vardır, bunlardan biri güneştir, diğeri de ay; ikisi de gökyüzüne aittir.

Hav! Hav! Köpekler havlıyor!
Dilenciler geliyor şehre;
Kimi paçavralar giymiş, kimi çul,
Kimileri ise kadife

Jet Çağı, aylakları kurban etmek zorunda çünkü bir aylak, bir jete nasıl ayak uydurabilir? Acaba Louella Parsons aylaklara şefkatle yaklaşıyor mudur, şüpheliyim? Henry Miller, aylakların yüzme havuzunda yüzmelerine izin verir miydi? Ya bir aylağın ona Mavikuş'u verdiği Shirley Temple? Yoksa Templelar Mavikuşsuz mu?

Bugün aylaklar saklanmak zorunda, üstelik saklanabilecekleri fazla yer de yok, aynasızlar onların peşinde; bütün ekiplere, bütün ekiplere, eldeki kuş bölgesinde aylaklar görülmüştür... Jean Valjean şamdanları yüklediği heybesini sırtlamış ve gençlere, "İşte meteliğiniz, meteliğiniz!" diye bağırmıştır, Beethoven eğilip ışığı dinleyen bir aylaktır, diğer aylakların şikâyetlerini duyamayan sağır bir aylak... Einstein kuzu yününden örülmüş eski püskü boğazlı kazaklar giyen bir aylak, Bernard Baruch kulağı duymadığı için kulaklıkla parktaki bir bankta oturan ve John Henry'yi, çılgın birini, bir İran efsanesini bekleyen aylak...

Sergey Yesenin Rus İhtilali'ni fırsat bilip Rusya'nın geri kalmış köylerine kaçıp patates suyu içmiş ve tam Çar'ı alaşağı edecekleri sırada, "Şu an içimden camı açıp Ay'a doğru işemek geldi" diyebilmiş bir aylak (en ünlü şiirinin adı, "Bir Serserinin İtirafları"). Bir gün egosu olmayan bir aylak bir çocuk dünyaya getirecek. –Li Po muhteşem bir aylaktı.– Ego en büyük aylaktır. Selam Sana Aylak Egosu! Bir gün senin altın bir kahve kavanozu şeklindeki heykelini dikecekler.

İsa suyun üzerinde yürüyebilen tuhaf bir aylaktı...

Buda, diğer aylaklara aldırmayan bir aylaktı...

Şef Yağmur Yüzlü, herkesten daha garipti...

W.C. Fields kırmızı burnu aynı zamanda üçlü dünyayı açıklamaya da yetiyordu: Büyük Vasıta, Daha Küçük Vasıta, Elmas Vasıta.

Bir aylak doğuştan gururludur, toplumla hiçbir alıp veremediği yoktur, onun için önemli olan kendisi, diğer aylaklar,

hatta belki de bir köpektir. Geceleri rayların etrafında toplanan aylaklar kocaman teneke kutularda kahve pişirirler. Eskiden evlerin arka pencerelerinin kenarında soğumaya bırakılmış tatlıların durduğu kasabadan gururla yürüyüp geçerdi bir aylak, aylaklar ruhen miskin adamlardı, yemek isterken yalvarmak zorunda değillerdi, batıdaki zayıf ama dinç anneler, onların tıraşsız suratlarına ve togalarına bakar ve *gel, al da ye!* derdi. Ama ne kadar gururlu olurlarsa olsunlar, insanlar yine de biraz çekinirdi, çünkü gel ye diye seslendikleri zaman sürülerle aylak bazen on, yirmi kişi akın edebilirdi ve bu kadar adamı doyurmak hiç de kolay değildi bazen kabalaşabilirlerdi de, her zaman değil ama kabalaştıkları zaman gururlarını falan bir kenara bırakır, gerçek birer serseri olup çıkarlardı. New York'taki Bowery'ye, Boston'daki Scollay Meydanı'na, Baltimore'daki Pratt Caddesi'ne, Chicago'daki Madison Caddesi'ne, Kansas City'deki 12. Cadde'ye, Denver'daki Larimer Caddesi'ne, Los Angeles'taki Güney Anacadde'ye, San Francisco şehir merkezindeki Üçüncü Cadde'ye, Seattle'daki Skid Sokağı'na (hepsi de "belalı muhitler") göç ettiler.

Bowery, büyük şehre gelerek, bir el arabası bulup karton toplayarak iyi vakit geçirmeyi planlayan aylaklar için bulunmaz bir mekândır. Bowery aylaklarının çoğu İskandinavdır, yaralandıkları zaman, pek çoğunun kanı güç durur çünkü çok fazla içki içerler. Kış geldiğinde, odun alkolü, bir damla iyodin ve bir limonun kabuğundan yapılan ve duman adını verdikleri bir içki içerler. Bundan bir yudum alıp, küt! soğuğu hissetmemek için kış uykusuna yatarlar çünkü kalacak bir yerleri yoktur ve şehir kışın gerçekten çok soğuk olur. Bazen aylaklar kaldırım kenarında, ısınmak için koyun koyuna yatarlar. Bowery misyonunda görev almış birçok kişi bira içen aylakların çok dayanıklı olduğunu söyler.

Fred Bunz aylakların muhteşem Howard Johnson's'ıdır. New York'ta, 277 Bowery'dedir. Aylaklar mönüyü sabunla vitrine yazar. Domuz beyni için 15, gulaş için 25 sent ödeyen huysuz ay-

lakları görürsünüz, sonra soğuk kasım gecesinde üzerlerinde penye gömlekten başka hiçbir şey olmayan bu adamların ayaklarını sürüye sürüye çıkıp diğerlerinin de yaramaz çocuklar gibi bir duvar dibinde sıralandığı Bowery'ye gittiğini görürsünüz. Bazıları Hugo Coloradodan geçerken buldukları yıpranmış şapkaları, bazıları da bir Kızılderilinin Juarez çöplüğüne attığı eski püskü ayakkabıları giyer. Aylakların kaldığı oteller beyaz renkli ve fayans kaplıdır, gören de bunların eskiden tuvalet olduğunu sanır. Eski aylaklar, turistlere, bir zamanlar doktor olduklarını anlatırdı, şimdikiler film yıldızlarına ve yönetmenlere Afrikada rehberlik yaptıklarını anlatıp, televizyonun icadından sonra safari haklarını kaybettiklerinden yakınıyorlar.

Aylakları Hollanda'ya sokmuyorlar, Kopenhag'da da aynı şey geçerli olabilir. Ama Paris'te aylak gibi yaşayabilirsiniz. Paris'te aylaklar saygı görür ve birkaç frank istekleri pek nadir geri çevrilir. Paris'te değişik sınıflardan aylaklar vardır, yüksek tabakadan bir aylak, köpeği ve içinde eşyasını taşıyabileceği –ki bu eşya genellikle *Paris Soir* gazeteleri, paçavralar, boş şişeler ve kırık oyuncaklardır– bir bebek arabasıyla dolaşır. Bazen bu aylağın, peşinden ayrılmayan bir sevgilisi de olabilir ve bu kadının da mutlaka bir köpeği ve bebek arabası vardır. Aşağı tabakadan aylakların hiçbir şeyi yoktur, onlar sadece Sen Nehri kıyısında oturup Eyfel Kulesi'ne bakarak burunlarını karıştırıp dururlar.

İngiltere'deki aylaklar İngiliz aksanıyla konuşurlar ki bu onların çok garip görünmesine yol açar. Almanya'daki aylakların ne dediği anlaşılmaz. Amerika ise bir aylaklık krallığıdır.

Amerikalı, Allentown Pensilvanyalı aylak Lou Jenkins, Bowery'de Fred Bunz'da yapılan bir söyleşide sorulan soruları yanıtlamıştı. "Bu kadar bilgiyi niçin edinmek istiyorsun, ne yapacaksın?"

"Anladığım kadarıyla siz ülkeyi dolaşan bir aylaksınız."

"Konuşmaya başlamadan önce birisi bir damla şarap verse fena mı olur?"

"Git şarap getir, Al."

"Nerede çıkacak bu, *Daily News*'da mı?"

"Hayır, bir kitapta."

"Bu çocuklar ne yapıyor burada böyle, içkim nerede kaldı?"

"Al içki dükkânına gitti; Thunderbird istemiştin, değil mi?"

Lou Jenkins daha da ileri giderek sordu: "Bu gece otelde kalabilmem için birkaç kuruş atamaz mısın?"

"Tamam, size birkaç soru sormak istiyoruz, örneğin Allentown'dan neden ayrıldığınızı..."

"Karım... Karım... Sakın evlenme! Yürütemezsin. Sadece imzayı attığınla kalırsın, hey neler diyorum ben?"

"Haydi aylaklarla ve aylaklıkla ilgili bir şeyler de söyleyin."

"Ee, aylaklarla ilgili ne bilmek istiyorsun? Etrafta onlardan bi' sürü var, zor günler geçiriyoruz, para yok... Bak, güzel bir yemeğe ne dersin?"

"Sagamoreda görüşürüz." (Saygın aylakların gittiği Üçüncü Cadde'yle Cooper Union'ın köşesindeki bir kafeterya.)

"Pekâlâ evlat, çok teşekkürler." Uzmanlaşmış bir el hareketiyle Thunderbird'ün ağzındaki plastik tıpayı çıkarıyor. Glup... Gökyüzünde pırıl pırıl parlayan bir ay yükselirken, kirli dudaklarıyla yudumladığı içki boğazından aşağı gitmeye başlıyor, şulup ve işte içki midesine iniyor, gözleri parlıyor, diliyle üstdudağını yalıyor ve "H-a-h!" diyor. Arkasından sesleniyor: "Sakın unutma, adım Jenkins, J-e-n-k-i-n-s..."

Bir başka kişi... "Demek adınız Ephram Freece ve Pawling, New Yorklusunuz."

"Şey, hayır, benim adım James Russell Hubard."

"Bir aylağa göre hayli saygın bir görünümünüz var."

"Büyükbabam Kentuckyli bir albaydı."

"Ya?"

"Evet."

"Sizi Üçüncü Cadde'ye hangi rüzgâr attı?"

"Gerçekten yapamayacağım, umurumda değil, canımı sıkamam, hiçbir şey hissetmiyorum, artık hiçbir şey umurumda

değil. Üzgünüm ama... Dün gece birisi jiletimi çaldı eğer bana biraz para verirseniz gidip kendime yeni bir jilet alabilirim."

"Jileti nereye takacaksınız? Böyle aletleriniz var mı?"

"Enjektörüm var."

"Ah."

"Ve yanımda her zaman bir kitap taşırım. *Aziz Benedict'in Kuralları.* Berbat bir kitap ama cebimde bir tane daha var. Sanırım o da berbat bir kitap."

"Niye okuyorsunuz öyleyse?"

"Çünkü o kitabı buldum, geçen yıl Bristol'de."

"Nelerle ilgilenirsiniz? Bir şeylerle ilgilenmekten hoşlanır mısınız?"

"Hah, işte öbür kitap da burada, ehm, ııy, büyük, ilginç bir kitap... Benimle söyleşi yapmasan da olur. Git şu ilerideki armonikalı zenciyle konuş. Hiçbir şey yapacak halim yok, tek istediğim yalnız kalmak..."

"Bakıyorum pipo içiyorsunuz."

"Evet... Granger tütünü. Al biraz."

"Bana kitabı gösterecek misiniz?"

"Hayır, burada değil, yanımda sadece bu var." Piposunu ve tütününü gösteriyor.

"Bir şey söyleyebilir misiniz?"

"Şimşek çakıyor."

Amerikalı aylaklar gibi denetlemeler yapmaya çıkan şerifler de yollardan eksik olmayacak; Louis–Ferdinand Celine'in dediği gibi, "Yollardan bir tanesi suça, dokuz tanesi can sıkıntısına varır" çünkü gecenin bir yarısında herkes yatağındayken yapacak hiçbir şey bulamayan şerifler sokakta yürürken gördükleri ilk insanın tepesine biniverirler. Hatta, deniz kıyısındaki sevgililerin bile. Alıcı–verici Dick Tracy telsizleri ve altlarındaki beş bin dolarlık polis arabalarıyla ne yapacaklarını şaşırdıkları için gece ya da gündüz, hareket eden ne varsa yakalamak isterler; hele bu, özellikle benzin, elektrik, ordu ya da polis gibi kavramlarla bir işi olmayan biriyse... Bir zamanlar

ben de bir aylaktım ama televizyonlarda, sırtında heybesiyle tek başına, özgürce bir kasabadan geçip giden kişilerin ne kadar kötü olabileceklerini konu alan programlar yayınlanmaya başladıktan sonra, 1956'da bırakmak zorunda kaldım. Tucson Arizona'da, gecenin ikisinde, sırtımda heybemle yürüyüp, ay ışığında kırmızı çölde tatlı bir uyku çekebilecek bir yer ararken, üç tane ekip arabası önümü kesmişti:

"Nereye gidiyorsun?"

"Uyumaya."

"Nerede uyuyacaksın?"

"Kumların üstünde."

"Neden?"

"Uyku tulumum var."

"Neden?"

"Büyük açık mekânları inceliyorum."

"Kimsin sen? Kimliğini göster bakalım."

"Daha geçen yazı Orman Hizmetleri'nde geçirmiştim."

"Para verdiler mi?"

"Evet."

"Peki neden bir otele gitmiyorsun?"

"Dışarıda uyumayı seviyorum, üstelik bedava."

"Neden?"

"Çünkü ben araştırmalar yapan bir aylağım."

"Bunun nesi bu kadar iyi?"

Aylaklığım için bir açıklama istediler benden; ama onlara yalan söylemediğimi gördükleri zaman, başlarını kaşıyarak, "Peki o zaman eğer istediğin buysa, git bakalım" dediler. Çölden çıkmam için dört mil yol gitmem gerekiyordu; bu yolculuğu arabalarında yapmamı teklif etmediler.

Cochise şerifi, Bowie Arizona'nın hemen dışında, soğuk toprak üstünde uyumama izin verdi çünkü ne yaptığım hakkında hiçbir fikri yoktu.

Garip bir durum sürüp gidiyor, ilkel bir çölde (sözümona "ilkel bir bölgede") bile yalnız kalmıyorsun, bir helikopter pey-

da oluyor ve tepende dönmeye başlıyor, kamuflaj ihtiyacı duyuyorsun. Sonra Sivil Savunma amaçlı garip bir hava taşıtını incelediğini iddia edip senden açıklama bekliyorlar, sanki normal bir hava taşıtıyla garip bir hava taşıtı arasındaki farkı çok biliyormuşsun gibi. Benim anladığım kadarıyla bundan sonra yapılacak bir tek şey var, o da aylaklık, kamp kurma gibi tutkularınızdan vazgeçip odanızdan çıkmadan içip sarhoş olmak çünkü elli eyaletin ellisinde de, yol kenarında ya da küçük gizli bir vadide iki parça çalı çırpı tutuşturup yemek pişirmek için küçük bir ateş yakmanıza ses çıkarmayacak bir tane bile polis kalmış olabileceğine inanmıyorum artık, hele açık arazide hareket ederken gördükleri, benzin, elektrik, ordu ya da polis karakolu gibi kavramlarla işi olmayan bir kişiyle uğraşıyorlarsa... Kötü bir niyetim yok. Sadece başka bir dünyaya gitmek istiyorum ben.

Bowerydeki Misyonda kalan, Ray Rademacher adında bir arkadaşım vardı, geçenlerde bana, "Keşke her şey, Beyaz Dağlarda Yürüyen Johnny diye çağrılan babamın zamanındaki gibi olsaydı... Bir defasında bir kap yemek karşılığında, kaza geçiren bir çocuğun kemiklerini tedavi etmiş, sonra da oradan çekip getmişti. Civardaki Fransızlar ona, (Yürüyüp gider anlamında) 'Le Passant' adını takmıştı" demişti.

Amerikada sağlıklı bir şekilde yolculuk edebilen aylaklar zindeliklerini hâlâ koruyor, gidip mezarlıklarda saklanabiliyor, mezarlıktaki ağaçların altında şarap içebiliyor, işeyebiliyor, mukavvalar üstünde uyuyabiliyor, mezar taşlarına şişe fırlatabiliyorlar, ölülerden korkmak akıllarına bile gelmiyor ama gece vakti polislere yakalanmaktan ürküyorlar, hem komik hem de ciddi bir durum bu ama yine de eğlenmeyi başarıyorlar, Hayali Ölüm'ün mırıltıları bile, piknik yaptıkları yerlerde çöplerini bırakmaktan alıkoymuyor onları, yaşadıkları günlere lanetler yağdırıyorlar: Ah ama ya o zavallı aylağa ne demeli? Orada kapı girişinde kıvrılmış uyuyor, sırtını duvara dayamış, başı aşağı kaymış, sanki geceden bir şeyler dileniyormuş gibi

sağ elinin avcu açık, öbür eli sarkmış, güçlü kuvvetli bir el bu, Joe Louis'in elleri gibi, şartlar durumu daha da acınası ve trajik bir hale sokmuş... Bir dilencininkine benzeyen elinin kıvrık parmakları neyi hak ettiğinin ve hak ettiği şeyi almayı beklediğinin bir işareti, sadaka ister gibi, başparmak diğer parmakların ucuna değecek gibi, sanki uyanıkken söyleyemediği şey, şimdi uykudayken dilinin ucundaymış gibi bir ifade var yüzünde: "Bunu neden elimden aldınız, kendi yatağımda yatmanın verdiği huzur ve ferahlık içinde nefes almamı çok gördünüz bana, şimdi artık şehrin tekerleklerinin geçip gitmesini beklerken, burada, bu yamru yumru paçavraların üstünde oturmak zorundayım" ve devam ediyor, elimi böyle göstermek istemiyorum ama uyurken parmaklarımı düzleştirecek gücüm yok ama yine de bunu yakarışımın bir işareti olarak alabilirsiniz, yalnızım, hastayım, ölüyorum... Kıvrılmış parmaklarımı görün, insan yüreğimin sırlarını öğrenin, verin onu bana, elinizi verin, şehrin ötesindeki zümrüt dağlarına götürün beni, emniyetli bir yere götürün, nazik davranın, kırmayın, gülümseyin... Her şeyden bıktım artık, yetti artık, pes ediyorum, bırakıyorum, evime gitmek istiyorum, gece beni evime götür kardeşim... Evime götür, emniyete aldıktan sonra kapıyı kilitle, huzurun ve dostluğun olduğu yere götür beni, yaşamın ailesine, annem, babam, kız kardeşim, karım ve sen kardeşim ve sen dostum ama hiç ümit yok, ümit yok, ümit yok, uyandığım zaman kendimi yatağımda bulmak için milyonlar feda ederdim... Ah Tanrım, yardım et bana, kötülük dolu yollarda benzin tanklarının arkasındaki dikenli tellerin arkasından katil köpekler, çok gizli, sözcüklerle anlatılamayacak kadar ölümcül bir suçtan firar edercesine kullanılan devriye arabaları fırlar önünüze.

Ormanlar bekçilerle dolu.

"Kötü bir niyetim yok. Sadece başka bir dünyaya gitmek istiyorum ben."

Beat kuşağı denince akla ilk gelen isim Jack Kerouac'ın bu ilk otobiyografik eseri, yazarın Kaliforniya'da demiryolu işçiliği, gemilerde kamarotluk, Cascade Dağı'nda yangın gözcülüğü yaparak yollarda geçirdiği yılların izini sürüyor. Amerika'dan Meksika'ya, oradan Fas'a, Fransa'ya ve İngiltere'ye uzanan bu yolculukta şehirlerin, dağların, okyanusların içinden geçerken heybesine attığı işçilik, meteliksizlik, alkol, yazarlık, yollardaki üç günlük tanışmalar, yalnızlık ama en çok da aylaklık anlatılıyor bu hikâyelerde.

"Gemiye binmek için Staten Adası'ndan kahrolası Pedro'ya 5.000 kilometrelik yol yapmamın sebebi sadece gemiye binip dünyayı görmek, Swettenham Rıhtımı'nda güzel zaman geçirmek, Bombay'da kız tavlamak, pis Karaçi'deki uyurları ve neyzenleri bulmak, Kahire'deki Kazbah'da kendi devrimimi başlatmak ve bunu Marsilya'dan öteki tarafa doğru yaymak değildi, sebebi sensin, eskiden yaptığımız şeyler..."

Yalnız Gezgin ne tam bir gezi günlüğü ne de kurgusal bir hikâyeler bütünü. *Yalnız Gezgin*'de Kerouac evreni, dünyayı, yolculukları, gerçekleri, deneyimlerini, Tanrı'yı, sessizliği, ölümü, çalışmayı, tembelliği, telaşı, doğayı ve yoluna çıkan diğer her şeyi anlatıyor bize, şehir şehir, kıyı kıyı gezerken.

1147000036819

14 TL